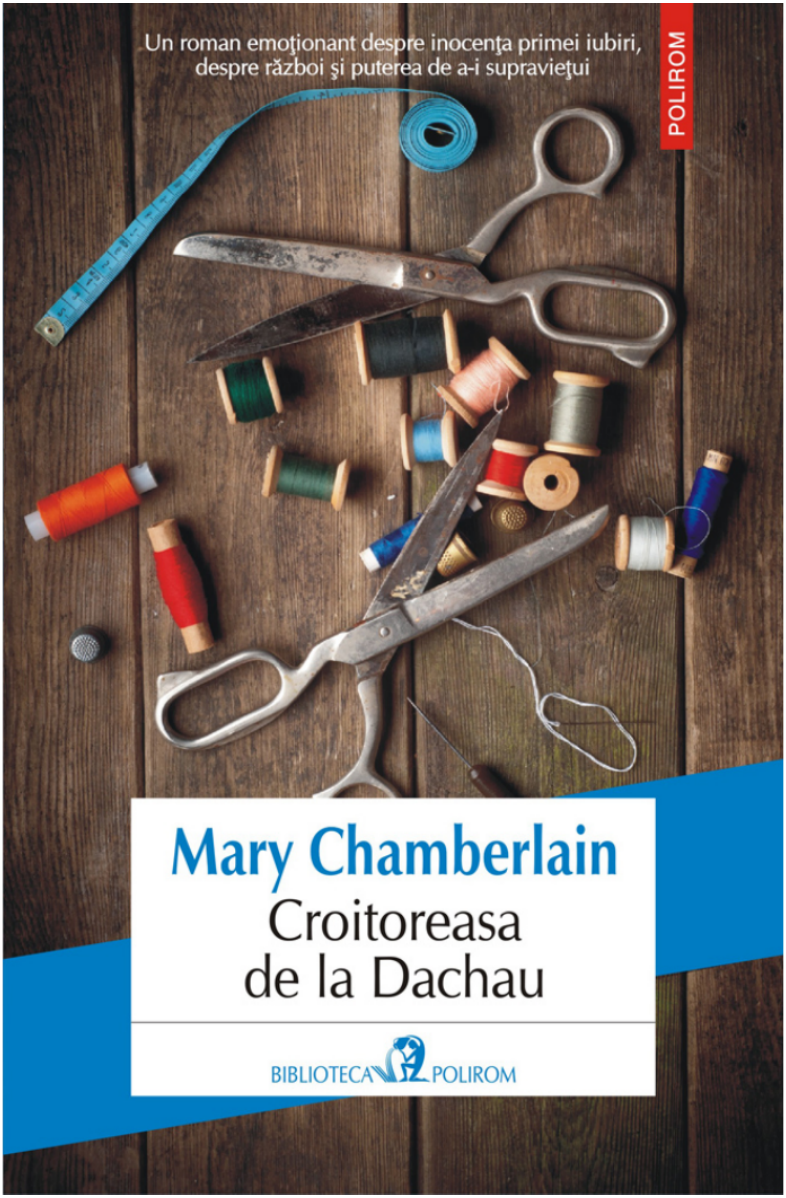

POLIROM

Un roman emoţionant despre inocenţa primei iubiri, despre război şi puterea de a-i supravieţui

Mary Chamberlain

Croitoreasa de la Dachau

BIBLIOTECA POLIROM

Mary Chamberlain

Croitoreasa de la Dachau

Traducere din limba engleză şi note
de Bogdan Coşa

POLIROM
2015

Mary Chamberlain, *The Dressmaker of Dachau*

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-5636-3
ISBN PDF: 978-973-46-5637-0
ISBN print: 978-973-46-5420-8

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: © Vbashutskyy/Depositphotos.com

MARY CHAMBERLAIN s-a născut la Londra şi a studiat relaţii şi politici internaţionale la University of Edinburgh şi London School of Economics. A debutat în 1975, iar de atunci a publicat numeroase cărţi cu tematică istorică, biografii, studii de feminism. Este, de asemenea, profesor emerit de istorie a caraibilor la Oxford Brookes University. A locuit şi a lucrat în Marea Britanie şi în Insulele Caraibe, a absolvit cunoscutul curs de *creative writing* de la Royal Holloway, University of London, iar în prezent trăieşte în capitala Marii Britanii alături de actualul soţ, Stein Ringen, sociolog norvegian. *Croitoreasa de la Dachau* este ultima ei carte publicată.

Pentru cei mici – Aaron, Lola, Cosmo,
Trilby – şi al lor Ba

Prolog

Soarele de aprilie îşi arunca razele pe bucăţile groase de mătase neagră, prefăcând-o într-o mare de ebonită şi lignit, de argint şi ardezie. Ada se uita la Anni cum îşi plimbă mâna de-a lungul cusăturilor fine, arcuite ale sacoului, mângâind firele bogate şi calde, pipăind buchetul prins la corsaj de parcă ar fi fost vorba de petalele unor flori gingaşe, vii.

Îl purta pe deasupra unui pulover gros de lână, peste care îşi legase şorţul ei de bucătăreasă, aşa că la umeri stătea să-i plesnească. *Nu, nu aşa*, vru Ada să zică. *Aşa n-o să-ţi vină bine*, dar îşi ţinu gura. Se vedea pe faţa ei că sacoul era cel mai frumos lucru pe care-l avusese vreodată.

Într-o mână Anni ţinea cheia de la camera Adei, iar în cealaltă, o valiză.

— Cu bine, zise ea aruncând cheia pe jos şi împingând-o cu piciorul înspre Ada.

Şi plecă, lăsând uşa deschisă în urma sa.

Unu

Londra, ianuarie 1939

Ada se zgâia în oglinda spartă proptită de bufetul din bucătărie. Cu gura deschisă şi limba ieşindu-i printre buze în semn de atenţie, îşi jumulea sprâncenele cu o pensetă ruginită. Tresări şi icni până nu mai rămase decât un arc subţire. Se tamponă cu loţiune în speranţa că o să-i treacă usturimea. Îşi umezi părul în apa curată şi călduţă din chiuveta cea veche şi crăpată, îl zvântă cu un prosop şi îl dădu pe stânga. Optsprezece ani – mult mai matură în felul acesta. Cu degetul mijlociu se pieptănă şi se netezi, cu arătătorul îşi făcu bucle. Trei onduleuri la stânga, cinci la dreapta, câte cinci pentru fiecare spic care cade pe spate, fiecare buclă trebuind fixată şi încheiată cu o clamă prinsă strâns, apoi lăsat părul să se usuce.

Ada nu se grăbea. Deschise geanta şi pescui prin ea până când îşi găsi pudra, fardul şi rujul. Nu prea mult, să nu pară vulgară, suficient însă cât să arate vioaie şi sănătoasă, ca fetişcanele alea din Liga Femeilor pentru Sănătate şi Frumuseţe. Le văzuse în Hyde Park în pantalonaşii lor negri cu bluziţe albe şi îşi aminti că exersaseră într-o sâmbătă după-amiază pe terenul de sport al Şcolii Primare Henry Fawcett. Ar putea şi ea să li se alăture. Era bine să fii suplă şi zveltă, şi şi-ar putea coase singură uniforma. La urma urmei, era croitoreasă de-acum, îi ieşeau bani buni.

Îşi frecă buzele una de alta ca să întindă rujul, verifică dacă buclele îşi păstrau forma pe măsură ce părul i se usca, luă oglinda şi intră în dormitor. Fustă maro de pepit cu pliuri inversate şi bluză crem cu broşă de email la baza gâtului. Arăta cochet. De asemenea, tweed de calitate, o bucată de material care îi rămăsese lui Isidore, croitorul din Hanover Square. Avea doar cincisprezece ani când a început să lucreze acolo. Doamne, era *boboacă*, aduna boldurile căzute pe podea şi mătura scamele lăsate de material, cu espadrilele devenite gri din pricina cretei şi salopeta de căpătat lungă-n mâneci. Tata spunea despre atelier că era o bătaie de joc, că grăsanul de capitalist care-l ţinea nu făcea decât s-o exploateze

şi că Ada ar trebui să-şi ceară drepturile şi să se înscrie în sindicat. Dar Isidore i-a deschis ochii. A învăţat-o că materialul trăieşte şi respiră, că are personalitate şi stări. Mătasea, zicea el, e încăpăţânată, batistul, posac. Lâna e dură, flanelul, leneş. El a învăţat-o cum să taie stofa astfel încât să nu facă încreţituri şi să jeneze, despre decupaje şi tivuri. A învăţat-o să folosească tipare, unde să facă semne cu creta şi unde să însăileze. A învăţat-o să folosească maşina de cusut, despre fire şi fibre sau cum se potriveşte un fermoar la modă astfel încât să rămână ascuns sub cusături, cum se face întăritura unei butoniere sau, de exemplu, o manşetă. *Spic*, *Ada*, *spic*. Ada era în al nouălea cer printre femei care arătau ca manechinele, cu coafuri superbe şi trene ameţitoare. Chiar şi lenjeria se făcea la comandă. Ada îşi dorea lumea aceea, pe care Isidore i-o arătase.

Dar mai avea până acolo. La cât îi cerea mama pentru cheltuielile casei şi cu cât dădea pe autobuz până la lucru şi înapoi, plus o prăjiturică la ceaiul din Lyons cu fetele, când era ziua de salariu, la sfârşitul săptămânii nu-i mai rămânea mare lucru.

— Şi să nu-ţi închipui că de-acum vii aici şi comanzi, doar pentru că aduci şi tu bani în casă, ridică mama un deget pătat, zbârcit ca un vierme bătrân.

Trebuia să-şi facă în continuare partea la ştersul prafului şi la măturat, iar acum, că fusese instruită, se adăuga şi confecţionarea rochiilor celor din casă.

Ada ştia că nu visa o viaţă mizerabilă de sclavă îmbrăcată cu haine la mâna a doua. Îşi umezi degetul mare şi arătătorul cu limba, îşi plie ciorapii Bemburg, îi potrivi pe degete şi pe călcâi, îi ridică atent, pliu după pliu, *fii atentă să nu-i agăţi*, astfel încât dunga să se aranjeze perfect la spate. *Calitatea* se vede. *Aparenţele* contează. Cât timp hainele ei arătau bine, nimeni nu-i putea face nimic. Buze ţuguiate, nasul pe sus, *pardon*. Aere şi graţie, cele mai bune maniere. Ada ştia toate astea, şi avea să ajungă *cineva*.

Lăsă oglinda pe poliţa de deasupra şemineului, sprijinind-o de perete, şi îşi aranjă părul castaniu astfel încât să-i cadă în bucle lejere. Îşi luă pălăriuţa şic, un *pillbox* maro de fetru pe care i-l făcuse o modistă de la lucru, şi şi-o puse pe cap, împingând-o niţel pe-o parte şi-n faţă. În picioare îşi puse escarpenii ei arămii, apoi, fixând oglinda înclinată în jos, se dădu înapoi ca să vadă efectul.

Desăvârşit. *Stilat.* Cu gust.

Ada Vaughan sări peste pragul încă jilav după frecatul de azi-dimineaţă. Trase uşa după ea şi păşi pe trotuar. Cerul era jos, hornurile şemineurilor tuşeau în aerul dimineţii, acoperite de funingine. Veranda se întindea de-a lungul străzii, iar aburul, de la micsandra galbenă până la plasa maronie, dădea să iasă prin geamul deschis în vântul fără vlagă din oraş. Ada îşi acoperi nasul cu mâna, pentru ca ceaţa dinspre Tamisa şi cenuşa rămasă de la topitul seului să nu-i intre în nări şi să-i rămână apoi muci negri în batistuţele pe care şi le cususe şi pe care îşi brodase în colţ *AV*.

Ţăcăni cu tocurile de-a lungul Theed Street, cu uşile de la intrare deschise ca să poţi privi înăuntrul acestor case respectabile, curate ca lacrima; zonă bună, trebuia să fii *cineva* ca să închiriezi o casă acolo, spunea mama de fiecare dată. Cineva, pe naiba. N-ar recunoaşte mama şi tata un cineva nici dacă le-ar fluiera în ureche. Un *cineva* nu vinde ziare sâmbăta dimineaţa în faţă la Daltons, nici nu-şi înfăşoară rozariul în jurul degetelor până face bătături. Indivizii ăştia, cineva, nu urlă unul la altul şi nici nu stau muţi, îmbufnaţi cu zilele. Dacă ar fi să aleagă între mama şi tatăl ei, Ada l-ar alege oricând pe tata, cu toate frustrările şi cu tot temperamentul lui. El nu aşteaptă să ajungă-n Rai, ci promite mântuire aici şi acum; o ultimă sforţare, şi edificiul prejudiciilor şi privilegiilor ar putea fi doborât pentru ca, mai apoi, fiecare să trăiască în lumea la care a visat Ada. Mântuirea mamei vine odată cu moartea, după o viaţă plină de chinuri şi de suferinţă. Duminica, stând în biserică, Ada se întreba cum de-a putut să întemeieze cineva o religie pe nefericire.

Îşi continuă drumul pe lângă postul de pompieri, cu sacii lui de nisip clădiţi pe dinafară; pe lângă Old Vic, unde, când avea unsprezece ani, văzuse gratis *Twelfth Night*, hipnotizată de costumele de mătase lucioasă, de mirosul de wolfram şi de coajă de portocală, şi ştiuse, chiar ştiuse că pe scena aceea, cu decorul ei pictat şi luminile-i artificiale, fusese cuprinsă o lume la fel de reală ca însuşi universul. Deschisă şi încrezătoare, inima ei bătea pentru Malvolio, căci şi el, la rândul lui, tânjea să devină *cineva*. Ada îşi văzu de drum în jos, pe London Road, pe lângă St. George's Cross şi mai departe pe Borough Road. Tata spunea că până la sfârşitul anului o să înceapă războiul, în timp ce mama tot culegea pliante

pe care le citea cu voce tare, *Când auziţi sirena, acţionaţi disciplinat…*

Ada ţăcăni cu tocurile până în faţa clădirii Institutului Politehnic Borough, unde îşi ridică privirea către literele negre în relief care îi compuneau numele. Îşi frământă în mâini pălăria, deschise şi închise poşeta, verifică dacă hainele îi stau cum trebuie, apoi deschise uşa şi o luă în sus pe scări. Avea subsuorile şi coapsele lipicioase, transpirase din cauza emoţiilor, nu erau nicidecum broboane curate cu care te pricopseşti de la alergat.

Uşa către camera 35 avea în jumătatea de sus patru ochiuri de geam. Ada se zgâi prin ele. Băncile fuseseră împinse într-o parte, iar în mijloc şase femei formau un semicerc. Stăteau cu spatele la uşă, privind spre cineva. Ada nu putu să vadă spre cine. Îşi şterse palma de o margine a rochiei, deschise uşa şi păşi în încăpere. O femeie cu piept generos, cu perle la gât şi păr cărunt se întoarse într-un toc şi păşi afară din semicerc, deschizându-şi larg braţele:

— Iar dumneata eşti…?

Ada înghiţi în sec.

— Ada Vaughan.

— Din diafragmă! zbieră femeia. Numele?

Ada nu ştiu la ce se referea.

— Ada Vaughan, i se împletici limba.

— Suntem un şoricel? tună femeia.

Ada roşi. Se simţea mică, nătângă. Se întoarse şi păşi spre uşă.

— Nu, nu! strigă femeia. Intră, şi se duse după Ada, care era deja cu mâna pe clanţă când aceasta o cuprinse cu braţul.

— Dacă tot ai venit până aici.

Mâna femeii era caldă şi uscată, iar Ada văzu că unghiile îi erau îngrijite şi vopsite roz. O conduse pe tânără lângă celelalte femei şi o strecură în mijlocul semicercului.

— Mă numesc miss Skinner, zise ea, iar cuvintele îi sunară clar, ca o melodie, ca o porumbiţă de porţelan, se gândi Ada. Iar dumneata eşti…?

Miss Skinner stătea dreaptă, cu pieptul scos în faţă, zveltă, observă Ada. Femeia întoarse capul într-o parte, ridicând bărbia în faţă.

— Spune clar, zâmbi ea şi încuviinţă.

Avea o figură prietenoasă, la urma urmei, chiar dacă vocea era

severă.

— Ar-ti-cu-lea-ză!

— Ada Vaughan, rosti Ada încrezătoare.

— Degeaba arăţi ca o lebădă, zise miss Skinner făcând un pas în spate, dacă vorbeşti ca o vrăbiuţă, cine o să te bage în seamă? Bine ai venit, miss Vaughan!

Îşi puse mâinile în şolduri. Ada fu sigură că poartă corset pe dedesubt. Nici o femeie de vârsta ei nu putea să arate aşa fără trucuri. Inspiră, *mmmmmm*, apoi bătu darabana cu degetele pe adâncitura ivită sub coaste şi deschise gura: *do re mi fa sol.* Ţinu îndelung ultima notă, fluierând ca un coş de vapor, până când în aer nu mai rămase decât un ecou. Umerii i se relaxară şi dădu drumul aerului rămas cu un *pfiuuu.* În pieptul ăla, acolo trebuie că-şi ţine aerul, se gândi Ada; şi-l umflă ca pe baloane. Nimeni nu inspiră atât de adânc. Nu era normal.

— Stai dreaptă, zise miss Skinner făcând un pas în faţă. Bărbia sus, şezutul înapoi, continuându-şi traseul sinuos printre celelalte femei până în dreptul Adei, căreia îi împinse mijlocul spatelui cu o mână, în timp ce cu cealaltă îi ridică bărbia.

— Dacă nu stăm drepte, continuă miss Skinner trăgându-şi umerii în spate şi ajustându-şi pieptul, nu putem rosti cuvintele cu voce tare.

Îşi graseia *rrr*-urile ca un talger al Armatei Salvării.

— Iar dacă nu putem rosti cuvintele cu voce tare, adăugă miss Skinner, nu putem pronunţa corect.

Se întoarse către Ada:

— Miss Vaughan, de ce îţi doreşti să urmezi cursurile de dicţie?

Ada simţi cum un val de căldură îi urcă spre gât şi îi cuprinde urechile. Ştiu că se înroşise la faţă. Limba i se împletici. Deschise gura, dar nu putu să articuleze. *Vreau să fiu şi eu cineva.* Miss Skinner o aprobă, în orice caz. Mai văzuse fete ca Ada. Ambiţioase.

*

— Când te-am văzut stând acolo şi arătând atât de cochet, am crezut că eşti una dintre cliente, spusese respectabila doamnă Buckley.

Luată drept una dintre cliente. *Dă-ţi seama.* Avea doar

optsprezece ani când a început slujba de-aici, în septembrie anul trecut. Ada învăţase foarte repede.

Respectabila doamnă Buckley făcea comerţ sub numele de „Madame Duchamps“. Înaltă, cu şoldurile pătrăţoase, unghii vopsite şi cercei discreţi, o uluise cu vorbăria ei despre *couture* şi *atelier* şi *Paris, pah!* Nu făcea decât să răsfoiască paginile revistei *Vogue* şi, într-o clipită, sub ochii fetei răsăreau rochii de bal şi rochii de ocazie din suluri de mătase şi pasmanterii cu care, prinse cu bolduri, îşi împodobea suplele debutante, precum şi pe mai trupeşele lor însoţitoare.

Ada învăţase meserie de la Isidore, dar curajul şi-l însuşise de la doamna B., aşa cum îi spuneau celelalte fete. Dacă Isidore fusese înţelept, blând şi amuzant, *genuin*, doamna B. ajunsese la măiestrie prin artificiu. Ada era sigură că respectabila doamnă Buckley nu era nici respectabilă, nici doamnă şi că sofisticarea ei era la fel de falsă pe cât îi era şi numele, dar asta n-o tulbura pe doamna B. Ce îi scăpa ei despre forma corpului femeiesc şi din minciuna spusă de fiecare stofă în parte nu merita să fie luat în seamă.

Doamna B., faţă de Isidore, însemna un pas înainte. *Parisul!* Acesta era oraşul pe care Ada ţintea să-l cucerească. Îşi va numi casa de modă „Vaughan“. Era un nume elegant, ca Worth sau Chanel, dar cu un *cachét* britanic. Acesta era un alt cuvânt pe care îl învăţase de la doamna B. *Cachet*. Stil şi clasă, devenite una.

— Unde aţi învăţat franceza, madame?

Fetele erau obligate să îi spună „madame“ de fiecare dată când i se adresau.

Doamna B. le răspundea cu un zâmbet complice, rotindu-şi capul într-o parte, pe gâtul ei lung.

— *Hici* şi colo, zise ea. *Hici* şi colo.

Tot respectul pentru doamna B., văzuse în Ada o fiinţă de ispravă, dar şi o tânără ambiţioasă şi talentată. Cu h-urile de rigoare, exacte, fără aspiraţie, *haspiraţie*, Ada devenise capul de afiş al casei de modă, noul manechin de interior al lui madame Duchamps, iar tinerele cliente începură să se uite mai degrabă la ea decât la doamna B., ale cărei sofisticare şi talie creşteau de la o zi la alta.

— Mademoiselle, zicea doamna B., pune-ţi rochia de seară.

— *Douppioni*-ul, madame?

Albastru-închis, încheiată după gât. Ada îşi strecura şoldurile înguste înăuntru şi păşea pe podea, se învârtea, astfel ca spatele ei gol să atragă privirea, privire ce se minuna de cum cade ţesătura care-i îmbracă formele, când pline, când adâncite, şi de cum continuă în evantai rochia-sirenă. Ada se rotea iarăşi şi zâmbea.

— Iar acum, şifonul.

Voaluri de mister şi dublură de tafta, stridie şi perlă şi luciri preţioase. Ada adora felul în care hainele îi transformau trupul. Putea fi foc sau apă, aer sau pământ. Ceva elementar. Adevărat. *Asta* era ea. Îşi ridica mâinile ca şi când ar fi îmbrăţişat cerurile, iar ţesătura aluneca pe ea în briza diafană; se apleca până jos într-o reverenţă, apoi îşi lăsa corpul să se ridice ca o floare care-şi deschide petalele, fiecare membru, o petală suplă, senzuală. Era în centrul atenţiei, adorată, o sculptură vie, o operă de artă. Şi o creatoare. Zâmbea şi spunea:

— Iar dacă o plisaţi aici, sau dacă-i faceţi o cută acolo, atunci *voilà.*

Cu un ultim gest din degetele ei lungi şi subţiri şi cu acel nou şi complice *voilà,* Ada dădea o tuşă personală creaţiilor doamnei B., făcându-le astfel mai moderne, mai dorite. Ada ştia că doamna B. o vede ca pe un bun de preţ, că-i recunoaşte aptitudinile şi bunul gust, iscusinţa în a ispiti clientela, în a o fermeca printr-o expresivitate firească, aceasta din urmă graţie abilei metamorfoze operate de miss Skinner.

— Dacă îi faceţi croiul pe bie, zicea Ada ţinând materialul pe diagonală, vedeţi cum ar veni? Ca pe-o zeiţă din Grecia.

Materialul cădea în falduri pe piept şi un umăr gol răsărea ca unul de sirenă dintr-o mare de şifon.

— *Non, non, non,* intervenea mustrător doamna B. când Ada împingea limitele decenţei. Nu merge aşa, mademoiselle. Nu e o rochie de budoar, ci una de bal. Decentă, decentă. Şi, întorcându-se către clientă: Miss Vaughan n-are încă destulă experienţă şi e un pic *naive* în ce priveşte subtilităţile bunei-cuviinţe sociale.

Naivă poate, dar Ada îi făcea publicitate bună lui madame Duchamps, modista de pe Dover Street, şi trăgea speranţă că într-o bună zi n-o să mai fie un simplu cal de bătaie, ci un partener de afaceri. Îşi făcuse, într-un timp foarte scurt, o clientelă respectabilă. Ştia că oamenii nu rămâneau indiferenţi în faţa

talentului ei, că fluiditatea şi eleganţa creaţiilor sale o puneau în lumina reflectoarelor şi că adusese Hollywoodul şi strălucitoarea lume a vedetelor şi le aşezase în saloanele lor de zi cu zi. Ada *devenise* creaţiile ei, era un panou publicitar ambulant. Rochia de zi cu imprimeuri florale sau costumul bine croit, precum şi manichiura şi chiar pantofii îi dădeau certitudinea că este urmărită atunci când, ieşind din magazin, păşeşte agale înspre vest prin Piccadilly, apoi pe lângă Ritz şi pe lângă Green Park, ţăcănind cu tocurile mai departe, cu bărbia ridicată, prefăcându-se că locuieşte în Knightsbridge sau în Kensington, până când simţea că scăpase de privirile insistente ale curioşilor. Moment în care o lua spre sud, *ţoc-ţoc* peste Westminster Bridge şi prin Lambeth, unde puştanii se ţineau coadă în jurul ei hlizindu-se, mereu cu nasul pe sus, cocoţaţi şi ei pe tocuri imaginare.

Ploaia neagră cădea peste turele ciocănind în acoperişurile de ardezie din Dover Street. Puhoaiele, supte din oceane şi lăsate să curgă din ceruri, turnau pe pământ şi se infiltrau adânc în crăpăturile din caldarâm, căzând apoi în cascadă în râurile negre ce străbat subteranele, învolburându-se în găurile de canal de pe trotuare şi băltind în zonele cu case înalte, cu stucaturi. Împroşcaseră umbrelele şi pălăriile sobre ale pietonilor, murând cracii pantalonilor ieşiţi de sub pelerinele de ploaie. Se infiltraseră în pielea încălţămintei.

Ada se întinse după haina ei din păr moale de cămilă, îi legă cordonul şi-şi pregăti umbrela. Astăzi n-o mai putea da cotită, trebuia să facă stânga direct şi, în Haymarket, să urce în autobuzul numărul 12.

— Seară bună, madame, zise ea.

Rămase o clipă în prag, apoi păşi în apăria de pe trotuar. O luă înspre Piccadilly ocolind băltoacele, uitându-se cu atenţie pe unde calcă. O rafală de vânt îi prinse şi îi întoarse umbrela, dând liber ploii să-i biciuiască haina şi vântului să i-o umfle şi să îi fluture părul, care i se lipea apoi de faţă ca nişte tentacule jilave. Trudea degeaba la spiţele de metal date peste cap.

— Permiteţi-mi, vă rog, se auzi vocea unui bărbat, în timp ce o umbrelă mare se aşeză de una singură deasupra capului ei.

Fata se întoarse aproape atingând faţa bărbatului, puţin prea

aproape, dar suficient pentru ca Ada să ştie. Faţa lui era fină, marcată de o mustaţă tăiată precis. Purta ochelari mici şi rotunzi, iar în spatele lor ochii lui erau palizi şi blânzi. *Albastrul oului de raţă*, se gândi Ada, suficient de limpezi cât să vezi prin ei. O calmară, apoi o agitară. Bărbatul făcu un pas înapoi.

— Iertaţi-mă, zise el. Nu încercam decât să vă apăr de ploaie. Uitaţi, ţineţi asta.

Îi trecu ei umbrela lui, iar el o luă pe a ei cu mâna rămasă liberă. Pare de pe continent, îşi spuse Ada, prizând ceva alambicat în accentul lui. Îl privi cum aduce umbrela la forma iniţială.

— Nu e chiar ca nouă, zise el, dar astăzi vă va servi oricum. Unde locuiţi? Aveţi mult de mers?

Ada deschise gura să-i răspundă, dar cuvintele i se încleiară sub limbă. Lambeth. *Lambeth.*

— Nu, zise ea. Mulţumesc. Voi lua autobuzul.

— Daţi-mi voie să vă conduc până în staţie.

Ada voia să accepte, însă era îngrozită că el ar putea insista să afle unde stă. Dar autobuzul numărul 12 mergea înspre Dulwich. Era în regulă. Putea să spună că în Dulwich, era îndeajuns de respectabil.

— Şovăiţi, zise el şi ochii i se strânseră într-un zâmbet. V-a spus mama să nu vă lăsaţi niciodată condusă de bărbaţi străini.

Ada îi era recunoscătoare pentru scuză. Bărbatul vorbea cu accent, formal şi precis. Fata n-ar fi putut spune de unde venea.

— Am o idee mai bună, continuă el. Sunt sigur că şi mama dumneavoastră ar fi de acord.

Arătă cu degetul peste drum:

— V-ar plăcea să mă însoţiţi, domnişoară? Să luăm ceaiul la Ritz. Mai englezesc de atât nu se poate!

Ce era rău în asta? Dacă n-ar fi un bărbat de ispravă, nu şi-ar irosi banii la Ritz. Probabil salariul ei pe o săptămână. Şi, la urma urmei, era în văzul lumii.

— Sunteţi invitata mea, zise el. Acceptaţi, vă rog!

Era politicos, manierat.

— Şi se va opri şi ploaia între timp.

Ada îşi consultă intuiţia.

— Aşa? Se va opri? De unde ştiţi?

— Pentru că îi voi ordona eu.

Bărbatul închise ochii, întinse mâna liberă deasupra capului în timp ce cu cealaltă ridică umbrela, apoi închise şi deschise pumnul de trei ori:

— *Ein, zwei, drei.*

Ada nu înţelese o boabă, în afara faptului că vorbise în altă limbă.

— Trai[1]? întrebă ea.

— O! Minunat, zise el. Mi-a plăcut! Aşadar?

Era şarmant. Excentric. Îi plăcea cuvântul acela. O făcea să se simtă uşoară şi lipsită de griji. Era un cuvânt diafan, ca un voal din şifon.

De ce nu? Nici unul dintre băieţii pe care-i ştia n-ar fi visat vreodată s-o invite la Ritz.

— Mulţumesc. Accept bucuroasă.

Bărbatul îi oferi braţul şi o conduse pe drum şi pe sub cupolele strălucitoare de la intrarea Hotelului Ritz până în holul cu candelabre de cristal şi jardiniere de porţelan. Ada ar fi vrut să se oprească şi să le privească, dar maniera în care o conducea prin acest coridor o făcea să-şi simtă picioarele plutind pe deasupra covorului roşu, pe lângă ferestrele înalte tivite cu broderie şi împodobite cu volănaşe de catifea, printre coloanele de marmură, şi toate astea doar pentru a intra mai apoi într-o cameră a oglinzilor cu fântâni şi arcade poleite cu aur.

Nu mai văzuse niciodată ceva atât de vast, atât de bogat şi de strălucitor. Zâmbi, de parcă ar fi fost obişnuită cu toate astea, de parcă le-ar fi văzut în fiecare zi.

— Îmi permiteţi să vă iau haina?

Apăruse de nicăieri un chelner într-un costum negru cu şorţ alb.

— E-n regulă, zise Ada. O voi ţine eu. E un pic udă.

— Sunteţi sigură?

Un val lipicios de căldură începu să-i urce înspre baza gâtului, iar Ada ştiu că gafase. În lumea bună hainele se lasă valeţilor, majordomilor şi servitoarelor.

— Nu, zise ea, apoi cuvintele-i scăpară ca-ntr-o cascadă. Ai dreptate. Ia-o, te rog. Mulţumesc.

Dar voi să adauge şi vezi să nu o pierzi, vânzătorul din piaţa Berwick Street a spus că e din păr natural de cămilă, deşi Ada avea

dubiile ei în legătură cu asta. Îşi desfăcu cordonul şi ridică uşor din umeri, conştientă de faptul că acel chelner în sorţul lui alb stă în spatele ei ca s-o ajute să se dezbrace. Conştientă, de asemenea, că felul în care îşi ridicase umerii fusese lent şi plin de graţie.

— Cum vă numiţi? întrebă bărbatul.

— Ada. Ada Vaughan. Dumneavoastră?

— Stanislaus, zise el. Stanislaus von Lieben.

Un străin. Nu mai întâlnise un străin până atunci. Era – aici Ada se chinui să-şi amintească acel cuvânt – exotic.

— Şi de unde vine numele, din ce ţară?

— Ungaria, zise el. Austro-Ungaria. De pe vremea imperiului.

Ada mai auzise până atunci doar de două imperii, cel britanic, care îi asuprise pe băştinaşi, şi cel roman, care îl omorâse pe Hristos. Faptul că fuseseră mai multe era o noutate pentru ea.

— Nu spun asta multor oameni, zise bărbatul aplecându-se spre ea. Dar, în ţara mea, sunt conte.

— Dumnezeule mare!

Ada nu se putu abţine. Un *conte*.

— Chiar aşa? Cu castel şi toate cele?

Ada îşi dădu seama cât de ordinar sunase întrebarea ei. Poate că lui nu i se va părea, totuşi, străin fiind.

— Nu, zâmbi el. Nu orice conte trăieşte într-un castel. Unii dintre noi trăim în condiţii mult mai modeste.

Costumul lui, Ada putea garanta, era unul scump. Lână. Super 200? N-ar mira-o. Gri. Bine croit. Discret.

— Ce limbă vorbeaţi mai devreme, pe stradă?

— Limba mea maternă, zise el. Germana.

— Germana? înghiţi Ada în sec.

Nu toţi nemţii sunt răi, spunea tatăl ei. Rosa Luxemburg. O martiră. Şi cei care i se opuneau lui Hitler... Chiar şi aşa, tatei nu i-ar plăcea să vadă în casa lui un vorbitor de germană. *Încetează, Ada!* O lua razna.

— Iar dumneavoastră? zise el. Cu ce ocazie pe Dover Street?

Ada se întrebă o clipă dacă să-i spună că era în vizită la croitoreasa ei, dar apoi se gândi mai bine:

— Aici lucrez, zise ea.

— Cât de independent, zise el. Şi ce anume lucraţi?

Nu-i convenea să spună că era croitoreasă, chiar dacă lucra

pentru lumea bună, a doamnelor. Nu putea să pretindă nici că e modistă, ca madame Duchamps, nu încă. Aşa că optă pentru varianta de mijloc.

— Sunt manechin, de fapt.

Îşi dori să adauge, „*o artistă*“.

Bărbatul se lăsă pe spate în scaun. Ada era conştientă de felul în care i se cerceta corpul, de parcă ar fi fost un peisaj pe care îl admiri, în care te pierzi cu totul.

— Fireşte, zise el. Fireşte…

Scoase din buzunarul interior al hainei o tabacheră de aur, o deschise şi o înclină uşor către Ada.

— Doriţi o ţigară?

Ada nu fuma. Nu era atât de sofisticată. Nu ştia ce să facă. Nu voia să aprindă una şi să se înece cu fumul. Ar fi o umilinţă prea mare. Un ceai la Hotelul Ritz era plin de capcane – fiecare dintre ele amintindu-i cât de departe trebuia să ajungă.

— Nu chiar acum, mulţumesc, zise ea.

Bărbatul lovi uşor ţigara de tabacheră înainte să o aprindă. Ada îl auzi inhalând şi îl privi cu atenţie în timp ce scoase fumul pe nări în valuri. I-ar plăcea şi ei să poată face aşa.

— Şi unde sunteţi manechin?

Ada ajunsese pe un teren mai sigur.

— La madame Duchamps.

— Madame Duchamps. Fireşte.

— O ştiţi?

— Sora bunicii mele obişnuia să cumpere de la ea. A murit anul trecut. Poate că aţi şi cunoscut-o?

— Nu sunt nici eu de mult acolo, zise ea. Cum o chema?

Stanislaus râse. Ada văzu că are un dinte de aur.

— N-aş şti să vă spun, zise el. A fost măritată de-atâtea ori, că n-am mai ţinut pasul.

— Poate că asta a şi omorât-o, zise ea. Măritatul ăsta.

S-ar fi măritat şi ea dacă ar fi avut nişte părinţi mai de Doamne-ajută. Ştia prea bine ce o să zică despre Stanislaus şi despre sora bunicii sale. Moravuri de hienă, asta era Germania în ochii lor. Dar pe Ada ideea o intriga. O femeie, o femeie *uşoară*. Simţea mirosul trupului ei parfumat, îi vedea gesturile languroase pe măsură ce se trăgea mai aproape şi torcea după afecţiune.

— Sunteţi amuzantă, zise Stanislaus. Îmi place.

Ploaia se oprise când au ieşit ei, dar se înnoptase deja.

— Ar trebui să vă conduc acasă, zise el.

— Nu e nevoie, serios.

— E cel mai neînsemnat lucru pe care îl poate face un gentleman.

— Cu altă ocazie, zise ea, dându-şi seama cât de tare o luase gura pe dinainte. N-am vrut să sune aşa. Adică, trebuie să merg altundeva. Nu merg direct acasă.

Ada spera că n-o va urmări.

— Cu altă ocazie, atunci, zise el. Vă plac cocktailurile, Ada Vaughan? Pentru că hotelul Café Royal e aici, după colţ, şi e locul meu preferat.

Cocktailuri. Ada înghiţi în sec. Asta o depăşea complet. Dar va învăţa, va prinde totul din mers.

— Vă mulţumesc, zise ea, completând apoi: Vă mulţumesc pentru ceai!

— Acum ştiu unde lucraţi, zise el. Vă voi lăsa un bilet.

Stanislaus pocni din călcâie, ridică pălăria şi făcu stânga-mprejur. Ada îl privi luând-o înapoi spre Picadilly. Părinţilor ei le va spune că a lucrat până târziu.

*

Martini, Pink Lady şi Mint Julep. Ada începuse să se simtă în largul ei în locuri precum Café Royal sau Savoy, în Smith's sau la Ritz. Cumpărase din piaţă mătase artificială la preţ de angro şi după slujbă îşi făcuse câteva rochii la doamna B. Tăiate pe bie, aceste fibre sintetice ieftine răsăreau ca fluturii din crisalide, înfăşurând-o pe Ada într-o eleganţă de seară. Mănuşi lungi şi pălărie de cocktail. Încrezătoare, Ada cuceri cele mai şic cercuri.

— Ţi-a sucit minţile, asta a făcut, îi zicea doamna B. în fiecare vineri-seară, când Ada pleca de la lucru să se vadă cu Stanislaus.

Doamnei B. nu îi plăcea ca domnii să sune la uşa magazinului său, îi stricau reputaţia, dar văzuse că Stanislaus se îmbrăca bine şi cu gust, chiar dacă era vorba de un gust *străin*.

— Ai grijă, aşadar.

Când era sigură că n-o vede nimeni, Ada răsucea hârtie argintie din care-şi făcea inele şi îşi etala apoi mâna stângă în faţa oglinzii. Se vedea soţia lui Stanislaus, Ada von Lieben. Contele şi *contesa* von Lieben.

— Sper că are intenţii serioase, zicea doamna B. Pentru că n-am cunoscut până acum un domn care să fie orbit atât de repede.

Ada râse.

*

— Păi şi-atunci, ce-i de capul lui? întrebă mama ei. Dacă era un om cuviincios, ar fi venit să ne cunoască, pe tatăl tău şi pe mine.

— Întârzii, mamă, zise Ada.

Femeia se proptise în mijlocul holului, ţinându-i astfel calea. Purta nişte şosete care fuseseră cândva ale tatei şi care i se adunaseră la glezne. Şorţul ei ponosit era pătat sus de grăsime.

— Nu-i destul că-mi vii acasă nici nu mai zic cum vinerea noaptea, acum ţi s-a năzărit să ieşi şi-n mijlocul săptămânii! Ce mai urmează?

— Dar de ce n-aş ieşi?

— C-o să ţi se ducă buhul, de-aia, zise mama ei. Iar el ar face bine să nu umble cu prostii. Nici un bărbat nu vrea marfă la mâna a doua.

Gura i se strâmbă într-o grimasă plină de dispreţ. Dădu din cap de parcă ar fi ştiut ea cum e lumea asta, cu păcatele ei.

Habar nu ai, îşi zise Ada.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zise Ada, el nu-i aşa.

— Şi-atunci de ce nu îl aduci acasă? Să ne laşi pe tatăl tău şi pe mine să judecăm.

Stanislaus nu pusese niciodată piciorul într-o clădire amărâtă care să tremure din încheieturi când trec trenurile şi care să aibă anexat în spate un spălător, iar toaleta în curte. N-ar înţelege că e nevoită să doarmă în acelaşi pat cu surorile ei, în timp ce, de cealaltă parte a draperiei cu care tata le împărţise camera în două, pe saltele întinse direct pe podea, stăteau lungiţi fraţii ei. N-ar şti ce să facă printre toţi acei copii care fug de colo colo. Mama ei ţinea cât de cât casa curată, dar petele de funingine nu se mai luau de ceva timp de pe tapiţerii, iar uneori vara erau atâţia gândaci, că te

scoteau afară.

Ada nu şi-l putea imagina pe Stanislaus aici, nici acum, nici într-o mie de ani.

— Chiar trebuie să plec, zise Ada. Doamna B. o să-mi taie din salariu.

— Dacă te-ai fi întors la o oră potrivită, acum nu mai aveai problema asta, pufni mama ei.

Ada trecu pe lângă ea şi ieşi în stradă.

— Sper că ştii ce faci! ţipă mama ei, ca toţi vecinii să audă.

*

Fu nevoită să alerge până în staţia de autobuz, unde abia-abia reuşi să prindă numărul 12. N-avusese timp pentru micul dejun şi capul o durea. Doamna B. avea să se mire, ce să se fi-ntâmplat? Ada nu mai întârziase la lucru niciodată. Să-şi ia liber? Niciodată. Trecu grăbită pe lângă Piccadilly. Erau în iunie, afară dogorea deja. Avea să fie arşiţă din nou. Doamna B. ar face bine să cumpere şi ea un ventilator, să se mai răcorească niţel în atelier, să nu se mai chinuie toate să apuce acele cu degete năduşite.

— Spune-i şi tu, Ada, zisese una dintre fete, o viţea otrăvită pe nume Avril, banală ca o monedă arămie de un penny. Asudăm toate ca porcii.

— Porcii asudă, o corectase Ada. Gentlemenii transpiră. Doamnele strălucesc.

— Da-ţ-aş…, răspunsese Avril fluturându-i un deget sub nas.

Avril putea să fie cât de răutăcioasă voia, n-avea decât. Adei nu-i păsa. Era geloasă, cel mai probabil. *Niciodată să n-ai încredere într-o femeie*, obişnuia să spună mama ei. Ei bine, avea şi ea dreptate de data asta. Ada nu găsise încă o femeie despre care să poate spune că-i e cea mai bună prietenă.

Ceasul de la Fortnum's începea deja să bată sfertul, iar Ada o luă la goană, însă în cale îi ieşi o siluetă, aţinându-i drumul.

— Credeam că nu mai vii, zise Stanislaus cu picioarele depărtate pe trotuar şi deschizându-şi braţele larg, de parcă ar fi fost un înger. Mă pregăteam să plec.

Ada dădu un ţipăt scurt, luată prin surprindere, un scâncet ca de căţeluş. Trebuia să vină s-o întâlnească, dar abia după lucru.

Ştia că roşise, fierbinţeala din obraji o ustura. Îşi făcu vânt cu mâna şi fu recunoscătoare pentru pala de aer rece.

— Am întârziat la slujbă, zise ea. N-am cum să stau să discutăm.

— Mă gândeam că ai putea să-ţi iei liber azi. Le spui că te-ai îmbolnăvit, ceva.

— Dacă află, mă dă afară.

— Găseşti în altă parte, zise el ridicând din umeri.

Stanislaus nu fusese niciodată nevoit să lucreze, nu putea pricepe cât se zbătuse ea să ajungă unde era acum. Ada Vaughan, din Lambeth, lucrând cu o *modiste* în Mayfair.

— De unde să afle?

Stanislaus făcu un pas în faţă şi, luându-i bărbia în palmă, îşi apropie uşor buzele de ale ei. Ada îi simţi atingerea delicată ca o pană, degetele lui, calde şi uscate pe faţa ei. Se aplecă spre el, nu se putu abţine, ca şi cum Stanislaus ar fi fost un magnet, iar ea, firicele fine de pilitură.

— E o zi superbă, Ada. E prea frumos să stai închisă undeva. Trebuie să şi trăieşti un pic, aşa-mi zic eu mereu.

Obrajii lui miroseau a apă de colonie, puţin înţepător, persistent, ca lămâia.

— Oricum ai întârziat deja. La ce bun să te mai duci?

Doamna B. era o cârcotaşă. Zece minute întârziere, şi-ţi tăia jumătate de zi la salariu. Ada nu-şi permitea să dea cu piciorul unei asemenea sume. Pe trotuar, în dreptul lui Stanislaus, aştepta un coş de picnic. Pregătise totul din timp.

— Unde te-ai gândit să mergem?

— Richmond Park, zise el. Să ne simţim bine.

Întreaga zi. Doar pentru ei doi.

— Şi ei ce să-i zic? întrebă Ada.

— O măsea de minte, propuse Stanislaus. Ţine întotdeauna. De-asta sunt aşa de mulţi dentişti în Viena.

— Ce-are una cu alta?

— E o scuză de snobi.

Trebuia să ţină minte asta. *Snobii* au măsele de minte. Cei care sunt *cineva* au măsele de minte.

— Păi, şovăi Ada, fiindcă pierduse deja jumătate din leafa pe ziua aceea. Bine, atunci.

Dacă tot avea să fie tăiată de la bani, să merite cu vârf şi

îndesat.

— Asta-i Ada mea, zise Stanislaus, apoi apucă într-o mână coşul de picnic, în timp ce cu cealaltă o cuprinse pe ea de după mijloc.

Ada nu mai călcase vreodată în Richmond Park, dar lui nu putea să-i spună. El era sofisticat, umblat prin lume. Ar fi avut de unde alege femei pe măsură – binecrescute, aristocrate, femei ca debutantele pe care le îmbrăca şi le linguşea ea la atelier şi care o menţineau pe doamna B. în cărţi. Porţile parcului se înălţau în faţa ei ca nişte lănci bogat ornamentate. Mai jos, Tamisa şerpuia printre copacii verzi şi stufoşi, croindu-şi drum spre văgăunile prăfuite din Berkshire, care, în depărtare, se contopeau cu lespezile din perle şi din argint ale cerului. Soarele era deja sus, iar razele lui calde o îmbrăţişau de parcă Ada ar fi fost unica fiinţă din univers, singura care conta.

Intrară în parc. Londra se întindea înaintea lor, cu Catedrala Saint Paul şi siluetele înconjurate de ceaţă ale clădirilor din City[2]. Pământul era uscat, potecile, crăpate şi vălurite. Între smocuri de iarbă şi ferigi tinere şi ţepoase se înălţau ca nişte fortăreţe stejari seculari cu trunchiuri deformate şi castani din care atârnau mâţişori. Aerul se îmbibase de iz dulceag, siropos chiar. Ada strâmbă din nas.

— E mirosul copacilor care fac dragoste, zise Stanislaus.

Fata îşi duse mâna la gură. *Fac dragoste*. Nu mai ştia pe nimeni care să vorbească despre astfel de lucruri. Poate că mama ei avea dreptate. O adusese aici cu un scop precis. Se mişca *repede*. Stanislaus râse.

— Nu ştiai, aşa-i? Castanii au flori masculine şi feminine. Bănuiesc că de la florile feminine miroase aşa. Tu ce crezi?

Ada ridică din umeri. Mai bine să nu-l bage în seamă.

— Îmi plac castanele, continuă el. Castane fierbinţi într-o zi friguroasă de iarnă. Nimic nu se compară cu ele.

— Da, zise Ada, bucuroasă că era din nou pe teren stabil. Şi mie îmi plac. Seminţele de castan-sălbatic şi toate cele.

Şi toate cele. Banal.

— Deja vorbim de soiuri diferite de castane, zise el.

De unde să ştie Ada? Avea atâtea de învăţat. Oare Stanislaus observase cât de ignorantă era? N-o arăta. Un gentleman.

— O să ne oprim aici, lângă lac, hotărî Stanislaus.

Lăsă jos coşul de nuiele, din care trase o faţă de masă. O flutură în aer, iar adierea o purtă ca pe o lebădă în zbor, apoi o aşternu pe iarbă.

Dacă ar fi ştiut că are să stea pe pământ, Ada şi-ar fi pus rochia ei mai lungă şi cloş, astfel încât să se întindă de jur-împrejur şi să nu lase nimic la vedere. Se lăsă în genunchi, pe care şi-i lipi, şi stătu pe o parte, trăgând de rochie în jos cât de bine putu.

— Ca o doamnă, zise Stanislaus. Dar asta şi eşti, Ada, o doamnă adevărată.

Turnă bere de ghimbir în două cupe, îi oferi una Adei şi se aşeză.

— O adorabilă doamnă.

Nimeni nu-i mai zisese vreodată că e adorabilă. Însă nici ea nu mai ieşise vreodată cu un băiat. *Băiat*. Stanislaus era bărbat. Unul matur, experimentat. Avea pe puţin treizeci de ani, bănuia Ada. Poate şi mai mult. Se întinse în faţă şi-i oferi fetei o farfurie şi un şervet. Exista alt cuvânt, mai adecvat, pentru şervet, dar Ada îl uitase. Pe Theed Street nu se prea foloseau lucruri de genul ăsta. Stanislaus scoase nişte pui, *ce lux*, nişte roşii proaspete şi un set minuscul de sare şi piper.

— *Bon appétit*, zise el zâmbind.

Ada nu era sigură că ştie cum să mănânce puiul fără se murdărească pe faţă de grăsime. Toate astea erau o noutate pentru ea. *Picnicuri.* Ciuguli din carne, desprinzând fâşii pe care le băga tacticos în gură.

— E o plăcere să te privesc, zise Stanislaus. Sfioasă. Parcă ai fi un model de pe coperta *Vogue*.

Ada roşi din nou. Îşi frecă gâtul cu mâna, sperând să uniformizeze culoarea, sperând că Stanislaus nu băgase de seamă.

— Îţi mulţumesc, zise ea.

— Nu, continuă Stanislaus, vorbesc serios. Am ştiut că ai clasă de când te-am văzut prima oară. În toate privinţele. Cum arăţi, cum stai, felul în care te îmbraci. Şic. Original. Şi apoi, când am aflat că tu *îţi faci* hainele. Ei bine, Ada, ai să ajungi departe, crede-mă pe cuvânt!

Se lăsă într-un cot, se tolăni, rupse un fir de iarbă şi începu să-i dezmierde cu el picioarele goale.

— Ştii unde e locul tău? o întrebă.

Fata clătină din cap. Firul de iarbă o stârnea. Tânjea după o nouă atingere, tânjea ca el să-şi plimbe degetele pe pielea ei, să simtă adierea unui sărut.

— În Paris, acolo e locul tău. Te şi văd coborând agale pe bulevarde, făcându-i pe ceilalţi să se întoarcă după tine.

Paris. Cum de ghicise Stanislaus? *Casa Vaughan*. Doamna B. zisese că în franţuzeşte *maison* înseamnă casă. *Maison Vaughan.*

— Mi-ar plăcea să merg la Paris, zise Ada. Să fiu o *modiste* adevărată. O creatoare de modă.

— Ei bine, Ada, zise el, îmi plac cei care visează. Să vedem ce putem face în sensul ăsta.

Fata îşi muşcă buza, reţinându-şi un strigăt de bucurie.

Stanislaus se ridică şi se aşează cu coatele pe genunchi. Arătă cu braţul spre desişul de ferigi din partea dreaptă.

— Uite, şopti el, un cerb. Un cavaler. Şi încă mare.

Ada îi urmări privirea. Îi luă ceva, dar dădu de cerb până la urmă. Îşi ţinea capul mândru deasupra ferigilor, coroană din coarne de catifea.

— Coarnele le cresc primăvara, zise Stanislaus. Cu fiecare an în plus, câte un rând nou. Până la sfârşitul verii, cerbul ăla o să aibă o mulţime.

— N-am ştiut până acum, zise Ada.

— Cam singurel în perioada asta, continuă Stanislaus. Dar până la toamnă o să-şi facă un întreg harem. O să câştige în înfruntări şi o să aibă toate femelele doar pentru el.

— Asta nu sună deloc cuviincios, replică Ada. Mie nu mi-ar conveni să-mi împart soţul.

Stanislaus se uită la ea pieziş. Ada îşi dădu seama imediat că spusese o prostie. Stanislaus, bărbat de lume, cu preamăritata lui mătuşă.

— Nu despre femele e vorba, zise el. Ci despre masculi. Despre supravieţuirea celui mai bun.

Ada nu era sigură c-a înţeles ce voise el să spună.

— Măseaua de minte, zise Ada.

Doamna B. ridică dintr-o sprânceană vopsită.

— Măseaua de minte? întrebă ea. Nu umbla cu fofârlica.

— N-o fac.

— Nu m-am născut de ieri, de alaltăieri, zise doamna B. Nu ai fost singura care a chiulit. O, ce zi frumoasă de vară! I-am dat comenzile lui Avril.

Ada înghiţi în sec. În ruptul capului n-ar fi trebuit să-l lase pe Stanislaus s-o convingă. Doamna B. avea s-o pună pe liber. Urma să rămână fără slujbă. Cum să-i dea vestea mamei? Avea să fie nevoită să găsească un alt loc de muncă până la sfârşitul zilei. *Mamă, ghici ce? Lucrez în altă parte.* Avea să mintă, fireşte. *Doamna B. nu mai avea suficiente comenzi cât să mă ţină.*

— Ştiai că vor veni comenzi mari de luat. Cum te-ai gândit că mă voi descurca?

— Îmi pare rău, zise Ada.

Îşi luă falca în palmă, aşa cum făcuse Stanislaus, şi-şi aminti atingerea lui delicată şi răcoroasă. *Ţine cu dinţii de scuză.*

— Era umflată. Mă durea mult prea tare.

Doamna B. îşi drese glasul ostentativ.

— Dacă ar fi fost una din celelalte fete, până acum erai deja dată afară. Doar pentru că te pricepi şi am nevoie de tine, îţi dau voie să rămâi.

Ada lăsă mâna jos de la falcă.

— Vă mulţumesc, zise ea şi răsuflă uşurată. Îmi pare foarte rău. N-am vrut să vă dezamăgesc. N-o să se mai întâmple.

— Dacă se mai întâmplă, n-o să mai existe încă o şansă. Acum întoarce-te la lucru.

Ada se îndreptă spre uşa biroului. Era cu mâna pe clanţă când auzi vocea patroanei:

— Chiar eşti foarte bună, Ada.

Fata se întoarse şi o privi.

— Eşti cea mai talentată tânără pe care-am cunoscut-o. Nu-ţi irosi şansele pentru un bărbat.

Ada înghiţi în sec şi încuviinţă.

— Data viitoare n-o să mai fiu atât de înţelegătoare, adăugă doamna B.

— Vă mulţumesc, zise Ada şi zâmbi.

*

Ada îşi întinse degetele subţiri, luă o ţigară şi o puse între buze. Cu picioarele încrucişate, petrecute unul în jurul celuilalt ca firele unei sfori, inhală fumul şi, cu zâmbetul unei sfinte, lăsă capul uşor pe spate şi urmări valurile care ieşeau din nările sale. Se aplecă în faţă şi îşi luă paharul de Martini. The Grill Room[3]. Pluş, scaune roşii, tavane suflate cu aur. Trase cu ochiul către oglinzi, unde se reflecta alături de Stanislaus de o mie de ori, devenind alte persoane în infinitatea de sticlă, un bărbat într-un costum elegant şi o femeie într-un cireşiu ca la Hollywood.

— Eşti foarte frumoasă, zise Stanislaus.

— Oare?

Ada spera că reuşise să pară *nonşalantă*, un alt cuvânt pe care îl învăţase la atelierul doamnei B.

— Ai putea să distragi oricând atenţia unui bărbat.

Ada îşi descrucişă picioarele, se aplecă uşor spre el şi îl bătu încetişor pe genunchi.

— Potoleşte-te.

O poveste de dragoste ca un vârtej, aşa ar numi-o *Woman's Own*. O tornadă a dragostei care, prin forţa ei, o lua pe sus. Îl adora pe Stanislaus.

— Este aniversarea noastră, zise ea.

— Poftim?

— 14 iulie. Trei luni, dădu Ada din cap. Trei luni de când te-am cunoscut, în ziua aceea ploioasă de aprilie.

— Aniversare? repetă Stanislaus.

Zâmbea, o cută i se ivi pe buză. Ada ştia ce înseamnă: bărbatul plănuia ceva.

— Atunci ar trebui să plecăm. Să sărbătorim! Într-un loc romantic. Paris. *Pari.*

Paris. *Pari.* Tânjise să-l vadă, se gândise întruna la asta din ziua aceea petrecută în Richmond Park.

— Cum ţi se pare?

Nu-i dăduse prin gând că Stanislaus i-ar putea propune să plece atât de curând. Nu acum, când se discuta atâta despre Hitler şi buncăre.

— O să înceapă războiul? îl întrebă. Poate ar fi mai bine să aşteptăm un pic.

— Războiul? clătină din cap Stanislaus. N-o să fie nici un război.

Nu-s decât vorbe goale. Hitler a pus mâna pe ce voia, şi-a luat înapoi bucăţelele din Germania. Nu-i un tip lacom. Crede-mă.

Tatăl ei susţinea cu totul altceva, însă Stanislaus era educat. Obligatoriu ştia mai multe.

— Ziceai că vrei să mergi, continuă Stanislaus. Ai putea vedea nişte creaţii franţuzeşti adevărate. Care să te inspire. Ai putea încerca să creezi acolo. N-ar dura mult şi ţi-ai face un nume.

Ada deschise gura să vorbească, dar limba i se cocoloşi ca un sul de material. Îşi muşcă buza şi, dând din cap, făcu rapid câteva calcule în minte. Părinţii ei n-ar lăsa-o în veci să meargă la Paris, darămite cu un *bărbat*. Le zisese că e curtată, dar chiar şi aşa. Ştia că nu le-ar plăcea un străin. Le zisese că o conduce acasă în fiecare seară pentru a se asigura că ajunge în siguranţă. Iar lui, că părinţii ei erau invalizi şi că nu puteau primi oaspeţi. În plus, trebuia să inventeze o scuză pentru a lipsi de la serviciu, altfel avea să fie dată afară. Ce să îi spună doamnei B.?

— Ai paşaport? întrebă Stanislaus.

Paşaport.

— Nu, zise ea. Cum aş putea face rost de unul?

— Nu e ţara mea, zâmbi Stanislaus. Dar prietenii mei englezi mi-au spus că există în Petty France un birou care emite.

— Voi merge mâine în pauza de masă, zise Ada. O să-mi scot unul fără probleme. Mă vei aştepta?

Le va spune părinţilor că doamna B. o trimite la Paris să studieze colecţiile şi să cumpere stofe noi. O va întreba pe doamna B. dacă îi dă mână liberă să facă asta, de-adevăratelea.

Însă funcţionarul din Petty France o anunţă că e nevoie de o fotografie şi de certificatul de naştere şi, cum nu împlinise încă douăzeci şi unu de ani, era absolut necesar ca tatăl ei să completeze un formular şi să-l semneze, documente în baza cărora, mai apoi, îi vor putea emite paşaportul – în caz de urgenţă, în douăzeci şi patru de ore, altfel avea să dureze şase săptămâni.

— Dar, adăugă el, nu v-am sfătui să plecaţi chiar acum peste hotare, domnişoară, în orice caz, nu pe continent. E pe cale să-nceapă un război.

Război. Toată lumea doar despre asta discuta. Stanislaus nu pomenise niciodată nimic despre război, şi Ada îl apreciase pentru

discreţie. Trăise clipe cu adevărat plăcute în compania lui.

— Nu-mi fac griji pentru ceva ce e departe de-aici.

Bărbatul se încruntă, clătină din cap şi ridică dintr-o sprânceană. Poate că era un pic naivă. Dar şi dacă se-apropia războiul, tot mai dura câteva luni până să înceapă.

Ada pufni şi-şi îndesă documentele în poşetă. Nu-i putea cere tatălui ei să completeze formularul. Ar fi însemnat să pice toată plecarea. Nu-i spusese lui Stanislaus câţi ani avea, iar el n-o întrebase niciodată. Totuşi, dacă s-ar fi prins că e minoră, ar fi putut da înapoi, n-ar mai fi căutat-o. Ada era un spirit liber, zisese el, văzuse asta de când s-au întâlnit prima oară. Cum să-l dezamăgească ea?

Soluţia i se arătă în acea după-amiază, în timp ce o urmărea pe doamna B. completând factura pentru Lady MacNeice. Tatăl ei scria încet, împletind grijuliu codiţele literelor ca în continuumul unui vals. Ada fusese mereu fascinată de felul în care reuşea el să coregrafieze cuvintele, ba chiar încercase să-l imite pe vremea când era copil. Putea fi reprodus uşor, iar bărbatul de la Petty France nu era vreun isteţ. Ştia că înşală, dar cum altfel să reuşească? Poza şi-o putea face a doua zi, în pauza de masă. Ştia în Haymarket atelierul unui fotograf. Ar putea-o ridica la sfârşitul săptămânii. Apoi, sâmbătă va merge la bibliotecă, unde va completa formularul, pentru ca luni să se poată înfăţişa din nou la biroul de paşapoarte. Ar fi gata în câteva săptămâni.

— Va trebui să tragem la Lutetia, zise Stanislaus. Nu există alt hotel, altă variantă. Saint-Germain-des-Prés.

Apoi îi strânse mâna şi o întrebă:

— Ai fost vreodată cu vaporul?

— Doar pe Tamisa.

Ada fusese cu feribotul de Woolwich.

— Nu-ţi face griji, zise el. August e o lună bună pentru navigat. Nu sunt furtuni.

*

Până la urmă, Ada se descurcă. Urma să le spună părinţilor, dar după ce va fi plecat. Avea să le trimită o carte poştală din Paris, destul cât să nu se repeadă la Poliţie şi s-o declare dispărută. Urma

să aibe de tras serios la întoarcere, însă până atunci ea şi Stanislaus aveau toate şansele să se logodească. Îi va spune doamnei B. că urmează să plece în vacanţă la Paris; i-ar plăcea să-i aducă de acolo nişte mostre de material – nişte *tissus*? O va spune în franceză. Doamna B. avea să-i mulţumească, să-i spună chiar unde să meargă. *Ce drăguţ din partea ta, mademoiselle, să-ţi sacrifici vacanţa...* Asta i-ar asigura ocupaţie în Paris, ceva din care i-ar putea veni idei. Între timp, Ada avea de gând să aducă la magazin una câte una hainele pe care plănuia să le ia cu ea la Paris.

Uneori, într-o geantă micuţă, Ada aducea de acasă sendvişuri pentru masa de prânz. Era vară, iar rochiile şi fustele erau din mătase artificială sau din batist. Ada ştia cum să le împacheteze astfel încât să ocupe cât mai puţin spaţiu, fără să se boţească. Avea să dosească totul în dulapul de la lucru, cel în care iarna îşi ţinea haina, unde îşi păstra pantofii de schimb. Nu avea nimeni treabă acolo. I-ar fi fost necesară o valiză. Se găseau o grămadă în debaraua doamnei B, care niciodată nu era încuiată. O să împrumute una. Avea cheile de la magazin. Să vină mai devreme în dimineaţa plecării, să împacheteze degrabă. Fuga la autobuzul de Charing Cross, la timp ca să se întâlnească lângă ceas cu Stanislaus.

— La Paris? întrebase doamna B., cu vocea lungindu-i-se ca un claxon. Părinţii tăi ştiu?

— Fireşte, zisese Ada.

Ridicase din umeri şi îşi întinsese braţele – *Fireşte.*

— Dar începe războiul!

— N-o să se întâmple nimic, zise Ada, deşi, la fel ca toţi ceilalţi, auzise geamătul înfiorător al alarmelor care sunau exerciţiile şi văzuse cu ochii ei scutul antiaerian care se construia în Kennington Park. Şi urmă: Noi nu ne dorim un război. Hitler nu-şi doreşte un război. Ruşii nu-şi doresc nici ei un război.

Asta era ceea ce îi zisese Stanislaus. Ştia el ce spune, nu? În plus, ce altă ocazie avea să-i mai pice Adei să meargă la Paris? Tatăl său vedea lucrurile altfel, însă fetei nu-i păsa de ce crede el, care lua în calcul chiar posibilitatea să se înroleze în ARP[4] pentru apărare. *Apărare*, repetase tatăl, şi asta doar pentru ca Ada să nu creadă cumva c-ar încuraja în vreun fel războiul imperialiştilor. Chiar în

acel moment o asculta cu atenţie pe mama citind cel mai recent anunţ: *Este important să ştiţi cum să vă puneţi masca rapid şi corect...*

— Dar o să evacueze Londra, zise doamna B. Copilaşii. În câteva zile. S-a anunţat la radio.

Trei dintre fraţii şi surorile ei mai mici urmau să plece tocmai în Cornwall. Mama nu făcuse decât să plângă în ultimele zile, în timp ce tata se învârtise prin casă cu capul în mâini. *Pfui!* se gândi Ada. O să treacă. Toată lumea era atât de pesimistă. Necăjită. O să se întoarcă destul de repede. De ce-ar trebui ea să lase războiul să-i strice apele? *Paris*. Mamei o să-i treacă. O să-i cumpere ceva drăguţ. Parfum. Un parfum adevărat, în sticlă.

— Mă voi întoarce, zise Ada. Teafără, marţi dimineaţa la prima oră.

Logodită. Îşi închipuise în fel şi chip cererea în căsătorie. Stanislaus stând într-un genunchi. *Miss Vaughan, am onoarea de a...*

— Nu plecăm decât pentru câteva zile.

— Sper să fie aşa cum spui tu, zise doamna B. Deşi, dac-ai fi fost fiica mea, nu te-aş fi scăpat din ochi. Războiul poate să înceapă în orice clipă, adăugă ea arătând spre vitrinele mari ale magazinului, pe care fuseseră lipite în cruce fâşii de bandă adezivă, ca şi pe rulourile de deasupra, să le ţină în caz că geamurile ar fi fost sparte.

— Şi filfizonul tău, continuă ea, el de partea cui va lupta?

Ada nu se gândise nici o clipă la acest aspect. A presupus că era de partea lor. La urma urmei, în Anglia locuia. Dar ţinând cont că vorbea germana, poate c-avea să şi lupte pentru Germania – să se întoarcă acasă, lăsând-o pe ea aici. Ea l-ar urma, desigur. Dacă s-ar fi căsătorit, ea avea să-i fie devotată, să-i stea alături indiferent de ce-ar fi apărut.

— În războiul dinainte, continuă doamna B., pe nemţi i-au băgat în puşcărie, pe cei care erau aici.

— El, *de fapt*, nu e neamţ, zise Ada. Doar vorbeşte germana.

— Şi cu ce ocazie e-aici?

Ada ridică din umeri.

— Îi place.

Nu-l întrebase niciodată. Cum nu-l întrebase nici cu ce se ocupă

în general. Nu era cazul. Era conte. Dar dacă îl închid, n-o să fie aşa de rău. Ea l-ar putea vizita, iar el n-ar mai trebui să lupte. Nici să moară, iar războiul n-o să ţină o veşnicie.

— Probabil e spion, zise doamna B. Iar tu eşti alibiul lui.

— Dacă e-aşa într-adevăr, zise Ada sperând ca vocea să nu-i tremure, e un motiv în plus să mă simt bine.

— Păi, zise doamna B., dacă ştii ce faci…

Femeia se opri o clipă, cât pentru a-şi lipi un zâmbet malefic:

— La o adică, ar fi câteva locuri pe care ţi-ar plăcea să le vezi, şi scoase o bucată de hârtie din sertarul biroului, pe care începu să scrie.

Ada luă hârtiuţa: *Rue Dorsel, Place St. Pierre, Boulevard Barbès*.

— A trecut atât de mult timp de când n-am mai fost la Paris, zise ea cu o nostalgie în glas pe care Ada n-o mai auzise. Locurile astea se găsesc majoritatea în Montmartre, pe malul drept.

Stanislaus îi vorbise despre Sena.

— Deci fii cu băgare de seamă.

Hotelul lor se afla pe malul stâng, acolo unde trăiau artiştii.

*

Staţia Charing Cross era un talmeş-balmeş de femei nevricoase, copii care orăcăiau, bătrâni care îşi făceau cruce, bărbaţi îngrijoraţi care se uitau necontenit la ceas şi tineri în uniformă, năuci. Armata teritorială, presupuse Ada, ori poate cei aflaţi în rezervă. Marinari şi soldaţi. Voluntarul ARP îşi făcu loc prin mulţime, *Rămâneţi pe stânga.* Oamenii se dădeau acum din calea celor de la ARP, îi luau în serios, ca şi când aceştia chiar aveau ceva de făcut. Fu anunţat un tren către Kent şi, târşâindu-şi picioarele, mulţimea avansă în valuri – o masă gigantică de oameni. Ada se ţinu bine, opunându-se mişcării celor din spate şi chiar se opinti înapoi în mulţime, lovindu-i cu valiza în picioare pe cei din jur – *Ai grijă, domnişoară!* Frenezia situaţiei se potrivea perfect cu dispoziţia ei. *Şi dacă el nu era acolo? Dacă nu l-a văzut?* Îşi dădu seama că nu exista nici o cale prin care să ia legătura cu Stanislaus – el nu avea telefon. Ada ştia că locuieşte în Bayswater, dar nu-i ştia adresa exactă. O femeie se împinse pe lângă ea trăgând după sine doi copii – băiatul, în pantaloni scurţi gri şi

tricou alb, iar fata, într-o rochie galbenă, cu broderie. De fapt, se gândi Ada, nu ştia multe lucruri despre Stanislaus. Nici măcar câţi ani are. Era singur la părinţi, îi spusese. Ambii părinţi muriseră, cum moartă era şi preamăritată lui mătuşă. Ada habar n-avea de ce venise el în Anglia. Poate chiar *era* spion.

Nebunie curată. N-ar trebui să plece. Abia dacă-l cunoştea. Mama ei o avertizase. Trafic de carne vie. Te înţeapă cu un ac, leşini şi te trezeşti într-un harem. În plus, toţi oamenii ăştia. Soldaţi. ARP. Chiar *avea* să vină războiul. Stanislaus se înşelase. Poate că era spion. Duşmanul. Ada n-ar trebui să plece cu el.

L-a zărit. Stătea sprijinit de un stâlp. Purta un pulover bleumarin, pantaloni albi şi încălţăminte de piele. Ada inspiră adânc. N-o văzuse. Putea face în orice moment stânga-mprejur, să plece acasă. Mai avea timp.

Dar imediat Stanislaus dădu ochii cu ea, îi zâmbi larg, se împinse prin mulţime spre ea, îi ridică geanta şi o aruncă peste umăr. *Un spion*. Un ghimpe de fierbinţeală îi străbătu Adei gâtul. Îl urmărise croindu-şi cale înspre ea. Avea să fie bine. Totul avea să fie în regulă. Era un bărbat chipeş, cu toate că purta ochelari. Un bărbat onorabil, oricine putea să observe asta. Un bărbat cu posibilităţi, de asemenea. N-avea motive să-şi facă griji. Ce prostuţă! El îi zâmbea cu tot chipul. Mergea mai repede, încântat să o vadă. Toate acestea i se întâmplau *ei*, Ada Vaughan, cea de pe Theed Street, din Lambeth, chiar de lângă clădirile Peabody.

*

În Gare du Nord domnea aceeaşi învălmăşeală asudată ca în Charing Cross, excepţie făcând faptul că aici era mai cald şi mai aglomerat, iar mulţimea, mai gălăgioasă şi mai indisciplinată. Ada rămase blocată. *De ce nu stau la rând? De ce zbiară?* Era şi obosită în urma călătoriei. În noaptea de dinainte nu pusese geană peste geană, iar în trenul de Dover nu găsise nici un loc liber unde să se aşeze. Traversarea canalului îi dăduse rău de apă; priveliştea stâncilor albe îndepărtându-se cu tot cu fâşia palidă de pământ o stingherise într-un fel neaşteptat. *Şi dacă într-adevăr venea războiul? Şi dacă nu mai puteau pleca de-acolo?* Ada n-avea cum să ignore totuşi sulurile de sârmă ghimpată întinse pe plajă, gata să

prindă în cursă duşmanul şi să-l spintece, nici pescăruşii planând flămânzi deasupra pietrişului pustiu, a pachetelor de gudron râios care îşi aşteptau bucăţile lor de carne crudă. Navele de luptă din Canal. Distrugătoare, aşa le numise Stanislaus, matahale de metal plutitoare, gri, la fel ca apa.

Apoi Stanislaus îi dădu Adei un inel.

— Sper că-ţi vine, zise el împingându-l pe degetul ei mijlociu.

Un simplu cerc de aur, care nici măcar nu era veritabil, Ada pricepu din prima clipă.

— Ai face bine să-l porţi, zise el.

Nu era cum îşi imaginase ea că o va cere în căsătorie, iar asta, Ada ştia, nici măcar nu era o cerere în căsătorie. Stomacul i se strânse şi fata se aplecă peste puntea navei.

— Pentru domnul şi doamna von Lieben, aşa am rezervat camera.

— *Camera*? întrebă ea cu glas stins.

— Bineînţeles. Tu ce-ţi imaginai?

Ea nu era genul ăla de fată. Stanislaus nu-şi dăduse seama până acum? Ada voia să se păstreze pentru noaptea nunţii. Altfel, cum ar mai putea-o el respecta? Dar cum să fugă? Nu avea bani. El plătea pentru toate astea, *fireşte* că aştepta ceva în schimb. Şi doamna B. îi bătuse atâtea apropouri…

— Care-i problema? râse Stanislaus.

Ada se aplecă peste puntea navei în speranţa că panica aceea cuibărită în capul ei va fi spulberată de briză ca de o ghiulea. Nu era pregătită pentru aşa ceva. Crezuse că e un gentleman. Damele din lumea bună erau toate nişte uşuratice. Asta îi spusese mereu tatăl ei. Stanislaus o luase şi pe ea drept una dintre ele. Nu băgase de seamă că nu e decât prefăcătorie? Felul în care Ada se îmbrăca, felul în care vorbea. Prefăcătorie, totul. Trase adânc aer în piept, aerul sărat înţepând-o în drumul lui spre plămâni. Stanislaus o luă de după umeri. *Spirit liber*. O trase mai aproape, îi luă faţa în palme, o apropie de el şi o sărută.

Poate că ăsta era preţul ce trebuia plătit pentru a deveni femeie.

*

Hotelierul îşi ceru scuze. Erau foarte ocupaţi, de când cu toţi

acei artişti şi muzicieni, refugiaţii, ştiţi cum este, monsieur, madame... Camera era mică. Avea două paturi de o persoană, acoperite cu aşternuturi brodate. Două paturi. Ce uşurare! Baia, în plăci albe şi negre, cu o chiuvetă care picura, era lângă dormitor. Camera avea şi un balconaş cu vedere către centrul Parisului. Ada putea privi Turnul Eiffel.

Pe timp de noapte, în Paris era la fel de întuneric ca în Londra. Ziua, soarele ardea pe cerul senin. Au hoinărit pe bulevarde şi prin pieţele publice, Ada străduindu-se să nu bage în seamă sacii cu nisip, nici râsetele isterice şi zgomotoase dinspre cafenelele de pe trotuar sau pe tinerii soldaţi în uniformele lor cu chingi. Ada se îndrăgosti de Paris. Era deja îndrăgostită de Stanislaus. Ada Vaughan, aici, în Paris, plimbându-se alături de un conte străin.

Stanislaus îi întindea mâna sau îi oferea braţul, rostind în faţa întregii lumi fata *mea*, spunându-i ei: „Sunt cel mai fericit bărbat“. „Iar eu sunt cea mai fericită femeie“, venea răspunsul.

Adierea unui sărut. Au dormit în paturi separate.

Malul stâng. Malul drept. Montmartre. *Rue Dorsel*, *Place St. Pierre, Boulevard Barbès*. Ada îşi mângâie obrajii cu mătăsurile, strânse la piept satinul fin şi îşi trecu degetele peste stive de catifea, lăsând urme dinapoia mâinii. Stanislaus îi aduse nişte moar de un verde-pal şi proaspăt în acelaşi timp, nuanţă pe care monsieur o numise *chartreuse*. În acea seară, Ada înfăşură materialul pe lungime în jurul sânilor, îl lăsă să-i cadă în falduri la picioare şi îl prinse cu un ac de siguranţă în dreptul taliei. Omoplaţii rămaşi descoperiţi îi puneau în evidenţă alcătuirea trupului şi, în oglinda de la baie, Ada vedea cum ochiul privitorului va aluneca de-a lungul spatelui său, odihnindu-se apoi pe curbele gingaşe ale şoldurilor.

— Asta e ceea ce numesc eu geniu, zise Stanislaus.

Şi comandă două pahare de brandy, plus două cocktailuri *chartreuse* pentru a sărbători.

În Rue Cambon, Ada mâncă din ochi *atelier*-ul Chanel.

— A fost un diamant cam neşlefuit, să ştii, zise Stanislaus.

Engleza lui era uneori atât de bună, că Ada uita că e străin.

— A luat-o de la zero, din gunoi.

N-o spusese cu răutate, iar povestea pe care Stanislaus o adăugă o însufleţi pe Ada. Sărmana fată, se descurcase, în ciuda piedicilor.

— Reţine, îi făcu Stanislaus cu ochiul. Avea şi un admirator cu cheag, poate chiar doi, care au băgat-o în afaceri.

Un stil aparte. O semnătură, se gândea ea, ăsta-i cuvântul. Cum e Chanel. *O semnătură*, ceva care să scoată în evidenţă Casa Vaughan. Şi susţinere din partea unui admirator, dacă şi de asta e nevoie.

— Parisul parcă-i făcut pentru mine, îi spuse ea lui Stanislaus în timp ce hoinăreau la braţ prin Jardins du Luxembourg.

— Atunci, ar trebui să rămânem, fu de părere Stanislaus şi o sărută iarăşi, uşurel.

Adei îi veni să strige *Da, pentru totdeauna.*

*

În ultima lor dimineaţă, fură treziţi din somn de sirene şi, pentru o clipă, Ada crezu că e din nou în Londra. Stanislaus sări din patul lui, deschise obloanele de metal şi ieşi pe balcon. O fâşie de lumină descoperi covorul şi capătul patului ei, iar Adei, prin uşile deschise, îi fu oferită în schimb priveliştea unui cer albastru, lipsit totuşi de prospeţimea obişnuită. Dormiseră mai mult decât de obicei.

— E foarte linişte aici, strigă Stanislaus de afară. Nefiresc de linişte.

Intră pe uşă:

— Poate de data asta a fost de-adevăratelea.

— Ei, oricum astăzi plecăm.

Aveau să se întoarcă acasă şi Stanislaus nu o ceruse încă în căsătorie, dar nici nu profitase de ea, ceea ce n-avea să folosească oricum la nimic când va trebui să le spună părinţilor. Avea să-i mintă. O s-o scoată ea la capăt cumva. Doamna B. o trimisese la Paris împreună cu una dintre celelalte fete. Stătuseră în aceeaşi cameră. Într-un hotel extrem de luxos.

— Scoală-te, zise Stanislaus.

Vocea lui suna gâtuit, trăda nervozitate. Bărbatul se îmbrăcă, în timp ce Ada îşi hâţâna picioarele peste marginea patului.

— Aşteaptă aici, zise el.

Ada îl auzi descuind uşa şi trântind-o în urma lui. Păşi agale până în baie, unde deschise robinetele şi privi cum se ridică aburii

din apa care curge şi se prelinge pe marginea căzii, formând rotocoale pe fundul ei, topind sărurile pe care ea le presărase mai înainte. Cum să se întoarcă acasă, la căditţa de tablă galvanizată din bucătărie? La bălăceala săptămânală cu o bucată de săpun Fairy?

Trecu o oră. Treptat, apa se răci. Ada se ridică, făcând valuri în cadă – apa se revărsă peste margine, pe covoraşul de plută de pe podea. Păşi afară din cadă, se întinse după prosop şi se înfăşură în pluşul lui, strângând la piept pentru ultima oară moaţele moi de bumbac. Paris. *Mă voi întoarce.* Avea să înveţe franceza. Nu va dura mult. Prinsese deja câteva expresii, *merci*, *s'il vous plaît*, *au revoir*.

Intră în dormitor şi îşi trase pe ea chiloţeii şi pantalonaşii. Înainte să se mărite cu Stanislaus, Ada avea să-şi pună la punct un *trousseau* cum se cuvine. Pe care va trebui să-l plătească el, fireşte. Cu salariul ei, abia dacă şi-ar putea permite o pereche de izmenuţe. Avea să-şi cumpere o *chemise*, poate două, şi un *négligée*. Nu stătuse decât trei zile în Paris, şi uite câte cuvinte ştia deja. Ada aruncă o privire spre ceasul de pe noptieră. Stanislaus plecase de ceva vreme. Se repezi spre şifonier şi deschise uşile. Astăzi avea să poarte rochia cu dungi în diagonală, cea cu mâneci bufante şi cravată. O scosese din minţi să potrivească toate dungile, ca să nu mai vorbim de risipa de material, dar meritase. O îmbrăcă şi se privi în oglindă. Dungile în diagonală, verde-închis şi albe, făceau cute în acord cu ritmul impus de corpul ei, suplu ca al unei pisici. Ada îşi supse obrajii – mai atrăgătoare. Era recunoscătoare că Stanislaus părăsea încăperea dimineaţa când se îmbrăca ea, dar şi noaptea, când se dezbrăca. Un adevărat gentleman.

Se auziră trei bătăi scurte în uşă – semnalul lor –, dar Stanislaus intră fără să mai aştepte un răspuns din partea ei.

— Începe războiul, zise el palid şi tras la faţă.

O trecură fiori reci, de gheaţă, chiar dacă în cameră era cald. Războiul nu intra în planurile lor.

— S-a declarat deja?

— Nu încă, zise Stanislaus, dar ofiţerii cu care am stat de vorbă în hotel mi-au spus că au fost mobilizaţi, că sunt pregătiţi. Hitler a invadat Polonia.

Vocea lui avea ceva tăios, o notă pe care Ada n-o mai auzise până atunci.

Război. Dacă ar fi după ea, ar pune capăt din scurt discuţiei despre război, ca şi cum ai strivi o viespe. Dar războiul îi dăduse târcoale toată viaţa şi Ada învăţase să trăiască în preajma acului său plin de venin. Doar în fiecare noiembrie îl vedea plângând pe tatăl ei, în haină de doliu, cu pălărie de fetru pe cap, cuvintele asfixiindu-se în magistralele de gaz ale amintirilor, făcându-i ţinuta lui înaltă să intre la apă. Cânta un imn în memoria fratelui său, căzut în Primul Război Mondial. Fusese suficient de curajos cât să moară, dar tot ce primise în schimb a fost Medalia Militară; nu fusese suficient de bun pentru nenorocita de Cruce. Avea doar şaisprezece ani. *Tu, Doamne, nădejdea noastră peste vremuri*[5]...

Război. Mama ei se ruga pentru ceilalţi unchi ai Adei, pe care ea n-a mai apucat să-i cunoască, îngropaţi în noroiul câmpurilor de bătălie. O întreagă generaţie de tineri, dispărută. Din acest motiv mătuşa Lily nu s-a măritat niciodată, iar mătuşa Vi s-a călugărit. Atunci mama ei blestemase prima şi ultima oară. Câtă risipă de sânge – şi pentru ce? Adei nu-i putea trece prin cap un chip mai îngrozitor de a muri decât înecat într-o mlaştină.

— Trebuie să plecăm acasă, zise ea.

Mintea Adei nu mai avea astâmpăr şi fata îşi auzi vocea aproape frângându-i-se:

— Astăzi. Trebuie să le spunem părinţilor mei!

Spera că nu apucaseră să primească deja cartea poştală pe care le-o trimisese. I-ar pune pe jar.

— Le-am trimis o telegramă cât am fost jos, zise Stanislaus.

— O telegramă?

Telegrame soseau numai atunci când murea cineva. Aveau să înnebunească la venirea ei.

— Sunt invalizi, zise Stanislaus. Trebuie să ştie că eşti în siguranţă.

Uitase că asta era povestea pe care i-o spusese lui. Desigur.

— A fost, şi şovăi asupra cuvântului, foarte drăguţ din partea ta. Atent.

O mişcase. În toată afacerea asta, primul lui gând se îndreptase către ea. Către părinţii ei. Acum se simţea prost. Îi spusese că nu se pot descurca să iasă din casă. Poate pronunţase chiar „ţintuiţi la pat“. Când avea să se întoarcă la Londra, trebuia să trăiască cu toate acele minciuni.

— I-am trimis-o doamnei B. Telegrama. N-aveam adresa ta. Le poate spune ea părinţilor tăi. Cred că e-n regulă, zise Stanislaus, apoi adăugă înainte ca ea să poată răspunde: Cine vede de ei? Sper că i-ai lăsat pe mâini bune.

Ada încuviinţă din cap, însă Stanislaus o privea dezaprobator, fără nici o urmă de blândeţe.

Împachetară în linişte. Ofiţeri în uniforme albastre se învârteau de colo colo în recepţia hotelului. Soldaţii, de asemenea. Ada nu mai văzuse până atunci atât de mulţi. Ceilalţi clienţi, Ada îi recunoscuse pe majoritatea de la restaurant, discutau în grupuri mici sau gesticulau şi urlau aplecaţi peste biroul de la recepţie. Ada simţi în aer miros de bărbaţi neliniştiţi, vârtejul adrenalinei lor.

— Ţine-te după mine, îi zise Stanislaus luându-i valiza.

Îşi făcură loc prin recepţia ticsită de lume şi ieşiră din hotel pe uşile rotative.

— Gare du Nord, îi zise el unui trepăduş, care fluieră după un taxi.

Strada nu demult pustie, cu liniştea ei stranie, era acum un vacarm, răsuna de trafic şi de oameni agitaţi. Nici urmă de taxi. Ada habar n-avea cât de departe era gara. Îşi simţea capul într-o menghină. Şi dacă erau blocaţi aici, în Franţa? Dacă nu se mai puteau întoarce acasă? Într-un sfârşit, se ivi un taxi, pe care trepăduşul reuşi să-l oprească.

— N-ai plătit, îi zise ea lui Stanislaus în timp ce se îndepărtau de hotel.

— Ne-am înţeles mai devreme, zise el. Când am trimis telegrama.

Ada închise ochii.

Pe stradă se formase un zid de neînfrânt de oameni – bărbaţi, femei şi copii, tineri şi bătrâni, soldaţi, poliţişti. Majoritatea cărau după ei valize sau raniţe şi se îndreptau în aceeaşi direcţie, Gare du Nord. Mergeau tăcuţi, se auzeau doar scâncetele unui bebeluş cocoţat într-un landou ticsit cu pachete şi ordinele strigate de poliţişti: *Attention! Prenez garde!* Nu aveai cum să te mişti mai repede. Tot Parisul se refugia.

Ultimul kilometru trebuia parcurs pe jos. Şoferul taxiului opri maşina, ridică din umeri şi le deschise portierele. *C'est impossible.*

— N-avem nici o şansă, zise Ada. Mai e vreo altă cale?

Deja se îngrămădea lume şi în spatele lor. Ada se orientă rapid către o stradă laterală, dar văzu că era la fel de îndesată de oameni ca şi artera principală.

— Ce facem acum?

Stanislaus se gândi o clipă.

— Aşteptăm să treacă îmbulzeala, zise el. Sunt doar panicaţi. Aşa-s popoarele latine, continuă el şi încercă să zâmbească. Impresionabile. Emoţionale.

Folosindu-se de valiză ca de-un berbec, Stanislaus reuşi să-şi croiască drum prin mulţime. Se traseră deoparte.

— Bem o cafea, zise el. Mâncăm ceva şi încercăm mai târziu. Nu-ţi face griji, scumpo.

Ada ar fi preferat o ceaşcă de ceai negru cu două cuburi de zahăr. Nici cafeaua nu era rea dacă avea suficient lapte, însă Ada avea dubii serioase că s-ar putea obişnui vreodată cu aşa ceva. Îndepărtându-se destul de mult de gară, în sfârşit, mulţimile se mai răriseră. Găsiră o cafenea micuţă pe Boulevard Barbès, cu mese şi scaune pe trotuar.

— Am mai fost aici, zise Ada. Când am cumpărat materialul. Puţin mai sus, arătă ea de-a lungul străzii.

Stanislaus se aşeză pe marginea scaunului, îşi scoase ţigările şi aprinse una, fără să-i întindă şi Adei pachetul. Era tulburat, fata vedea, scruma pe jos şi trăgea fumuri scurte, indispus. După ce stinse ţigara, îşi aprinse imediat o alta.

— E-n regulă, simţi Ada nevoia să-l consoleze. O să scăpăm. Nu-ţi face griji.

Îşi lăsă mâna pe braţul lui, dar el se scutură.

Chelnerul veni cu cafelele. Stanislaus îşi puse zahăr şi amestecă în ceaşcă atât de tare, încât stropi farfurioara. Ada îi vedea fălcile încordându-i-se; buzele, deschizându-se şi închizându-se, de parcă ar fi vorbit de unul singur.

— La ce te gândeşti? încercă Ada să-l scoată din starea aceea. Priveşte partea bună a lucrurilor: în felul ăsta poate mai rămânem o zi în Paris.

Nu ştia ce altceva să spună. Nu-i picau bine toate astea, părinţii ei – ieşindu-şi din minţi, doamna B. – vânătă de furie. O şi vedea pregătindu-se s-o dea afară. Aşa făcuse cu una dintre fete, care nu se întorsese la timp din vacanţă. *Crezi că am aici o organizaţie*

caritabilă? Ajunseseră într-o mare încurcătură şi, pentru moment, nu întrezăreau nici o scăpare. Ada nu cunoştea pe nimeni care să-i ajute, doar pe Stanislaus. Chelnerul lăsă nişte pâine pe masă, iar ea luă o bucată şi o înmuie în ceaşcă, sugându-i apoi dulceaţa.

— Există cineva care să ne poată ajuta? întrebă ea.

— Cum?

— Nu ştiu, ridică fata din umeri. Să ne ajute să plecăm acasă.

Francezii n-aveau de gând să facă asta, era mai mult ca sigură, aveau destui de-ai lor cărora să le poarte de grijă. Stanislaus se întoarse în scaun, îşi puse coatele pe masă şi se aplecă spre ea:

— Ada, adevărul e că eu nu mă pot întoarce, zise el. Mă vor închide dacă mă întorc.

Fata inspiră adânc. Doamna B. chiar zisese ceva de genul ăsta. Ada se corectă: doamna B. zisese *şi* asta. Dar nu trebuia să lase garda jos, nu acum, mai ales în cazul în care Stanislaus o părăsea. *Nu eşti cine credeam eu că eşti.*

— De ce? întrebă Ada. Nu eşti neamţ. Tu doar vorbeşti germana.

— Austria, Ungaria, zise el. Noi suntem duşmanul.

Ada îşi lăsă mâinile în poală şi începu să tragă de inelul ieftin, *sus, jos, sus, jos*. Naufragiase aici şi trebuia să se întoarcă acasă de una singură. Nu era convinsă că e capabilă să nimerească trenul care trebuie. Ce s-ar întâmpla dacă s-ar face un anunţ pe care ea nu l-ar înţelege? La Southern Railway mereu se întâmpla asta. *Ne pare rău să vă informăm că trenul care pleacă la ora 9:05 din Southern Railway în direcţia Broadstairs va merge doar până la staţia…* Ar fi prinsă acolo. În inima unei ţări străine, de una singură, fără să ştie limba. Şi chiar dacă ar ajunge la Calais, cum ar găsi ea feribotul? Dacă nu mai circula? Cum să se descurce în cazul ăsta?

— Tu ce-o să faci? întrebă Ada cu o voce piţigăiată.

— Nu-ţi bate capul, zise el. O să mă descurc.

Se făcuse deja târziu. Chelnerul ieşi în uşa cafenelei şi arătă spre ceştile din faţa lor:

— *Fini?*

Ada nu înţelesese, aşa că dădu din cap, sperând că o să-i lase în pace.

— *Encore?*

N-avea nici cea mai vagă idee ce însemna, dar aprobă.

— Nu te pot lăsa singur, zise ea. Rămân şi eu aici. O să ne descurcăm.

Pentru o clipă, Ada se văzu alături de el – braţ la braţ, hoinărind prin grădinile de lângă Luvru.

Stanislaus şovăi.

— Fată dragă, problema e că... – iar vocea lui coborî şi începu să vibreze, astfel încât, pentru o clipă, nu mai păstră nici un accent străin – nu mai am nici un ban. Nu în momentul de faţă. Din cauza războiului. Şi nu voi putea să primesc nimic.

Ada nu şi-l putea închipui pe Stanislaus fără bani. Niciodată nu fusese sărac, mereu o impresionase. Sigur n-o vor duce greu prea mult. Şi, oricum, a fi sărac în Paris alături de Stanislaus nu era totuna cu a fi sărac în Lambeth. O cuprinse un val de iubire faţă de bărbatul acesta care îi căzuse la picioare şi licări o rază de optimism călduţă, mângâietoare.

— N-avem nevoie de bani, zise ea. O să lucrez. O să am eu grijă de noi.

Chelnerul apăru din nou cu două ceşti de cafea, pe care le lăsă pe masă, îndesând nota de plată sub scrumieră:

— *L'addition*, spuse el şi adăugă: *La guerre a commencé*.

Stanislaus ridică privirea spre el.

— Ce-a zis? întrebă Ada.

— Ceva legat de război. *Guerre* înseamnă război în franţuzeşte.

Chelnerul stătea drepţi:

— *La France et le Royaume-Uni déclarent la guerre à l'Allemagne*.

— A-nceput, zise Stanislaus.

— Eşti sigur?

— Sunt al naibii de sigur. Nu ştiu eu prea multă franceză, dar atâta tot înţeleg.

Se ridică brusc şi dădu peste masă, vărsând cafelele pe jumătate în farfurioare. Făcu câţiva paşi într-o parte, de parcă ar fi dat să plece, după care se întoarse şi se aşeză din nou.

— Rămâi cu mine? întrebă el. Aici, în Paris? Va trebui să găsim amândoi de lucru. N-o s-o ducem greu cu banii mult timp.

Ada fusese foarte sigură pe ea cu câteva momente în urmă, însă în clipa asta un fel de val de panică i se învârtejea pe lângă cap şi frica îşi înfipsese ghearele în stomacul ei. Război. *Război*. Îşi dorea să fi fost acasă. Îşi dorea să stea în bucătărie, în fundul casei, cu

părinţii, fraţii şi surorile ei. Să adulmece mirosul umed de mosc al rufelor întinse la uscat în jurul maşinii de gătit, să asculte oalele fierbând cartofi pentru ceai, s-o audă pe mama ei zăngănind mătăniile şi să râdă când tatăl ei ar fi imitat-o pe femeie, *Hail, Marx! Luptătorule, revoluţia fie cu tine, binecuvântaţi cei din clasa muncitoare…*

Dar n-avea nici o şansă să ajungă acasă, nu de una singură. Încuviinţă din cap.

— Te-ar deranja dacă am folosi numele tău? întrebă Stanislaus.

— De ce?

— Numele meu sună prea străin. Ar putea să mă închidă chiar şi francezii.

— Nu, nu mă deranjează, zise Ada.

— O să scap de paşaport, zise Stanislaus vorbind foarte repede. Îl fac pierdut. Sau zic că mi l-au furat. În felul ăsta aş putea fi oricine.

Râse, iar dintele lui de aur sclipi în razele după-amiezii. Pescui prin buzunare după nişte mărunţiş, cât să-i achite chelnerului nota, apoi ridică valizele.

— Vino, zise el.

— Încotro?

— Trebuie să găsim un loc în care să stăm.

— La hotel, zise Ada. Ne întoarcem acolo.

Bărbatul puse o mână în jurul Adei, apoi îşi odihni bărbia pe creştetul ei.

— E plin la ei. I-am întrebat. Găsim noi altceva. O mică pensiune.

*

În cameră erau un pat pe cadru din fier ruginit, cu o saltea fleşcăită deasupra, trasă într-o pânză plină de pete, o măsuţă şi un scaun cu şezutul stricat şi nişte cuie bătute în perete. Tapetul fusese smuls la un moment dat, însă petice mai încăpăţânate rămăseseră lipite pe la colţuri şi deasupra plintei, înfoindu-se şi fâşâind de la gândacii care moţăiau pe dedesubt.

— Nu pot să stau aici, îşi ridică Ada valiza şi păşi spre uşă.

Stanislaus nu fusese niciodată sărac, şi uite cât de neînchipuit

decăzuseră.

— În cazul ăsta, nu ştiu unde o să te duci, zise Stanislaus. Fără bani, adică. Hotelurile sunt pline. Au fost rechiziţionate de armată.

Aşezându-se pe pat, bărbatul ridică un mic nor de praf.

— Vino aici.

Vocea lui suna blând, ispititor.

— Stăm doar până ne punem din nou pe picioare. Îţi promit.

Îşi vor găsi de lucru, se vor ridica.

— Tu ce vei face? întrebă ea. Ce fel de slujbă îţi vei căuta?

Bărbatul ridică din umeri.

— Nu ştiu. Nu sunt obişnuit să lucrez.

— Nu eşti obişnuit să lucrezi?

— N-am fost niciodată nevoit să lucrez, zise el.

Ada uitase. El era conte. Bineînţeles, conţii nu lucrează. Erau ca lorzii şi prinţesele. Paraziţi nenorociţi, aşa obişnuia să-i numească tatăl ei. Se îmbogăţiseră pe spinarea sărăcimii. Pentru o clipă, Ada îl văzu în altă lumină, ca pe-un străin. Ada văzu şi altceva: era pierdut, nu ştia de ce să se apuce. Acum el era inocentul, iar ea, băieţaşul cu diplomă în şcoala vieţii. Îi păru rău pentru el. I se făcu milă. Parcă îl auzea pe tatăl ei horcăind: *Milă? O să le fie lor vreodată milă de tine? I-e milă ţarului de ţăran? Naiba să-l ia, a primit ce-a meritat!*

Ada se ridică. Purta tot rochia cu dungi. Puţin cam boţită, dar o întinse puţin chiar aşa, trasă pe ea, şi se apucă să cotrobăie în geantă după ruj. Îşi dădu cu puţin, apoi frecă buzele una de cealaltă.

— Mă întorc, zise ea.

Fusese nevoită să preia conducerea. Ştia în ce direcţie trebuie să meargă.

*

Ada intră chiar în primul stabiliment care îi ieşi în cale şi îşi făcu rost de o slujbă. Nici ei nu-i venea să creadă cât noroc are. Dar aşa era ea: norocoasă. Salariul nu era cine ştie ce, dar de lucru avea din belşug. Monsieur Lafitte conducea o afacere prosperă. Vânzare angro, cu amănuntul, plus croitorie. Era un bărbat simpatic care îi amintea de Isidore. În franceză vorbea foarte

repede, dar încetinea ritmul când i se adresa Adei; îşi bătuse capul cu ea s-o ajute să înveţe limba. Ada îl înlocui cu brio pe fostul ucenic al lui monsieur Lafitte, care se înrolase în armată, lăsându-l pe acesta din urmă cu mai multe treburi decât ar fi reuşit să ducă la bun sfârşit de unul singur. Chiar dacă ea tânjea să descopere noi artificii şi tăieturi, sugerând din când în când câte un posibil detaliu – răsucirea unui guler, întoarcerea unui buzunar –, el o privea mereu încruntat şi bâţâia din deget: *Non*.

După o săptămână, Ada şi Stanislaus s-au mutat din camera mizerabilă într-o mansardă înghesuită, aflată însă mai aproape de magazinul în care lucra ea şi, de asemenea, în partea convenabilă a bulevardului Barbès. Pe lângă monsieur Lafitte, apoi pe lângă administratoră, madame Breton, despre care Ada aflase că era văduvă, franceza Adei deveni acceptabilă şi chiar putea să stea de vorbă cu clienţii.

Fetei nu-i venea să creadă că începuse războiul. Era prea linişte, nu părea adevărat, deşi pe străzi şi în barurile şi cafenelele Parisului umblau mai mulţi soldaţi decât de obicei. La marginea trotuarelor fuseseră clădiţi saci cu nisip, iar în parcuri şi în pieţele publice se construiseră adăposturi. Atât femeile, cât şi bărbaţii umblau de colo colo cu măşti de gaze atârnându-le pe umeri.

— Chiar şi prostituatele, zise Stanislaus. Mă întreb cum o fac, cu măştile pe faţă?

Lor nu li se dăduseră măşti, dar Stanislaus, prin nu se ştie ce şmecherie, făcuse rost de două, *nu mă întreba cum*.

— Sunt în cărţi.

Ada îl iubea, cu felul lui misterios şi şarmant, cu accentul lui straniu care se topea de tot sau numai un pic, după cum era de emoţionat.

Din când în când ţiuia câte o alarmă, dar asta nu schimba nimic, iar noaptea cartierul era învăluit de o beznă de nepătruns. Ţesături se găseau greu, mai ales cele de calitate, fapt pentru care Ada începu să-şi coasă îmbrăcăminte mai strâmtă şi mai scurtă, alegând croiuri care, de asemenea, îi permiteau să drămuiască material, să economisească.

*

— Ce faci toată ziua cât lipsesc eu?

Ada şi Stanislaus stăteau la masă în Bar du Sport. Erau în Paris de două luni de-acum şi deveniseră deja de-ai casei. Veneau să cineze aici, dar înainte de asta în fiecare seară luau câte-un pahar de vin roşu. De la cocktailuri în Smith's până la Bar du Sport era cale lungă, însă Ada îşi dădea silinţa şi mereu se aranja înainte să iasă. Monsieur Lafitte îi dăduse voie să folosească resturile rămase după croit şi, graţie noii mode care însemna croi pe drept şi tivuri înguste, Ada reuşise să-şi facă o rochie de iarnă prezentabilă şi câteva fuste şi bluze simple. Monsieur Lafitte îi dăduse şi nişte haine vechi care, din spusele lui, fuseseră ale unui unchi de-al său, mort acum, şi pe care Ada le modificase pentru Stanislaus. Madame Lafitte îi dăduse Adei o haină de iarnă, pe care ea o ajustase. Stanislaus avea să aibă nevoie curând de o haină, iar monsieur Lafitte aruncase în treacăt o vorbă cum că s-ar putea să pună mâna pe ceva surplus de stofă pentru armată. Se descurcaseră până atunci cu minimul necesar, dar Stanislaus începuse din nou să aibă bani.

Reveniseră cumva la zilele de demult, însă un lucru se schimbase. Acum erau soţ şi soţie. Nu şi în acte, dar era ca şi cum ar fi fost.

— O să am grijă, aşa-i zisese el prima dată. Şi o să-mi pun un cauciuc.

— Un ce?

— O căciuliţă. Cum îi ziceţi voi?

Ada nu ştia la ce se referă. Prinsese ea frânturi din ce vorbeau fetele la atelierul doamnei B., dar n-o luase până atunci nimeni de mână să-i zică, uite, asta o să se petreacă în noaptea nunţii. Mama îi vorbise cândva despre taina căsătoriei, dar Ada îşi zisese că e ceva atât de sfânt, încât copiii nu pot fi concepuţi fără cununie. Pe Stanislaus îl umflase râsul. *Una-i o treabă şi cealaltă – alta.* Ada ştia că nu e bine, că nu era căsătorită, dar îi venise cumva firesc să se apropie mai mult şi mai mult, ca trupul ei să soarbă mirosul lui de bărbat, iar carnea-i să tremure şi să se topească în căldura lui. Ştia că Stanislaus avea să-i ceară mâna peste câteva luni, când avea să se termine războiul, şi să facă din ea o doamnă respectabilă.

— Eşti sigură că nu vrei să mergi acasă? o întrebă Stanislaus.

Ada clătină din cap. Era în Paris, alături de el, pentru nimic în

lume nu şi-ar fi dorit să fie în altă parte. În plus, nu primise nici o veste de acasă, chiar dacă Stanislaus îi zisese că le trimisese o nouă telegramă. *Sunt bine. Lucrez în Paris.* Telegramele costă scump, Ada ştia, dar chiar şi aşa, ar fi putut zice şi ei *ceva*.

Acum, că ziua se micşorase, după ce terminau de mâncat nu rămâneau prea multe de făcut. Fusese o pană de curent, iar străzile erau pustii şi cafenelele se ascundeau în spatele uşilor închise şi al storurilor lăsate. Jucară rummy şi blackjack. Ada încercă să citească în franceză, însă mergea greu. Ziarele, cât putea ea să priceapă, clocoteau de ştiri despre Germania şi Rusia, de speculaţii în privinţa americanilor şi de plângeri în legătură cu felul în care se comportau trupele britanice în Franţa. Ei doi nu prea mai aveau despre ce vorbi. Stanislaus îi zisese că ea n-ar înţelege afacerea de care se ocupa el, aşa că Ada încetase să-i mai pună întrebări. Pe el nu-l interesa ce lucra ea. Ce era atât de impresionant în faptul că pliai un tiv sau că economiseai la o tăietură? În momente ca acela Adei i se făcea dor de casă, de fraţii şi de surorile ei. De mama şi de tata. Îi lipseau până şi fetele de la atelierul doamnei B. Cu ele măcar mai râdea.

În decembrie, de două-trei ori pe săptămână, afacerea lui Stanislaus începu să-l solicite şi nopţile. Veniră seri lungi şi singuratice, în care Ada n-avea nimic de făcut. Vechiul calorifer de fier din camera lor ţiuia şi păcănea. Ada nu se putuse obişnui cu el, convinsă că e vorba de un intrus care merge tiptil, pregătindu-şi lovitura. Când Stanislaus îi era alături, nu se îngrijora, însă în nopţile în care se întorcea târziu, Ada mergea la culcare devreme ca să stea la căldură, cu o lumânărică aprinsă lângă pat, *fugi de-aici, nu te-apropia de mine*, până adormea. Caloriferul nu încălzea cine ştie ce şi la ora zece oricum îl opreau, aşa că spre zori încăperea devenea tot mai apăsătoare şi mai friguroasă. Uneori, peste noapte se forma pojghiţă de gheaţă în vasul cu apă de pe masă.

Spera ca într-o zi să-şi poată permite să găzduiască amândoi într-un loc mai bun, cu o bucătărioară, unde Ada să poată pregăti cina şi astfel să nu fie nevoiţi să mănânce mereu în Bar du Sport. Trebuia să înveţe să gătească. Ştia, la o adică, să facă tocană de berbecuţ, dar pentru asta avea nevoie de arpacaş, şi nu era deloc

sigură că se găseşte de cumpărat prin împrejurimi. Existau şi alte mâncăruri pe care le-ar putea încerca, cele franţuzeşti. Omleta, bunăoară, sau un *soufflé*. Se putea închipui uşor bătând ouă cu telul, aşa cum îl văzuse pe bucătarul de la Bar du Sport.

În bucătărioară ar avea şi nişte sârme, ca atunci când spăla rufe să le poată întinde la uscat cum se cuvine, să nu le mai atârne de tăblia patului. Poate că ar avea şi un salonaş, cu o masă şi o draperie roşie legată cu şnur, şi cu o oglindă. L-ar dichisi cu flori proaspete, dacă ar reuşi să facă rost mereu, pe care le-ar pune într-un borcan. Nu câştiga ea cine ştie ce, dar cu două salarii în casă se putea duce o viaţă simplă.

Ceva însă se schimbase.

— Ada, chestia e că trebuie să am starea potrivită, zicea el.

Ţinuse cont de asta la început, dar deja nu i se mai părea drept. Îi mângâie faţa, plimbându-şi apoi degetele de-a lungul nasului, peste mustaţă, care o gâdila, apoi bătu uşor ritmul cu degetele pe buzele lui.

Stanislaus îi luă mâna şi i-o dădu la o parte.

— Nu, Ada, zise el. Nu acum.

Îi auzi ritmul respiraţiei, greu şi adânc, simţi zgomotul aerului pe care-l expira.

— Mă iubeşti? întrebă ea.

— Termină, Ada.

Stanislaus se dezveli şi se ridică. Ada îl auzi trăgându-şi pantalonii, drăcuind la nasturi pe întuneric, smulgând cămaşa de pe spătarul scaunului, luându-şi pantofii în picioare nervos, ca o vijelie, apoi uşa trântită. Ea rămase întinsă pe pat. N-ar fi trebuit să-l întrebe, n-ar fi trebuit să se arunce pe el. O auzise ea pe mama că nici un bărbat din lumea asta nu apreciază aşa ceva. Bărbaţilor le place să pornească ei vânătoarea. Ada avea să-i spună că îi pare rău. Îndată ce el se-ntoarce.

Stanislaus pe care-l cunoscuse în Londra, care-o tulburase tocmai prin felul lui mieros de a vorbi, prin atingerile-i delicate, acum se schimbase. Războiul îl schimbase, afacerea îl schimbase. Era plecat mereu, noapte de noapte. Ada trebuia să-şi dea silinţa mai tare, să fie mai atrăgătoare. Un ruj nou, dacă-şi putea permite. Ştia că arăta tânără pentru vârsta ei. Obrajii ei păstrau încă rotunjimi adolescentine. Avea să încerce să pară mai în vârstă, mai

matură. Probabil că asta îşi dorea Stanislaus, o femeie matură, o femeie cu experienţă. Fiindcă între timp Adei îi crescuse părul, avea să şi-l strângă în bucle, aşa cum văzuse ea că făceau femeile sofisticate în Paris. Iar el avea s-o iubească, văzându-o aşa. Nimeni nu zisese despre căsnicie c-ar fi treabă uşoară.

De Crăciun îi cumpără lui Stanislaus nişte batiste noi şi o pipă. Împachetă cadourile în hârtie de ziar şi le legă cu o panglică de la madame Lafitte.

— Îţi mulţumesc, Ada, zise el punând cadourile jos, lângă pat.

Stanislaus îi pregătise un ciorap, o şosetă gri cu nuci şi cu o sticluţă de parfum.

— L'Aimant, citi ea. Coty.

O iubea. Ştia ea. Doar că nu putea el s-o spună. Aşa erau unii bărbaţi. Îşi dete cu puţin parfum după urechi. Era prea dulce pentru gustul ei, însă aprecia că se gândise la ea, că-i pregătise un ciorap, chiar dacă doar îl umpluse cu nuci. Acasă, tata pregătea ciorapii. Varză de Bruxelles, de cele mai multe ori, şi câteva mere. *Ha-ha, te-am prins.* Se străduia totuşi ca, în fund de tot, spre degete, să fie mereu şi o portocală sau un titirez, iar mama le făcea întotdeauna un rând nou de haine pentru Crăciun.

Era primul Crăciun pe care nu-l petrecea acasă. Ar fi dat orice să se poată întoarce pe Theed Street astăzi. Ar fi mers la slujbă, la biserică, timp în care tata ar fi pregătit micul dejun. Şuncă cu ou şi pâine prăjită. După care el şi băieţii s-ar fi dus împreună la King's Arms, să bea fiecare un ţap de porter, cât timp ea şi mama pregăteau masa.

Prânzul din Bar du Sport nu aducea nici cu atmosfera, nici cu gustul mesei de Crăciun de acasă. Dăduseră banii aiurea pe o sticlă de vin. *Vin du Pays*. Era gros şi greu, de un roşu-rubiniu închis la culoare. Adei îi amintea de Ribena şi nu dădea semne că i-ar plăcea, însă Stanislaus îl dădu pe gât ca pe-un suc de fructe, după care comandă două pahare de brandy, să le toarne peste temelie.

Se bătu peste burtă şi îi făcu Adei cu ochiul:

— Nimic nu se compară cu o mâncare bună, am dreptate? Ce-ai zice de o partidă de rummy?

— Ar fi drăguţ, Stanislaus, zise ea ridicându-se de la masă.

Mama ar fi adus budinca de Crăciun acum. Dacă tata ar fi luat

primă, ar fi făcut rost de un strop de brandy de la farmacist şi l-ar fi turnat peste budincă. *Să stingem lumina*. Ar fi aprins un chibrit şi ar fi adus budinca la masă într-un vas arzând cu flacără albastră.

— Miroşi bine, zise Stanislaus deschizând uşa camerei şi trăgând-o pe Ada mai aproape.

Trăsnea a alcool.

— Te-ai pilit, Stanislaus?

— Am chef, Ada, chiar mă simt bine, zise el. De ce nu s-ar simţi bine un bărbat măcar de Crăciun?

Îşi încolăci braţele în jurul ei şi o strânse la piept. Poate c-ar fi trebuit să poarte parfum şi înainte.

O eliberă din strânsoare şi se prăbuşi pe pat, făcându-i semn să urce şi ea alături. Ada îşi scoase rochia şi ciorapii şi se întinse lângă el. Stanislaus avea ochii închişi, adormise, pufăind printre buzele catifelate cu o mână întinsă deasupra capului. Ada îl urmări, în lumina de-afară care începuse deja să scadă. Trebuia să se ridice, să tragă draperiile şi să aprindă becul. Însă în cameră era linişte şi plăcut, iar Stanislaus dormea în razele amurgului. Ada îşi trecu dosul palmei peste obrazul lui, mângâindu-i pielea moale, ţepii perciunilor.

O apucă de încheietură, strângând-o atât de tare, că fata scânci.

— Ada, termină, o repezi el. Ţi-am mai zis să termini.

O privi de parcă ar fi fost un străin, apoi o împinse pe spate.

— Asta vrei?

Se întinse după un prezervativ, bâjbâi cu degete neîndemânatice până reuşi să şi-l pună, apoi se împinse în ea şi o dădu la o parte fără un sunet. După care se aşeză pe cealaltă jumătate a patului şi adormi.

Ada îşi îngropă faţa în pernă. Asta nu era *dragoste*, nu mai era ce fusese odată.

*

Se desprimăvăra, întinderile verzi din parcuri şi din copaci creşteau. În ciuda frigului apăsător, iarna adusese totuşi un sentiment de siguranţă, ascuns sub pătura groasă a uitării. Acum însă, serile mai lungi şi zilele mai senine erau ca o lanternă ce lumina totul în cale, iar Ada tresărea la auzul fiecărui avion care-i

trecea vâjâind pe deasupra capului. Pe cer erau din ce în ce mai multe avioane, pe străzi şi pe bulevarde, tropotind cu bocancii lor, soldaţi treceau în sus şi-n jos. Aproape zi de zi Ada îşi arunca ochii peste câte un ziar, iar monsieur Lafitte îşi adusese radioul în atelier. Madame Lafitte le zisese că, atunci când fusese să-şi viziteze sora, în apropierea graniţei cu Belgia văzuse tancuri britanice, monştri înceţi şi greoi frământând drumurile. Sora ei îi zisese că britanicii trimiseseră mii de oameni, aşa că se-aşteptau la necazuri. Ada nu-şi putea închipui un număr atât de mare. Atâţia tineri în uniforme. Cine le cususe pe toate?

Stanislaus ridică din umeri.

— Ce-o să fie o să fie, zise el. Nu putem noi s-oprim ceva.

Devenise din nou cel de demult, relaxat, fericit.

Ada însă nu-şi găsea astâmpărul. Războiul mărşăluia, *stâng-drept, stâng-drept*. Străzile de pe lângă boulevard Barbès se umpluseră de refugiaţi, oameni cu chipuri bântuite şi în haine ponosite, împingând la cărucioare de copii încărcate cu bunurile lor. Stanislaus părea să nici nu bage de seamă. Nimic nu-l tulbura. Venea de pe continent, aşa se explica. Toţi continentalii erau relaxaţi. Arăta a străin: urechi frumoase, deloc clăpăuge, păr deschis la culoare, tuns scurt, şi mustaţă în dreptul mijlocului buzei, aducând puţin cu Hitler, i se părea Adei adesea. Pesemne aşa era moda, îşi mai zicea ea. Ochi lăptoşi, încadraţi de ochelari, pe care nu-i dădea jos niciodată. Nici nu şi-l putea închipui fără ei. Pesemne mai diminua din realitate să privească toată viaţa aşa.

— Pentru dumneavoastră, madame.

Îi oferi Adei cutia rotundă pe care o ţinuse ascunsă la spate. Ada desfăcu panglica şi scoase dinăuntru o pălărie de pai galben-citron, legată cu un voal negru cu buline.

— Pălăria ta de Paşte.

Nu se potrivea cu hainele ei de iarnă, iar vremea nu se încălzise destul cât să poarte o rochie de vară, dar Stanislaus se dăduse peste cap ca să-i cumpere pălăria într-o vreme când, Dumnezeu e martor, genul acela de rafie nu se găsea pe toate drumurile.

Ada şi-o puse pe cap, iar voalul îi acoperi faţa. O pălărie de om mare, o pălărie de femeie.

— Mulţumesc.

— Ce-ai spune dacă am face, cum zic francezii, *une promenade*?

Ada chicoti. Stanislaus vorbea foarte rar în franceză, cel puţin când era cu ea. Vorbea numai în engleză, şi chiar şi aşa încurca adesea *w*-ul cu *v*-ul. În plus, nu reuşea să pronunţe niciodată *th*, indiferent de câte ori îi arătase ea cum se face. Uneori era bine dispus, alteori nu. Ajunsese chiar să întindă sulul de la căpătâiul patului pe mijlocul saltelei, separând astfel partea lui de partea ei.

La două săptămâni după Paşte, Germania a invadat Norvegia, Norvegia *neutră*. La ştiri se vorbea despre rezistenţă şi lupte, despre trupe britanice trimise să-i ajute. La radio, aceeaşi sporovăială nesfârşită despre Linia Maginot[6] şi despre ce e de făcut dacă Germania invadează Franţa. Refugiaţii erau verificaţi la sânge. Simpatizanţii aveau să fie împuşcaţi. Ţinea de datoria Franţei să se ridice şi să riposteze.

Toţi vecinii erau traşi la faţă, iar monsieur şi madame Lafitte arătau dărâmaţi şi firavi. Aerul din Paris începuse să aibă un miros anume, iz ce ieşea din porii femeilor şi din gurile copiilor care zbierau, din bătrâni şi din blana câinilor care pişau stâlpii de felinar. Ada îl simţea în nări, în propriile haine, în Stanislaus când stătea noaptea pe jumătatea lui de pat. Era mirosul de ceapă stricată al fricii, Ada îl ştia de-acum.

Se vorbea despre raţionalizare. Ada se întreba dacă Stanislaus şi-ar schimba părerea, dacă l-ar putea convinge să plece. Ar trebui să se întoarcă amândoi acasă, să găsească o cale să ajungă în Anglia. Monsieur Lafitte lăsase de înţeles c-ar fi timpul să se pensioneze, dacă tot nu prea mai rămăsese de lucru, căci nu voia să se-apuce de cusut uniforme pentru armată, nu la vârsta lui. Şi dacă Ada rămânea fără slujbă? Ce făcea atunci?

— N-ar trebui să fii aici, îi zise monsieur Lafitte într-o zi. O fată aşa de tânără ca tine. E prea periculos. Du-te acasă. Cât mai poţi.

Ada se gândi la casa în care locuiau părinţii ei, acolo, lângă Tamisa, cu docurile şi porturile sale, se gândi la fraţii şi surorile ei mai mici, trăind Dumnezeu ştie pe unde la ţară, la mama ei, suptă de griji, cât timp Stanislaus era plecat până târziu în noapte, lăsând-o pe ea să-şi macine neliniştile ca o vulpe prinsă în capcană.

*

Numai că într-o noapte de mai Stanislaus se întoarse acasă cu nasul plin de sânge, cu buza spartă şi cu ochelarii îndoiţi şi răsuciţi pe nas:

— Fă-ţi bagajele, zise el. Trebuie să plecăm.

— Ce s-a întâmplat?

Deasupra ligheanului, Stanislaus îşi dădu cu apă pe faţă. Pe masă căzură picături roz şi spălăcite. Pe prosopul cu care se şterse rămaseră urme de sânge.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă Ada încă o dată. Cine te-a lovit?

— Nu contează, zise el. Tu împachetează. Acum.

Ada se apropie de masă şi încercă să-i tamponeze rănile cu o bucată de material, dar el o prinse de mână şi i-o dădu la o parte.

— Împachetează! strigă el. Acum!

Ada ştia că Stanislaus nu ridica tonul decât atunci când era îngrijorat. Probabil careva îl luase drept neamţ.

— Tu auzi ce-ţi spun? Trebuie să plecăm.

Se întinse după valiza Adei, o luă de pe şifonier şi i-o aruncă pe pat. Ea o deschise, scoase o rochie din dulap şi se apucă să o împăturească. Stanislaus i-o smulse din mână şi o aruncă în valiză.

— N-avem timp pentru aşa ceva.

Îi trase afară toate hainele, după care îi luă pălăria şi i-o îngrămădi înăuntru alături de celelalte lucruri. Îi înşfăcă şi chiloţii de pe marginea patului, unde stăteau la uscat, îi îndesă bine deasupra, după care închise valiza.

— Haide.

El nu luase nimic. Ada îl urmă pe scări în jos, el gonind, coborând câte două trepte odată. Fata s-ar fi împiedicat dacă ar fi încercat să ţină pasul. Se ţinu de balustradă ca să nu-şi piardă echilibrul.

— Dar unde…

— Gura! i-o reteză el.

Administratora plecase acasă – storurile erau lăsate, biroul, gol, cufundat în beznă. Ieşiră din clădire, apoi, prin curte, în stradă, şi dădură de o maşină neagră parcată în apropiere, pe care Ada n-o mai văzuse. Stanislaus deschise portbagajul, băgă valiza înăuntru şi deschise uşa din dreapta.

— Urcă.

Ada se conformă şi, cu un fior, îşi lipi picioarele goale de pielea

rece a scaunului. Stanislaus dădu la manivela de pornire până când maşina începu să pârâie înfundat, semn că se trezise la viaţă, apoi urcă lângă Ada şi demară, farurile fantomatice împingând de-a lungul drumului triunghiuri înguste de lumină prin noaptea ca smoala. Ada simţi stomacul strângându-i-se şi gust de metal şi de frică.

— Unde mergem?

— În Belgia, zise el.

— În Belgia?

— Belgia e neutră.

Avusese dreptate. L-au luat drept neamţ. Ar fi vrut să-i spună cât de rău îi pare. Nu-l putea vedea în întuneric, dar ştia că-şi ţine buzele strâns lipite şi că n-are de gând să-i povestească. Era un bărbat curajos.

— De unde ai făcut rost de maşină?

— Am împrumutat-o.

Apoi Ada îşi aminti.

— Mostrele mele! zise ea. Am uitat să-mi iau materialele. Trebuie să ne întoarcem.

— Las-o baltă.

— Te rog, Stanislaus!

Bărbatul râse – un râs crud, batjocoritor, *ha-ha*. Ada nu-l mai văzuse niciodată purtându-se în felul acela.

Drumurile erau libere, doar ei goneau prin Paris, lăsând străzile neiluminate şi suburbiile să se răsfire în urma lor. Poate că nu va dura mult şi, când pericolul va fi trecut, se vor întoarce. Madame Breton precis i le va pune deoparte. Aşa fac administratorii.

— Ştii pe unde trebuie să mergem? întrebă Ada.

— Aş face bine să ştiu.

— Cât o să dureze?

— Cinci, şase ore – cine ştie?

Şase ore însemna ceva. Stanislaus conducea repede.

— O să ne prindă?

— Cine?

— Cine e pe urmele tale, zise Ada.

Stanislaus nu răspunse nimic. Continuară drumul în tăcere. Ada închise ochii. Era obosită. Chiar dacă îi chiorăiau maţele şi capul îi vuia de întrebări, torsul motorului şi legănatul scaunului aveau un

efect liniştitor. Se-ntâmplase ceva, ceva serios. Şi dacă erau prinşi? Atunci ar fi fost şi ea prinsă.

Trebuie că adormi, căci între timp apăruseră zorii cu lumina lor gri şi moale, care marmora copacii înalţi şi trasa dungi palide de-a lungul drumului.

— Mă bucur că ai dormit, zise el cu oarecare amărăciune.

Ada îşi întinse mâinile şi picioarele, strânse pumnii, apoi îi desfăcu. Drumul continua drept în peisajul rural de câmpie.

— Unde suntem?

— În Picardie, zise el. Pe undeva.

Tatăl ei obişnuia să cânte „Trandafirii strălucesc în Picardie". Era unul dintre cântecele lui preferate. Acela, şi „Tipperary". Ada îşi dorea să îl audă în clipa aceea – o dorinţă atât de acută, că-i străpungea inima ca un cuţit. Putea chiar să-l audă cântând, cu vocea lui duioasă, iar Ada începu să îngâne singură, cu mintea la el, un duet sentimental, de jale:

— *În linişte de rouă argintie, / Trandafirii strălucesc în Picardie, / Dar nu-i pe lume un trandafir ca tine.*

Stanislaus se întoarse spre ea şi o privi:

— Pe asta de unde-ai mai scos-o?

— E un cântec de pe vremea războiului, zise ea. Îl cântau soldaţii în tranşee. Mă gândesc că şi voi, nemţii, aţi avut cântece de genul ăsta.

Încheieturile lui se încordară şi mai tare pe volan şi muşchii fălcilor i se contractară:

— Eu nu sunt neamţ.

— Ştiu.

Era necăjită şi obosită. Făcuse o greşeală prostească. Dar, chiar şi aşa, Stanislaus nu trebuia să-i răspundă atât de tăios. Nu ea era duşmanul.

— Crezi că se vor lupta din nou aici?

— Mai tacă-ţi gura!

Ada se chirci în scaun, privind pe geam în depărtare, cu ochii în lacrimi. Nu avea nici cea mai mică idee despre locul în care se aflau şi nici indicatoare rutiere nu păreau să existe. Depăşiră un pluton de soldaţi îmbrăcaţi în kaki, cu căştile şi puştile la-ndemână.

— Sunt englezi, zise Ada. Opreşte, vreau să vorbesc cu ei.

Voia să-i întrebe unde se duceau şi ce făceau acolo. Poate pe ea

o căutau. S-o ducă acasă.

— Te rog, opreşte! repetă ea.

— Nu fi proastă, zise el şi adăugă: Eşti o pacoste pe capul omului, ştii, nu?

Nu mai înjurase până atunci. Ada se întoarse în scaun şi-i urmări pe soldaţi dispărând prin lunetă.

Maşina începu să încetinească.

— Nu! strigă Stanislaus în timp ce piciorul lui tot călca pedala până la podea şi îi dădea drumul, trăgând de maneta de viteze şi scoţând înciudat tot felul de sunete scrâşnite.

Maşina se înecă de câteva ori şi se opri.

— Nu! urlă Stanislaus.

Se dădu jos din maşină şi trânti portiera. Ada îl privi ridicând capota, apoi simţi un zgâlţâit când Stanislaus o trânti înapoi. Veni lângă portiera ei şi o deschise cu sălbăticie.

— Afară, zise el.

— Ce s-a-ntâmplat?

— Am rămas fără benzină.

— Şi ce-o să facem?

— Mergem pe jos, zise el.

Ada păşi mai întâi pe treaptă, apoi sări pe pământ. Privi în urmă, pe drum, dar soldaţii nu se zăreau. Ar fi putut s-o ia la fugă, să-i prindă din urmă.

— Haide, o luă Stanislaus de mână şi începu s-o tragă după el.

— Valiza mea, zise ea. Am nevoie de valiză.

— N-avem timp de aşa ceva. O să ne încetinească.

— Dar pantofii mei, zise Ada. Nu pot merge în ăştia.

Nu avea decât pantofii cu care venise în Franţa, în urmă cu o bună bucată de vreme, unii simpli cu toc înalt. Îi purtase zi de zi, iar unul se găurise în talpă. Erau suficient de comozi, nu însă şi pentru o plimbare serioasă.

— Dă-ţi-i jos atunci, zise el mergând în continuare foarte repede, fără s-o lase din mână.

— Cât de departe e?

— Zece kilometri. Cinşpe.

— În mile, cât vine?

— Şapte, zise el. Cel mult zece.

Zece mile. Ada nu mersese atâta în viaţa ei, dar uite-o luând-o la

trap ca să ţină pasul cu el.

La un moment dat făcură un popas, Stanislaus trebuia să se uşureze. Ada se bucură de repaos. I se pusese un junghi, aşa că se aşeză pe marginea drumului şi-şi descălţă pantofii. Erau vechi şi purtaţi, dar măcar nu o băteau. Îşi îndoi degetele de la picioare. N-ar fi putut spune cât era ceasul, dar soarele urcase deja mult pe cer. Trecuseră pe lângă mai multe plutoane de soldaţi. Ea ar fi vrut să le strige: *Noroc, băieţi!* Dar Stanislaus o avertizase să nu scoată un sunet, ameninţând-o că-i va pune el dop, odată pentru totdeauna, dacă avea să piuie cumva. Erau şi alţi oameni pe drum: unii mergeau pe jos, aşa ca ei, alţii treceau pe biciclete, bărbaţi purtându-şi pe cadrul bicicletei iubitele sau soţiile. Un cuplu ducea cu sine un bebeluş şi un alt copilaş legat de un scaun prins deasupra roţii din spate. Din când în când, înţesată de valize, trecea câte o maşină. Bravo vouă, oameni buni, îşi zicea Ada, aţi reuşit să nu rămâneţi fără benzină. Se întreba totuşi de la cine făcuse rost de maşină Stanislaus.

Era nervos, însă pe de altă parte nu-i lipseau motivele, avea responsabilităţi. Făcea tot ce putea pentru ei. Se vor descurca, Ada ştia asta. Era norocoasă. *Amândoi* erau norocoşi. N-avea să se întâmple nimic rău şi, într-un fel, avea şi fuga asta farmecul ei. Îi părea rău că fusese nevoită să-şi lase mostrele, însă, din ce avea în valiză, nu era nimic pe care să-l fi vrut înapoi în Anglia. Hainele pe care le împachetase – pe care le îngrămădise Stanislaus – erau purtate şi răspurtate. Dacă ajungeau acasă, Ada avea să se pună pe picioare imediat şi apoi să-şi facă altele noi, mai drăguţe. Asta dacă doamna B. i-ar oferi înapoi vechea slujbă. Şi dacă nu? Îşi găsea ea în altă parte, aşa cum făcuse şi în Paris. Sau poate că aveau să rămână în Belgia. Nu ştia absolut nimic despre Belgia. Îşi scoase batistuţa şi-şi şterse nasul. Bine că măcar avea cu ea geanta de mână şi că avusese intuiţia să-şi strecoare înăuntru rujul şi pieptănul înainte să plece. Poşeta şi paşaportul, astea erau mereu în geanta de mână.

— Nu mai e mult, zise Stanislaus.

Părea mai bucuros acum şi-i oferi Adei mâna, s-o ajute să se ridice. Dar dispoziţia lui era mereu schimbătoare.

— Ce spui dacă atunci când ajungem la graniţă, stai tu de vorbă

cu ei? Franceza ta e mai bună decât a mea.

— Despre ce să vorbesc?

— Eu mi-am făcut pierdut paşaportul, mai ştii? Le spui că s-a rătăcit sau că a fost furat, ori că, plecând în grabă, nu mai ştim unde l-am pus. Ceva. Trebuie să ies din Franţa.

— Dar pe al meu nu scrie c-aş fi căsătorită, zise Ada. Nu e paşaport de femeie măritată. Aş fi trecută în paşaportul tău dacă într-adevăr aş fi soţia ta.

— Găseşti tu ceva să le zici.

Marea de călători creştea tot mai mult de-acum, iar Ada urmări coada din faţa ei, care se întindea ca un şarpe până la cei doi ofiţeri pe care îi zări de la distanţă aşteptând în postul santinelelor.

— Aici e? întrebă ea. Aici e Belgia?

Stanislaus încuviinţă din cap, îi trecu o mână în jurul taliei şi o trase mai aproape.

Majoritatea oamenilor vorbeau în franceză, dar Ada auzi şi alte limbi, cu care nu se mai întâlnise. Soldaţi treceau în sus şi în jos, asigurându-se că cei din rând aşteaptă ordonat, în linişte. Soldaţi francezi, se gândi Ada. Avansau cu greutate, centimetru cu centimetru. Stanislaus băgă mâna în buzunar şi îi întinse un franc băieţelului care trecea la deal şi la vale cu baghete, trăgând după el şi un putinei de oţel ce strălucea orbitor în soare. Adei îi era şi foame, şi sete, şi fu recunoscătoare pentru pâine şi pentru apă, chiar dacă şi-ar fi dorit ca acea cană de metal să fi fost puţin mai curată. Însă când le-a păsat francezilor de chestiile astea?

Abia se mişcau în rând. În spatele lor se adunaseră şi mai mulţi oameni. Cred că sunt sute, îşi zise Ada, poate mii. Pantofii începuseră s-o strângă. Visa cu ochii deschişi la clipa în care o să se aşeze sau, şi mai bine, o să-şi cufunde capul într-o pernă moale din pene. În ritmul ăsta, aveau să stea acolo toată ziua. Şi toată noaptea. Vameşii nu se grăbeau, verificau actele, puneau întrebări, scrutau refugiaţii. Îi vedea controlând valize, scoţând din ele relicve ale unei vieţi anterioare – o rochie de bumbac, un papion. Stanislaus stătea lângă ea cu fruntea încreţită de griji.

Avansară jumătate de pas. Va spune că Stanislaus era fratele ei. Cam prostănac. Se va lovi peste cap, să îşi susţină vorbele. *Ţicnit*. L-ar deranja? Sau să fie surd şi retardat? *Fratele meu nu poate vorbi.*

Cineva i-a furat paşaportul. Îi va face o scenă după asta, *Drept cine mă iei?* Sau îi va spune *Bine lucrat, Ada, ştiam eu c-o să inventezi ceva.* Repetă replicile în gând, în cea mai bună franceză pe care o ştia. Dar dacă le uita? Dacă vameşii se prindeau? Nu este fratele dumitale. *Monsieur, mademoiselle, urmaţi-mă.* Trebuia să-l avertizeze, *Nu scoate o vorbă.* Ada se îngrijora că Stanislaus va da de bănuit, cu tăieturile de pe faţă şi cu vânătăile lui.

Încet, foarte încet. Celor mai mulţi oameni li se permitea să treacă, dar erau şi unii întorşi din drum. La control era o familie numeroasă, o bunică şi cei doi fii şi o fiică, sau poate că era soţie, plus nepoţeii. În jur de zece la un loc. Copiii aveau picioarele strâmbe şi scheletice, cu şosetele adunate deasupra gleznei; băieţeii purtau pantaloni gri de flanel, iar fetele, rochii fumurii. Stăteau pe loc, cu ochii cât cepele, în timp ce unul dintre taţi arăta ceva cu degetul în acte, apoi spre copii. Vameşul dădu din cap, făcându-i semn unui alt bărbat, cu trese pe uniformă. Ada nu-i auzea ce-şi spuneau. Unul dintre taţi îi strânse mâna vameşului, o scutură zâmbind, apoi trecură toţi de partea cealaltă, spre Belgia. Ada răsuflă uşurată. Dacă acea familie reuşise să treacă, ea şi Stanislaus n-aveau de ce să-şi facă griji. Urmări apoi fiecare refugiat, unul câte unul, pe măsură ce vameşii îi permiteau să treacă, zâmbind alături de ei, bucurându-se pentru ei. Familii întregi, femei singure, moşnegi. Înaintând şi trecând graniţa. În faţa lor mai erau trei persoane. La control, un cuplu mai în vârstă. El purta pardesiu legat la mijloc cu cordon, iar ea avea o fustă neagră tivită prost, care se desfăcuse la spate şi îi acoperea gleznele butucănoase. Toată lumea arăta şleampăt în vreme de război, cu haine ponosite, peticite şi cârpite. Pesemne îşi salvau ce-aveau mai bun pentru armistiţiu. Vameşul le ştampilă documentele şi Ada îi urmări îndepărtându-se.

Imediat avea să le vină rândul. Înaintea lor aştepta un tânăr. Părea de vârsta ei. Era îmbujorat şi cu obrazul neted, fără mustaţă sau favoriţi. De aproape, vameşul părea sever, dar plictisit. Un bărbat dur. Ce se va-ntâmpla dacă nu-l vor lăsa pe Stanislaus să treacă? se gândea Ada. Îl vor aresta? Îl vor băga la închisoare? Dacă va începe să vorbească, se vor prinde că i-a minţit. Şi va intra şi ea în bucluc. Poate ar trebui să rămână în Franţa. S-ar putea ascunde. Şi-ar putea schimba numele. Nu i-ar şti nimeni. N-ar fi

trebuit să vină nici în ruptul capului. Ar putea face cale întoarsă în clipa asta, să meargă iar în Paris.

Ada îşi schimbă greutatea pe celălalt picior pentru a-şi elibera băşica din strânsoarea pantofului şi călcă pe un ursuleţ maro de pluş, rămas pe jos. Era făcut dintr-o lână moale, umplută cu capoc şi cusută pe margini – chiar şi cusăturile erau moi. Probabil vreo femeie care făcuse un pulover pentru soţul ei tricotase şi o jucărie pentru copilaş, punând materialul rămas în două. Ada se uită împrejur. Nu văzu nici un copil. Avea să-l păstreze, micul ei talisman. Îl vârî în geantă.

Vameşul luase documentele tânărului din faţa lor, le cerceta cu atenţie, sucindu-le pe toate părţile. Apoi îi înapoie actele şi îi făcu semn să meargă la stânga, într-un birou aflat la câţiva metri.

— *Mais...*, începu tânărul să protesteze, cu umerii căzuţi.

Mai avea puţin şi izbucnea în lacrimi. Vameşul însă nu-l mai băga în seamă, ci le făcu semn Adei şi lui Stanislaus. Tânărul îşi ridică rucsacul, îl aruncă pe umăr şi se îndreptă spre acel birou.

Păşiră amândoi în faţă. Ada îşi repetă în minte replicile. *Fratele meu, cineva i-a furat...*

— *Nationalité?*

Nu era sigură dacă trebuia sau nu să-i arate paşaportul. Îl avea în mână, o cărticică albastru-închis. În loc de asta, îşi strânse geanta în mâini, cu ursuleţul de pluş înăuntru, *Ţine-mi pumnii!*

— *Nous sommes Anglais*.

Ofiţerul ridică bărbia spre ei, studiindu-le chipurile – sus, jos, sus, jos. Ada nu îndrăzni să-l privească pe Stanislaus. Subsuorile îi transpiraseră deja, iar acum începeau să i se adune broboane de sudoare în spatele genunchilor şi în palme.

Vameşul nu zise nimic, dintr-o mişcare a încheieturii le făcu semn să treacă, chemându-i la apel pe următorii din rând, o familie numeroasă, cu cinci copii.

Trecuseră graniţa, gata. Eliberarea pe care o simţi îi dădu fetei ameţeli, dar, în acelaşi timp, aproape că era dezamăgită. Se chinuise atâta să pună la punct acel scenariu, pe care îl repetase în mintea ei la nesfârşit, şi nimeni nu-i dăduse şansa să-l joace. Stanislaus n-avea să ştie cât de isteaţă putea fi ea.

— Am reuşit! zise el.

Erau în Belgia.

Uşurarea se risipi şi deveni oboseală. Picioarele o ardeau, spatele o durea, îi apăruse încă o bătătură în călcâi. Voia să se termine odată. Voia să ajungă acasă, să deschidă uşa, *Bună, mamă, eu sunt*. Nu era sigură c-avea putere să mai facă vreun pas, şi habar n-avea unde erau.

— Suntem departe de mare? întrebă ea.

— De mare? râse el. Suntem foarte departe de mare.

— Încotro mergem?

— În Namur, zise Stanislaus.

— De ce?

— *No more*[7], zise el făcându-i cu ochiul. Te-ai prins?

— Şi unde e asta? E-n drumul nostru?

Familia care fusese în spatele lor la rând îşi făcea acum loc pe lângă ei, zgâriind-o pe Ada cu catarama valizei, împingând-o mai aproape de Stanislaus. Fata se aplecă spre el:

— Vreau să merg acasă, îi zise ea. În Anglia. Nu putem pleca acum?

— Se poate, răspunse el distant. Se poate. Dar mai întâi mergem în Namur.

— De ce? Eu vreau acasă.

În clipa asta, îşi dorea să zică. Să bată din picior ca un copil.

— Nu, zise el. Mergem în Namur.

— De ce în Namur?

— Pentru afaceri, Ada, zise el.

Fata nu-şi putea închipui ce afaceri l-ar fi putut chema acolo.

— Promite-mi că după asta mergem acasă, îl rugă ea cu o voce temătoare.

Stanislaus îi luă mâna şi-i sărută nodurile.

— Îţi promit.

Găsiră o maşină care îi duse până la Mons, unde urcară într-un tren aglomerat spre Namur, care opri până acolo în fiecare haltă şi la fiecare lumină roşie de semnalizare. La destinaţie ajunseră când era deja seară. De la plecarea din Paris, în urmă cu optsprezece ore, Ada nu mâncase decât o baghetă, iar acum se simţea foarte slăbită, gata să se prăbuşească. Stanislaus o luă de braţ şi o conduse spre ieşirea din gară, apoi mai departe pe nişte străzi lăturalnice. Habar n-avea unde se duceau sau dacă Stanislaus ştia drumul, dar

se opriră lângă o cafenea micuţă deasupra căreia apărea o firmă, Pension.

— Aşteaptă-mă aici, zise el. Aranjez eu.

Ada se aşeză pe un scaun lângă o masă de afară. Partea aceea a străzii era umbrită, dar se simţea prea obosită să traverseze, scăldată de ultimele raze ale soarelui de mai. Stanislaus ieşi.

— Totul e aranjat. Madame ne va pregăti o masă simplă şi, cât mâncăm, fiica ei ne aranjează camera.

Nu-şi termină vorba, că Madame apăru cu două pahare de bere pe care le aşeză dinainte.

Stanislaus închină:

— În cinstea ta, Ada Vaughan. Namur.

Ada îşi atinse geanta cu ursuleţul, apoi ridică paharul şi ciocni cu Stanislaus, zâmbindu-i. *Norocoşi*.

Pate şi pâine, cârnaţi. Adei îi era sete. Berea era densă şi dulce, aşa că bău şi al doilea pahar. Se ameţi, lucru care o bucură. Nu se mai cherchelise de dinainte să înceapă războiul. Primele zile cu Stanislaus păreau acum dintr-o altă viaţă – la Café Royal, un martini sau două, servit cu o cireaşă într-un beţişor. Bucuroşi şi îmbujoraţi de dragoste, coborau în pas lin pe lângă Piccadilly până la numărul 12, unde, la lumina felinarului, Stanislaus o săruta cu tandreţe. În drum spre casă, Ada sugea bomboane cu mentă, să nu-i miroasă răsuflarea. Se simţea din nou ca atunci. Proasta dispoziţie a lui Stanislaus se topise ca prin minune, grijile lui – grijile *lor* – încetaseră. *Namur. No more*. Gata cu istericalele şi cu tăcerile apăsătoare. Stanislaus avea inima uşoară din nou, însă trecea aşa de repede de la lumină la beznă totală, iar asta o punea pe gânduri. Stările lui le influenţau şi pe-ale ei. Când el radia, era şi ea vioaie şi expansivă. Dar când privirea lui se înnegura, Ada simţea că se sufocă, de parcă ar fi mers prin ceaţă.

După cină au urcat în cameră. Ada se simţea nesigură pe picioare, îşi simţea mirosul acru, murdar, adunat peste zi, părul năclăit de sudoare şi praf. Madame lăsase o carafă cu apă şi un vas de spălat pe masă, alături de un prosop şi-o cârpă de frecat.

— Eu trebuie să…, începu Ada, dar limba i se împleticea, …mă spăl.

Stanislaus încuviinţă din cap şi se îndreptă spre fereastră, de

unde privi în stradă, cu spatele la ea. Ada umezi cârpa de spălat şi îşi frecă pielea cu ea. Parcă o auzea pe mama ei şi se vedea pe sine pe marginea căditei din bucătărie, acasă. *Sus, cât poţi tu de sus, jos, cât poţi tu de jos.* Chicoti în cârpă, apoi se pomeni c-o podideşte plânsul, un val puternic de frică, un dor de casă, de parcă s-ar fi rostogolit spre marginea unei prăpăstii şi nu mai putea face nimic să împiedice căderea.

Ada îşi dădu seama că Stanislaus reuşise s-o prindă în braţe înainte să cadă de tot, întinzând-o apoi pe pat, chinuindu-se să-şi descheie nasturii de la pantaloni. Camera se învârtea cu ea, pleoapele îi atârnau grele. Abia aştepta să doarmă. Îl simţi cum îi desface picioarele, cum o pătrunde cu o sete neîngăduitoare, împunsături de durere care-o făcură să ţipe. Într-un sfârşit s-a ridicat de pe ea şi s-a aşezat alături. Coapsele ei erau umede. Nu-şi dăduse cămaşa jos de pe el, Ada vedea, cu toată pâcla în care-o cufundase berea.

Era întuneric când se trezi. Apoi auzi în depărtare detunătura unei explozii, bubuit de artilerie grea. Storurile nu fuseseră lăsate, aşa că Ada văzu pe geam cerul nopţii brăzdat de alb şi purpuriu.

— Stanislaus!

Bâjbâi după el, alături de ea. Patul era gol. Aşternuturile, reci şi moi. Sări din pat, trează de-a binelea, cuprinsă de panică, gâfâind.

— Stanislaus! strigă ea, dar numele făcu ocolul camerei şi se întoarse la ea ca un ecou.

Ceva nu era în regulă, ştia precis. Dibui hainele, le trase pe ea, *Te rog, Doamne, fă-l să se întoarcă.* Afară se auzea zgomot de paşi. El trebuie să fie. *A ieşit să fumeze.* Ada deschise uşa, dar cea care urca era madame, luminându-şi calea cu un opaiţ.

— Mademoiselle, zise femeia suflând greu de la urcuş. Nemţii. Trebuie să veniţi în pivniţă.

— Soţul meu, spuse Ada. Unde e soţul meu?

— Urmaţi-mă, zise madame, luminând calea amândurora.

Îşi ţinea cu cealaltă mână poalele lungi ale cămăşii de noapte.

— Dar soţul meu!

Groaza o făcu să ţipe, claxon strident, interminabil.

— Soţul meu nu e aici.

Intrară în cafenea. Încăperea era întunecoasă. Ada putu distinge totuşi scaunele şi mesele, scânteierea sticlelor din spatele

barului. Madame ridică o trapă şi începu să coboare.

— După mine, zise ea.

Ada îl căută pe Stanislaus în beznă, ciuli urechile ca să-i audă respiraţia, adulmecă în aer după mirosul lui, însă la nări nu-i ajungea decât damf de bere stătută şi miros de zahăr ars.

— Mademoiselle! Acum, trebuie să veniţi chiar acum, suntem în pericol.

Ada simţi o mână apucând-o de gleznă. Stanislaus nu era în încăpere. Era acolo afară, în noapte, singur, în primejdie. O bubuitură tună departe. Mâna o smuci încă o dată, iar Ada, pierzându-şi echilibrul, fu nevoită să se ţină de un scaun.

— Vin, zise ea.

Căută din priviri lucirea ţigării lui aprinse în pivniţă, umbra lui în tainiţa aceea. *Nu te grăbi, Ada.* Madame închise trapa deasupra ei, apoi aprinse singurul bec de-acolo, care răspândea o lumină difuză. Pivniţa era plină de butoaie în şiruri de câte cinci, stivuite unele peste altele. Mai erau şi două cărucioare pentru căratul butoaielor. Pământul de jos mirosea a mucegai. Madame adusese şi o foaie de linoleum şi două scaune cu spătar. Lângă unul dintre ele era un coş cu pâine şi brânzeturi. Se pregătise pentru ziua aceasta, ştiuse că va veni.

— Soţul meu nu-i aici, începu Ada să se smiorcăie.

— Soţul tău?

— Da. Unde e?

— *Soţul* tău?

— Da. *Mon mari.*

Ada se întrebă dacă madame nu era cumva surdă, ori poate prostănacă.

— Bărbatul care era cu mine noaptea trecută. Cel cu mustaţă şi ochelari. Soţul meu.

— Da, da, făcu madame. Îl ştiu. A plecat de cu seară.

Ada şchiopătă până la scaun şi se aşeză, cu tâmplele zvâcnindu-i.

— A plecat? zise ea cu glas pierit.

— *Oui*, o încredinţă madame. A plecat să-şi aştepte soţia. Urmau să plece la Ostende, să ia feribotul pentru Anglia. I-am spus c-o să aibă nevoie de mare noroc, transportul nu mai e ce-a fost. Vezi tu, nu se mai găseşte carburant. Dar el a insistat.

— Nu, zise Ada. E o neînţelegere.

— Nu, zise femeia cu un glas aproape vesel. Era hotărât. A zis că trebuie să se întoarcă în Anglia.

Stanislaus plecase? Să se întâlnească cu *soţia* lui? În Anglia, unde putea fi închis? N-avea nici o noimă.

— Şi cu mine cum rămâne? întrebă ea.

— A zis că tu ai alte planuri. Că o să ştii ce-i de făcut.

Ada se simţi golită de putere, un maldăr de carne amorţită. Pesemne că madame vorbise de o cu totul altă persoană. Dimineaţă, când se va fi luminat, Ada avea să plece să-l caute. Stanislaus era pe-aproape, se rătăcise. Poate că fusese rănit. Avea să-l găsească. Focurile nemţilor erau încă destul de departe, chiar dacă sunau ca şi când ar fi fost trase de la doi paşi.

*

Pivniţa fusese săpată sub drum. Ada auzea maşinile trecând pe deasupra, paşii trecătorilor tocănind pe pavaj, scârţâitul vreunei roabe sau clopoţelul vreunei biciclete. O trapă din lemn dădea în stradă, prin care comisionarii obişnuiau să coboare butoaiele în pivniţă. Acolo, pe unde se îmbinau scândurile, Ada zări lumina zilei.

— Să nu ieşi, zise madame. În ultimul război… nemţii. Mari orori.

Şi o opri, punându-şi mâna cioturoasă pe braţul Adei, degetele osoase pe încheietura fetei.

Tânăra se scutură.

— Poate aşteaptă, zise ea. Afară. Trebuie să-l lăsăm să intre.

— A plecat, răspunse madame clătinând din cap.

Nu-l cunoaşte pe Stanislaus, se gândi Ada. Ori îl înţelesese greşit. La cât de îngrozitoare era franceza lui…

Fata auzea glasuri de oameni care, deşi sunau înăbuşit, păstrau în ele o anumită urgenţă. Oraşul se trezise la viaţă, iar Stanislaus era parte din el.

Ada se eliberă din strânsoarea lui madame, îşi luă geanta, urcă treptele scării şi împinse cu putere trapa care dădea în cafenea. Lumina dimineţii inundase localul, fire de praf licăreau în razele soarelui. Ada privi înapoi spre madame, care şedea pe scaun, cu un

ştergar în poală.

— *Vous êtes folle!* zise femeia clătinând din cap a dezaprobare.

Ada trase zăvorul, deschise uşa şi ieşi în stradă. Lumina era curată, soarele strălucea călduţ. Pe partea cu casa, strada era pustie, amuţise, de parcă o ceată de strigoi ar fi trecut pe acolo şi, în goana lor, adunaseră toate sufletele. Plutea în aer un miros, o mireasmă dulceagă dinspre un copac ale cărui tinere mlădiţe atârnau deasupra drumului. Se gândi la Stanislaus, cel de-acum aşa de mult timp, la mirosul florilor care făceau dragoste. Băşica de la picior o ustura încă, aşa că smulse câteva frunze, le aranjă în călcâiul pantofului, după care, ţăcănind cu tocurile, dădu colţul şchiopătând.

Clădirile erau înalte, cu pereţi din cărămidă roşie şi acoperişuri care urcau şi coborau. Ada coti şi o luă mai departe pe altă stradă. Pustie. Nicăieri, nici urmă de neamţ. Un bărbat pe bicicletă se apropie de ea şi, un moment, Ada fu convinsă că e Stanislaus. Trecu pe lângă Ada – un bărbat blond cu o privire răutăcioasă, care întoarse capul şi se holbă la ea. Fata îşi duse mâna la guler. În zorul nopţii trecute se încheiase strâmb la nasturi, astfel încât partea de sus stătea descheiată, cu lenjeria la vedere. *Îmbrăcată în grabă. Femeie a nopţii.* Aşteptă până când bărbatul trecu, apoi îşi aranjă din nou rochia şi, temându-se că individul s-ar putea întoarce, o luă la goană, cu bătaia de la picior usturând-o la fiecare pas.

La capătul străzii se deschidea o piaţă mare, ticsită de lume. Ada se opri, ducându-şi speriată mâinile la nas. Mirosul fricii, pe care îl simţise prima oară la Paris, umpluse acum şi piaţa; groaza pe care i-o insufla îi amăra gura şi era atât de acută, că reverbera de jur-împrejur. Aprinşi la faţă, hotărâţi şi privind ţintă înainte, sute de oameni trăgeau după ei sau cărau, cu coatele ridicate, valize şi copii. Strigând şi plângând, împingeau la biciclete sau cărucioare încărcate cu bunuri. Purtată într-o roabă, o bătrână cu părul drept, alb, trasă la chip, cu o privire hăituită şi lacrimi curgându-i pe obrajii scobiţi, îşi încolăcea strâns degetele osoase pe marginile roabei, în timp ce fiul ei se chinuia să ţină pasul cu mulţimea. Maşinile claxonau nervos încercând să-şi facă loc prin marea de oameni. Un cal înhămat la căruţă necheză înspăimântat, apoi se smuci în hamuri, care trosniră şi plesniră. Nervii erau întinşi la maximum. Ada mai văzuse asta şi înainte, la Londra şi la Paris.

Doar că de data asta era adevărat. Nemţii se apropiau, deşi Belgia ar fi trebuit să fie un loc sigur.

N-avea să poată da de Stanislaus în toată învălmăşeala aceea. Poate scăpase ori poate fusese prins, împuşcat, trupul lui începând deja să putrezească, dincolo de liniile inamicului. Ada închise ochii şi se strădui să se elibereze de gândul acela, să găsească o explicaţie pentru tot, pentru ce-l privea pe Stanislaus. Cum adică să aibă soţie? De la plecarea lor din Londra, petrecuseră împreună fiecare zi. Mereu se întorcea acasă, oricât de târziu s-ar fi petrecut asta. Să aibă soţie? Ada şi-ar fi dat seama. Madame se înşela. Dar de ce a părăsit Parisul atât de repede? De ce a ales să vină în Belgia, de ce în Namur? De ce aici anume?

Mulţimea o înghesuia, o împingea de la spate. A recunoscut locul, erau aproape de gară. Probabil aici intenţionau s-ajungă toţi. Ada voia să se retragă şi să gândească. Încercă să se întoarcă şi să reziste valului de oameni. Nu o băga nimeni în seamă, nimănui nu-i păsa. Era singură în mijlocul tuturor. În mijlocul a sute de oameni îngroziţi, care dădeau bir cu fugiţii. Şi nici urmă de Stanislaus. Ada habar n-avea încotro s-o apuce sau ce să facă. N-avea pe nimeni la care să se întoarcă. Se lăsă în voia mulţimilor. Poate ele ştiau încotro se îndreaptă. Poate ştiau unde erau în siguranţă.

Paris. Ada putea să se întoarcă la Paris. Monsieur Lafitte, madame Breton ar primi-o sub aripa lor. Le-ar explica de ce a plecat fără o vorbă. *Nişte necazuri în care a intrat Stanislaus. L-au crezut neamţ.*

Şi în clipa aceea adevărul o lovi drept în faţă. Şi dacă Stanislaus chiar era neamţ? Dacă doamna B. avusese dreptate încă de la început? El să fi fost spion, iar ea, acoperirea lui. Ada încercă să se întoarcă, însă voinţa mulţimii o covârşea. Să iasă spre margine, îşi zise ea, spre margine, în faţă şi spre margine. Valurile se subţiau acolo.

Un bărbat o călcă pe deget. Ada urlă.

— *Excusez-moi, mademoiselle*, zise el. *Excusez-moi.*

Dar nu zăbovi, cu ochii aţintiţi în faţă.

Ada reuşi să ajungă la marginea pieţei, unde se opri sub o arcadă. Ce căuta Stanislaus la Londra? Nu-l întrebase niciodată. O dusese la Paris. Îi zisese că n-o să fie război, îi zisese că nu se poate întoarce în Anglia. Ea îi promisese că va rămâne. Făceau un

cuplu tânăr şi drăguţ şi ea era acoperirea lui. De unde lua el bani? În ce fel de afacere era implicat? O iubise?

Fusese o proastă. Trasă pe sfoară. Şi-apoi venirea în Belgia. La Namur. *No more.* Fireşte. El ştiuse pesemne că se apropie nemţii. S-a dus să li se alăture lor, nu nevesti-sii, nu avea nici o nevastă. Era un nume de cod. Pe care îl foloseau spionii. Fireşte că Ada nu-i văzuse niciodată paşaportul. Nu i-l putea arăta. S-ar fi dat de gol singur. *Ada, stai tu de vorbă cu ei când ajungem la graniţă.* O părăsise aici, se descotorosise de ea după ce nu-i mai era de folos. Scop rezolvat, misiune îndeplinită.

Un avion trecu pe deasupra ei cu un vâjâit ritmic, continuu, ca de viespe uriaşă. Zbură suficient de aproape ca Ada să distingă pe coadă o svastică, pe margine, o cruce, iar în cabină, silueta fantomatică a pilotului. Câteva clipe mai târziu se auzi o explozie, destul de aproape cât pământul de sub picioarele ei să se zguduie. Mulţimea urlă şi se răspândi. Ada auzi nechezat înspăimântat de cai, plânsete de copii, văzu oameni prăbuşindu-se, călcaţi apoi în picioare, zdrobiţi. Rămase la marginea pieţei, încremenită. Un alt avion apăru în zare şi Ada îşi dădu seama că pilotul observase mulţimea şi se pregătea de atac. Îşi făcu loc prin pasaj şi ieşi într-o stradă lăturalnică. O luă la fugă şi goni până când o altă bombă vui în jos, cutremurând pământul atât de tare, că Ada se împiedică şi căzu. *Ridică-te, ridică-te.* Ştia că trebuie să fugă, să găsească undeva adăpost, să nu mai rămână sub cerul liber, pe stradă. Auzi un bubuit puternic. În faţa ei, o clădire se prăbuşi, un uriaş cu genunchii sfărâmaţi, năruit într-o negură de praf. Trebuia să se întoarcă la madame, în pivniţa ei, la adăpost.

Se ridică în picioare şi se uită în jur. Văzduhul se umpluse de praf, de moloz gri care îi astupau nările şi o făceau să simtă scrum în gură şi pe tot trupul. Încercă să scuipe, dar cenuşa aceea parcă îi căptuşea limba şi, ca o sugativă, îi usca toată saliva. Nu avea nici cea mai vagă idee în ce direcţie se afla pensiunea, cum se numea sau pe ce stradă se găsea. Nu mai reuşea să îşi coordoneze mişcările. Picioarele îi erau ca de plumb. Îşi julise genunchiul când căzuse, iar acum sângele i se prelingea pe gambă, în pantof. Băşica i se spărsese. Îşi scoase pantofii. Trebuia să fugă. Să scape. Poate că pensiunea era la dreapta. O luă direct prin piaţă. În capătul străzii, făcu prima la dreapta, doar că drumul acela cotea înapoi şi iarăşi

se încolăcea. N-avea s-ajungă nicăieri pe-acolo.

Mulţimea se refugiase în adăposturi. Un alt avion vâjâi în depărtare şi curând se auzi răpăitul ascuţit al unei rafale de gloanţe. Apoi avionul intră în raza ei vizuală, iar Ada privi stupefiată cum din el cădeau la câteva case distanţă bombe negre şi lunguieţe. Pământul se cutremură. Ada auzi zornăitul ferestrelor spulberate, simţi cum un ciob de sticlă îi şterge braţul şi văzu cum un nor de fum gros, negru, se ridică de pe o stradă vecină. Erau acum şi mai multe avioane, şi mai multe bombe, căzând din ce în ce mai iute. Nicăieri nu erai în siguranţă. Peste tot se împrăştiaseră cioburi de sticlă, iar ea era desculţă. Îşi puse iarăşi pantofii în picioare, schimonosindu-se de durere, şi o luă la goană din calea exploziilor, *mai departe, tot mai departe*, mintea alergându-i la unison cu picioarele, rugându-se pentru întâia oară după multe luni. *Te rog, Doamne! Te rog, Doamne…*

La colţ erau două dintre ele. Stăteau acolo, în faţa ei, holbându-se la ea.

Les Sœurs de la Bienveillance. Mantii negre, grele, şi acoperăminte albe scrobite. Recunoscuse veşmântul. Identic cu cel al ordinului căruia i se alăturase mătuşica Vi, în urmă cu cincisprezece ani.

— Vă rog, zise ea.

Simţea cuvintele rostogolindu-se în ea, dorindu-şi să iasă cu orice preţ, implorând să fie auzite peste şuierul bombardierelor:

— Vă rog! Ajutaţi-mă. *Aidez-moi.* Mă cheamă Ada. Mătuşa mea e tot soră, la fel ca voi. Sora Bernadette de Lourdes, o cunoaşteţi? Şi-a făcut noviciatul aici, în Belgia.

Sau în Franţa? Ada nu mai ţinea minte. Era un copilaş pe atunci.

— M-am pierdut. Soţul meu…

Ce-ar fi putut să spună?

— Sunt singură.

— Soţul tău? întrebă una dintre măicuţe.

Trebuia să-i dea înainte cu minciuna.

— Da, zise ea repezit, căci focurile de armă şi exploziile încetaseră; fumul şi praful învăluiau acum văzduhul ca într-un giulgiu, în timp ce mirosul de dărâmături şi de ars impregna totul. Putea fi singura ei şansă. Mi-am pierdut soţul.

Se simţea rău, totul în jur începu să se învârtă. Când îşi reveni, Ada era pe jos, cu capul în poala unei măicuţe.

— Madame! o strigă una dintre ele. Madame, nu poţi rămâne aici.

— Ajută-mă, îi zise Ada.

Îşi auzi propriul glas ca venind de foarte departe.

— Nu am unde să mă duc.

Călugăriţele o ajutară să se ridice, fiecare dintr-o parte, ţinând-o apoi strâns de coate.

— Vino cu noi.

Sprijinită de ele, Ada începu să-şi mişte picioarele, unul înaintea celuilalt, dar oasele parcă i se prefăcuseră în bureţi, nu-i mai rămăsese putere deloc.

Era conştientă de liniştea ciudată, de fumul care se ridica necontenit formând nori pe cerul albastru şi senin, vedea un râu strălucind în bătaia soarelui, castelul din vârful dealului. Vedea, de asemenea, şi bucăţile de cărămidă spartă şi cioburile de sticlă şi, în spatele lor, o arcadă pe care scria cu litere de fier *La Résidence de Saint-Joseph*. Măicuţele o purtară înăuntru, într-o sală mare pavată cu marmură. În mijlocul ei trona o statuie în mărime naturală cu Sfântul Iosif. Ţinea într-una din mâini, îndoită din cot, o floare de liliac, iar pe cealaltă o ridica a binecuvântare. Una dintre călugăriţe o luase pe un coridor, iar cea de-a doua o conducea pe Ada către o bancă lungă de lemn.

— *Asseyez-vous*, zise ea. *Attendez*.

Ada se aşeză. Se simţea în continuare ameţită, istovită. Vuietul bombelor şi al dărâmăturilor îi răsuna încă în cap. Nu mai mâncase cum se cuvine de câteva zile – oricum, nu ceva cu cartofi şi carne – şi nici noaptea nu dormise cum trebuie. Îşi scoase primul pantof cu chiu, cu vai, apoi pe celălalt. Avea picioarele murdare, pline de sânge şi negre de la drum. Îşi trase geanta mai aproape. Era zgâriată şi plină de praf, iar ursuleţul se vedea prin ea ca o gâlmă. Ursuleţul îi adusese noroc, o ţinuse în viaţă până acum. Deschise geanta şi cotrobăi după pudrieră şi ruj. *Cred că arăt ca o sperietoare*.

Auzi zuruit de mătănii, foşnetul fustelor greoaie şi simţi în nări mirosul dulceag al pudrei de talc folosite de măicuţe. Una dintre

cele pe care le văzuse şi de dimineaţă ducea cu ea o tavă. Alta, înaltă şi slabă, păşea cu un fel de autoritate. Pesemne că ea le păstorea pe celelalte. Cum zicea mătuşica Vi că o numeau? Reverendă? Maică? Maică stareţă. În spatele ei păşea o maică mai bătrână, cu chip sever şi roşu şi ochelari rotunzi. Călugăriţa care o salvase de dimineaţă lăsă lângă ea pe băncuţă tava, pe care se găsea un pahar cu apă şi nişte pâine. Maica cea înaltă se apropie de Ada, cu braţele deschise a întâmpinare.

— *Je suis la Bonne Mère*, zise ea.

Ada încercă să se ridice, dar genunchii nu o mai ascultau. Maica stareţă se aşeză lângă ea, arătând cu mâna către tavă:

— *Mangez*.

Ada bău apa, să-şi potolească mai întâi setea, apoi rupse o bucată de pâine şi şi-o îndesă în gură.

— Eşti din Anglia, zise Maica stareţă. Ţi-ai pierdut soţul.

Ada dădu din cap.

— Cum te cheamă?

— Ada Vaughan.

— Şi spui că eşti nepoata dragii noastre surori Bernadette de Lourdes?

Ada făcu iarăşi semn din cap. Buzele îi tremurau. Nu fusese niciodată atât de singură, atât de înspăimântată.

— Ajută-mă să îmi aduc aminte, continuă Maica stareţă, cum o chema pe mătuşa ta înainte să depună voturile monahale.

— Mătuşica Vi, zise Ada, apoi se corectă: Violet. Violet Gamble.

— Şi când a fost asta?

— Nu mai ţin minte, zise Ada.

Ştia că o testau. Putea să fie o impostoare.

— Eram mică atunci când a plecat, dar cred că acum vreo cincisprezece ani. Sau zece. Cred că aici a fost, adăugă ea.

— Şi de unde era? întrebă cealaltă măicuţă, cea roşie la faţă.

Vorbise în engleză, cu un puternic accent irlandez. Îşi luase un ton sever, ca şi când Ada ar fi încercat să le mintă.

— Din Londra, răspunse Ada. Walworth. Inville Road, numărul 19, Walworth.

Călugăriţa încuviinţă din cap către Maica stareţă.

— Ajutaţi-mă, vă rog! zise Ada.

— Cum? întrebă Maica stareţă. Noi îngrijim de bătrâni. Trebuie

să ne gândim la ei.

— O să muncesc şi eu.

Mătuşica Vi spusese că mereu primeau mireni care făceau curăţenie, spălau vasele şi făceau paturile.

— Daţi-mi voie să rămân, vă rog. Fac tot ce-mi cereţi. N-am unde să mă duc în altă parte.

Maica stareţă o bătu pe Ada pe mână, se ridică şi merse până la colţ, făcându-i semn celeilalte măicuţe să o urmeze. S-au întors cu spatele la Ada şi şi-au aplecat capetele una spre cealaltă. Ada nu auzea ce vorbeau, însă nu era sigură că ar fi înţeles nici dacă ar fi auzit. Maica stareţă vorbea repede.

În câteva minute s-au întors.

— Îţi putem oferi adăpost, zise ea, apoi ridică din umeri: dar pentru cât timp?

Maica stareţă gesticulase în aşa fel încât rămăsese cu palmele în sus.

— *Je sais pas*. Dacă englezii ne ajută şi-i scot pe nemţi din ţară, poate câteva zile. Dar după aceea va trebui să pleci.

Ada încuviinţă. Va fi în siguranţă aici, mai ferită decât la pensiune. În plus, nu era în stare s-o regăsească, nu acum, cu bombele şi cu fumul acela.

— Vă mulţumesc, *Bonne Mère*, zise Ada. Vă mulţumesc din suflet.

Englezii aveau să fie aici curând. Totul urma să fie bine. O vor trimite înapoi la Londra, la mama şi la tata.

Maica stareţă încuviinţă şi îşi ascunse mâinile sub scapular.

— Sora Monica, zise ea înclinând din cap spre cealaltă măicuţă, care se uita pieziş la Ada, se ocupă de ucenicele noastre. Te voi lăsa în grija ei. Acum am multe de făcut.

Şi se întoarse pe călcâie, îndepărtându-se pe coridor.

— Nu-i singura cu multe de făcut, zise Sora Monica pe un ton tăios. Şi cu prea puţin timp în care să le facă.

— Pot să ajut şi eu, zise Ada, deşi tot ce voia era să doarmă.

— Tu? Cum?

— Ştiu să cos. Şi să fac curat şi…

Sora Monica pufni şi o luă din loc, răspunzându-i peste umăr:

— Ei bine, hai atunci, urmează-mă. Maica stareţă zice că tre' să te fac călugăriţă.

Ada se ridică, ţinându-şi cu grijă geanta sub braţ.

— Să mă faci călugăriţă? se miră ea.

— A spus să te îmbrac ca pe-una dintre noi. Un sacrilegiu, şuieră ea. Ca să nu mai vorbim de pericol. Dacă o să câştige nemţii? A?

În capătul coridorului erau două uşi înalte, pe care scria *Privé*. Sora Monica o conduse dincolo de ele, pe o scară lungă cu trepte din lemn, apoi printr-un alt coridor într-o cameră mare, plină cu rafturi pe care stăteau împachetate şi aşezate-n teancuri veşminte, rufărie şi prosoape.

— Trebuie să te speli, zise Sora Monica îndesându-i Adei în braţe un prosop şi arătând către o uşă din direcţia opusă. Dar nu te obosi să te îmbraci când eşti gata. Pune asta pe tine, şi îi întinse o cămaşă de noapte albă, şi întoarce-te aici. Să nu stai toată ziua. Apă în cadă – nu mai mult de cinci centimetri, şi vezi să cureţi după ce termini!

O cadă încăpătoare, pe picioare, plăci de gresie pe jos şi pe pereţi. Fără oglindă. Mai bine. N-ar fi vrut să vadă cum arăta. Ada dădu drumul la robinet. Ţevile gemură slobozind apa fierbinte. Baia nu prea e folosită, îşi zise Ada. Ţevile erau pline de aer, ca la cişmeaua de acasă. Se dezbrăcă şi se lăsă în apa călduţă, tresărind când îi atinse rănile, privind cum îi dizolvă murdăria. Se lăsă pe spate, înmuindu-şi vârfurile părului. Dacă ar fi închis ochii, ar fi adormit.

Sora Monica ciocănea la uşă de zor.

— Haide, ieşi odată! N-am toată ziua să stau după tine.

Ada se şterse cu prosopul şi îşi trase pe cap cămaşa de noapte, care se lipi de pielea ei jilavă. Se simţea mai bine după baie şi după ce mâncase, îşi mai venise în fire.

— Stai aici, îi porunci Sora Monica arătând spre un scaun.

Ţinea în mână o ditamai foarfeca. Ada se holbă la ea.

— Nici să nu-ndrăzneşti, continuă Sora Monica. Am eu ac de cojocul tău, Ada Vaughan.

Fata se aşeză pe scaun, iar Sora Monica începu s-o smucească de păr. Fata auzea clămpănitul foarfecii pe măsură ce o sluţea, privea cum o şuviţă de păr castaniu căzu la picioarele ei. Ştia că măicuţele se rădeau în cap, dar dacă era vorba de numai câteva zile, de ce trebuia să treacă *şi ea* prin asta? Pletele ei tăiate colorară podeaua.

— Acum, zise Sora Monica, ridică-te şi rămâi acolo.

Ada se ridică de pe scaun. Îşi pipăi capul. Nu era chiar ras, dar era tunsă foarte scurt. Îşi simţea părul uscat şi ţepos, ca o perie. Ce fusese tăiat zăcea împrăştiat de jur-împrejur, lungi bucle de ambră, bogate, ca nişte frunze scuturate. Nemilos. O tunsoare nemiloasă. Avea să fie nevoită să poarte pălărie cât aştepta să-i crească. Ar fi putut să-şi facă un turban din unul dintre materialele lăsate la Paris, aşa ar fi fost în regulă. Acum însă va fi nevoită să iasă cu ciuful ăsta dacă nu făcea rost de o eşarfă cu care să-şi acopere capul.

Sora Monica scotocea rafturile, trăgând afară câte un obiect împăturit.

— O să porţi veşmintele Sorei Jeanne, zise ea. A murit săptămâna trecută. Asta e lenjeria ta de corp. Ea vine prima.

Sora Monica desfăşură în faţa ei un pătrat mare de stambă, împărţit în două de la mijloc în jos.

— Intri în ea şi-ţi legi cordoanele. În talie şi la picioare.

Ada intră în ea. Era imensă.

— Aveţi şi o mărime mai mică?

Sora Monica pufni:

— Mai urmează să-mi ceri chiloţi de la o casă de modă franţuzească.

Ada tăcu.

— Acum, asta.

Corsaj şi jupon, tunică şi scapular, cordon şi rozarii. Serj, negru. Sora Jeanne fusese o măicuţă corpolentă, iar Ada înota în hainele ei. Încălţămintea şi ciorapii îi veneau şi ele cu câteva mărimi mai mari.

— Şi acum, voalul, zise Sora Monica îndesându-i-l Adei pe cap cu atâta putere, că părea lipit de ţeastă.

— Aici îi închei nasturii, continuă ea, zgâriindu-i bărbia cu degetele pe măsură ce se chinuia să facă nasturii să intre cumva prin despicăturile înguste ale pânzei scrobite.

— Încă ceva, adăugă Sora Monica. Când îţi vine ciclul, la mine să vii să ceri vată. Şi ce-mi văd ochii, o verighetă? arătă ea cu degetul spre mâna Adei.

Ada dădu din cap.

— Dă-o încoace.

Ada îşi scoase inelul şi i-l întinse măicuţei.

— O să-mi explici şi de ce ţi-a lăsat o urmă verde pe deget?

Ştiuse de la bun început că nu era din aur.

— Vezi tu, începu Sora Monica, îngustându-şi ochii în privirea aceea suspicioasă ce părea să zică *Am eu ac de cojocul tău*, Sora Bernadette mi-a povestit totul despre familia ei. Mi-am amintit. Vaughan e numele tău de fată. Măritată, zici. Eşti o femeie decăzută, o târfă, şi să ştii că i-am spus şi Maicii stareţe.

Era neajutorată. De ce minţise? Degeaba ar fi spus acum adevărul, nimeni n-ar fi crezut-o, nimeni n-ar fi compătimit-o. Îşi dorea să scape de Sora Monica, s-o găsească pe Maica stareţă, care fusese bună cu ea. Ada i-ar putea explica.

— Dă-mi şi paşaportul, zise Sora Monica. O să-l punem noi bine.

Ada îşi deschise geanta şi scoase din ea ursuleţul, apoi paşaportul. Sora Monica îl vârî în buzunar.

— Geanta trebuie s-o punem pe foc, zise ea. În caz că vin nemţii.

Ada vru să se opună, însă nu îndrăzni. I-o întinse.

— Şi jucăria, zise Sora Monica.

Ăsta era un ursuleţ norocos, dar Ada nu îndrăzni să i-o spună măicuţei. Clătină din cap, bâjbâi după buzunarul tunicii şi îl îndesă înăuntru.

Podeaua se cutremură, apoi se auzi şi bubuitura. Nemţii reluaseră bombardamentele undeva în apropiere. Sora Monica îşi făcu cruce şi o apucă pe Ada de mână. Goniră împreună pe coridor. Poalele largi o făceau să se mişte greoi. Dădură buzna pe uşile cu *Privé*, mai departe şi printr-un dormitor comun mirosind a dezinfectant, unde în jur de douăzeci de bătrâni stăteau întinşi pe spate sau pe o parte în paturile lor. Încăperea avea ieşire pe ambele părţi, iar Ada văzu o călugăriţă împingând un pat pe uşile din direcţia opusă şi, în spatele ei, o alta făcând acelaşi lucru. Salonul era evacuat, măicuţele aliniau paturile pentru a fi împinse spre lifturi.

— Ajută-le, zise Sora Monica.

Ada urmă exemplul uneia dintre tinere, care susţinea un bătrân să păşească. Se duse la cel mai apropiat pat, cuprinse din spate un bătrân firav, îi susţinu greutatea în timp ce acesta se sprijinea de ea pentru a fi ajutat. Mirosea a urină, iar respiraţia lui – a rânced, a dinţi nespălaţi de dimineaţă. Bâjbâi după un băţ, apoi o luă din loc târşâindu-şi picioarele. Ada se duse la patul de alături. Dădu peste

un bărbat mai corpolent şi aproape că se cocoşă sub greutatea lui. Îl ţinu de braţ tot drumul. Mergeau în urma celorlalţi, cu paşi înceţi şi dureroşi pe scara abruptă de piatră ce ducea la buncărele de dedesubt.

*

Obuzele cădeau uneori atât de aproape, că pământul se zguduia. Alteori era linişte, punctată numai de răpăitul focurilor de armă din depărtare. Ada dormea în patul Sorei Jeanne, respectându-i obiceiurile de zi cu zi. Sculare la ora cinci, Angelus[8], rugăciuni, liturghie. Crusta de pe rănile din genunchi se crăpa când îngenunchea. Era acolo deja de patru zile numărate. Muncea încontinuu. Spăla femeile bătrâne, le pieptăna părul subţire şi alb, îi bărbierea pe bărbaţi şi le spăla toaletele. Cu ploştile era cel mai rău. Câteodată bătrânii se scăpau în pat, iar Ada era nevoită să le scoată aşternuturile şi să cureţe murdăria. *Te rog, Doamne*, spunea ea în gând, *fă-i pe nemţi să plece. Fă să ajung acasă*. Îi era recunoscătoare Maicii stareţe că o primise, dar ştia şi că nu mai rezistă mult în ritmul ăsta, nu şi cu Sora Monica. Sora Duşmănie, cum îi spunea Ada.

Cea mai mare parte a timpului o petreceau în pivniţă. Maica stareţă hotărâse că e mai bine aşa, până aveau să plece nemţii şi exploziile să înceteze. În fiecare zi după Angelus le spunea ce e de făcut. Ada numărase zilele. *Cinci.* Nemţii învinseseră apărarea Aliaţilor în Ardeni. Ada habar n-avea pe unde venea asta, însă îşi dădea seama că e grav. *Şase. Opt.* Bruxelles-ul căzuse. *Nouă.* Anvers căzuse. Ada îşi astupă urechile cu mâinile. *Zece.* Lupte grele. *Paisprezece. Şaisprezece.* Trecuseră mai bine de două săptămâni. Putea să dureze o veşnicie. Să se oprească odată. Să dispară. Şi dacă băieţii noştri nu puteau ţine piept nemţilor? Ce s-ar fi petrecut atunci? Ada nu voia să trăiască într-o pivniţă sau să fie măicuţă, nu voia s-o asculte în fiecare zi pe Maica stareţă îndemnându-le să se roage în timp ce, de fapt, ele ar fi putut fi undeva afară, făcând ceva, ripostând, aşa cum făceau soldaţii pe lângă care trecuse atunci, puştii ăia englezi, deşi nu era sigură că ea însăşi ar fi fost destul de vitează.

Pânza tare şi scorţoasă a voalului i se freca de piele şi-i zgâriase

fruntea. Odată se văzu cu coada ochiului în geamul unei ferestre. Neagră, fără formă. Pentru că se înfierbânta în veşmânt, se gândi să lepede unul din straturile de pe dedesubt, însă nu îndrăzni, de frică să nu afle cumva Sora Duşmănie. Unele călugăriţe din aşezământ erau englezoaice, din ce-şi dăduse seama Ada, dar li se impusese să vorbească în franceză, aşa că nu putea şti nici câte erau, nici care dintre ele. N-avea pe nimeni cu care să vorbească. Îi era dor de Stanislaus.

Apoi Maica stareţă le-a spus că regele Belgiei se predase, la fel şi armata, după optsprezece zile de rezistenţă eroică. De-acum, ţara era sub dominaţie germană. Ele aveau să-şi continue misiunea de a le purta de grijă celor neajutoraţi, bolnavilor şi bătrânilor, indiferent de împrejurări. Ada se pregătea s-o întrebe *şi cu mine cum rămâne?*, când se auzi clopoţelul de la intrare. Sună încă odată. Zgomotul de deasupra lor reverberă în micuţa capelă provizorie din pivniţă, în care se adunaseră toate. Scenele cu Drumul Crucii tremurau, iar lumânările de sub ele pâlpâiau.

Maica stareţă le făcu semn măicuţelor să se aşeze. Vocile din depărtare se auzeau acum din ce în ce mai aproape. Bocanci pe podeaua de deasupra – *un'-doi, un'-doi* – loveau înfundat în scările de piatră şi, mai departe, pe coridor. Maica stareţă rămăsese în dreptul altarului, privind pe deasupra capetelor tuturor, aşteptând. Uşa capelei fu smucită şi izbită de perete. Intrară doi soldaţi nemţi – bocanci sclipitori, uniforme gri noi-nouţe, gulere bine strânse şi prinse laolaltă cu o insignă. Ada fu sigură că afară erau şi mai mulţi. Au mărşăluit până la altar. Unul dintre ei îşi scoase bereta şi şi-o puse sub braţ. Se întoarse cu faţa către ele şi le vorbi în franceză.

Ada îşi simţea gâtul uscat şi abia putea să înghită. Iat-o acolo, o englezoaică, atât de aproape de nemţi, că îi putea atinge. Duşmanul. Picioarele îi tremurau, aşa că-şi apăsă mâinile pe coapse, să le ţină sub control. Măicuţa de lângă ea, palidă toată, împingea mecanic cu degetul mare mărgelele rozariului. Alta, mai în faţă, se zguduia din tot trupul, iar Ada se întrebă dacă nu cumva plânge. Nu înţelegea prea bine ce spunea neamţul: vorbea o franceză curată, dar ea nu reuşea să-l urmărească. Pricepu ceva despre paşapoarte, străini, duşmani. Englezi. Pentru binele lor. Siguranţă. Să-şi strângă bunurile. Adunarea în faţă.

Dădu din cap înspre Maica stareţă, apoi ridică mâna în chip de salut:

— *Heil Hitler*!

Mărşălui înapoi printre strane, alături de camaradul lui, şi ieşiră din capelă. Vârfurile de oţel ale bocancilor scânteiară pe dalele reci de piatră.

Maica stareţă aşteptă să iasă amândoi şi închise uşa în urma lor. Se auzi un zgomot uşor, cucernic. Maica stareţă trase adânc aer în piept.

— Să ne rugăm.

Călugăriţele îngenunchează aplecându-se până la podea, cu capul în mâini. O rugăciune în gând. Adei îi plăceau astfel de ceasuri, când putea să viseze cu ochii deschişi, însă astăzi se rugă cu zel, disperată. Era război. Război în toată regula. Nu minciunica la care luase ea parte în Paris alături de Stanislaus, ca şi când nimic nu s-ar putea întâmpla. Războiul era aici şi acum, iar ea se afla într-o ţară străină, singură, din unicul motiv al propriei nerozii. Ar fi trebuit să se întoarcă în Anglia la început, când se mai putea. Acum, Stanislaus o părăsise, iar ea era foarte departe de casă. *Te rog, Doamne, apără-mă, te rog. Apără-ne pe toţi*, adăugă Ada. Maica stareţă se sprijini de balustrada altarului şi se ridică în picioare.

— Sœur Brigitte, Sœur Augustine, zise ea cu o voce mai blândă decât auzise Ada vreodată, făcându-le semn să se ridice. Sœur Thérèse, Sœur Josephine, Sœur Agatha, Sœur Clara.

Maicile se ridicară una câte una.

— Sœur Clara, repetă Maica stareţă fixând-o pe Ada.

Uitase. Îi fusese dat acest nume. Clara. Îl detesta. Nu era numele ei.

— Avem cinci maici englezoaice, zise ea, şi pe Sora Clara, care şi ea are paşaport englezesc. Nemţii sunt stăpânii noştri acum. Pentru binele tuturor, va trebui să ne supunem lor.

Trase adânc aer în piept încă o dată, uitându-se ţintă la uşile închise. Călugăriţele împietriseră, se auzea doar foşnetul vălurilor atingându-le piepturile, cu fiecare gură de aer pe care o luau. Trecu un timp până ce Maica stareţă li se adresă din nou:

— Dumnezeu să vă binecuvânteze şi să vegheze asupra voastră!

Sora Monica se apropie de Ada, de altar:

— Şi tu, zise ea.

— Nu înţeleg, se apără Ada.

— Nemţii fac razii, îi capturează pe englezi.

Vocea Sorei Monica se gâtui, iar Ada văzu cum măicuţa îşi muşcă buzele încercând să nu izbucnească în lacrimi. N-o crezuse vreodată pe Sora Duşmănie capabilă de bune sentimente.

— Sunteţi prizoniere de război. Trebuie să pleci şi tu cu ele. Să nu faci nimic din ce v-ar putea da de gol, pe tine sau pe restul. Pricepi? Vieţile lor atârnă de tăcerea ta.

Ada clătină din cap:

— Dar eu de ce?

— Să ne ierte Dumnezeu, dar i-am minţit. Le-am zis că eşti călugăriţă. Dacă află adevărul…

În spatele ochelarilor, ochii Sorei Monica se micşorară, înceţoşându-se.

Orori, rostise madame. La fel şi tatăl ei: *Nemţii mănâncă bebeluşi, ştiai?*

— …urmările le vei avea pe conştiinţă toată viaţa, continuă Sora Monica.

— Dar dumneata nu vii? întrebă Ada.

— Nu, răspunse Sora Monica. Eu am paşaport irlandez.

Apoi o luă pe Ada de mână şi o strânse cu putere, un gest tandru, la care fata nu se aşteptase.

— Poţi să iei geanta şi biblia Sorei Jeanne.

Ada merse după ea afară din capelă, ţinând într-o mână rozariile, strângând în cealaltă ursuleţul ascuns pe fundul buzunarului.

*

Vechile temeri – cum să ajungă acasă, fără bani şi fără haine – erau mici şi neînsemnate acum. Apăruseră unele noi, saci de griji pe care Ada îi căra în spate, care se îngreunau cu fiecare zi. Era prinsă în cursă. Toate erau prinse în cursă. Evadarea ieşea din discuţie. Asta avea să fie viaţa ei de-acum înainte, să trăiască drept Sora Clara sub nazişti, să aibă grijă de bătrâni, în vreun azil din inima Münchenului.

Sora Brigitte reuşise să deschidă ferestruica mansardei în care

locuiau, dar acum nu se mai închidea la loc. Nu contează, se gândi Ada. Încăperea se încingea mereu şi te sufocai înăuntru, fiind chiar sub acoperiş. În zori se auzeau porumbeii zgâriind acoperişul cu picioruşele, uguind. Înăuntru erau patru paturi, două câte două suprapuse, în care dormeau cu schimbul. Metoda funcţiona perfect, căci jumătate dintre ele, aflate în tură noaptea, le înlocuiau dimineaţa pe cele care urmau să lucreze ziua.

Ada nu fusese niciodată atât de obosită. Devenise arţăgoasă şi plângăcioasă, ca mătuşica Lily, care suferise cu nervii încă de când zepelinele din Primul Război Mondial o îmbolnăviseră de alopecie. Nu îndrăznea să se gândească la cei de acasă, chiar dacă Sora Brigitte le îndemna să-şi mute gândurile la lucrurile fericite de dinainte, să se înveselească. Sora Brigitte era acum căpetenia lor, noua lor Maică stareţă. Chiar începură să o strige aşa, cu toate că nu era în vârstă. N-avea cum să aibă mai mult de treizeci de ani, se gândea Ada, însă ştia să-şi păstreze cumpătul, era înţeleaptă şi iscusită: se ţinea tare când era nevoie, ştia şi când era mai bine să cedeze. Făcuse rost de cuverturi pentru toate paturile lor şi obţinuse permisiunea ca, atunci când venea preotul, măicuţele să meargă la slujbă. Părintele Friedel era foarte în vârstă. Ar fi trebuit să fie internat şi el într-un azil pentru bătrâni. Cărând după sine gentoiul de preot, abia dacă-şi mai putea aminti cuvintele latineşti *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti* târşâindu-se după doctor, fără să-şi poată aminti care bolnav sufla încă şi care murise.

Ada, Sora Brigitte şi o măicuţă sfioasă, Sora Agatha, lucrau în tura de zi, care era cea mai grea, căci bătrânii nu dormeau, era nevoie să fie hrăniţi şi spălaţi, să li se dea medicamentele şi să le fie curăţate rănile. Întinşi în paturile lor de campanie, cu mâini osoase şi degete încovrigate, pacienţii miroseau a stătut. Ada trebuia să le taie unghiile de la picioare, tari ca nişte coarne, răsucite şi crescute în carne. Trebuia să le spele trupurile după ce mureau – palide şi pământii, fără puls. Le ridica braţele ţepene până când trosneau din umăr, apoi cu o cârpă săpunită le freca pielea aspră şi fleşcăită. Mâna stângă, apoi mâna dreaptă. Aplecat trupul în faţă, frecat spatele, întins pe spate, piciorul drept ridicat, frecat zonele intime, apoi piciorul stâng. Printre degete. Tăiat unghiile, întins trupul drept, pregătit să-şi întâlnească Creatorul.

Ada nu ştia cât mai rezistă. Să trăiască printre cadavre, cu

membre ţepene, sânge îngheţat, înconjurată de mirosul de putrefacţie şi de formol. Voia să-şi treacă degetele peste tendoane vii, să se piardă în ochi scânteietori, nu să închidă pleoape peste nişte bile goale, fără sclipire. Voia să simtă ţesuturi moi şi sângele pulsând, speranţa care vine odată cu viaţa şi aerul tras în piept. Abia trecuse de nouăsprezece ani. Era tânără, visa să trăiască în lumea celor vii, dar moartea o împresurase, o făcuse prizonieră. Atâţia morţi, oameni slăbiţi, dementi. Părintele Friedel lângă groapă, stropind sicriele cu apă sfinţită.

De la opt dimineaţa la opt seara. Cină. Odihnă. *Odihnă?* Asta se-ntâmpla când îşi spălau hainele, lenjeria din stambă şi fustele, grele de apă, ce prindeau mucegai înainte să se usuce, întinse pe tăblia paturilor, ghemotoacele de vată pătate de menstruaţie şi maronii, voalurile nescrobite şi gri. Ada cârpea ciorapii. Sora Brigitte primise de la paznic patru bucăţi de aţă şi un ac, iar Ada era bucuroasă să coasă laolaltă ţesăturile, să împungă şi să scoată acul afară, în jos, în sus. O ajuta să nu se mai gândească la celelalte lucruri, îi amintea de fosta ei meserie, de viaţa de odinioară. Şi uita de rugăciuni. De veşnicele rugăciuni. Ada îşi dorea doar să se întindă pe pat şi să doarmă în timp ce celelalte se rugau, astupând astfel bâzâitul pios al Sorei Brigitte, să stea trântită în genunchi şi să viseze la Stanislaus.

*

Nu crezuse că o să scape cu viaţă din călătoria cu vagonul pentru vite, din Naumur, prin Franţa şi Germania. Aerul de iunie era neîndestulător, lumina nu ajungea şi pe zi ce trecea se făcea tot mai cald. Ada era strivită între Sora Brigitte şi un alt prizonier, un bărbat din Glasgow care înjura şi se foia mereu, lovind-o cu cotul de fiecare dată când se răsucea. La fiecare oprire, tot mai mulţi oameni erau îngrămădiţi în tren, de ajunseseră abia să mai respire. Ada încercă să-şi mişte picioarele: se ridică pe vârfuri, se lăsă în jos şi, chiar dacă purta încălţămintea cu câteva numere mai mare a Sorei Jeanne, tot îşi simţea gleznele tumefiate. În colţul vagonului stătea un bărbat înalt, el era şeful. Englez, vorbea foarte îngrijit, iar Ada şi-l închipui cu uşurinţă mare director, sau poate ofiţer ori medic, dar asta într-o altă viaţă.

— Suntem în drum spre mare! strigă el. Într-un *charabanc*[9]. Să cântăm. Haideţi acum, împreună: *Zece elefanţi se legănau pe o pânză de păianjen.*

La început reuşise s-o înveselească pe Ada, *şi fiindcă pânza n-a rezistat…* Însă pe măsură ce zilele treceau, glasurile tuturor deveneau tot mai stinse, iar caravana se cufunda într-o linişte spartă doar de zbuciumul şi de urletele unui bebeluş. Frica se legăna ca funia unei spânzurători, întrebările putrezeau fără răspuns în rama ei despuiată şi oţelită. Bărbatul încercase să-i facă să se mişte, *puneţi sângele în mişcare*, să facă loc pentru infirmi, să lase pe vreunul să se aşeze sau să se rezeme de pereţi. Oamenii se împingeau. Ada era călcată necontenit pe degetele de la picioare, însă după prima zi nici nu mai simţi durerile chinuitoare. Nu aveau pic de apă, erau nevoiţi să doarmă de-a-n picioarelea, în timp ce roţile scârţâiau şi frânele scrâşneau.

— Ar trebui să fim recunoscătoare şi să-i mulţumim lui Dumnezeu, zise Sora Brigitte când ajunseră la destinaţie, şase zile mai târziu, şi înţeleseră ce aveau de făcut. Chemarea noastră este să-i ajutăm pe cei bătrâni şi infirmi, oriunde ar fi ei.

Sora Brigitte o privi pe Ada şi adăugă:

— Oricine ar fi ei.

Pesemne că Sora Monica o prevenise: *Ţine-o din scurt.* Ada ştia că n-are voie să scoată nici un cuvânt nechibzuit.

Însă fata nu era de acord cu Sora Brigitte. Oamenii aceia erau, la urma urmei, duşmanii lor, oricât de bolnavi şi de bătrâni ar fi fost.

În tot vagonul existase doar o găleată pentru nevoi. Oamenii stătuseră în hainele lor împuţite, plângând de ruşine. Nările Adei se înfundaseră cu propria-i duhoare fetidă, avea gâtul şi gura uscate ca nisipul. *Clic-clac*, *clic-clac*. Trenul oprise. De afară se auzeau ţipete. Părţile laterale ale vagoanelor fură deschise, iar prizonierii, orbiţi de lumină, trăgeau aer în piept ca peştii, împleticindu-se printre trupurile morţilor şi ale muribunzilor. Pe plăcuţa staţiei scria München.

— Bavaria, zisese Sora Brigitte. *Catolici.*

De parcă ar fi fost vreo diferenţă. Ada habar n-avea unde era Bavaria, şi nici nu-i păsa. Voia să fugă, sau să moară. Lasă s-o împuşte, s-o sfârtece, s-o împrăştie cât mai departe de locul acela. Dar era prea slăbită să fugă şi prea înfricoşată.

Nu aveau voie să vorbească în timp ce lucrau, nici între ele, nici cu altcineva. Deşi nu era chiar o închisoare, erau prizoniere, condamnate la muncă silnică şi păzite de gardieni răspândiţi peste tot. Azilul de bătrâni era un stabiliment încăpător, destinat exclusiv bărbaţilor, în general foşti ofiţeri de armată acum la pensie, specialişti, nişte *cineva*, oameni care îşi permiteau. Cei sănătoşi erau liberi să vină şi să plece, să se plimbe după bunul plac. Văduvi, cei mai mulţi, care nu ştiuseră să se îngrijească după ce le muriseră nevestele şi care nu voiau menajere. Aici aveau un salon confortabil şi o sufragerie spaţioasă, plus o seră destul de mare, ale cărei uşi dădeau direct afară. Infirmii, mult mai în vârstă, erau în spitalul de alături. Paznicii veneau în saloane, le ameninţau cu bastoanele şi zbierau la ele şi la toate celelalte femei care lucrau acolo, femei din Polonia, cu un P mare prins de hainele lor jerpelite. Pe acestea le sileau să şmotruiască încăperile, să facă munca cea mai grea din spălătorie, să sape gropile şi să muncească pe tarlaua de legume.

— Politeţea nu costă nimic, zise Sora Brigitte într-una din predicile ei de noapte. Chiar dacă nu ne e permis să le vorbim, polonezele sunt şi ele prizoniere, la fel ca noi. Obligate să lucreze ca nişte roabe. Aşa că zâmbiţi-le. Permiteţi-le să treacă. Daţi din cap în semn de recunoaştere. Ţineţi minte, şi ele sunt la fel de înspăimântate şi de singure ca noi.

Chiar mai înspăimântate, îşi zise Ada, gândindu-se la cum se uitau în toate părţile să se asigure că nu e nici un gardian la orizont, la cum clătinau din cap spre ea, *Nu ne face probleme. Nu face să ne fie şi mai rău.*

Măicuţelor li se permitea să-i scoată pe bătrâni în grădină, să le împingă paturile afară şi să-i lase să stea la soare şi să respire aer curat. Vara fusese foarte călduroasă, însă acum venise toamna, iar noaptea temperaturile coborau sub zero grade. Mansarda lor nu avea încălzire, iar Ada se întreba cum o să fie în toiul iernii, în tot curentul ce trăgea de la fereastra care nu se închidea şi cu o singură pătură pe pat.

— Suntem norocoase că suntem în viaţă, zise Sora Brigitte. Şi avem treabă. Diavolul îşi face de lucru cu mâinile care stau degeaba.

Bătrânii erau bine hrăniţi. Cei în putere îi ajutau pe prizonieri

la munca în grădină. Cultivau legume, însă SS-ul lua mare parte din producţie, ce le rămânea lor fiind foarte puţin. Celor neputincioşi şi ţintuiţi la pat li se dădea doar hrană lichidă. Călugăriţele mâncau supă de varză şi găluşte, iar Ada chiar se-ngrăşase.

— Soră Clara, putem să stăm puţin de vorbă? o întrebă Sora Brigitte într-o seară pe când urcau scările către mansarda lor.

Ada se cercetă: ce făcuse oare? Pesemne vorbise în somn ori înjurase. Dăduse la iveală secrete, nu că i-ar fi rămas multe. Sora Brigitte ştia că doar se dădea drept măicuţă, şi poate şi ceea ce ghicise Sora Monica, anume că nici măcar nu fusese cu adevărat luată de soţie. Ori poate că avea vreo veste. Ada ştia că noua lor Maică stareţă vorbise cu paznicul – nu *vorbise*, pentru că nu ştia germană, ci desenase o cruce roşie şi arătase spre ea. „Pentru că ei le pot da de ştire familiilor noastre“, le explicase ea.

Poate aflase ceva despre Stanislaus. Era aici, în Germania, îi dăduse de urmă şi venea s-o salveze. *M-am pierdut cu firea în noaptea aia, Ada. Întoarce-te la mine.* S-ar întoarce, desigur. L-ar ierta. Fusese doar o neînţelegere.

— Nu pot să mă prefac că nu observ, începu Sora Brigitte aşezându-se pe patul de jos, făcându-i apoi semn Adei să ia loc lângă ea. Ţie nu ţi-a mai venit ciclul în ultimul timp. Există ceva ce-ai vrea să-mi spui?

Ada ridică din umeri.

— E din cauza şocului.

Mama ei obişnuia să spună că femeilor li se mai întâmplă.

— Şi a grijilor. Şi-a oboselii.

— Şi ţi-este rău?

— Doar când trebuie să-i întind pe jos. Nu mai suport cadavrele. Mirosul.

— Ai fost căsătorită?

Sora Brigitte nu asculta ce-i spunea Ada, altfel n-ar mai fi întrebat asemenea prostii.

— Da, dar…

Ada se opri. Nu putea să spună *nu chiar*, poate Sora Brigitte nu ştia adevărul?

— Iar căsătoria s-a consumat?

Asta nu o privea pe Sora Brigitte.

— Când ai fost ultima dată cu soţul tău?

Adei îi venea să spună *Mai încet*.

— Eşti însărcinată?

Întrebarea Sorei Brigitte îi dădu fiori.

Nu se gândise nici o clipă la aşa ceva. Un copil. Fireşte că nu. Dar în seara în care au ajuns în Naumur… Ea se ameţise, Stanislaus se urcase pe ea. Îl simţise împingându-se în ea. Rămăsese jilavă când se dăduse el la o parte. El nu-şi pusese scufiţa.

Ada încremeni pe marginea patului privind în gol la propriile mâini împreunate. Acum, că Sora Brigitte o rostise, avea sens. Lipsă menstruaţie. Îngrăşare. Chiar simţise ceva mişcându-se înăuntrul ei. Cum li se zicea? Aripi de fluturaş? Crezuse că e de la vreo mâncare, de la ce înghiţise.

— Ştiai? o întrebă Sora Brigitte.

Ada clătină din cap, buimacă. Cum să aibă un copil? Unde să aibă un copil? Unde-ar putea să-l ţină?

— Ce-o să mă fac?

Îşi auzi propria voce subţiindu-se ca o trestie, simţi un gol în stomac. *Însărcinată*. Şi dacă aflau nemţii?

Nu putea fi adevărat. N-o făcuseră neprotejat decât atunci, de data aia. Nici o femeie nu rămâne gravidă din prima, toată lumea ştie. *Un bebeluş*.

— Eşti foarte tăcută, zise Sora Brigitte, bătând-o uşor cu palma pe genunchi. Dumnezeu ne va arăta calea.

— Ne va arăta? Nouă?

Le pusese în pericol pe toate. Aveau să dea socoteală împreună în clipa în care ea o să nască, iar nemţii ar putea să afle că Ada nu era călugăriţă; că toate celelalte minţiseră ca s-o acopere pe ea. Începu să se teamă.

— Aş putea spune c-am fost violată, zise Ada, căci era limpede ce avea de făcut. De un soldat. S-ar putea să meargă.

— Ar fi o minciună.

— Poate că în cazul ăsta trebuie s-o spun, zise ea înghiţind în sec.

Era bună când venea vorba de minţit.

— O să mă lase să păstrez copilul?

— Când spui o minciună, zise Sora Brigitte, trebuie să trăieşti cu ea, iar mai devreme sau mai târziu adevărul iese la iveală. Şi

minciuna, şi faptul că ai trăit în minciună.

— Şi copilul?

Sora Brigitte clătină din cap:

— Poate că o familie bună din Germania l-ar adopta.

— Să-mi ia copilul?

— Soră Clara, nu-l putem păstra. Unde să-l ascundem? Cum să nu plângă?

Ada nu putea renunţa la copil, nu ca să-l lase nemţilor. Ar evada. Ar lua nişte haine de la bătrâni. Sau de la alţi prizonieri. Nişte vechituri. Şi n-ar mai arăta a călugăriţă. Ar trebui să treacă de paznici. S-ar da drept poloneză. Ele dormeau în altă parte. Ar pleca repede, când nimeni n-ar observa. Poate s-ar găsi un neamţ care să-şi facă pomană cu ea. Cineva care s-o ajute să ajungă acasă. Sau să-l găsească pe Stanislaus. Atunci el s-ar întoarce la ea, ar avea grijă de amândoi. *Ada, dintotdeauna mi-am dorit un fiu.*

Dar n-o să dea de el niciodată. Fusese o proastă că l-a crezut. Ar fi trebuit să-l refuze în noaptea aceea la Namur, ultima lor noapte, înainte ca nemţii să debarce. *Sunt prea obosită, Stanislaus, prea obosită.* Iat-o acum, prizonieră de război, şi borţoasă. În viaţă doar pentru că se declarase măicuţă, trăind o minciună.

Şi dacă totuşi se hotăra să evadeze, ce-ar fi fost dacă o prindeau? Sora Brigitte şi toate celelalte urmau să aibă de suferit. Îl şi vedea pe paznic trosnindu-le cu bastonul. *Unde a plecat? Vorbeşte!* Sora Brigitte n-ar scoate un sunet. Dar celelalte, da. Sora Agatha, în special. Şi dacă rămânea, iar ei aflau? Ce-ar fi fost, atunci? N-avea nici o nădejde. Nu avea nici o şansă.

— Să îngenunchem şi să ne rugăm, zise Sora Brigitte.

Ada coborî de pe patul de scânduri şi se aruncă în genunchi. Făcuse socoteala, trebuie că era în cinci luni deja. Însărcinată. Prizonieră. Închise ochii. Lacrimi fierbinţi, de ciudă, îi picurară pe obraji.

*

Podeaua de piatră era bocnă. Tălpile îi amorţiseră de la răceala dalelor, degetele ei îngheţate se încovoiaseră pe lespede. Picioarele îi erau pietre de moară. Luna lumina palierul de dedesubt, un dreptunghi alb în bezna din casa scării.

Îşi făcu vânt în faţă, se clătină, apoi se trase înapoi.

Numărase cincisprezece trepte, cincisprezece trepte de zbor în adâncime. Casa din Theed Street avea doar douăsprezece, însă fuseseră suficiente pentru vecina lor ca să alunece şi să avorteze. Tertipul ei nu prea ţinea şi Ada tremura. Puse o mână pe balustradă, iar cu cealaltă se împinse în perete. O opinteală şi-atât.

Era un păcat de moarte, însă nu era *numai* al ei. Ci al tuturor. *Numără!* La trei, îşi spuse ea, la trei.

Îşi arcui spatele, cu mâinile ţinându-se strâns de balustradă. Trebuia numai să se aplece şi să-şi dea drumul. Dar dacă doar îşi rupea vreun os? Dacă îşi spărgea capul?

Unu.

Ridică un picior, apoi pe celălalt. Treptele astea erau din piatră. Cele din Theed Street erau din lemn. Vecina lor nu se-alesese decât cu nişte vânătăi şi c-un cucui în frunte.

Doi.

Trase adânc aer în piept. Era cale lungă până la peticul de lumină de pe palierul de jos. Zborul avea să fie abrupt şi întunecos.

Undeva dedesubt fu deschisă o uşă şi se auziră voci. Ada se aplecă în faţă, dar îşi pierdu echilibrul, împleticindu-se. Încercă să-şi împiedice căderea, îşi simţi capul lovindu-se de o treaptă şi spatele izbit de perete, mâna îndoită dedesubt, întreg trupul trântindu-se când de o parte, când de alta. Se auzi urlând, ţipăt sfredelitor ce părea să vină de departe. Cineva aprinse lumina.

Ada stătea ghemuită pe scări, cu picioarele de-a curmezişul. Nu căzuse mult – cinci trepte maximum, chiar dacă ei i se păruseră mai multe.

— *Was ist los?*

Un soldat german se înfiinţase lângă ea, cu bocancul aproape atingându-i faţa, cu arma îndreptată în jos. Tâmplele Adei zvâcneau, şi mai era şi o durere ascuţită într-o parte. Încercă să zică ceva, dar se auzi suflând de parcă ar fi căscat gura să nu se sufoce.

— Soră Clara! o auzi deasupra ei pe Sora Brigitte. Ce ai păţit?

Soldatul îşi mută bocancul pe o treaptă de jos.

— A căzut, îi explică neamţului Sora Brigitte. E somnambulă, atâta tot.

Ada o privea pe măicuţă făcându-i semn că se va ocupa ea.

Soldatul şovăi, apoi se întoarse şi coborî scările.

*

— Ai cel puţin o coastă ruptă, o anunţă Sora Brigitte. Dacă nu două. Şi un cucui urât pe-o parte. Dar bine că n-ai pierdut copilul.

Durerea o săgeta la fiecare gură de aer. Ada zăcea pe spate. Nu se putea întoarce, suferinţa era prea mare. Şi totul, în zadar. Probabil şocul îi va face felul. Poate că aşa se petrecea. Copilul îl pierzi *după*. Îl buşise destul. Negreşit avea să-şi dea drumul singur, iar pe urmă ea n-o să trebuiască decât să tragă apa la veceu.

— Sărmanul mititel, zise Sora Brigitte mângâindu-i burta, ce şi-o fi zis? Că a venit sfârşitul lumii.

Oare Sora Brigitte chiar credea povestea pe care i-o spusese soldatului? Somnambulism. A alunecat. Şi-a pierdut echilibrul. Probabil da, n-avea de unde şti că Ada o făcuse intenţionat. Sora Brigitte se referise la bebeluş ca la un el. *El*. De parcă ar fi fost o persoană. Ada îşi dorea să fi murit ea însăşi. Să-şi fi frânt gâtul, să-şi fi spart ţeasta. Însă treptele erau prea înguste. Se înţepenise. Era în continuare în lumea asta, vie, în Germania nazistă, cu nişte coaste rupte şi un cap care-i zvâcnea. Plus un copil care-i creştea în burtă. Adei i se făcu rău.

— E totul bine, o încurajă Sora Brigitte. Ştiu ce fac, sunt soră medicală. Nu trebuie decât să te întinzi şi să fii cuminte.

Ada nu închise ochii toată noaptea, sperând că vor începe durerile, că va simţi sângele prelingându-i-se de-a lungul coapselor şi că, dedesubt, cearşaful va deveni lipicios. O durea coşul pieptului când respira. Ascultă porumbeii scurmând pe acoperişul mansardei, uguitul lor potolit la ivirea zorilor. Îi era dor de mama ei, îşi dorea să-i fie alături. Nu că mama ar fi fost de acord cu toate astea, ea nemăritată, în halul *ăsta*. Ar fi fost nevoită să născocească ceva. *Am căzut pe scări. Am avut un accident.* Mama ar fi ştiut ce-i de făcut. *Odihneşte-te. Stai liniştită.* Probabil c-ar fi avut un pat numai pentru ea. Cissie ar fi trebuit să doarmă pe jos, sau pe fotoliul-pat din camera din faţă, unde dormise unchiul Jack înainte să moară. Cacao. Ar fi băut lapte cu cacao şi cu mult zahăr, făcând vârtejuri în cană, simţind în nări aburi catifelaţi.

Ada o auzise pe Sora Brigitte dând tonul rugăciunilor, spălându-

se pe mâini şi pe faţă şi ieşind pe vârfuri din cameră. Se trezi când Sora Brigitte îi trecu o mână pe dedesubt.

— Ridică puţin şi apleacă-te în faţă, îi zise.

Ada se împinse în capul oaselor, strâmbându-se de durere la fiecare mişcare. Simţi că Sora Brigitte îi ridică haina, lăsându-i sânii la vedere. Ada şi-i acoperi cu mâinile.

— Măi, măi, măi, ia uite unde stătea ruşinoasa, zise Sora Brigitte râzând. Nu crezi că le-am văzut pe toate de-acuma? Întinde-ţi braţele.

Adei i se păru că tot scheletul îi este smuls, tras în afară. Sora Brigitte îi înfăşură pieptul într-un sul de pânză, de jur împrejur, de mai multe ori.

— Nu vindecă, zise ea, dar măcar poţi sta în picioare. Trebuie să lucrezi.

— Nu pot, răspunse Ada.

— N-ai de ales. E voia lui Dumnezeu.

Sora Brigitte o privi pe Ada îndelung şi îi întinse o mână. Ada se sprijini şi se ridică din pat. Sora Brigitte îi atinse bărbia şi îi întoarse faţa spre ea ca s-o privească în ochi.

— Ce ai făcut e un păcat. Am încredere în tine că n-o să repeţi ceva atât de ticălos. Roagă-te Domnului să fii iertată.

Sora Brigitte ştia adevărul. Bineînţeles. Ada încuviinţă. Mai departe nu ştia ce-i de făcut.

*

Ada simţi că fusta rasei i se agăţase de ceva când trecu pe lângă bătrân. Îl observase şi înainte. Un văduv, unul dintre cei zdraveni care trăiau ca nişte regi în partea rezervată a stabilimentului şi cărora nu le lipsea nimic. Se opri şi se întoarse. I-l agăţase cu vârful bastonului, zâmbind. Era un bărbat înalt, cu o vestă gri-închis, încheiată până la gât, o cămaşă într-o nuanţă pală şi pantaloni gri de moleschin. Era simpatic, într-un fel. Albit, ochii îi avea ca ai lui Stanislaus, de un albastru străveziu. O clipă, Ada se întrebă dacă nu cumva cei doi se înrudeau.

— Eşti o călugăriţă tare frumoasă, zise el.

Ada simţi un val de căldură urcându-i în obraji şi speră că voalul îi ascunde roşeaţa.

— Cum te cheamă? o întrebă el.

Ada se uită împrejur. Le era interzis să vorbească. Nu era nimeni pe-aproape în afară de pacienţi.

— Ştiţi engleză, şopti Ada.

— Puţin. Dar limba se uită dacă n-o vorbeşti. Cum te cheamă?

Fusese pe punctul să spună *Ada*. Cât de uşor era s-o păcăleşti.

— Sora Clara.

— Sora Clara, repetă el. Şi înainte, înainte să te călugăreşti?

Nu era sigură dacă e bine să-i spună. Oare măicuţele mărturisesc asta? Dar era aşa de plăcut să vorbească în engleză. Suporta greu tăcerea pe timpul zilei.

— E-n regulă, zise el de parcă i-ar fi citit gândurile. Mie poţi să-mi spui.

Se uită împrejur încă o dată. Erau singuri.

— Ada.

— Ada, zise el. Prescurtare de la Adelheid. E un nume nemţesc, ştiai?

Ada clătină din cap. Nu era nimeni la uşa de lângă, nici la cealaltă.

— Dar pe dumneavoastră?

Bătrânul îi eliberă fusta de baston şi se ridică în picioare:

— Eu sunt Herr Professor Dieter Weiss.

— Aveţi o grămadă de nume.

Adei îi venise să chicotească. Nu mai râsese de luni de zile, îşi dădu seama atunci. Tresări. O dureau coastele. Erau singuri în continuare, fără gardieni care să pocnească din bici şi să strige: *Es ist verboten zu sprechen.*

— Herr se zice în germană la domn, Professor se zice pentru profesor, Dieter este numele meu de botez, iar Weiss e numele de familie.

— N-am întâlnit niciodată un profesor, zise Ada.

Îl plăcea pe bătrân. Avea un nume, fapt care îl făcea să fie un om, nu un maldăr de carne pe care trebuia să-l spele şi să-l hrănească.

— Acum sunt la pensie, zâmbi Herr Weiss. Dar am predat la Gymnasium. Voi, englezii, i-aţi spune High School, sau Grammar School.

Îşi ridică bastonul şi arătă cu el spre fereastră, unde Ada văzu

un soldat sprijinit de un copac şi fumând.

— Sunt băieţi de-ai mei. I-am învăţat pe toţi. Abia le dăduse mustăcioara.

Ada zâmbi.

— Ce le-aţi predat?

— Istorie, zise Herr Weiss. Istoria Germaniei. N-ai vrea să iei loc şi să vorbeşti cu mine? o întrebă Her Weiss.

Ada privi în jur.

— Nu e permis, răspunse ea.

— De ce nu?

Ada ridică din umeri.

— Nu e.

— Dar locul ăsta e acum casa mea. Vorbesc cu cine îmi pofteşte inima în casa mea.

Bătrânul flutură bastonul în direcţia ferestrei.

— Să nu te temi de ei. Mă bucur încă de respectul lor, le-am fost profesor.

Râse din nou. Dinţii lui erau curaţi şi egali, era bărbierit şi avea faţa proaspătă. Nu mirosea ca toţi ceilalţi. Ada simţea nevoia să se aşeze.

— Urmează-mă, zise el. Mergem în seră. O să fim brazi.

— Brazi?

— Nu e acesta cuvântul? Cum trebuia să zic?

— Probabil bravi, zise Ada. Înseamnă să fii curajos.

— Ai văzut? zise bătrânul luând-o de braţ şi conducând-o mai departe pe coridor. Deja îmi eşti de folos.

Ada se lăsă purtată. *Ajut un bătrân, comandant, atâta tot, doar până în seră*. În clipa aceea îi veni o idee. Dacă i-ar preda, în schimb, germană, să înveţe şi ea limba lor, atunci ar fi perfect, s-ar putea descurca. Şi cine ştie? Ar putea scăpa. Îi ţinu bastonul cât se lăsă în scaun.

— Domnule Weiss, începu Ada. Domnule *Professor* Weiss. Dacă vă ajut cu engleza, aţi vrea să mă învăţaţi germană?

Bătrânul îşi apucă bastonul şi bătu puternic în podea:

— Uiţi un lucru, draga mea. Tu eşti prizonieră. Eu sunt stăpânul tău. Nu te tocmeşti cu mine.

Ada fusese sigură că o să fie de acord. Se întoarse şi dădu să plece, dar rasa ei se agăţă iarăşi de ceva. De data aceasta, Ada

simţise bastonul lovind-o în picior. Se opri.

— Dar dacă mă *rogi* să te învăţ limba germană, atunci poate că răspunsul va fi altul.

Ada înţelese atunci că bărbatul era obişnuit să facă lucrurile după bunul plac. Un bărbat la putere, dar care, fără doar şi poate, o găsea frumoasă. Să se învoiască aşa cum vrea el. Să pară că e important.

— Aţi vrea să mă învăţaţi germană, vă rog?

Bătrânul se aplecă şi o strânse de mână.

— Soră Clara, va fi plăcerea mea. Iar tu-mi vei îmbunătăţi engleza.

Gardianul care fuma afară intrase acum în încăpere. Ada nu era sigură, dar părea acelaşi care-o găsise pe scări în urmă cu câteva nopţi. Nu observase până atunci cât de tânăr era. Nici măcar nu se bărbierea, pielea lui avea încă fineţea pielii de băieţel. I-ar fi putut fi frate mai mic. Ada îşi trase mâna, o odihni pe umărul lui Herr Weiss, de parcă l-ar fi dezmierdat.

— Hans, zise Herr Weiss, să îi ordoni să mă înveţe engleză. În fiecare zi.

Ada nu-l putea privi în ochi pe soldat. Mâinile începuseră să-i tremure, aşa că şi le încleştă în pumni, să nu se vadă. Era periculos să vrea ceva, chiar dacă un lucru atât de simplu cum e să stai de vorbă. El ar putea să refuze. Să urle în germană. E drept că Ada n-ar pricepe cuvintele, dar le-ar pătrunde sensul: *Am putere de viaţă şi de moarte asupra ta.*

Soldatul ridică din umeri şi zise ceva, Herr Weiss îi răspunse. Soldatul bătu din călcâie şi-şi ridică braţul:

— *Heil Hitler!*

— *Heil Hitler!*

— Trebuie să aprobe şi comandantul, zise Herr Weiss. Dar vei veni la mine în fiecare seară, Soră Clara, după ce-ţi termini treaba. Micul meu hobby nu trebuie să-ţi afecteze obligaţiile faţă de Reich.

Bătrânul tăie aerul cu mâna:

— *Heil Hitler!*

Ada înghiţi în sec. Era sigură că se aştepta să-i răspundă cu aceeaşi replică. Nu ar fi fost în stare, nu ar fi vrut să facă asta. Şi seara, după lucru. Era prea obosită atunci, mult prea obosită. Însă ştia că e un ordin. Bătrânul o luă de mână din nou şi o strânse cu

putere, frecându-şi degetul mare de palma ei.

*

Crăciunul 1940 trecuse deja. Să ţinem minte datele, zisese Sora Brigitte. Să nu le uităm. Păşiseră în alt an, 1941. Ada se bucura acum că Sora Jeanne fusese durdulie. Gravidă în opt luni, ajunsese să umple veşmântul larg, chiar dacă nu-şi putea închipui cum. Abia dacă mânca pentru un om, darămite pentru doi. Supă de varză. Din când în când, câte o bucăţică de brânză pe care i-o strecura Herr Weiss. Dar unde era bunătatea în toate astea? Herr Weiss îi strecurase şi o mână în jurul taliei cu două seri în urmă, în drum către salon, în timp ce-i povestea despre Luftwaffe bombardând centrul istoric al Londrei. Despre nopţi senine şi sticloase de ianuarie, în care zidurile bisericilor se albeau ca fantomele când piloţii eliberau bombele, iluminând străzile de dedesubt. Englezii se vor preda după asta, zisese el. Centrul istoric era aproape de casa *ei*, dar nu putea să-i spună lui Herr Weiss aşa ceva. O bombă nefericită, şi ar fi de ajuns. Doar una. Au venit dinspre Tamisa înspre oraş? Sau invers? Herr Weiss nu ştiuse să-i răspundă.

Ghicise el oare, din pipăieli? Ada nu era dolofană. Sora Brigitte îi zisese că prima oară nu pui pe tine. Nu se vede. Slavă Domnului. Ada se desprinsese de Herr Weiss când simţise copilaşul mişcându-se.

Îi era foame şi lui? Pesemne că vrea să trăiască, micuţul ăsta. Se luptă să reuşească. Supravieţuise deja atâtor lucruri în scurta şi nenăscuta lui existenţă. O frământare îi ciocănea Adei ţeasta fără oprire, sfâşiind-o cu dinţii ca un diavol la Judecata de Apoi.

— Are Dumnezeu grijă, zicea Sora Brigitte.

Adei îi lipsea credinţa Sorei Brigitte. Nu era nici aşa de curajoasă. Îşi dorea să aibă mai multă vitejie. Fiecare zi putea fi ultima ei zi, iar asta o înspăimânta. Putea să scoată din sărite vreun gardian nervos, să-i scape vreun cuvânt de faţă cu Herr Weiss, un ins supărăcios. Englezii au bombardat Bremenul, îi spusese el. *Îi vom pedepsi*. Putea fi şi tandru. Într-un fel mai curând stânjenitor – mâinile lui întârziind pe ale ei, bastonul, pe piciorul ei, tot mai sus – drept care trebuia să se păzească. Nemţii aveau drept de viaţă şi de moarte asupra lor. Gărzile nu uitau niciodată

să le reamintească.

Thomas, aşa-l numise Ada pe bebeluş în mintea ei. *Thomas*, la fel se scria şi-n germană, deşi se rostea diferit. Micuţul Thomas, Tommykins. Îşi dăduse toată silinţa să nu-l iubească pe micuţul *Tomichen*. Dacă avea să se nască bolnav, ori poate chiar mort, ea l-ar jeli, dar nu i-ar părea rău. Dar dacă avea să fie viu, ce se-ntâmpla? Încercase să îşi abată gândul de la asta. Dar cum să izbutească? Noaptea, când se odihnea pe pat, îi simţea cotul sau genunchiul, ştia când sughiţa şi sughiţa şi ea cu el. Ştia când doarme el, ştia când se trezeşte. *Gata, gata*, îi şoptea în timp ce-şi mângâia burtica. *O să fie bine. O să am grijă de tine*. Copilul ei, viaţa ei, o altă viaţă ce-avea să cânte dragostea şi speranţa. În pustiul acela de moarte şi de întuneric, el era bucurie şi era viitorul. Era tot ce avea Ada. Nu putea să-l măture şi să-l bage sub covor ca pe-un gunoi. Iubea copilul ăsta, copilul lui Stanislaus, al lor.

*

Nu se simţise deloc bine în acea seară de februarie.

— De la ceva ce am mâncat… Simt că-mi bolboroseşte burta.

Nu înghiţise nimic de dimineaţă. O stare rea. Copilul dormea, întins frumos în burta ei, apăsându-i pe vezică. Dormea deja de aproape două zile, în timp ce totul se frământa în jurul lui. *Se pregăteşte*, îi zisese Sora Brigitte. *Îşi adună puterile.*

Sora Brigitte o consultă.

— Nu te doare? o întrebă. De necrezut. Eşti dilatată aproape în întregime.

Ada simţi că Sora Brigitte o zgârie pe dinăuntru:

— Ia să-i dăm noi o mână de ajutor.

Apa i se rupse şi curse cu nemiluita, şiroind pe marginea patului. Dacă avea să se infiltreze în pardoseală, să inunde tavanul de dedesubt?

— Încetişor, încetişor, zise Sora Brigitte.

Sora Agatha îşi lipise urechea de uşă. Blocase clanţa cu spătarul unui scaun şi se ruga: *Preafericită Fecioară Maria, fă ca paznicii să joace cărţi, să stea departe*. Nu veniseră niciodată să vadă ce fac măicuţele. Ce puteau face ele noaptea, în mansardă şi de capul lor? Dar nu se ştie niciodată. Dacă auzeau ceva?

— Ssst! Ţipă încet, îi zise Sora Brigitte.

Durerile erau tot mai puternice, izbind-o ca valurile într-o furtună pe mare, unul după altul. Sora Brigitte îi spusese să respire între valurile de durere şi să cânte un cântecel în gând, orice, numai să cânte.

Era frumoasă ca un fluture şi mândră ca un crin.

— Împinge!

Era frumoasă ca Polly Perkins din Paddington Green.

— Împinge!

Pruncul îşi făcu drum prin Ada şi ieşi la lumină în zori în acea zi geroasă de februarie, cuibărindu-se apoi, aşa mititel şi rozaliu cum era, la sânul ei. Sora Brigitte îl înfăşură într-un prosop vechi pe care reuşise să-l şterpelească din timp, strânse placenta în găleata de gunoi, pe care trebuia s-o golească la prima oră, şi o spălă pe Ada cât de bine putu.

Tot ea boteză bebeluşul.

— Să fim sigure, zise maica.

Thomas. *Tomichen*. Tommykins.

— Un sfânt bun, fu de părere Sora Brigitte.

— Şi acum? întrebă Ada.

Trebuia să renunţe. *Luaţi-mă pe mine, nu pe el! Omorâţi-mă pe mine, nu pe el! Cruţă-mi copilul! Te implor, cruţă-mi copilaşul!*

Copilaşul meu. Ada nu se aşteptase la acest val de dragoste, la acea avalanşă de pasiune. Îi mângâie tâmplele, îi privi adâncitura gingaşă din vârful căpşorului, buziţele strânse, cum i se mişcau fălcuţele, cuibărit la sânul ei. Dormea aşa de delicat, de liniştit. Sora Brigitte îl luă de lângă Ada, îl înfăşă bine în prosop, apoi îl întinse la marginea patului şi ieşi din cameră. Sora Agatha ascunse cămaşa plină de sânge a Adei şi o ajută să se îmbrace şi să se aşeze pe pat, lângă Thomas.

Sora Brigitte se întoarse puţin mai târziu, însoţită de părintele Friedel, care păşi în încăpere şi-şi potrivi vederea la întunericul din pod.

— Un bebeluş, am găsit un bebeluş, îi zicea Sora Brigitte. Ada, zise Sora Brigitte uitându-se spre ea, accentuând apoi cuvintele pe care tânăra trebuia să le repete: Tu vorbeşti germană mai bine decât mine. Spune-i părintelui cum l-am găsit noi pe bebeluş. Chiar dincolo de uşa din spate. Spune-i cum l-am adus înăuntru ca să-l

încălzim. Roagă-l să-l ia în geanta lui şi să spună că *el* l-a găsit în cutia pentru bebeluşi, la biserică.

Ada ştia că Sora Brigitte judecase totul din timp. Sora Agatha era şi ea implicată. Trebuia să renunţe la copilaşul ei, să-l dea preotului să-l ia cu sine, să-l trimită departe. Să spere şi să se roage ca un om bun să-l găsească. Pe copilaşul ei, pe *Tomichen* al ei.

Înghiţi în sec. Germana ei era rudimentară, însă Herr Weiss îi explicase cum că engleza a fost odată germană, aşa că dacă nu ştia un cuvânt, ar trebui să-l spună în engleză.

— *Baby*, începu ea, *Wir gefunden haben. Vor der Tür*.

Ada dădu la o parte marginea prosopului de pe feţişoara lui. Trebuia să păstreze amintirea fiinţei aceleia delicate.

— *Baby box*.

Vocea ei era slabă, cuvintele, prea greu de rostit.

Părintele Friedel părea încurcat. Mama ei îi povestise la un moment dat despre asta, cum deschizi un capac şi aşezi copilul înăuntru. Ada desenă în aer o trapă, apoi făcu mişcările ca şi cum ar deschide-o, aşezându-l apoi pe copilaş înăuntru şi închizând trapa.

— *Ja, ja*, zise părintele Friedel. *Ein Babyklappe*.

Ada n-avea nici cea mai vagă idee dacă părintele înţelesese corect, însă dădu din cap aprobator.

— Spune-i că nu trebuie să ştie nimeni, continuă Sora Brigitte. Că trebuie să ia copilul acum, cât doarme, şi să-l pună în geantă. Şi să tacă mâlc.

Dacă părintele Friedel era prins, avea să fie sfârşitul tuturor. Şi al lui Thomas. Ada arătă cu degetul spre bebeluş, apoi spre geantă.

— Tăcere, zise ea ducându-şi arătătorul la buze: *Nicht ein Wort!*

Şi Ada arătă spre uşă.

— *Ja, ja*, zise părintele Friedel.

Ada nu era sigură că preotul înţelesese, nu era sigură nici că l-ar putea face să înţeleagă vreodată, însă altă variantă să-l scoată pe Thomas de acolo nu aveau, asta era singura lui şansă să trăiască.

Ada se ridică de pe pat. Ştia că nu trebuie nicidecum să arate cât de epuizată era ori că tocmai născuse băieţelul. Sora Brigitte făcu un pas înainte şi îi luă preotului geanta. O aşeză pe marginea patului şi o deschise, împinse patrafirul într-o parte, iar crucifixul şi mirul, în cealaltă parte. Îl ridică pe Thomas şi-l aşeză înăuntru.

Părintele Friedel privea scena zâmbind. E nebun, îşi spuse Ada. Dus cu pluta. Doamne Dumnezeule. Sora Brigitte închise geanta.

— Aşteaptă, zise Ada.

Băgă mâna adânc în buzunar şi scoase afară ursuleţul. Deschise geanta, strecură jucăria în prosopul în care era înfăşurat băieţelul, apoi se aplecă şi-l sărută pe Thomas pe fruntea lui fină ca ceara.

— Să-ţi poarte noroc, îi şopti ea. O să mă-ntorc, dragul meu Tomichen. O să te găsesc.

Trase patrafirul peste bebeluş, apoi aşeză crucifixul deasupra. Dacă soldaţii aveau să-l pună pe părintele Friedel să deschidă geanta, văzând patrafirul şi crucifixul, poate că l-ar lăsa să plece fără să-l mai verifice.

— Noi l-am numit Thomas, îi zise ea.

— E timpul să plece, spuse Sora Brigitte.

— Vă rog, insistă Ada. Vă rog, aveţi grijă de el.

Nu ştiu să-i spună asta în germană. Erau cele mai importante cuvinte, şi nu se putea face înţeleasă. Bebeluşul avea numai trei ore. Copilaşul ei drag. Ştia că nu poate zăbovi în clipa aceea. Urma să aibă o viaţă întreagă pentru asta. Închise geanta şi i-o întinse preotului.

Acesta o luă, şi-o aranjă mai bine în mâna stângă, ridicând mâna dreaptă într-o binecuvântare: *In nomine Patris…*

Sora Brigitte îl urmă afară. Ada le auzi paşii pe treptele de piatră. Cincisprezece până pe palier, încă cincisprezece până jos, la parter. Îndepărtându-se, paşii se auzeau tot mai înfundat. Auzi cum se închide o uşă. Ada se aruncă pe pat şi începu să jelească, îngropându-şi faţa în rogojina aspră.

*

În dimineaţa următoare, Sora Brigitte băgă mâna şi cotrobăi pe sub saltea, unde ascunsese sulurile de pânză cu care avea s-o înfăşoare pe Ada în jurul pântecelui.

— Nici o vorbă nimănui despre asta, zise ea legând pânza strâns. S-a înţeles?

Sora Brigitte nu avusese niciodată un copil care să-i fie smuls de la piept, nu fusese niciodată nevoită să privească cum propriul fiu este înfăşat şi dus cine ştie unde. N-avea să înţeleagă niciodată prin

ce trecea Ada, care nu ştia unde era Thomas al ei, dacă mai era sau nu în viaţă. N-avea să-i înţeleagă niciodată mâhnirea adâncă. Ada nu se simţise niciodată mai singură de-atât.

— Trebuie să faci voia lui Dumnezeu ca să-ţi ispăşeşti păcatele, îi spunea Sora Brigitte. Şi, pe lângă asta…, continuă ea strângând cu putere pânza în jurul Adei, vieţile noastre atârnă de tăcerea ta.

— Dar părintele Friedel…, începu Ada.

— Părintele Friedel nu ştie nimic. Nici un cuvinţel.

Sora Brigitte îşi trecu mâna pe după Ada:

— Poţi să te ridici?

Ada îşi propti picioarele în podea şi se ţinu de Sora Brigitte.

— Zece zile ar fi trebuit să nu te dai jos din pat, zise ea, de parcă Ada insistase să meargă. Să te odihneşti şi să te refaci. Dar astea – şi îi atinse uşor pânzele cu care era înfăşurată – ar trebui să ne încredinţeze că n-o să fie cazul de prolaps.

Prolaps. Asta păţeau femeile bătrâne, de-aia miroseau a pişat. O trecură fiorii.

— Nu te mai pot ascunde. Te dor sânii? Ţi-a venit laptele?

Tomichen. Tommykin. Ada încercă să-şi amintească faţa lui rozalie şi încreţită, cu pleoape umflate, însă detaliile se estompaseră, chiar dacă trecuseră numai două zile de când fusese luat de lângă ea. I-ar recunoaşte mirosul, totuşi, era sigură. Mirosea a ea, mirosea a cum îi mirosea ei carnea pe dinăuntru.

— Soră Clara, vrei să-mi răspunzi, te rog?

— Îmi pare rău. Nu pot să îmi iau mintea de la el.

— Trebuie să încetezi să te gândeşti la el, zise Sora Brigitte cu un glas tăios. Sau o să înnebuneşti. Acum, ia-mă de mână, o să încercăm să coborâm scările.

Ada îşi simţea picioarele înţepenite şi că genunchii aveau să îi plesnească. Habar n-avusese că poţi să fii atât de obosit. Stătea în capul scărilor. Dacă ar fi leşinat în clipa aceea, avea s-o tragă după ea şi pe Sora Brigitte. Se ţinu cu o mână de balustradă şi bâjbâi cu piciorul după treapta de jos.

*

Odată cu venirea verii, Herr Weiss începu s-o aştepte pe Ada în seră. Era o anexă vastă cu acoperişul într-o singură apă, construită

cu faţa către grădină şi cu scaune împletite din nuiele, aliniate la perete. Pe timpul iernii se întâlniseră în sala folosită în comun, însă Herr Weiss se plânsese că acolo e prea mult zgomot, chiar dacă, din câte îşi putea da seama Ada, alte voci în afară de ale lor nu se mai auzeau.

— Aici însă..., şi bătu cu palma pe scaunul de lângă el. Aici suntem singuri. Tu şi cu mine.

Se întinse către Ada şi-i strânse mâna, ca de obicei.

— Povesteşte-mi mai multe despre tine, îi ceru el într-o noapte. De dinainte să vii la mănăstire. Îmi place să mi te închipui pe-atunci.

Ada abia dacă îşi mai aducea aminte cum fusese în Londra ori în Paris, sau dacă fusese fericită vreodată. Slăbise chiar mai mult decât înainte de a fi însărcinată. Veşmântul Sorei Jeanne atârna pe ea lung şi lălâi. Cândva, dacă ar fi avut un ac şi o aţă, s-ar fi apucat de el, l-ar fi ajustat un pic, însă acum nu-i mai păsa. Ştia că arată pesemne ca o sperietoare. Pielea îi devenise solzoasă, iar faţa, pătată şi ridată.

— Am fost croitoreasă, zise ea. De damă.

— Şi ce coseai?

— Rochii de seară şi rochii de zi, costume şi fuste, bluze şi gulerașe.

Încercă să-şi evoce creaţiile în toată splendoarea lor, însă pomelnicul sunase plat şi plictisitor, ca o minciună în care nu mai credea nici cel care-o spunea.

Herr Weiss îi luă mâna Adei şi şi-o aşeză între picioare.

— Te îmbrăcai vreodată în rochiile de seară?

Ada încercă să-şi tragă mâna, însă el i-o apăsă şi mai tare în acelaşi loc.

— Uneori făceam şi pe manechinul, zise ea opintindu-se, înghiţindu-şi saliva.

Făcea chestia aia, bătrânul făcea chestia aia *revoltătoare*.

— Cred că arătai încântător.

Mâna lui se încleştase peste mâna ei, iar dedesubt penisul i se înfoia.

— Spune-mi cum arătai.

— Herr Weiss, zise ea. Vă rog. *Bitte*.

El râse.

— Nu-ţi place? întrebă el, strângând-o de mână atât de tare, că Ada ţipă de durere. Vreau să te văd în rochie de seară, vreau să-i văd crăpătura, linia spatelui tău. Vreau să te privesc venind spre mine. Vorbeşte-mi.

Lumea aceea, în care trăise cealaltă Ada, era foarte departe. Închise ochii, însă frumuseţea naturală, pasiunea şi graţia i se evaporaseră până şi din memorie, aşa cum se topeşte carnea pe un cadavru. Tot ce îi rămăsese acum era un sac de oase.

— Vorbeşte-mi! zbieră la ea Herr Weiss.

— Roşie, răspunse ea, cuprinsă de spaimă ca într-o menghină. Una era roşie.

Se gândise la ea şi la Stanislaus, reflectaţi în oglinzile de la Café Royal din Londra. Le stătea bine împreună.

— Cireşie. Croită pe bie. Înţelegeţi cum zic?

Dădu din cap că nu. Cu ochii închişi, se freca de palma Adei.

— Croiala nu se face pe fir drept, zise ea respirând înecat, cuvintele ieşindu-i scurte, sugrumate din cauza a ce o obliga să facă. Ci la patruzeci şi cinci de grade. Fix. Îi dă lărgime. O face să cadă lejer. Pune în valoare corpul. Cade pe şolduri, ascunde burta.

Herr Weiss gemu, gâfâi de câteva ori, apoi îi dădu drumul din strânsoare. Ada îşi trase mâna şi se lăsă pe spate în scaun, departe de el.

— Du-te, zise el. Ne vedem mâine.

Ada se ridică şi se dădu înapoi, bâjbâind cu mâinile la spate până nimeri uşa. Simţea în gură un gust metalic şi fiecare bătaie a inimii o zguduia pe dinăuntru. Nu-i putea povesti Sorei Brigitte aşa ceva. Ar fi acuzat-o că l-a provocat. La urma urmei, nici nu era călugăriţă adevărată. Aşa să fie oare, ea-l provocase? Nu-şi dădea seama cum. Ce fel de moş ar vrea să facă treaba asta spurcată? Era dezgustător.

Dar dacă îi cere mai mult, să meargă până la capăt? Dacă-l refuză, o va pedepsi. Avea puterea asta, în timp ce ea era prizonieră. Un fior rece îi străbătu întreg trupul. Un moş. Era respingător. Iar ea era călugăriţă, sau se presupunea că e. Poate ar fi putut juca această carte. *Herr Weiss, am făcut un jurământ de castitate.* I-ar păsa?

Trebuia să stea lângă el în fiecare seară. Insistase. Nu avea de ales. Ada se ţinea în scaun cât mai departe posibil, cu mâinile

împreunate şi ascunse sub scapular.

— Vezi tu, zise el câteva săptămâni mai târziu, luând-o de mână şi apăsându-i-o adânc pe vintre: Cât am vână, sunt încă în viaţă.

Ada închise ochii şi încercă să nu ia în seamă ceea ce simţea.

— Moşii fără vână şi fără bărbăţie şi-un pic săriţi, se bătu el uşor pe tâmplă cu degetele încovoiate. Ştii, se mai întâmplă. Când ajungi bătrân.

Boşorog neruşinat ce eşti, se gândi Ada. De parcă vâna te-ar ajuta să nu te strici la cap!

— Ăia nu sunt eficienţi, continuă Herr Weiss. Doar iau, nu dau nimic în schimb. Nişte paraziţi, nimic mai mult. Ca reduşii mintal. Şi evreii. Şi pederaştii.

— Nu înţeleg.

Ada nu era sigură că pricepe despre cine sau despre ce era vorba. Herr Weiss păru să n-o audă.

— De ce să-i ţinem în viaţă? Risipă de timp şi de bani.

O strânse de mână, i-o dădu atent la o parte şi o bătu încetişor pe braţ.

— Poate că săptămâna asta nu e cazul, draga mea, îi zise de parcă ar fi fost ideea ei. N-am starea potrivită.

Zâmbi şi îşi dădu drumul în scaun:

— Dar înţelegi, nu-i aşa? Cât timp am vână-n mine, nimeni n-o să mă treacă pe listă.

Ada îşi retrase mâna şi o ascunse repede.

— Pe listă?

— E-un fel de a spune, zise el. Listă cu cei care nu merită să trăiască, retardaţii, schilozii. Ce fel de viaţă-i aia? Mai bine că le curmăm suferinţa. Ne îndurăm de ei.

— Îi omorâţi?

— Îmi place să mă gândesc la asta ca la un soi de horticultură. La fel le zic şi băieţilor, arătă Herr Weiss cu bastonul spre fereastră, deşi nu se vedea nici un paznic.

— Vrei să crească un copac înalt şi puternic? Dai atenţie ramurilor celor mai puternice şi tai uscăturile care atârnă de pomană. Trebuie să fii ştiinţific, nu sentimental. Eugenia. Ea e viitorul.

Ada încercă să înghită, însă avea gura uscată, iar limba i se făcu cocoloş. Crezu c-avea să se înece. Tuşi, un spasm dureros îi

străbătu întreg corpul.

— Poporul german e ca un copac care trebuie curăţat de paraziţi şi de cei slabi, îşi continuă ideea Herr Weiss. De copii bolnavi. De bătrâni, de infirmi. De drojdia societăţii, care ne trage-n jos puterea.

— De copii? întrebă Ada. Care copii?

— Ăia firavi, zise el bătând cu bastonul în podea. Sau bolnavi incurabil. Orfani. Delincvenţi. Nedoriţi. De toţi trebuie să scăpăm.

Thomas. Frica se împlântă adânc în ea, ca un ciob extrem de ascuţit. Trebuia să afle. Părintele Friedel, el ar putea să-i spună. Trebuie. Sub jurământ, în confesional. În ciuda a ce o sfătuise Sora Brigitte, trebuia să-l întrebe. Însă nu-l mai văzuse, nu de o vreme.

— Părintele Friedel? întrebă ea cu teamă în glas. Unde e părintele Friedel?

— Friedel? pufni Herr Weiss. Ce treabă ai cu el? E mort, nu ştiai?

— Nu! răspunse Ada fără să se poată stăpâni, gata s-o podidească plânsul. Nu.

Herr Weiss se întoarse către ea. Încovoiat, cu ochii lui de un albastru-pal îngustându-se de parcă ar fi luat-o în vizor:

— Ce-aţi avut voi de împărţit?

Trupuşorul firav al lui Thomas, odată roz, însufleţit de viaţă, zăcea acum albastru şi încremenit în mintea ei.

— Nimic, răspunse Ada şi închise ochii. *Adună-te. Poartă-te normal.* Vorbeaţi de oameni care mor. Şi m-am gândit, în mod firesc, la cel din urmă sacrament. Şi la părintele Friedel. Obişnuia să fie pe aici tot timpul.

Ada îl văzu pe Herr Weiss potolindu-se.

— A fost decapitat.

Ada simţi că o să verse. Îşi acoperi gura cu o palmă.

— Acum mai multe săptămâni, zise Herr Weiss. Pentru că nu era de acord. Zicea că-i crimă. Cum să oprim asta? De ce am face-o? *Aktion T4*. E perfect logic.

Se lăsase din nou în scaun, cu ochii închişi. Un zâmbet de satisfacţie i se lăţea pe faţă. Îi făcu semn din mână Adei că se putea retrage.

Thomas al ei, frumosul ei, nevinovatul Thomas, măcelărit. Părintele Friedel fusese oare prins? Ea îl crezuse senil, dar

bătrânul ghicise, pesemne. Dacă da, atunci trebuie că nu suflase o vorbă despre locul de unde-l luase. Murise ca să-i salveze copilaşul. Thomas era mititel şi plăpând. Dar era şi cuminte, nu plânsese deloc, nu scosese nici un sunet – doar stătuse pe saltea cu ochii larg deschişi. Poate că era întârziat. Ar fi atât de rău dacă ar muri, dacă n-ar mai apuca să vadă ororile lumii ăsteia?

Şi Stanislaus. Stătea frumuşel pe undeva, în Ungaria, Austria ori Germania. El nu avea de suferit. Nu ca ea. Nu ca Thomas, fiul lui. Cum de-l lăsase sufletul s-o părăsească? Nu avea inimă, sentimente? Ştia că va fi prinsă şi cum aveau să o trateze. Ada nu fusese niciodată o acritură, nu purtase nimănui ranchiună. Dar Stanislaus era *iubitul* ei. Simţea cum furia o topeşte pe dinăuntru, ca lava din pântecul pământului, asfixiindu-i judecata în norul ei de fum.

Sora Brigitte îşi făcea rugăciunile de noapte. Ada se strecură în linişte pe lângă ea şi îngenunche la marginea patului, în lumina strecurată de afară. Poate că Thomas era în viaţă. Poate că părintele Friedel îl lăsase în grija unei familii, o familie bună, care nu dădea doi bani pe *Aktion T4*, sau cum i se spunea. O familie care îl iubea şi care avea grijă de el. Ada îşi îngropă faţa în mâini şi pentru moment le fu recunoscătoare măicuţelor pentru rugile suave pe care le putea îngâna şi ea acum, fără să se gândească la absolut nimic. *Fericiţi cei ce plâng…*

*

— *Sie*.

Paznicul o împunse cu bastonul.

— *Komme her*. *Folgen*.

O luă înainte şi ieşi pe uşă. Mergea repede, iar Ada trebuia să alerge ca să ţină pasul. N-avea nici o idee unde o ducea – de-a lungul coridorului, afară din clădire şi direct în dimineaţa de ianuarie. Soarele se pregătea să răsară. Pentru întâia oară de când ajunsese acolo, Ada ieşea din acea clădire. Era 1942. Se aflau acolo de aproape optsprezece luni, trecuse aproape un an de când îl născuse pe Thomas. Zăpada acoperise pământul, iar cerul atârna greoi şi gălbejit. Pesemne că o zărise cineva împreună cu Herr Weiss. Unul dintre paznici o văzuse atingându-l. Ceea ce nu era

permis. Sau poate că se săturase de Ada şi le spusese paznicilor să scape de ea, s-o facă să dispară aşa cum procedau cu polonezele.

În faţă aştepta o camionetă, iar paznicul îi ordonă Adei să urce în spate. Era doar ea. Stătu o vreme neştiind dacă tremură de frig sau de frică; dârdâielile îi zguduiau oasele, dinţii îi clănţăneau. Din spatele unei clădiri apărură doi soldaţi fumând şi glumind. Unul urcă în cabină, iar celălalt, în spate cu Ada, trăgându-şi pe el paltonul şi îndesându-şi degetele în mănuşile strâmte din piele. Camioneta se puse în mişcare, ieşind pe poartă şi, mai departe, în oraş.

Erau în centrul Münchenului, aşa îi spusese Herr Weiss. Merseră de-a lungul unor străzi străjuite de-o parte şi de alta de clădiri înalte, trecură pe lângă catedrale cu turnuri spiralate, pe lângă pieţe largi. După un timp, casele se micşorară, apoi drumul îi conduse prin câmpuri mărginite de copaci. Ada înfăşură veşmântul lăbărţat al Sorei Jeanne de două ori în jurul ei, fiind recunoscătoare pentru bucăţile în plus de serj gros, împături scapularul în jurul mâinilor, strângându-şi şi întinzându-şi continuu degetele de la picioare ca să nu-i degere. Străbătură sate cu cotcodăcit de găini şi rotocoale de fum urcând spre cer din hornuri. Un câine începu să latre şi rupse lanţul, gonind în urma lor o vreme. Se întoarse apoi, ridică piciorul la un copac, jetul de urină aburindă topind zăpada imediat şi îngălbenind-o.

Oare unde o duceau? Era singură. Voia să fie alături de celelalte călugăriţe. Îi ofereau sprijin moral. Uneori se ţineau de mâini, ea cu Sora Brigitte şi cu Sora Agatha. Îşi purtau de grijă una alteia. Nu era nevoie de nici un cuvânt rostit. *Înţelegem.* Ce avea să facă Ada de acum înainte, de una singură? Mergea într-o închisoare, ori poate şi mai rău?

În faţa lor apăru ceva ce semăna cu o fabrică. Lungă, cu clădiri joase şi un turn înalt ce fumega negru, usturător. Trecură de câteva porţi. *Arbeit macht frei.* Ada se întrebă ce produc acolo. *Munca te face liber*. Nu şi pe ea, nu aici, nu acum. Norocoşii. Camioneta înconjură fabrica. Trecură pe lângă un indicator. „Dachau“, citi Ada, în timp ce maşina era parcată lângă o casă mare cu pereţi înalţi şi două rânduri de porţi.

Soldatul deschise oblonul din spate şi sări din maşină.

— *Runter!*

Ada se lăsă în jos şi coborî şi ea pe macadam. Soldatul o luă de braţ şi o împinse către porţile împrejmuirii. Un altul le deschise şi o duse pe Ada într-un vestibul, apoi se întoarse, închise porţile în urma lui şi le încuie cu lacătul. Camera era luminată doar de o ferestruică înaltă şi rotundă prin care razele firave de lumină poposeau pe podea. Ada văzu un raft cu încălţări de diferite forme şi mărimi. Cizme negre, înalte, de ofiţer, strălucitoare şi lustruite, două perechi de cizme de damă, dintre care una maro şi elegantă, iar cealaltă, din piele întoarsă garnisită cu blană şi talpă din crep. Mai erau şi nişte galoşi şi o pereche de ghetuţe de copii. Pereţii erau vopsiţi într-un gri morocănos. Te luau frigul şi umezeala în camera aceea în care scoteai aburi când respirai.

Uşa dinspre interior se deschise şi se ivi un bărbat uscăţiv. Haina lui vărgată se ponosise, iar in piept purta cusută o stea galbenă. Arăta nebărbierit de mai multe zile.

— *Komm her*, îi zise Adei cu o voce stinsă, fără expresie.

O conduse în holul principal – o cameră pătrată, lambrisată cu lemn închis la culoare şi luminată din spatele scărilor de o fereastră înaltă cu vitralii. O femeie zveltă, scăpărătoare, se sprijinea de stâlpul scărilor în spirală, ţinând în mână un portţigaret lung. Adei îi sări în ochi rochia ei de zi rubinie din lână naturală, cu guleraş marinăresc de poplin alb, cu dantelă. Trecuse mult timp de când nu mai văzuse atâta eleganţă. Pentru o clipă, Ada pluti într-un vis de frumuseţe şi melancolie şi zâmbi. Femeia o luă din loc şi se apropie de ea agale, tocurile pantofilor săi ţăcăind gingaş pe parchetul din lemn.

— Mi s-a spus că eşti croitoreasă de damă, zise ea în germană scrutând-o pe Ada în veşmintele ei jerpelite, apoi adăugă pufnind: Chiar dacă nu pare deloc c-ai fi.

— Sunt, zise Ada.

Singura persoană care i-ar fi putut spune era Herr Weiss.

— Ştii germană?

— Puţin.

— Nu trebuie decât să înţelegi. Vino.

Ada o urmă într-o cameră micuţă dincolo de spălător. Aproape toată încăperea era umplută de o masă mare pe care tronau o coală de hârtie, o foarfecă, nişte cretă de croitorie, o perniţă de ace, un centimetru şi nişte material negru – *moiré*, îşi zise Ada; după

luciu. Sub fereastră era o maşină de cusut, una din cele cu roata cu mâner, nu cu pedală. Într-un colţ stătea o masă de călcat cu fier electric. Oamenii ăştia erau bogaţi. În colţul opus, un fotoliu vechi.

Femeia ridică de pe masă coala de hârtie şi i-o flutură Adei în faţă. Era fotografia unui model într-o rochie de seară, decupată dintr-un ziar.

— O să-mi faci rochia asta, zise ea. Până diseară.

— Diseară? Madame, dar e..., şi fu cât pe ce să spună „imposibil“, însă femeia o întrerupse pe un ton tăios ca o sabie.

— Eşti în casa comandantului, *Obersturmbannführer* Weiss. Pe mine nu mă contrazici.

Pesemne că era Frau Weiss. Soţul ei era rudă cu Herr Weiss. El le spusese cine era şi cu ce se ocupase. Ada se întrebă ce altceva mai ştiau oare despre ea.

— Astea sunt măsurile mele, zise femeia arătând spre manechinul din cel mai îndepărtat colţ al camerei. Dacă-i vin hainele, atunci îmi vin şi mie. Eu nu le probez până nu-s gata.

Ada voia să spună că hainele nu pot fi făcute pe un manechin ţeapăn din lemn, că trebuie ajustate astfel încât să se dea după corpul în mişcare, să se aranjeze cum trebuie atunci când stai. Voia să întrebe dacă există şi tipar sau vreo altă fotografie a rochiei. În cea pe care i-o arătase, detaliile nu se desluşeau.

— Ovreiaşul ăla îndesat care a fost aici înaintea ta n-a priceput, zise femeia. N-o să-ţi permit să mă atingi.

Ada îşi zisese la început că Frau Weiss e frumoasă, însă liniile care îi desenau gura erau prea dure, iar apariţia ei fără cusur nu cadra deloc cu bunătatea. Femeia dădu să plece, dar se opri în prag.

— La ora şase fix, îi zise. Ai acolo tot ce îţi trebuie.

Ada auzi cheia învârtindu-se în încuietoarea din spatele ei.

Şi cu tipar şi cu un client înţelegător, tot i-ar fi venit greu să termine o rochie de seară într-o singură zi. Ada se holbă la fotografie. Rochia urmărea linia corpului şi avea guler drapat, splendid, pornind de la umeri, şi mâneci trei sferturi. Nu era un model complicat, deşi gulerul putea să-i joace feste, cu materialul pus pe bie şi rulat, şi apoi umerii erau mai mereu problematici. Neapărat în talie corsajul trebuia să-i vină perfect. Era genul de

rochie care, dată pe mâinile cui trebuie, cusută de croitoreasa potrivită, putea să arate ca una de o sută de lire. Croită nepotrivit, ar fi arătat ca o rochie de duzină. Or, Frau Weiss n-ar cumpăra niciodată o rochie de-a gata, Ada înţelesese asta.

Întinse materialul pe masă, plimbându-şi degetele peste partea care strălucea în lumină, radiind subtil în tente de negru. Oamenii credeau că negrul e o culoare moartă, plictisitoare, dar avea tot atâtea nuanţe şi luciuri ca albastrul sau roşul. *Moiré*-ul nu era mătase naturală, ci artificială, un material nefericit, cum zicea Isidore, care îşi varsă fibrele ca văduva lacrimile. Pe masă avea pe puţin cinci metri, mai mult decât suficient pentru o rochie. Destul chiar şi pentru o pălărie de cocktail sau un *fascinator.* Ada luă materialul şi îl înfăşură în jurul manechinului. Nu era şi muselină, s-o ajute să facă tiparul. Trebuia să se descurce fără.

Îşi suflecă mânecile, îşi puse centimetrul în jurul gâtului, de-a lungul scapularului înfipse câteva bolduri şi se apucă de treabă. Poate c-ar fi trebuit să fie recunoscătoare. Poate că acesta fusese un cadou din partea lui Herr Weiss.

La ora trei, rochia atârna însăilată fără viaţă pe manechin. Frau Weiss nu dăduse pe acolo întreaga zi. Chiar dacă măsurile erau exacte, Ada ştia că manechinul nu putea înlocui un corp omenesc. Trebuia să mergi în rochie, să dai viaţă acelui înveliş, astfel încât materialul să devină una cu formele tale, cu pielea ta.

Ada se opri. De afară nu se auzea nici un sunet. Îşi scoase scapularul, îşi dădu jos tunica cea grea şi fustele, rămânând doar în lenjeria din stambă, dârdâind. Linişte. Îşi scoase lenjeria şi îşi trase rochia pe ea, răsucind-o într-o parte şi-n alta până ce gulerul i se aranjă pe umeri, iar corsajul, comod, în jurul sânilor. Direct pe piele, *moiré*-ul se simţea ca un balsam, mătase care îi mângâia coapsele. Ada se ridică pe vârfuri ca şi când ar fi purtat tocuri. Făcu o piruetă, apoi încă una. Nu era nici o oglindă în care să se privească, dar se închipui cu părul lung şi ondulat, pielea ei albă contrastând cu splendoarea moarului, care strălucea în nuanţe deschise şi închise în razele după-amiezii târzii. Întrezări scurt strălucirea vieţii ei trecute, de eleganţă, frumuseţe şi libertate, ce-ar fi putut să fie încă viaţa ei de nu l-ar fi întâlnit pe Stanislaus.

Trebuia să coasă rochia, iar cusătura putea să facă cute dacă

tensionarea firelor nu era potrivită. Gulerul cădea mândru şi Ada îşi atinse umerii acolo unde urma să prindă mânecile. Trebuie să întărească acele cusături. Îşi duse mâinile la spate pentru a ţine rochia laolaltă. De întărit copcile aici şi aici. Afară se auziră voci. Ada îngheţă.

Lepădă rochia cât putu de repede şi îmbrăcă înapoi lenjeria de corp. Voci de bărbat, nedesluşite. Îşi trase fustele şi tunica, înfăşurându-şi cordonul de două ori în jurul taliei. Nu-şi mai puse şi scapularul, nu făcea decât să-i stea în cale. Ridică rochia de pe podea şi se duse cu ea la maşina de cusut, în timp ce vocile se pierdură în depărtare.

Cu mâinile tremurânde potrivi acul în maşină şi învârti roata. Acul, înţepând şi ieşind prin material, cosea laolaltă părţile. Dacă ar fi fost prinsă purtând rochia, ar fi aşteptat-o o pedeapsă zdravănă. Trase cusăturile şi le întări, apoi puse rochia înapoi pe manechin, aranjă mânecile să cadă bine, o potrivi de lungime. Nu avea organza ca să dubleze tivul şi să-l întoarcă, astfel încât să cadă uşor ca o adiere. *Atunci coase în zig-zag, Ada, în zig-zag.* Copci, cincisprezece ar trebui să fie de ajuns. Lumina naturală slăbea. Deasupra mesei atârna un bec, singurul. Ada îl băgă în priză. Răspândea o lumină chioară, dar dacă ţinea lucrul aproape, se putea descurca. Călcă rochia pentru ultima oară, nu prea apăsat la tiv. Sub masă era o cutie cu umeraşe, iar Ada alese unul pe care îl atârnă apoi de simeză.

Chiar în lumina slabă din încăpere, Ada ştia precis că era o capodoperă. Când avea să se termine războiul, se gândea, Casa Vaughan va prospera.

Se uită la materialul rămas. Nişte bucăţele, dar moarul era băţos. Un trandafir, poate. Nu i-ar lua mult să-l facă, prins de o calotă care s-ar aranja lejer şi pe care Frau Weiss şi-ar putea-o prinde în păr cu o agrafă Kirby, dacă aveau aşa ceva în Germania.

De când născuse, în acea zi pentru prima oară Ada nu se gândise deloc la Thomas. Ar fi împlinit un an peste câteva săptămâni. 19 februarie 1942. *La mulţi ani, Tomichen!*

Bărbatul cu stea galbenă pe haină luă rochia seara, ţinând umeraşul în aer la înălţimea umărului.

— Mă iertaţi, zise Ada. Toaleta?

Omul îi făcu semn către găleata de după uşă, stinse becul şi încuie. Camera se cufundă de îndată în beznă. Ada auzi paşii îndepărtându-se. Un copilaş plângea undeva în depărtare. Îşi aminti de ghetuţele din vestibul. Plânsetele încetară, dar acum, că le auzise, Ada nu şi le mai putea scoate din minte. Copilul trebuie că era în camera de deasupra. Oare de cât timp plângea mititelul? Ochii i se obişnuiră treptat cu întunericul. Pătrunzând printre gratiile de la fereastră, lumina lunii azvârlea umbre de-a lungul mesei. Ada auzea uşi deschizându-se şi închizându-se, paşi, o voce de femeie – Frau Weiss – strigând pe cineva. Sună clopoţelul, adânc şi sonor, mai multe voci, râsete, din nou clopoţelul. O petrecere. Camera în care stătea ea era aproape de bucătărie, ale cărei uşi îngăduiau frânturilor de zgomot să pătrundă când se intra şi se ieşea pe ele. Ada auzea paharele, pocnetul surd al şampaniilor desfăcute, râsetele, mai tare, tot mai tare, în timp ce deasupra ei copilaşul urla.

Ada se uşură în găleată, apoi se aşeză pe scaunul de lângă maşina de cusut. Nu mâncase nimic de o zi şi băuse numai o gură de apă, de dimineaţă. Îi spuseseră oare Sorei Brigitte unde era? S-ar perpeli, altfel, temându-se că Ada făcuse vreo prostie, că fugise. Herr Weiss avea şi el să fie nevoit s-o aştepte. Pesemne stătea în salon, bătând cu bastonul în podea, poruncind. Ceea ce nu-i bucura prea tare pe gardieni.

Numai că Herr Weiss probabil ştie. Îi dăduse bilet de voie pentru o zi. Vocile se auzeau tot mai tare, copilaşul tăcu. Sărmanul mititel, bocise până adormise. Curând aveau să vină s-o ia. Din spălător se auzeau zgomote, se spălau tacâmuri şi farfurii, paharele zăngăneau în apa plină de spumă. Petrecerea se terminase. Aveau să o ridice dintr-o clipă în alta, s-o ducă înapoi în München.

Dar casa se cufundă în tăcere, camera se răci tot mai tare şi nimeni nu sosi. Ada se mută pe fotoliul rablagit din colţ. Perna şezutului era noduroasă, arcurile sărite, însă era mai comod decât taburetul şi se putea lăsa pe spate. Mirosea a mucegai. Era obosită şi flămândă. Îi era dor de Sora Brigitte şi de celelalte călugăriţe, de căldura lor şi de pufăitul încetişor, în timp ce dormeau. Voia să le vorbească. Nu că i-ar fi plăcut prea mult de ele, însă împărtăşeau ceea ce şi ea gândea, se temeau de ce se temea şi ea, şi, chiar dacă

Ada nu credea în Dumnezeu, ştia că toate se roagă pentru acelaşi lucru. Erau de aceeaşi parte a baricadei şi se aveau una pe alta.

Dimineaţă, bărbatul cu haină vărgată descuie uşa şi arătând spre găleată îi zise Adei:

— Urmează-mă.

Ada o apucă de toartă, iar el o conduse afară la un closet. Pe peretele din faţă fusese lăsat să se întindă un trandafir căţărător, care îl acoperea acum cu muguri roşiatici şi grăsani. Îi mergea bine în pământul ăla, se bucura şi de soare. Ada intră. Judecând după petele din bazin – şi după miros –, îşi dădu seama că nu mai fusese spălat de ani de zile. Bărbatul se întoarse cu spatele cât îi luă ei să-şi deşerte găleata, după care o conduse în spălător, unde îi puse în braţe un castron cu smalţul sărit, plin pe jumătate cu un soi de lături bej. Ada cea de demult nu se dădea în vânt după porridge, îl putea înghiţi doar dacă era îndoit cu zahăr, însă Ada *de acum*, un om complet diferit, îl mâncă pe nerăsuflate. Bărbatul aşteptă lângă ea cât îi luă să înfulece.

— Dumneata cine eşti? îl întrebă Ada.

Bărbatul strânse din buze.

— Poţi vorbi?

El clătină din cap. *Das ist nicht gestattet.* Îi făcu semn cu degetul. *Verboten.*

O conduse înapoi în camera în care Frau Weiss o aştepta cu o bucată de stofă pe braţ, ţinând în mână ceea ce părea a fi o revistă pentru femei. Ada se întrebă dacă raţionalizarea se practica şi la nemţi aşa ca la francezi. Femeia asta nu părea să ducă lipsă de nimic. Lăsă materialul pe masă şi, deschizând revista, i-o întinse Adei.

— Asta, îi zise ea arătând cu degetul spre poza unui costum de damă, apoi spre materialul de pe masă.

Ada se uită la fotografie mai de-aproape. Sacoul era cambrat şi se încheia pe mijloc, până la gât, cu un rând de butoni. Fusta era evazată, plicticoasă la culme. La fel şi ţesătura, de un gri mohorât cu nişte carouri mai închise la culoare. Demodată. Dar Ada îşi dădea seama că, încheiat pe o parte şi cu un guler-tunică, cu două buzunare dichisite, cu clapetă, şi o fustă conică având la spate pliu dublu, costumul ar fi fost tineresc, *modisch.* Învăţase cuvântul ăsta

de la Herr Weiss. Era ca în engleză, doar scris diferit. Frau Weiss puse pe masă şi căptuşeala şi papiotele. Nu scosese o vorbă despre rochie, însă Ada înţelesese că o mulţumise, altfel ar fi trimis-o de unde venise.

Ada o privi.

— Madame, zise ea, apoi inspiră, făcându-şi curaj. Poate că – şi arătă spre poză: Butonii aici, buzunar aici. Mai *modisch*.

Ada aşteptă urletul, însă Frau Weiss asculta mai departe.

— Aveţi un creion şi hârtie? continuă Ada. Vreau să vă arăt.

Frau Weiss ieşi din încăpere şi se întoarse. Ada nu era bună la desen, dar se descurca dacă era vorba de o schiţă simplă. O văzu pe Frau Weiss încercând să-şi ascundă un zâmbet. Era o femeie vanitoasă.

— Costumul îmi trebuie mâine.

Ja. Se întoarse şi părăsi camera.

Şi căptuşit. Ada avea să lucreze toată noaptea.

Luă revista şi o închise. Pe copertă, pe lângă însemnul nazist, Ada silabisi *NS Frauen-Warte*. Îşi plimbă degetele pe litere. Nu se descurca să citească în germană, dar recunoscu un cuvânt, *Frau*. Pe copertă era fotografia unei nemţoaice trupeşe îmbrăcate într-un sarafan lung de tricot, cu o bluză albă pe dedesubt, stând pe o bancă şi tricotând un ciorap. Un bebeluş dolofan se juca în pătuţul de lângă ea. Textul ce însoţea fotografia era scris cu caractere ciudate, învechite. Copilul părea cam de aceeaşi vârstă cu Thomas. Tuns şi pieptănat îngrijit, cu cărare, zâmbea jucându-se în pătuţul lui.

Copilul de deasupra plângea din nou. De ce nu se ducea Frau Weiss să-l ia în braţe? Ada nu şi-ar fi lăsat niciodată odorul să plângă în halul ăsta, ore întregi, la nesfârşit. O să facă hernie. Frau avea probabil o inimă de piatră. Mergea mână în mână cu vanitatea.

Adei îi fu permis să iasă de două ori în ziua aceea în spălător, unde i se dădu o supă searbădă şi pâine neagră, din care mâncă în linişte împreună cu bărbatul, stând amândoi în picioare. Ajunsă înapoi în camera ei, Ada croi, drapă, cusu la maşină şezând pe scăunel. Ca să cadă perfect, sacoul avea nevoie de greutăţi. La ferestre, atârnând de şina ruginită, putrezeau adunate laolaltă draperiile. Ada pipăi tivurile. Desprinse micile bucăţi de plumb

care trăgeau materialul în jos şi puse câteva deoparte. Avea să le coasă apoi în marginea sacoului. Când în casă se lăsă liniştea, Ada îşi trase costumul pe ea, punând semne acolo unde trebuia strâns sau încreţit materialul, apoi ajustă pensele. Urmară cusăturile de întărire şi prinderile de siguranţă, pentru căptuşeală. Chiar dacă lâna era aspră, se simţea moale pe pielea ei, iar căptuşeala era fină. Frau Weiss n-avea să afle niciodată că Ada le probase, că fibrele căptuşelii care o mângâiaseră mai întâi pe Ada vor atârna pe Frau ca nişte pânze de păianjen. Îi plăcea ideea asta.

Adormi în fotoliul stricat. În zori Frau Weiss intră în cameră şi îşi luă costumaşul fără o vorbă.

Rutina fu întocmai ca în ziua dinainte. Îşi goli găleata, îşi mâncă terciul lungit şi se întoarse în cameră. De data asta, bărbatul îi aduse un coş cu rufe pe care i-l puse în braţe.

— De reparat, îi zise.

Ada abia putea cuprinde cu braţele coşul plin ochi. Luă la mână fiecare lucru. Şosete de cârpit şi ciorapi de damă, cu ajur fin sub linia jartierei, de reparat. Cardigane şi pulovere cu marginile mânecilor zdrenţuite sau coate lărgite, pantaloni cu nasturi lipsă, o fustă cu fermoarul stricat, bluziţe desfăcute pe la cusături, rochii cărora le trebuia tiv, sutiene fără copci. Mai erau acolo o pătură cu marginile descusute, o jachetă cu căptuşeala ruptă, un palton mare de tweed, despre care Ada îşi închipui c-a fost adus pentru retuş, şi o salopeţică de copil, ruptă.

Ce fel de gospodină era Frau Weiss, dacă lăsa să se adune aşa hainele de cârpit, ca dintr-o sarcină minoră treaba asta să devină o muncă în sine? Nu toate femeile ştiau să coasă, Ada înţelegea, iar Frau Weiss era probabil una dintre ele, dar ar fi putut face un efort. Cel mai probabil chiar era o zdreanţă, îşi zise Ada, uimită de propriile gânduri răutăcioase şi că se sinchisea. Avea să-i ia zile întregi să termine şi se întrebă dacă se va mai întoarce vreodată la azilul de bătrâni, la Sora Brigitte şi la celelalte, dacă va mai vedea vreodată lumea de dincolo de camera în care stătea acum şi dincolo de toaletă, dacă va mai vorbi vreodată în engleză. Dacă va mai vorbi vreodată, dacă se va întoarce acasă, dacă va fi iar liberă.

*

Ada pierdu şirul zilelor, începuse să măsoare timpul în cicluri menstruale. Când era la azilul de bătrâni, măcar acolo duminicile erau diferite şi-aşa ţineau socoteala timpului scurs, însă aici zilele semănau între ele nesmintit. I se îngăduia să iasă din cameră ca să mănânce şi să meargă la toaletă. Îi fuseseră date un lighean şi o cârpă cu care să se şteargă. La un moment dat, i-a venit un soi de pachet cu un voal nou, izmene şi schimburi. Fuseseră trimise pesemne de Crucea Roşie. Sora Brigitte dăduse într-un final de ei. Poate că în curând avea să primească şi o scrisoare.

Ce le zisese Sora Brigitte? *Să ţinem minte datele. Să nu le uităm.* Ada începu să ţină socoteala, notând zilele cu cretă pe tăblia mesei, pe dedesubt. Acum era vară, sfârşitului lui iulie 1942. Stătuse aici şapte luni, văzând cum zăpada se preschimbă în ploaie, iar ploaia lasă locul soarelui. Degetele îi transpirau din cauza căldurii în timp ce cosea. Era nevoită să şi le tot şteargă pe o bucată veche de material de prosop, să nu-i murdărească lui Frau Weiss ţesăturile fine de batist şi de tul.

Într-o zi călduroasă, uşa se deschise şi pe ea intră Herr Weiss, dichisit, în cămaşă albă şi vestă de loden, cu bastonul lovind în podea.

— *Nönnchen*, zise el, nepotul meu mi-a spus că te găsesc aici.

Avusese dreptate. Herr Weiss trăsese sforile, el avea legături cu *Obersturmbannführer*-ul, cu care Ada încă nu dăduse ochii. Tânăra se încordă, îşi strânse pumnii, îşi încleştă dinţii.

— Vino, micuţă soră Clara*lein*, zise el îndreptându-se spre ea, capătul de metal al bastonului ţăcănind pe podeaua de piatră. Nu te bucuri să mă vezi?

De ce mai venise acum? După toate lunile astea? Ce îi trebuia?

— Nu zâmbeşti când îţi vezi bătrânul profesor?

Îşi târâi bastonul pe podea, atingându-i poalele veşmântului.

— Nu te bucuri să auzi din nou vorbindu-se în engleză?

Fii politicoasă. Ada zâmbi, o vagă mişcare a buzelor. Bătrânul se trase înapoi, îmbunat.

— Uitasem cum sună, zise ea.

Bărbatul râse.

— Limba maternă n-o uiţi niciodată. Rămâne în adâncul tău pentru totdeauna. Ce-ar fi să ne aşezăm, eu şi cu tine?

Ada îşi strângea „patul“ în fiecare dimineaţă, punând la locul

lor pernele fotoliului rablagit – pe care le întindea noaptea pe jos – şi împăturind „pătura“, vechiul veşmânt al Sorei Jeanne, dosit dedesubtul pernelor. Născocise mici obişnuinţe care să-i aducă ordine în viaţă, lucruri banale care să-i amintească de o altă lume, care să-i lase puţin control.

— Nu văd decât un loc de şezut, zise Herr Weiss arătând către fotoliu şi făcându-şi drum într-acolo.

Ţac, ţac. Era mult mai gârbovit decât şi-l amintea ea. Un moş.

— Eu o să mă aşez pe scăunel, zise Ada.

O distanţă suficient de sigură.

— Cum pofteşti, zise Herr Weiss. Cum pofteşti.

Ada se aşeză, eliberându-se încet de tensiune, relaxându-şi muşchii. Potoleşte-te, îşi spuse. Venise să discute cu ea, pentru o lecţie de engleză. Nimic mai mult.

— Şi cum ţi se pare aici? o întrebă.

— Ca-n închisoare, zise ea. Nu prea rău.

Era purul adevăr. Ar fi putut spăla bătrâni sau cadavre care începeau să se descompună, muritori cu scrotul până la genunchi şi degete cu gheare în loc de unghii. N-avea ea destulă mâncare sau haine sau un pat cât de cât, şi trebuia să muncească atâtea ore, dar se putea mândri cu ce lucra. Chiar dacă Frau Weiss n-o lăudase niciodată, darămite să-i arate vreun strop de recunoştinţă, Ada ştia că-i preţuieşte iscusinţa.

— Mă gândeam eu c-o să-ţi placă, zise Herr Weiss. Aş fi venit mai devreme să te văd, dar am zis să te aşezi mai întâi.

Era alunecos, viclean. Singuri în cameră, n-avea cine să-i deranjeze. Foarfeca se afla pe masă, la îndemâna Adei. Dacă bătrânul se apropia de ea, putea să se ridice şi s-o înhaţe. Inima îi bubuia în piept. Era oare în stare să se apere? O fi el în vârstă, dar puternic, *cu vână.* Ea era firavă, slabă. Nici o şansă.

— Haide, draga mea… Nu pari fericită. Viaţa poate fi mai urâtă de-atât, crede-mă pe cuvânt.

Se ridică şi-şi luă bastonul, lăsat până atunci rezemat de cotieră.

— Data viitoare când o să trec pe aici, mi-ar plăcea să fii mai recunoscătoare. Acum plec, cina va fi servită dintr-o clipă în alta, iar nepotul meu e maniac în ce priveşte punctualitatea.

Pocni din călcâie şi făcu o plecăciune.

— Dacă nu mă înşel, zise el, în seara asta avem mistreţ şi-un vin

de Bordeaux excelent. Vechi, din 1921. Şi vinurile noastre sunt bune, dar n-au buchetul celor franţuzeşti. O seară bună, Soră Clara.

Se întoarse pe călcâie şi ţăcăni cu bastonul până la uşă, unde se opri:

— Avem multe de sărbătorit. Ruşii se retrag, zâmbi el şi făcu din nou o plecăciune. Pe data viitoare!

Ada îi ascultă paşii îndepărtându-se pe coridor, până se făcu linişte. Se frecă la ochi cu podul palmei. În toate aceste luni crezuse că scăpase de Herr Weiss, de drăgălăşeniile lui libidinoase, de degetele lui osoase apăsându-se cu putere peste ale ei şi peste propriile vintre, în timp ce se crispa şi gemea în strânsoarea lor. I se făcea rău aducându-şi aminte şi gândindu-se că asta o aşteaptă. Războiul n-avea să se termine odată? Va fi eliberată într-o bună zi, va începe vreodată o viaţă nouă? Ce ar mai sta atunci în picioare? *Cine* ar mai rămâne? Nu ştia mare lucru despre război, Frau Weiss nu vorbea niciodată despre el. Dar dacă ruşii se retrăgeau, asta însemna ceva. Ada nu ştia prea multă geografie, nici politică, însă şi-l aminti pe tatăl ei vorbind despre cât de întinsă era Rusia. Nu doar Rusia. Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. Parcă îl auzea spunându-i: *Închipuie-ţi, Ada, cea mai puternică ţară de pe pământ, şi socialistă pe deasupra! Paradisul*. Dacă ruşii se retrăgeau, Germania era pesemne cea mai puternică ţară acum. Cum îi zisese Herr Weiss? Al Treilea Reich.

Îi era dor de vocea tatălui ei. *Ce-ai mai avut de tras, Ada dragă.* Visa să reia lucrurile de unde le lăsase baltă, de dinainte să-l cunoască pe Stanislaus, să lucreze din nou la doamna B. Să aleagă altfel în seara întâlnirii lor din Londra. *Nu, mulţumesc, trebuie să merg acasă. Nu pot lua ceaiul cu dumneata la Ritz*. Unde ar fi ajuns acum? *Miss Vaughan, modista noastră desăvârşită.* Ar fi cunoscut pe cineva care să-i devină soţ. Loial, nu trădător ca Stanislaus. Cineva pe sufletul ei.

În schimb, era captivă în închisoarea asta, la cheremul lui Herr Weiss, stricându-şi ochii şi ofilindu-se. Muncea ca o sclavă, ştia – dar măcar cosea, *crea*. Era *modiste*. Probabil că atunci când războiul se va încheia, dacă se va sfârşi vreodată, se va întoarce la Paris. Va fi adunat experienţă, la urma urmei. Nu va fi nevoită să mărturisească unde şi-o făcuse. *Casa Vaughan*. Va avea nevoie de cineva care s-o susţină, ca pe Coco Chanel, care să-i vadă talentul.

Modiste extraordinaire. Oare cum se numeau magicienii de pe vremuri care preschimbau metalul în aur? Alchimişti. Cu asta se va ocupa, despre asta era războiul ei. Metal. Îl va preschimba în aur. Cândva. Poate. *Trebuie* să spere. Îşi pierduse iubitul, familia, copilul, dar visul ăsta nu-l va pierde.

Alergă spre găleată, dar nu vărsă decât icnete dureroase de la fiere. N-avea ce să vomite, în afară de propria-i nenorocire.

Se întoarse cu greu până la scaun. Secătuită de putere. Dacă avea să mai iasă vreodată de acolo, Ada îşi jurase să nu mai lase pe nimeni să facă ce vrea din ea.

Îşi luă lucrul şi se aplecă deasupra mesei uitându-se la ac. Deasupra, copilul începuse să ţipe. În toate plânsetele micuţului Ada îl auzea pe Thomas, îi vedea feţişoara încreţită de suferinţă înainte ca geanta preotului să se închidă deasupra lui. Nu reuşea să şi-l scoată din minte pe băieţelul ei, pe pruncuţul ei părăsit, lăsat singur. Îi venea şi ei să ţipe: *Ce ai în cap, Frau Weiss?* Ce mamă-şi lasă copilul să se chinuie aşa? Trebuie să-l liniştească. Să-i dea carminativ. Însă dură ore întregi până când Ada auzi strigătele coborând în suspine şi apoi le aşternu liniştea. Ar fi preferat să fie biciuită zi de zi decât să fie nevoită să asculte neputincioasă plânsetele copilului. L-ar fi preferat pe Herr Weiss, cu tot cu nevoile lui lascive, vulgare.

Ar fi preferat să moară.

Se holbă la foarfecă, îşi trecu degetele peste tăişul lor. Cât timp ar trebui să sângereze ca să moară? O oră? Douăsprezece? Să se spânzure ar dura mai puţin. Putea să-şi facă o funie, era simplu ca bună ziua. S-o atârne de lampa din tavan. Dădea masa la o parte şi punea scaunul dedesubt, apoi îi făcea vânt. Dar cablul de care atârna becul părea prea subţire, nu i-ar susţine greutatea. Voia să fie sigură că moare.

Lăsă foarfeca pe masă. Asta îşi doreau? S-o muncească până îşi dă sufletul? S-o scoată din minţi? Ce s-a întâmplat cu cine fusese aici înaintea ei? Înnebunise cumva din cauza tăcerii şi a singurătăţii? A grijii? A bebeluşului care zbiera? Îi amintea el de propriul copilaş?

Se uită din nou la cablul de care atârna becul. Împinse scaunul lângă masă, se urcă pe el, apoi pe masă. Se clătină. Ada se lăsă pe vine ca să-şi menţină echilibrul.

Era nebunie curată. N-avea destul curaj nici măcar să sară de pe o masă.

Va supravieţui. Nu-i va lăsa s-o învingă. O să vorbească de una singură, o să îşi ţină de urât. Va născoci poveşti care se-ncheie fericit. O să recite poeziile pe care le învăţase la şcoală. „Vântul era torent de beznă vuind printre copaci.“ Cine scrisese asta? „Luna, un galion himeric zvârlit pe mări înnourate.“ Nu-şi putea aminti. Nu era nimeni pe care să întrebe. „Drumul, un brâu de – *Noyes. Alfred Noyes,* – un brâu de lună tras pe balta purpurie.“

— „Şi haiducul veni călare“, strigă Ada. „Călare, tot călare. / Haiducul veni călare până la hanul vechi, cel din câmpie.“

*

Frau Weiss o prezentă pe Ada prietenelor ei, unele – corpolente, altele – subţirele, nici una la fel de mofturoasă ca Frau Weiss, dar nu mai puţin sâcâitoare. Veneau la ea cu fotografii gata încercuite în *Wiener Bunte Mode* sau în *Frauen-Warte*. Modele simple. Apatice, haine practice lipsite de fler şi de inventivitate. Ada mai umbla la guler, la lungimea fustei, adăuga sau înlătura vreun detaliu, schimbând în felul ăsta piesa, făcând-o unicat – ţinea să pună în lumină femeia care o poartă, nu sursa modelului. Din când în când veneau la ea cu fotografii înfăţişând femei fermecătoare pe nume Zarah Leander sau Emmy Göring, iar Ada ghicea că erau actriţe sau vedete de cinema; îi arătau ce anume voiau ca Ada să copieze din imagine.

Nu erau nici pe departe clientele pe care le avea doamna B., femei aristocrate, amabile cu personalul. *Priveşte-le şi ia aminte*, îi zisese doamna B. Nemţoaicele aveau şi ele bani, dar le lipsea *clasa*. Vorbeau cu un puternic accent bavarez, iar soţii lor nu erau probabil decât negustori sau farmacişti. Hai, doctori. Führerul în sus, Führerul în jos. Un şuvoi de cuvinte şerpuind prin locuri de care Ada nu auzise niciodată – Wannsee, Stalingrad, El Alamein –, învolburându-se în jurul unor oameni pe care nu-i cunoştea – Johannah, Irma. Fraülein aceea. Un model, pentru numele lui Dumnezeu. Un fotograf. Aici în München. Pe cine crede Führerul că păcăleşte? De ce nu-l ia Magda Goebbels deoparte puţin? Ada asculta cu atenţie, încercând să prindă din zbor, în puhoiul de

vorbe, veşti de acasă, despre Guvernământul General – Luftwaffe – Londra. Însă subiectele de discuţie o coteau într-o avalanşă de bârfe despre alte femei, nu despre război. Ce ten are Fraülein cutare. Prea perfect. Probabil de la pudră. Şi de la ruj. Nu părea să-i meargă prea rău pe vreme de război, nu trebuia să strângă cureaua cu o gaură sau două, ca toţi ceilalţi.

Se dădeau mari una în faţa alteia. Păreau să n-o bage de seamă pe Ada când tăia materialul sau când li-l modela în jurul trupului, un pliu ici, un bold colo. Mătasea fusese rechiziţionată, nu se găseau ciorapi, cum nu se mai găsea nici unt. Frau Weiss le servea cu cafea, cafea adevărată, *de la un omuleţ pe care-l ştia ea*, după care zâmbea şi le aducea prăjiturele îndulcite cu zahăr, zahăr adevărat. Făcea pe grozava în faţa lor, *Serviţi-vă, bitte schön*, mândră că putea fi mână largă cu cafeaua şi prăjiturile ei, bucuroasă că le poate împărtăşi micul ei secret – măicuţa ei, croitoreasa ei. Ada putea să recunoască un parvenit de la o poştă, iar pe Frau Weiss, la cât de închipuită era, orice gest o dădea de gol. Dacă n-ar fi fost Ada şi priceperea sa, nici una dintre femeile care se vânturau pe-acolo nu i-ar fi cântat în strună.

Arătau bine în hainele făcute de Ada. Era minunea ei, talentul ei aparte să facă materialul să curgă şi să-l întindă, obţinând linia perfectă, făcându-l să se muleze pe corp ca un nou strat de piele. Clientelor nu le păsa că ei îi zvâcneau tâmplele noaptea sau că dimineaţa vedea dublu ori de arsurile ei la stomac, de foame. *Sehr feminin. Modisch.* Le vedea intrând în camera ei ţărănci şi ieşind regine. *Ich könnte ein Filmstar wie Olga Chekhova sein.* Ada ştia că au nevoie de ea. Le vedea aşa cum erau în realitate: goale şi dezbrăcate; farmecul lor – doar aere şi fasoane, deloc diferite de Ada ori de poloneze. Fără Ada, erau nişte nimeni.

Le ura. De fiecare dată când îi treceau pragul, o scârbă viscerală începea să clocotească asemenea pucioasei în străfundul ei. Frau Weiss, rece ca o lespede, indiferentă la suferinţele altora. *Imorală*, Ada parcă o şi auzea pe mama ei. *Dincolo de orice morală.* Nu fusese mereu de acord cu mama ei, însă povestea asta se sfârşise de mult. Se vor împăca, Ada o să aibă succes. *Casa Vaughan.* O va face frumoasă pe mama ei. O să-i aleagă lenjeria potrivită, o să-i dea să poarte burtieră şi sutien şi o s-o îmbrace doar în crepdeşin şi în *charmeuse*. Ţesătură nestatornică. Infidelă. *Păzeşte-te,*

charmeuse, cum ar spune Isidore. O ţesătură vicleană. Se şi vedea în propriul atelier: o mansardă luminoasă cu geamuri din podea până în tavan, asemănătoare caselor de artişti de pe Great West Road. În colţ va sta un manechin de croitorie, unul care se poate ajusta la model. Două bare cu umeraşe pentru creaţiile ei, una deasupra celeilalte, cu braţ şi cârlig, astfel încât să-şi poată ridica şi coborî rochiile. Pe podea, un covor oriental pe care Thomas se joacă Meccano.

Ce s-a-ntâmplat cu tatăl lui Tommy, Ada? A murit. O moarte groaznică. În război. Nu-mi place să vorbesc despre asta.

Femeile astea, *nemţoaicele* astea, Herr Weiss, toţi cei care o ţineau aici ca pe o sclavă, ca pe o femeie fără sentimente.

*

Uneori avea ameţeli. Îi era foame şi era obosită, iar muşcătura aerului rece de toamnă îi chinuia oasele. Purta aceleaşi haine ca-n ianuarie, când ajunsese acolo. Marginile lor se tociseră şi se zdrenţuiseră, iar materialul, de la atâta mizerie bătută în el, se întărise ca tabla. Nu se putea opri din lucru fără să fie plesnită peste obraz cu un dos de palmă de către Frau Weiss ori fără să simtă o lovitură zdravănă cu cureaua, cât să-i rămână semn chiar şi prin serjul gros al veşmântului. O îngrozea gândul că Herr Weiss avea să se-ntoarcă, parcă auzea zăvorul tras, uşa deschizându-se şi îl vedea pe bătrân intrând. Începuse să tremure, fiori de nestăpânit îi înfigeau acul în piele, sau foarfeca îi aluneca aiurea prin material. Toate astea până când suna gongul care anunţa cina şi Ada se putea linişti.

Toamna se duse, iarna se înstăpâni după ea. Gheaţa îmbrăcă ochiurile ferestrei şi deschise porii pereţilor, astfel că igrasia cuprinse încăperea, unde începu să miroasă ca într-o pivniţă. Adei i se dădu o pătură. Pernuţele din fotoliu le întindea pe jos. Era curent, dar măcar avea pe ce să se întindă. Tunica Sorei Jeanne ajunsese mai rău decât o cârpă, puţea a sudoare şi a murdărie, însă Ada se obişnuise cu duhoarea; învăţase chiar şi cum să tragă de tunică astfel încât materialul în plus să rămână deasupra şi să-i ţină noaptea de cald. Se străduia să nu-i zboare mintea la patul de-acasă, pe care îl împărţea cu Cissie, nici la micuţul salon din faţă, în

care luau masa de Crăciun. Sora Brigitte obişnuia să spună: *Închipuie-ţi că eşti acasă, în siguranţă, şi gândeşte-te la cei pe care îi iubeşti şi care te iubesc.* În clipele acelea Ada vedea faţa de masă întinsă, pulpa de porc şi pateul de ficat, plăcintă cu carne şi, felii, feluri pentru micul dejun: muşchi, şunculiţă şi carne de vită, cârnaţi şi limbă de bivol, sângerete şi măruntaie de porc, şi un munte de chifteluţe umplute cu ou, preferatele ei; mama şi mătuşica Lily făceau naveta cu ceştile de ceai, în timp ce tatăl, mai deoparte, cu o sticlă de vin de Watneys sau cu o halbă de porter în faţă, tot culegea la firicelele de tutun de pe buze. Se-apropia Crăciunul. Ada căută creta pe masă şi, sub tăblia ei, notă: 1942. Decembrie. Trecuse aproape un an de când era aici, iar în Germania cam de doi ani şi jumătate.

Se întoarse pe partea cealaltă în culcuşul ei, înfăşurându-se în veşmântul larg. Acasă, uşa de la intrare era vopsită cu negru, aşa cum erau toate uşile de pe Theed Street. Parcă o vedea pe mama ei, cu haina ţeapănă de la Cardinal's, curăţind în genunchi şi frecând la pragul de la intrare până când îl făcea să strălucească. *Pierdere de timp. Cui îi pasă?* Ochii Adei se înceţoşară şi încercă să îndepărteze această amintire, însă ea îi rămânea dinainte ca o pată încăpăţânată, care se întindea tot mai mult în timp ce, în închipuire, Ada traversa strada pe vârfuri, ca să nu i se afunde tocurile între pietrele de pavaj, până pe celălalt trotuar. Până pe uscat, cum ar fi zis pe vremea când era şcolăriţă şi-şi putea imagina strada ca un ocean, ea fiind nava care-l străbate, *un an întreg şi încă o zi*. Făcea stânga şi cobora pe lângă casele negre şi sumbre, pe lângă vieţile absente care cuprindeau nu mai mult de o călătorie de o jumătate de penny cu autobuzul, lăsând în urma ei magazinul de pe colţ, cu tot cu panourile lui de email vopsite în galben şi negru, cu reclame la Lyons Tea, Colman's Mustard şi OMO pictate pe pereţi, cu un cărucior lăsat cu frâna trasă în care tocmai adormise un bebeluş. Mama ei mereu se holba în cărucioare, iar Ada se întrebase dintotdeauna din ce motiv, însă acum, când ea însăşi îşi simţea inima încătuşată şi apăsată de greutăţi, înţelegea.

Dragoste şi durere, deznădejde şi speranţă, viitorul şi trecutul. Se străduia să nu le lase să i se preumble libere prin minte în timpul nopţii, să nu se încurce în ele ca degetele în leagănul-pisicii atunci când venea timpul să-şi întindă şi ea oasele pe pernuţele

prăfuite de pe podea. Însă gândurile erau încăpăţânate ca mătasea, *Thomas, acasă*. Aţipi, dar se trezi tresărind. *Stanislaus*. Nu-ţi pierde speranţa, îşi zise Ada în gând.

Dimineţile, când ieşea să-şi deşerte găleata, era ger. Bărbatul în haină vărgată plecase. Ada nu-l mai văzuse din primăvară, iar în locul lui venise altcineva, un bărbat între două vârste, a cărui piele atârna flască pe scheletul osos. Fusese pesemne un ins masiv, bine hrănit. Îi făcea cu ochiul atunci când nimeni nu se uita, îi trimitea bezele, iar Ada îi zâmbea.

Îi urmă un bărbat cadaveric, înalt, gârbovit, neîndemânatic. Îşi muşca buza şi, când dădea ochii cu Ada, se uita în altă parte de parcă ar fi văzut oglindită în ea propria nenorocire. Într-o dimineaţă Frau Weiss însăşi îi dădu Adei drumul afară, trimiţând-o să coboare trupul bărbatului, care spânzura de căpriorii dependinţei în care obişnuise să doarmă. Îşi rupsese haina fâşii, le înnodase cap la cap, legând apoi un capăt de grindă, iar pe celălalt în jurul gâtului. Ada găsi steaua lui galbenă ruptă în bucăţi şi aruncată în oala de noapte. Nu rezistase decât o săptămână.

Ada pierdu socoteala bărbaţilor care veneau şi plecau. De la Crucea Roşie sosi un alt pachet. Înăuntru, nici o scrisoare. Doar două voaluri noi, lenjerie de corp şi o tunică. Pentru ce se mai deranjau? se întrebă Ada. Ar fi purtat mai degrabă nişte haine obişnuite. Tunica cea nouă i se potrivea mai bine, dar o păstră şi pe cea veche, ca pătură.

Era ger, iar degetele îi amorţeau, pierzându-şi din dibăcie. Frau Weiss şi prietenele ei îi aduseseră tweeduri de Donegal, din care să le facă fuste de iarnă, loden verde-închis pentru paltoane, caşmir pentru rochii şi brandenburguri pentru ţinute de seară. Ada se adăposti sub lâna călduroasă şi îşi alină mâinile crăpate şi dureroase cu căldura din tweed. Din caşmirul rămas, îşi cusu o pereche de mănuşi fără degete, pe care le purtă apoi când cosea, iar din bucăţile de tweed, o pereche de mănuşi şi una de şosete pe care şi le punea noaptea, să poată dormi. Ziua le ţinea ascunse, îndesate la fundul coşului cu resturi şi tăieturi. *Copacul în pădure se ascunde.*

Primăvara veni târziu în 1943. Zilele înnorate nesfârşite, cu ploile lor reci, au încetat abia în mai, când răbufni o căldură

nefirească. Frau Weiss, cu broboane de sudoare pe frunte, îi lăsă Adei o bucată de in din care voia să-i facă o pereche de pantaloni largi. *Inul face necazuri*, îşi aminti ea de Isidore, *să nu te pui în calea lui.* Ada îşi dădu jos veşmântul şi tunica, dar şi voalul, din cauza căruia transpira şi avea mâncărimi. Fu nevoită să se tundă singură. Fără oglindă, habar n-avea ce îi ieşise. Hotărî să lucreze doar în cămaşă şi jupon, fără să ia seama la mâinile-i noduroase, la braţele cu vene umflate, ca de ofticos.

Într-o dimineaţă spre sfârşitul lunii, uşa se deschise, iar Frau Weiss rămase pe loc ţinând de mână un băieţel. Copilul avea ochii albaştri şi părul deschis la culoare, dar o înfăţişare încruntată şi solemnă. În mâna liberă ţinea un ursuleţ tricotat, maro. Ada văzu cum expresia micuţului trece de la curiozitate la groază, privind-o. Băiatul începu să urle. El era copilaşul care în fiecare seară plângea până adormea.

Thomas. Thomas al ei.

— *Nein*, îi zise Frau Weiss plesnindu-l peste mână. Nu mai plânge. Nu mai eşti bebeluş.

Ada făcu un pas spre el, se lăsă pe vine să fie la înălţimea lui şi întinse mâinile. Ştia că n-ar fi trebuit să facă asta, însă nu se putu abţine. Era ceva firesc. El era fiul ei.

Frau Weiss îl luă pe sus însă, împingând-o pe Ada cu piciorul, trântind-o la podea.

— Niciodată să nu-mi atingi copilul! Niciodată să nu vorbeşti cu el!

O izbi cu piciorul în spate:

— Niciodată!

Şi o lovi din nou, în coaste de data asta.

— Niciodată! *Nie!*

Frau Weiss zbiera, băiatul urla.

— *Das ist eine Hexe*, ţipă ea apucându-l pe băiat de bărbie şi forţându-l să o privească pe Ada: Sub-om.

Apoi lăsă copilul pe podea:

— Să nu-ţi fie frică de ea. Tu eşti mai bun ca ea. Să fii bărbat.

Ada văzu broboane de sudoare adunându-se pe fruntea lui Frau Weiss, îi văzu mâinile, care tremurau când le aşeză pe capul băieţelului. Şi în clipa aceea îşi dădu seama. Frau Weiss era îngrozită de prezenţa ei. M-ai luat prizonieră, m-ai făcut sclava ta,

dar am eu ac de cojocul tău, Frau Weiss, îşi zise Ada. Trebuie să fii crudă ca să supravieţuieşti. Cruzimea însă te va distruge înainte să mă distrugă pe mine. Te urăşti, şi tot pe mine mă dispreţuieşti din cauza asta. Când o să plec, cine o să te mai facă să te simţi importantă? Cine o să te mai facă să te simţi frumoasă?

Dar dacă m-aş năpusti asupra ta? Am foarfeca în mână, o simplă împunsătură ar fi de ajuns şi sângele ar ţâşni din tine ca dintr-un gheizer, te-ai zvârcoli ca un şarpe la picioarele mele. Ţi l-aş lua pe Thomas, l-aş strânge tare şi niciodată nu i-aş mai da drumul. Ar merita efortul – să-l simt lângă mine, să-i alung coşmarurile şi să-i usuc lacrimile.

— Îmbracă-ţi hainele, măicuţă, zise Frau Weiss.

Îşi flutură degetul în faţa copilului:

— O să facem un bărbat din tine, Joachim!

Şi ieşi din cameră, încuind uşa în urma ei şi lăsându-l pe Joachim înăuntru.

Copilul bătu cu pumnii în uşă, cu faţa roşie şi pătată, urlând atât de tare, că începu să se sufoce.

— *Mütti, Mütti!*

Ada îşi îmbrăcă tunica, îşi prinse voalul în jurul creştetului, îmbrăcă scapularul şi puse pe masă poplinul pe care se pregătea să-l taie. Capul îi vuia de plânsetele băieţelului.

Ştia că dacă avea să spună ceva, copilul urma să aibă de suferit. Frau Weiss îl strigase Joachim, dar Ada nu era aşa uşor de păcălit. Dacă într-adevăr ar fi fost copilul lui Frau Weiss, ţipetele lui i-ar fi împlântat pumnale în inimă. Cordonul ombilical nu era niciodată pe deplin tăiat între mamă şi copilul său, Ada ştia. Afecţiunea pe care o simţise faţă de copilaş era o dovadă suficientă că era al ei.

Când războiul ăsta avea să se termine, când nemţii o să fie învinşi, iar Hitler, nimicit, Ada avea să-i arate lui Frau Weiss de ce era în stare dragostea de mamă. O să-l ia pe Thomas în braţe – *Nu plânge. Mami e aici* – şi o să-l ducă acasă. O să găsească un locşor drăguţ pentru amândoi. O căsuţă undeva la ţară. Văzuse una într-o vară, când fusese în Kent cu Fundaţia pentru Vacanţa Copiilor la Ţară. Avea trandafiri lângă uşa de la intrare, nalbe în grădină, acoperiş de stuf. Frumoasă ca un tablou. Acolo aveau să meargă. Ar fi fericiţi. Acolo l-ar duce pe Thomas. Dacă Stanislaus i-ar găsi, i-ar spune: *Nu te apropia de noi. Ce fel de tată eşti? N-avem nevoie de*

tine.

— *Mütti*, scânci Joachim cu ochii măriţi de spaimă când se uita la Ada.

Încercă să nu-l ia în seamă. Bănuia că Frau Weiss îi spusese lucruri groaznice despre ea, o vrăjitoare, un păduche, şi că, dacă ar da să se apropie de el, ar urla nestăpânit. Cântă, îşi zise Ada atunci, *cântă.*

— *Era frumoasă ca un fluture şi mândră ca un crin,*

Era frumoasă Polly Perkins din Paddington Green.

Se întoarse la munca ei, trecu prin material cu foarfeca şi puse semne pentru pense. Următoarele versuri, cu voce tare, hai, toată lumea de data asta:

— *Avea ochii negri ca sâmburii de pară,*

Cu-ai ei obraji nici florile nu se compară.

Thomas se opri din plâns. Ada văzu cu coada ochiului că îşi dăduse la o parte mâinile de la ochi şi se holba la ea. Un suspin adânc ieşi din trupuşorul său. Ada îşi continuă cântecul.

— *Iar părul ei aşa frumos era, lung şi buclat,*

Credeam că mă iubeşte, însă de fapt m-am înşelat.

Un alt suspin sonor umplu atmosfera, ca o ultimă zvârcolire. Ada cântă iarăşi, suficient de tare cât s-o audă Thomas, dar nu atât cât glasul să ajungă şi la urechile lui Frau Weiss.

— *Era frumoasă ca un fluture şi mândră ca un crin,*

Era frumoasă Polly Perkins din Paddington Green.

Apoi se opri. Thomas rămăsese lângă uşă, smiorcăindu-se şi privind la Ada, care începu să coasă pensele. Băiatul se puse iar pe plâns, aşa că Ada cântă din nou:

— *Când i-am cerut mâna, a răspuns „Ce nebun!“,*

Mi-a zis să isprăvesc, că e sătulă de acum.

Copilaşul tăcu din nou. Ada voia să-i zâmbească, să-i vorbească, *ich bin sein Mütti, Tomichen. Cum să-ţi fac rău? Îţi place muzica, aşa-i? Nu-ţi fie frică de mine.* Ada auzi paşii lui Frau Weiss apropiindu-se, zăvorul fu apoi tras. Femeia intră în cameră, îl apucă pe băiat de o aripă şi îl trase afară.

*

Ada continuă să ţină socoteala lunilor în cicluri menstruale, pe

care le însemna cu creta sub tăblia mesei, în dreptul anilor. Era aici deja de optsprezece luni. Iunie 1943. Zile lungi şi nopţi care se prelungeau până în zori, în care Ada nu făcea decât să preschimbe inul în fuste şi batistul în bluze, bumbacul încreţit în costume de baie, iar mătasea folosită la paraşute, în chiloţi de damă şi neglijeuri la modă. Dacă nu erau gata la timp, Frau Weiss o bătea cu catarama curelei sau cu orice altceva îi pica în mână. Mătasea aluneca uşor, aşa că Ada o împăturea pe masă şi o fixa împungând-o cu acul, atentă să nu agaţe cumva vreun firicel cu pielea ei crăpată. Ridica neglijeele ţinându-le sus cu pumnii strânşi, de teamă că le-ar putea strica. Erau moi şi calde ca mâna unui copilaş, ca mâna băieţelului *ei*, *Tomichen* al ei.

De-acum trebuia să-i facă şi lui Thomas hăinuţe. Nu mai era bebeluş, ci băiat mare deja – îmbrăcat în cămăşuţe şi jachete, pantaloni scurţi şi salopete. Era foarte atentă cu hainele lui, pe baveţele îi broda câte o maşinuţă, pe bretele, ursuleţi. Plângea în continuare în fiecare noapte, iar Ada se întreba ce grozăvii îi bântuiau oare visele. Ziua îl auzea jucându-se pe peluza din spatele camerei în care lucra ea. Avea o bicicletă cu frâne care scârţâiau, o văzuse într-o dimineaţă când ieşise să-şi deşerte găleata. Trăsese cu ochiul în grădină pe după tufa de trandafiri. Era o bicicletă pentru copii, neagră şi micuţă, cu cauciucuri late şi roţi ajutătoare. Pesemne deja învăţase să meargă pe ea. Avea să fie deştept. O lăsase peste noapte acolo, în iarbă, rezemată pe-o parte, să doarmă.

Sperase să-l zărească afară, jucându-se în grădină. Îl auzea pălăvrăgind, ţipând şi râzând, dar de văzut nu-l vedea, mereu era băgat în casă înainte ca Adei să i se permită să iasă. Odată cu septembrie, pe măsură ce noaptea creştea şi după ce prima chiciură acoperi fructele aurii de gherghin şi căptuşi iarba cu o pojghiţă scârţâitoare, Ada ştiu că n-avea să-l mai vadă, cel puţin nu în anotimpul acela.

*

Ada se trezi brusc, speriată. Auzea un vâjâit surd, ca de la o maşină de cusut sau de la o albină, un zbârnâit adânc, constant, un şuierat în văzduh, deasupra. Se apropia, se auzea tot mai tare.

Un avion. Deasupra lor. Zgomotul creştea treptat, apoi scădea, pentru a reveni în forţă. Erau mai multe avioane. Dar ale cui? O lumină palidă scăpără şi Ada auzi bubuitul unei explozii. Era departe, dar sunetele se repetară. *Bum, bum*. Îşi aminti de Belgia, de Namur, de Stanislaus. Păreau acum frânturi dintr-o viaţă şi dintr-o altă lume. Cerul negru al nopţii începu să se înroşească asemenea unei tipsii cu jar. Nu puteau fi tot nemţii, îşi zise Ada. Pesemne că sunt ai noştri. *Ai noştri*. Băieţii noştri. Să îndrăznească să spere? Războiul avea să se termine în curând. Va putea să se întoarcă acasă. Poate va fi înapoi de Crăciun. Crăciunul din 1943. Rămăseseră doar trei luni până atunci.

Frau Weiss nu scoase o vorbă de dimineaţă, dar Ada văzu că era supărată. Bombardamentul avusese loc departe, la München cel mai probabil. Oare atacaseră centrul? Sora Brigitte o fi în siguranţă? Poate că bătrânul, Herr Weiss, a fost rănit sau omorât. Ah, de-ar fi aşa, *de-ar fi aşa*, se gândi Ada.

Frau Weiss îi aruncă o rochie pe masă, cârpindu-i apoi o palmă Adei.

— Un bold! zbieră ea ţinându-l între degete. Ai lăsat un bold!

Începu s-o împungă pe Ada cu el, lovind-o peste braţe, cu care încerca să se apere, ridicându-le.

— Eu n-am nevoie de tine, continuă ea. Nici unul dintre noi n-are nevoie de tine. Nu te gândeşti c-avem aici croitorese nemţoaice, ale noastre? Sunt cele mai pricepute din lume. Îţi închipui că-mi convine să îmbrac haine făcute de tine?

Purta o rochie albastră simplă, cusută de Ada, care îi punea în valoare formele. Triunghiurile şi pătratele camuflau tăietura flamboaiantă, dându-i lui Frau Weiss cel puţin o clasă în plus. Arăta sublim, diafan, transformată de măiestria Adei dintr-o crisalidă ternă într-o frumuseţe răpitoare. Frau Weiss avea nevoie de Ada. Îi convenea să îmbrace haine făcute de ea. Îi convenea să se mândrească în faţa prietenelor, s-o pună pe Ada şi în slujba lor. N-o întrecea nici o croitoreasă. Iar Ada ştia. Ştia şi că Frau Weiss ştie asta şi că se ura pentru slăbiciunea de care dădea dovadă.

— Încă o dată, zise ea, şi tabăra de muncă te-nghite!

Tropăi spre uşă, arzându-i Adei încă un dos de palmă, în trecere:

— Mi-e silă de tine!

Prizonierele poloneze de la azilul de bătrâni veniseră din tabăra aceea. Nu arătau deloc sănătoase. Ada se întrebă dacă tabăra avea cumva de-a face cu fumul negru pe care îl văzuse când îşi deşerta găleata. Duhoarea îi amintise de un loc din Cut, de acasă, în care se topeau grăsimi. Bănuise că de la fabrică venea. Pesemne că prelucrau carne de porc sau chiar de cal, ţinând cont c-o auzise pe Frau Weiss plângându-se de cât de greu era să facă rost de carne de vită de bună calitate.

Când Frau Weiss vorbea cu prietenele ei despre tabără, ziceau că e plină de bolşevici şi de evrei, de ţigani şi de pederaşti. Aducători de necazuri, toţi. Frau Weiss scuipa cuvintele, *păduchi*, *Untermenschen.* Ada ştia o mulţime de bolşevici şi de evrei. Parcă îl auzea pe tatăl ei, şezând în fotoliul Windsor stricat din bucătăria casei din Londra: *Dacă te face cineva bolşevică, Ada dragă, tu să zici că eşti şi să fii mândră de asta.* Acasă era undeva în urmă cu un secol. Acum, lumea ei se mărginea la camera asta cu geamuri soioase şi cu gratii ruginite.

Singurul rău pe care îl făcuse Ada fusese că se încrezuse în Stanislaus. Obrajii îi ardeau, fierbinţi ca lava. Şi dacă avea să rămână prizonieră aici tot restul vieţii? Dacă războiul n-avea să se mai termine? Sau dacă îl câştigau nemţii? Ce avea ea să facă? Înşfăcă de pe masă rochia lui Frau Weiss şi o zvârli în colţul opus al camerei. Apucă foarfeca şi o înfipse în manechin, luă creta şi aruncă în geam cu ea. Dădu de pământ cu perna de ace. Se plesni peste cap, urlă apăsându-şi palmele pe ţeastă, legănându-şi trupul dintr-o parte în alta.

Îi curgea sânge din deget. Se înţepase cu vreun ac. Şi-l băgă în gură şi îl supse. Boldul. Câte-o zgârietură dureroasă de fiecare dată când Frau Weiss o împunsese. Un bold, fireşte. Începu să râdă. Un *bold*, în mijlocul bombardamentului. Închipuie-ţi! Mereu era vorba de lucruri mărunte, paiul care rupe spatele cămilei, puricele care doboară elefantul.

Dar un război se putea duce în mai multe feluri. Ada îşi lepădă hainele şi-şi trase rochia pe ea, lână fină din fire netede, neagră, delicată la atingere. Şi-o apăsă pe piele, trecându-şi mâinile peste tot trupul, de la sâni până la coapse. I se vedeau oasele prin rochie, care atârna lălâie pe ea, însă Ada, posedând haina aşa cum o pisică îşi marchează teritoriul, devenise din nou femeie. Frau Weiss n-

avea să ştie niciodată.

Ada îşi trecu mâna peste faţă. Îi curgea sânge. Pesemne că Frau Weiss o zgâriase cu inelul.

*

În ziua aceea de sfârşit de septembrie, nu la mult timp după primul bombardament, în 1943, nu veni nimeni să descuie uşa şi să îi dea drumul afară Adei. În casă se auzeau voci străine, zgomote insistente, târşâit de mobile mutate, paşi aproape de camera ei, prin bucătărie şi spălător. Soarele începu să încălzească încăperea, să-şi trimită razele prin fereastră, făcând să se ivească fire de praf. Ada bănui că era deja după-amiază. Îi era foame, sete. Casa, goală şi surdă, se cufundase în linişte. Se lăsă seara. Ada vru să aprindă becul, dar nu se întâmplă nimic. Nu mai era curent electric. Fusese lăsată-n urmă, singură.

Încercă să adoarmă, dar se tot răsuci şi picioarele i se încurcară în pătură. Şi le desfăcu dintr-odată, înspăimântată. Încercă micul ei truc, mantra ei – *Thomas. Acasă. Stanislaus. Modiste*. Era încuiată acolo. Pereţii se strângeau în jurul său, tavanul o apăsa de deasupra. Avioanele ţiuiau şi se roteau în înaltul cerului. Ada se aştepta din clipă în clipă ca purpuriul exploziei să-i lumineze camera, ca bufnitura înfundată a bombei s-o zdruncine. O dată sau de două ori, exploziile se auziră de aproape, zguduind casa şi făcând geamurile să zdrăngănească. Ada închise ochii strâns.

Oricând putea să cadă o bombă pe casă, iar ea să se sufoce în moloz, îngropată de vie. Ada se ridică şi ţipă, însă ecoul îi întoarse strigătele. Se întinse pe jos iarăşi. Capul îi alunecă de pe pernuţă şi ajunse pe podeaua de piatră, rece ca gheaţa. Stomacul o înţepa. Avea să moară aici, încuiată într-un atelier, uitată pentru totdeauna. Cine ştia că e ea acolo? I se pusese un cârcel, aşa că se chinui să se ridice în picioare şi să meargă puţin, până când spasmul o lăsă. Îi venea să se spânzure, să-şi taie venele. Gest care-i era la îndemână în orice clipă. Asta avea să facă. Înfometarea ducea la moarte dureroasă, Ada ştia.

Vă implor, nu mă bombardaţi. Lăsaţi-mă în viaţă. Se întreba ce mai rămăsese acum din München. Bănui că nemţii făcuseră acelaşi lucru în Anglia. Se strădui să nu se gândească la familia ei. Aveau

să supravieţuiască. La fel şi ea. *Norocoşi*.

De dimineaţă cineva descuie cu zgomot şi, de după uşă, o femeie masivă în rochie neagră şi cu o jachetă şi un pulover maro păşi în cameră.

— Tu, zise ea arătând cu degetul spre Ada. Ridică-te când îţi vorbesc.

Ada se supuse. Se simţea slăbită, ameţită.

— Eu sunt Frau Weiter. Începând de acum, eu comand. Goleşte aia, şi arătă spre găleată.

Ada era bucuroasă să iasă afară, să respire aerul curat şi înviorător de toamnă, să-l vadă pe ultimul prizonier în haină vărgată. Însă nu zări pe nimeni în spălător, nici în bucătărie, şi nici afară, în curte. Apa din cisternă ţâşnea în toate părţile, stropind podeaua şi plăcile de faianţă. Se uită prin tufa de trandafiri, dar peluza era pustie. Plecase oare Frau Weiss, cu tot cu Thomas?

Bicicleta lui dispăruse. Lângă ea, în noroi, zăcea un ursuleţ tricotat.

— Tu, zise Frau Weiter când Ada se întoarse, să-ţi dai jos hainele de maică, ai priceput?

Îi aruncă pe podea o cămaşă gri, mototolită.

— Nu eşti diferită cu nimic de restul prizonierilor. De ce să fii privilegiată?

Ada ridică de pe jos zdreanţa fără formă. Era subţire, fibrele nu mai aveau viaţă-n ele.

— De azi înainte eu sunt stăpână. Soţul meu e noul comandant. Ajuţi la bucătărie. Speli şi calci. Cârpeşti şi coşi. Faci tot ce-ţi cerem noi. Nu vorbeşti. Îmbracă aia şi du-te!

Frau Weiter îi făcu semn către spălător, apoi ieşi, lăsând uşa deschisă.

Ada se întrebă ce se petrecuse. Îşi dădu veşmântul jos şi-şi trase rochia peste cap. Haina aceea subţire, fără viaţă, o îngrozi. Ce devenise? Îşi împături veşmântul, îl lăsă pe pat şi ieşi din cămăruţă.

Bucătăreasa nu era prizonieră, îşi dădu seama Ada. Bine hrănită, era o femeie trupeşă, deloc subţire-n talie, cu părul cărunt

şi broboane de sudoare pe frunte şi pe nas. Bluza ei era umedă şi închisă la culoare la subsuori.

Frau Weiter îi zicea Anni şi discuta îndelung cu ea. Ada înţelese că fusese bucătăreasa ei ani la rând. Înţelese şi că *Obersturmbannführer*-ul Weiss fusese trimis în Polonia. Femeia lui ar fi vrut ca ea şi copilul să rămână în casă. Frau Weiter se arătase de-a dreptul revoltată. De ce să i se îngăduie lui Frau Weiss un tratament special, când era mai mult decât evident că ea şi *Obersturmbannführer* Weiter aveau nevoie de casa comandantului? Mai ales în vremurile de-acum, când erau atât de căutate imobilele decente. Fireşte că femeia trebuia să se stabilească în altă parte, să se întoarcă la ai ei.

Anni nu zâmbea niciodată, însă făcea mâncare bună, la care Ada o ajuta: curăţa, tăia, toca. Supă de ficat. Friptură de porc. Rulouri cu varză. *Sauerkraut. Apfelstrudel. Topfenstrudel. Auszogne.* Nu era de mirare că Anni era atât de rotunjoară, iar Frau Weiter atât de durdulie. La fel şi soţul ei, *Obersturmbannführer*-ul Weiter – un bărbat enorm, cu un burdihan ce atârna peste curea. Nasturii sacoului mai că-i plesneau, mânecile stăteau şi ele să crape pe la cusături. Ada nu văzuse niciodată un om gras în adevăratul sens al cuvântului, cum nu ştiuse până atunci nici ce e lăcomia sau de ce era un păcat. *Glandele*, obişnuia să spună mama ei. *Din cauza glandelor e. Graşii n-au cum să se abţină.* Weiter-ii mâncau de cinci ori pe zi şi de fiecare dată le era pregătită o faţă de masă curată.

Feţe de masă de in, cu bordură din broderie englezească lată de treizeci de centimetri. Să le coasă era mai anevoios chiar şi decât coaserea butonierelor, căci ochiurile broderiei erau mai mici, iar Ada avea nevoie de ac şi aţă şi mai subţiri. Munca asta îi dădea dureri de cap Adei, îi lăsa ochii împăienjeniţi. Monograme *EW*, cusute de mână sau brodate, se găseau pe orice – prosoape, cearşafuri şi feţe de pernă. Prosoape pluşate pentru oaspeţi, milieuri pentru tăvi, broderii albe, fine, cusute pentru seturile de masă. Iar ei mâncau şi dormeau fără pic de grijă. Cereau să li se schimbe aşternuturile în fiecare zi, iar Ada trebuia să fiarbă cearşafurile şi feţele de masă pătate într-un butoi de tablă, să le frece cu borax şi carbol până o mânca pielea de pe mâini, să le stoarcă afară şi să le întindă la uscat pe sfoara din grădină, pânze albe de necuprins umflându-se în vânt. Bombardamentele şi

războiul însemnau şi că ajungeai cu greu să faci rost de săpun; nici combustibil pentru încălzit apă nu era, însă Weiterii nu voiau decât aşternuturi curate şi ţipau la Ada dacă nu le respecta dorinţa, ameninţând-o că o trimit în tabăra de muncă şi-şi iau pe altcineva care să facă toate treburile în locul ei.

Ada nu se grăbea când venea vorba de întins lenjeria la uscat, nici atunci când trebuia să o strângă, căci privea toamna cum înainta şi se topea pe măsură ce florile din grădină se ofileau şi ajungeau din nou în pământ, iar frunzele se aşterneau şi putrezeau deasupra lor. Încă un an trecuse. *Căci ţărână eşti şi în ţărână te vei întoarce*. În copaci şi în lăstăriş dădeai de pomuşoare, păsărelele se înfruptau cu veselie. Trandafirul de lângă spălător se lăuda cu o recoltă bunicică; bobiţele de un portocaliu ţipător o făceau să zâmbească. Culese câteva şi le îndesă în buzunar. Avea să le privească în serile-i de singurătate. Aveau să-i amintească de grădină, de un loc în care viaţa merge înainte, plină de speranţă şi nepăsătoare.

Frau Weiter purta *dirndl*, rochii tradiţionale nemţeşti – iarna de lână sau de catifea, pentru ocazii speciale, iar vara de bumbac, cu corsaj ajustat pe corp, care-i scotea în evidenţă sânii plini. Bluze împopoţonate cu şireturi prinse la gât şi la mâneci. Le prefera pe cele brodate de sus până jos cu flori-de-colţ, cu genţiane şi alte flori de munte. Le murdărea în fiecare zi: pe fustă, supă; pe bluză, sos; pe corsaj, pete de grăsime. Picioarele îi transpirau şi îi puţeau ciorapii, se scăpa în chiloţi de pişat şi de altele, mai rele. Spălatul, cârpitul, cusutul şi călcatul erau o muncă grea când Ada trebuia să calce creţurile rochiei fără să le întindă. Se scula în zori, adormea foarte târziu în noapte. *Fă asta. Şi astalaltă.* Hainele fără gust ale lui Frau Weiter o făceau să arate ca unul din foietajele lui Anni. De parcă ar fi ţinut număr de pantomimă. Ada râdea în sinea ei. Cu părul prins în coc, ar putea trece drept un bărbat deghizat. Văduva Twanky.

În afară de ordinele pe care i le dădea, Anni nu vorbea niciodată cu Ada. Însă bucătăreasa lăsa în tigăi mâncare prinsă de pereţii şi de fundul oalei, resturi ce puteau fi răzuite, şi se făcea că nu vede dacă Ada lingea lingura sau când curăţa cu degetul un castron înainte să-l spele. Mici desfătări care rupeau monotonia supei chioare pe care Ada o înghiţea zi de zi. Anni avea bufeuri,

valuri de căldură ce-i înroşeau gâtul şi-i inundau subsuorile. Atunci deschidea toate geamurile şi uşile, făcându-şi aer cu palmele. Doamna B. avusese la un moment dat o clientă americană care purta bucăţi de vată la subraţ. *Perioada*, îi zisese ea doamnei B. la ureche, de parcă Ada era prea tânără să poată înţelege conspiraţiile vârstei, *vremea aceea a vieţii*.

Ada se gândi. Avea nişte bucăţi de material pluşat şi de bumbac moale rămase de la rochii. Nu dură mult. Două semicercuri. Panglică. Mai avea şi nişte bureţi pentru bustiere rămaşi de la Frau Weiss, îi prinse şi pe ei cu o panglică. Îi ieşiră două perechi.

De dimineaţă o descuie Anni. Ada îi dădu perniţele, arătând spre subsuori şi făcându-şi aer ca să lase de înţeles căldură. *Pentru transpiraţie*, îi zise la ureche. Anni le luă. Cine ştie, dacă o să mă spună lui Frau Weiter din cauza asta? se gândi Ada apoi. Dar nu-i păsa. Gestul o făcea să simtă că trăieşte, era o faptă bună, *Doar îţi întorc favoarea, draga mea*.

Curăţa cartofi când Frau Weiter apăru lângă ea, în cămaşă de noapte.

— Maico, ia o găleată şi urmează-mă, îi zise ea.

Ada făcu întocmai şi ajunse în hol. Nu mai călcase pe acolo de când fusese adusă în casă, în urmă cu doi ani. Era Crăciunul 1943, iar de ramurile bradului înalt din colţ fuseseră prinse lumânărele. Acum, pe jos era pus un covor şi lângă el, masivă, o servantă sculptată, din lemn de stejar, încadrată de două scăunele urâte. Frau Weiter urcă scările în grabă, trecu pe lângă fereastra cea mare, apoi de-a lungul coridorului, până în dormitor. Mirosul o lovi pe Ada înainte să vadă despre ce-i vorba: Herr Weiter zăcea întins gol pe pat, înconjurat de vomă.

— Curăţă-l, zise Frau Weiter. Şi arătând spre mizeria de pe podea: Şi după aia restul!

Nu era doar vomă. Zăcea în propriile excremente. Ada icni şi îşi acoperi gura tot timpul cât îl spălă, cu Frau Weiter suflându-i în ceafă:

— Acolo. Şi acolo. Mai freacă acolo.

Fu nevoită să-i întindă pielea pliu cu pliu ca să-l şteargă de toate murdăriile puturoase. Îi simţea carnea revărsându-i-se peste degete ca nişte gingii enorme care pulsau. *Porc*, se gândi Ada. Mâncase atât de mult la masa de Crăciun, că i se făcuse rău. Îşi

primise răsplata.

Aşternuturile. Dormitorul. Baia. Ada a curăţat toată dimineaţa şi a spălat toată după-amiaza. Frau Weiter nu o lovea ca Frau Weiss, dar cu toate astea Ada o dispreţuia mai tare. Era o nespălată şi o leneşă, o lacomă şi o delăsătoare. Ada îi ura colacii de grăsime de la încheieturile mâinilor, felul ei gârbovit de a se mişca prin cameră, ca un melc târându-se prin iarbă, ura felul ei de a râde cu Anni, *ho-ho*, felul în care o ciupea de obraji pe bucătăreasă, *Suntem atât de buni cu tine, Annerl*, faldurile de carne de pe bărbia ei, care tremurau de voie.

Seara, când o încuie pe Ada peste noapte, Anni îi strecură în buzunar un pacheţel. Pe masă o aştepta un pahar cu lapte. Ada scoase pacheţelul. O felie de prăjitură cu fructe *stollen*, învelită în hârtie de patiserie. *Danke. Frohe Weihnachten.* Crăciun fericit.

Ada se aşeză pe scaun, cu prăjitura în mână, şi suspină.

Păstrase boabele de măceşe într-o cutie. Se uscaseră şi se stafidiseră, culoarea îşi pierduse intensitatea. Nu mai făcuse asta de când era copil, de pe vremea când sluţeau măceşii din faţa caselor luxoase din West Square, dar îşi amintea metoda. Întinse hârtia de patiserie rămasă de la prăjitură, tăie boabele în două şi îi scobi de perişorii lor fini. Frau Weiter purta direct pe piele nişte chiloţi încreţiţi în talie, prinşi cu cârlige pe părţi. Pliurile formau un fel de săculeţi, iar Ada strecură perişori de măceşe adânc înăuntrul lor. Ridică prima pereche în dreptul ochilor şi o cercetă atent. Nu se vedea nimic, aşa că trecu la următoarea.

Răsuci între degete ultimul mugur. Mai erau destui în tufă. *Sunt mai multe căi de a câştiga un război*, îşi spuse Ada ca să nu uite.

*

Prietenele lui Frau Weiss veneau în continuare la ea cu materiale pe braţe şi fotografii în mână. Ada trebuia să le coasă hainele după ce-şi termina toate celelalte treburi. Ştia că dacă le-ar fi refuzat ar fi fost trimisă în tabăra de muncă. Frau Weiter n-avea nevoie de Ada, nu în acelaşi fel în care o folosise Frau Weiss. Ar fi vrut să le întrebe pe-acele femei de Frau Weiss, însă ştia că nu trebuie să scoată nici o vorbă. Aşa că asculta ce spuneau ele.

Obersturmbannführer-ul Weiss era acum responsabil de altă tabără, Neuengamme. Aproape de Hamburg, din câte pricepuse Ada. Dar despre Frau Weiss nu pomeneau nimic, nici despre micul Thomas. Germania se ţinea bine. Războiul avea să se sfârşească în curând.

*

Copacii începură să se umple de muguraşi verzi. Ada putu să lase deoparte mănuşile din tweed, pe care şi le mai trăgea doar noaptea. Pe timp de zi le folosea pe cele din caşmir, dar moliile le găuriseră în palme, iar marginile li se zdrenţuiseră. Lâna se umpluse de mizerie. Cât mai dura războiul ăsta? Însemnă încă o lună în calendarul ei de sub masă. Martie 1944. Era în casa aceea de mai bine de doi ani. Durerile de cap o năpădeau atât de cumplit, că uneori nu mai vedea pe unde coase. La butoniere şi la cheotori îi era cel mai greu. Trebuia să ţină materialul în dreptul ochilor, să poată vedea buclele şi să se întoarcă cu rândurile drepte, egale.

În luna aprilie din acel an, într-o dimineaţă devreme, înainte să apuce să se schimbe de veşmântul în care obişnuia să doarmă, se trezi cu Herr Weiss la uşă. Uneori se întrebase dacă nu cumva murise între timp. Sperase chiar. Renunţase să mai pândească în fiecare seară bastonul lui ţăcănind pe coridor. Odată ce nepotul lui plecase, Ada îşi închipuise că Herr Weiss n-o să mai vină. Însă iată-l acum acolo, rânjindu-i strâmb şi dând din cap. Venise să-şi primească răsplata. Ada tivea o fustă. La vederea lui, o scăpă pe podea. Foarfeca îi căzu şi ea din poală, zdrăngănind.

— Herr Weiss, zise ea. Nu mă aşteptam să vă văd.

— Am spus că mă voi întoarce.

Băgă mâna în sacou şi scoase de acolo un jurnal.

— Mi-am notat ceva, zise el. Ştii ce zi e azi?

Ada clătină din cap.

— E aniversarea Führerului. 20 aprilie 1944.

Bătrânul zâmbi din nou şi-şi croi drum prin cameră până la ea. Şchiopăta mai pronunţat acum, se strâmba de durere la fiecare pas. Respira cu gâfâieli muşcătoare. Fusese bolnav, îşi dădu seama Ada.

— Faci treabă bună, zise el arătând cu bastonul spre rochiile şi

costumele ce atârnau în jurul camerei, agăţate de brâul de lemn. Ştii cum ţi se spune aici?

Ada clătină din cap.

— Ţi se spune croitoreasa de la Dachau. Se vorbeşte despre tine în tot oraşul. Avem aici o comunitate destul de impresionantă. Influentă, ştii. Şi nu doar în Dachau, ci şi la München. În Berlin. Mâine-poimâine aflu că ţi s-a dus vestea până la Führer, râse el cu un hârâit răguşit care sfârşi în scuipat prelins pe buze. Exagerez. Führerul e prea ocupat să se deranjeze cu asemenea trivialităţi.

Îşi flutură bastonul prin rochiile agăţate, scoţând la iveală cusăturile impecabile şi croiala fără cusur. Îi zâmbea Adei de parcă avea în faţă o copilă.

— Am o prietenă, îi zise. Îşi caută o nouă croitoreasă. Trebuie să fie cineva discret. Aşa că, m-am gândit eu, cine să fie mai discretă decât *Nönnlein* a mea?

Îşi dădu drumul încet în fotoliul vechi, apoi îşi lăsă bastonul jos, la picioare.

— Vino, îi zise el, bătându-se cu palma pe genunchi. Ar trebui să fii încântată că mă vezi.

Ada ştia ce urma. Îşi ridică taburetul.

— Nu, draga mea, lasă scaunul. Hai, aşază-te mai aproape de mine.

Ada putea să stea pe podea, să-i înhaţe bastonul în caz că încerca ceva. Se apropie, aşadar, iar el îi luă mâna şi o trase spre el astfel încât Ada fu forţată să i se aşeze în poală. Înghiţi în sec. Herr Weiss nu mai făcuse niciodată asta. De fiecare dată stătuseră unul lângă altul. Însă acum erau singuri, iar Ada ştia că ţipetele ei n-ar fi fost auzite, n-ar fi contat.

Herr Weiss îi mângâie mâna.

— Ţi-a fost dor de mine?

Ada tăcu.

— Mie mi-a fost.

Îi trase mâna la prohab şi rânji ca un ţap în călduri:

— După cum vezi.

Ada încercă să se ghemuiască. În felul acesta îl simţea cât mai puţin.

— *Nönnlein*, zise el desfăcându-i degetele din pumn. Am veşti pentru tine.

Îşi puse mâinile în jurul ei şi o trase mai aproape. Ada observă câteva fire albe de barbă pe obraz şi alte câteva sub buza de jos. Îi simţea respiraţia duhnind a alcool şi-i vedea firişoarele de vene înfăşurându-i-se pe sub pielea obrajilor, ochii şterşi, de culoarea absintului. Avea buzele crăpate. Speră că n-avea să o sărute.

— Eu plec, zise el. Astăzi. Voi pleca departe. S-ar putea să nu te mai văd niciodată.

Ada se destinse. *Slavă Domnului!*

— Dar înainte să mă duc, zise el dezmierdând-o cu dosul palmei, vreau să primesc ce mi se cuvine.

Ada înghiţi în sec.

— Pentru toate astea – şi arătă spre tot ce îi înconjura, spre rochiile care atârnau pe pereţi – şi pentru cele care vor urma.

Îi pipăia talia, atingându-i sânii cu degetele sale răsfirate.

— Doar un cuvânt să spun, continuă el, şi toate astea dispar. Ai auzit de Ravensbrück?

Herr Weiss trăgea de hainele ei, i le ridica tot mai sus, pipăindu-i piciorul.

— E destinat femeilor. Criminale. Evreice. Poloneze. Ţigănci. *Lesbiene*.

Scuipă ultimul cuvânt. Ada simţi picături de salivă pe obraz. El bâjbâi între coapsele ei. Ada încercă să-şi încrucişeze picioarele, însă el o sili să şi le desfacă.

— E departe.

— Vă rog, zise ea. Am depus jurământul de castitate.

— Ştiu, răspunse el. N-aş viola o *măicuţă*, adăugă, iar cuvintele parcă-i ieşiră printre dinţi. *Dacă* asta ai fi cu adevărat.

Ada simţi că sângele îi năvăleşte în trup, forţând inima să-l pompeze mai departe. Linişteşte-te, *linişteşte-te*. De unde să fi aflat? Trebuia s-o creadă că e călugăriţă.

— Atunci, n-o faceţi.

Her Weiss îi dădu drumul din braţe, însă o ţinu în continuare strâns de mână. Era neaşteptat de puternic, prea puternic faţă de Ada.

— Nu te-ai învăţat, aşa-i? Nu-mi zici tu mie ce să fac! *Măicuţă.*

O scutură de braţ, uitându-se la ea îndârjit.

— Dezbracă-te!

— Vă rog, zise Ada. Vă rog, nu.

O strânse de încheietură lingându-şi buzele.

— De fapt, trupul tău gol m-ar dezgusta.

Îi dădu drumul.

— Eşti prea slabă. Nimic din tine nu-mi aminteşte de o *femeie*. Dă-ţi jos tot, dar păstrează-ţi cămaşa.

Degetele Adei tremurară în timp ce-şi scotea scapularul peste cap şi-şi lepăda veşmântul. Bătrânul o privea, cu ridurile strânse într-un rictus de lăcomie. Avea să descopere că nu era fecioară, după care ce-avea să fie cu ea? Avea s-o trimită la Ravensbrück sau la un bordel? Her Weiss îşi ridică bastonul.

— Şi lasă-ţi voalul pe cap. Nu cred că părul ar fi punctul tău forte, râse el, un hârâit scârnav ieşit din gât. Acum, vino mai aproape.

Se aplecă în faţă şi o prinse de braţ, trăgând-o pe Ada încă o dată deasupra lui. Ada îngheţă când el începu să bâjbâie la prohab, să se frece de ea, s-o frământe prin cămaşă.

— Ajută-mă, îi zise el smucindu-i mâna spre penis.

Gemu. Era gata.

Când gongul anunţă cina, Herr Weiss o împinse la o parte.

— Acum voi avea o poftă de mâncare… Anni pregăteşte un ospăţ pe cinste pentru *Obersturmbannführer* Weiter şi fermecătoarea lui soţie. *Schlackwurst*. Lebăr. Brânză. Pacheţele de primăvară. Miere. Cafea. *Sekt*. Rămâi cu bine, Soră Clara.

Se ridică, îşi îndesă cămaşa în pantaloni, se încheie la prohab şi îşi luă bastonul de pe podea.

— O să pun o vorbă bună pentru tine la prietenii mei.

Ieşi din cameră şi încuie uşa în urma lui.

Îi murdărise cămaşa. Ada luă un rest de material şi frecă pata. Tremura. Se întinse după veşmânt şi îl trase pe ea. N-avea să îl mai vadă niciodată. Îi era foame.

*

O oboseală crâncenă se încuibă în ea şi-şi înfipse rădăcinile în muşchi, iar acum îi storcea creierul. Ada intra în aşternutul ei noaptea foarte târziu şi trebuia să fie în picioare când se crăpa de ziuă, prea istovită să mai plângă sau să viseze. Ţinea socoteala lunilor în continuare, însă primăvara şi vara acelea nu însemnară

decât muncă grea şi searbădă. Frau Weiter o pusese să le spele *Federbetten*-ul, un soi de plapumă plină cu puf şi pene, cu care se înveleau ei iarna. Ada trebui să bată cu un băţ tot ce avea pilota înăuntru, în timp ce Frau Weiter stătea şi se uita. *Încă. Mai trebuie. Pune osul la muncă.* Adei abia dacă-i mai rămăsese forţă să ţină băţul, darămite să şi bată. După asta, veni rândul draperiilor – să fie date jos din fiecare cameră – brocarturi groase, care împiedicau curentul de la geamuri, iarna – şi să fie spălate, după ani de zile de adunat praf, apoi să fie întinse la uscat şi la aerisit, să fie strânse şi călcate, pregătite şi puse la loc, repejor.

— Pune-ţi pe tine rochia curată, îi zise Frau Weiter într-o dimineaţă de toamnă când Ada agăţa draperiile de brocart. Vezi să fii spălată pe mâini şi pe faţă.

Ada făcu întocmai cum i se ceruse. Frau Weiter o încuiase în camera ei. Ada aşteptă, privind soarele cum urcă în înaltul cerului, apoi cum coboară dincolo de case. Nu mâncase nici de dimineaţă, nici de prânz, iar stomacul începu s-o doară, de parcă o menghină voia să-i strivească măruntaiele. Avea multe treburi, dar fusese zăvorâtă acolo. Urma să trebăluiască toată noaptea ca să recupereze, să termine de spălat şi de călcat. Uşa se deschise, iar Frau Weiter intră însoţită de o femeie pe care Ada n-o mai văzuse niciodată şi de doi câini Scottie. Frau Weiter se ţinea departe de femeie, gura strâmbându-i-se într-un rânjet dezaprobator şi ţinându-şi nasul pe sus.

Unul dintre câini veni la Ada şi-i adulmecă genunchii, dând din ciotul lui de coadă. Avea răsuflarea caldă, nasul rece şi umed. Ada îşi dori să-l poată mângâia, să-i simtă căldura mătăsoasă a blănii, iar el să sară pe ea jucăuş şi vesel, dând să o lingă. Îşi dorea afecţiunea unei alte fiinţe.

— Negus! strigă femeia. *Komm*, se bătu ea uşor pe coapsă, iar câinele se întoarse la ea.

Ada vru să-i zică *E-n regulă. Nu mă deranjează*. Tânjea după acel animal care-i spusese *Iată-te şi pe tine. Tot un om.* Până şi câinii aveau nume.

— *Sitz*, continuă femeia, ridicând un deget spre câine.

Ada nu se putu abţine şi-i aruncă o privire furişă necunoscutei. Suplă, cu sânii mari, bine făcută. Părul şaten-deschis, nici lung, nici scurt, îi cădea pe umeri în valuri. Rotundă la faţă şi luminoasă.

Tânără cum era, te atrăgea, dar n-avea chipul unei frumuseţi care să se păstreze şi peste ani. Nu purta machiaj, doar puţin ruj. *Ruj.* În ultima vreme, nici una dintre femeile văzute de Ada nu avusese ruj pe buze.

Purta un costum alb. Fusta era dreaptă, până la genunchi, iar sacoul scurt, cambrat, cu peplu, avea guler larg. Femeia îl purta încheiat, iar pe dedesubt Ada zări în partea de sus o bluziţă tricotată. Ai fi putut s-o vezi în piaţa din Cut, *Cinci livre de cartofi, câteva cepe, patru mere, nişte tacâmuri.* Ea şi Văduva Twanky, dacă Văduva şi-ar fi putut şterge zâmbetul acela dispreţuitor: *Aţi călcat în balegă, doamnă? Să fiţi mai atentă.* O femeie atât de banală, care nu punea în valoare ce-avea mai bun.

— Asta-i măicuţa, zise Frau Weiter. Croitoreasa despre care aţi auzit vorbindu-se.

Necunoscuta privi în cameră de jur împrejur. Ada lucrase o rochie de seară pentru una dintre prietenele lui Frau Weiss, de un verde de culoarea sticlei, un model cu spatele gol. Atârna agăţată lângă perete. Ada îşi luase un răgaz înainte de a-i coase tivul, aşa cum îi zisese Isidore: *Dă-i voie să se lase, Ada, dă-i voie să se lase. Priceperea unei croitorese la tiv se vede.* Pe masă avea nişte material, o stambă înflorată din care o altă cunoştinţă a lui Frau Weiss îi comandase o bluză, iar alături, împăturit, tiparul pe care Ada îl decupase deja.

— *Ja*, mă bizui că e la fel de bună pe cât zice toată lumea că e.

Desfăcu pacheţelul pe care-l adusese, dând la iveală o bucată de mătase neagră. Îl împinse pe masă înspre Ada. Ada îl trase mai aproape şi, trecându-şi degetele peste material, îi simţi relieful şi nervurile, strălucirea şi trăinicia. *Douppioni.* Nu mai văzuse o mătase atât de bună de pe vremea când lucra la doamna B.

— Îmi trebuie o rochie de seară, zise femeia. Mi s-a spus că eşti cea mai bună.

Era un compliment, iar Ada roşi, fiori de mândrie revărsându-i-se în tot trupul. Nimeni n-o lăudase, nu în felul acesta. De la femeie la femeie. Îi era ruşine, nu se recunoştea. Biată creatură gata să dea din coadă pentru a fi apreciată. Femeia asta nu făcea decât să-i azvârle nişte firimituri menite s-o flateze, firimituri pe care Ada le înghiţea cu poftă, ca o vrăbiuţă lihnită. *Mulţumesc. Vă sunt profund îndatorată.*

— Am trei croitorese, îi zicea femeia lui Frau Weiter. Una în München, una în Berlin şi una în Berghof. Nu-ţi poţi închipui cât sunt notele mele de plată. O avere. Plătesc pentru tăcerea lor, fireşte. Şi nu m-ar deranja, continuă ea, dacă ar fi bune de ceva. Fuste. Pantaloni. Rochii tradiţionale. Femeia clătină din cap: Sunt vrednice. Dar farmec? Ce iese din mâinile lor nu are aşa ceva.

Se aplecă şi luă în braţe un câine, ridicându-şi bărbia cât să poată fi linsă. Zâmbi, îi dădu drumul să sară pe podea, apoi se întoarse către Ada.

— Dar ce faci tu are farmec, înţeleg.

Se opri în faţa rochiei de seară verde, îşi plimbă degetele peste fustă, se întoarse şi-i aruncă o privire lui Frau Weiter.

— Răutăţi. Minciuni. Dar de ce-ar trebui să stea adevărul în calea bârfelor, Frau Weiter? Mulată, făcu ea o piruetă şi i se adresă Adei, o vreau mulată. În evantai de la genunchi în jos. Ca o sirenă.

Douppioni era un material tare şi, deşi uşor elastic, nu-i convenea să se tragă de el. Aproape că-l auzea pe Isidore spunându-i: *Ăsta se uită la sport, dar nu-l şi practică.* Femeia era suplă, însă avea gambe musculoase şi umeri pătrăţoşi. Ada şi-o putea închipui uşor jucând tenis, înotând sau în Liga Femeilor pentru Sănătate şi Frumuseţe, cu pantalonaşi bleumarin şi bluză albă, rostogolindu-se înainte şi înapoi. Rochia trebuia să fie suplă, să prindă viaţă ca un soi de piele, nu întinsă ca un linţoliu.

— Cu gât înalt, continuă femeia. Cu spatele gol. Şi cu trandafiri.

Scoase din geantă o bucată de ţesătură roşie şi i-o arătă Adei. Mătase pură, de un purpuriu intens. Ceva rar. Mototoli materialul, apoi îl duse demonstrativ la gât.

— Trandafiri, zise ea. Aici, în jurul gâtului.

În combinaţie cu o fustă-sirenă, trandafirii ar fi înzorzonat, ar fi stricat linia şi simplitatea la care se gândea Ada. Trandafirii ar fi fost un dezastru. Însă un singur trandafir, unul mare, *corsage*, în centru-stânga, chiar sub linia gâtului, asta ar fi însemnat *clasă*. Ada înghiţi în sec, trase aer în piept, dar nu zise nimic. Femeia nu avea gust. Ada era nevoită să-i arate. Să nu amestece lucrurile, să dea graţie rochiei. S-o facă mai *soigné*. În asta consta farmecul, magia. Se urî pentru că gândea în felul ăsta, pentru că era nevoită să spună *Doamnă, poate aşa...?* De ce-i păsa cum arăta nemţoaica asta? Fiindcă doar lucrul ăsta îi era permis şi îi aparţinea, în

acelaşi timp, doar el o împlinea, o întregea ca om.

— Va trebui să vă iau măsurile, madame. Fără haine. Pentru precizie.

— În cazul ăsta, va trebui să vă dezbrăcaţi, îi zise Frau Weiter, adăugând: Nu vă faceţi griji. O să rămân şi eu.

Femeia ridică din umeri.

— Ştiu ce trebuie să fac, i-o tăie ea, nu e nevoie să îmi spui.

Se aplecă şi alintă un câine, scărpinându-l după ureche:

— Nu trebuie să-mi spună ce ştiu şi eu, nu-i aşa, Stasile, drăguţule?

Câinele se tăvăli şi dădu dintr-un picioruş din spate, în timp ce ea-i dezmierda burtica.

— *Mütti* a mai făcut asta de-atâtea ori.

Se ridică, îşi descheie sacoul şi se uită după o agăţătoare, sfârşind prin a i-l pune lui Frau Weiter în braţe, de parcă ar fi fost cuier. Ada tuşi pentru a-şi înăbuşi râsul.

Rămăsese în lenjeria ei din satin, un sutien crem şi boxeri asortaţi, cu bretelele şi marginea ciorapilor abia ieşind de sub linia dantelei. Era o femeie puternică, avea o constituţie atletică, fără piele care să atârne, fără surplus. Ada îi luă măsurile: deasupra bustului, bust, sub bust. Talie, şolduri, lungime. Şi le notă pe o bucată de hârtie. De la ceafă în talie, din talie la glezne. Lăsă foaia lângă maşina de cusut, împreună cu celelalte comenzi, să nu se rătăcească.

*

Bombardamentele aeriene s-au îndesit în toamnă. Ada privea cerurile arzând şi aştepta să audă bubuiturile, numărând secundele între lumină şi zgomot de parcă ar fi fost vorba de o furtună cu fulgere. *Optsprezece mile depărtare. Douăsprezece. Nouă.*

Crăciunul trecu. Însemnă în calendarul ei. 1944. Al şaselea Crăciun departe. Cele mai multe, petrecute în casa asta. Oare câţi mai avea să rămână acolo? Thomas avea să împlinească cinci ani în februarie. Nădăjduia că e în siguranţă, că e fericit. Nădăjduia că Frau Weiss îl strânge la pieptul ei în timpul bombardamentelor: *Nu-i nimic, Tomichen, Mütti e-aici. O să aibă grijă de tine.*

Văduva Twanky, *Obersturmbannführer*-ul Weiter şi Anni se ascundeau în pivniţă în timpul raidurilor, iar dimineaţa ieşeau de-acolo zburliţi şi mânioşi. Ruşii erau tot mai aproape, englezii, de asemenea. Şi americanii. Chiar dacă de fiecare dată auzise vorbindu-se doar despre cât de bine se descurcă Germania, Ada tot se mira: dar dacă le merge atât de bine, de ce mai luptă? Acum înţelegea adevărul. Germania putea şi să piardă, Germania chiar pierdea. Ada vedea cum ochii lui Frau Weiter se îngustau de ură, de parcă vina i-ar fi aparţinut ei, prizoniera.

Boilerul era la subsol, un cazan negru ce înghiţea cărbuni şi lemne pe care Ada trebuia să le vâre înăuntru dimineaţa şi seara. Iarna aceea, 1944-1945, fu mai aspră. Ada nu ţinea minte să mai fi prins una atât de geroasă. Tremura cât era ziua de lungă în cămăşuţa ei subţire, iar noaptea, în aşternuturi, îşi freca picioarele să şi le încălzească. Îşi punea pe ea veşmântul, apoi tunica, fustele, chiar şi voalul, după care se învelea cu pătura pusă în două şi, peste, cu veşmântul vechi al Sorei Jeanne, însă gerul se strecura pe sub ferestre, trimiţându-şi mângâierile de gheaţă să-i atingă faţa. *Bum. Bum.* Ada numără: *opt, şapte, şase mile*. Bombele cădeau tot mai aproape. Uşile se zguduiau, casa se scutura din temelii. Ada îşi prinse la gât crucifixul, aşa, să-i poarte noroc.

Spuzeala care-i apăruse lui Frau Weiter nu dispăruse. Avea vergeturi vinete în jurul taliei, pe care Anni le tampona cu calamină. Medicul nu-i dibuise cauza bolii.

— Da' atunci ce ştie? protesta Frau Weiter cu o voce piţigăiată, de copil.

Scuipă spre Ada o flegmă scârboasă care-şi rată ţinta, lipindu-se de podea.

— Tu eşti de vină! Am bube dulci. Impetigo. Zona zoster. Tu, care eşti jegoasă toată. Respingătoare!

Frau Weiter smulse alifia din mâna lui Anni, îşi scărpină furios băşicile, îşi trase în sus cămaşa şi îşi potrivi bretelele pe umeri. Ada aşteptă să plece. *Văduva Twanky.*

Rufele îngheţau pe sârmă. Ada le ducea ca pe nişte plăci fragile la subsol, unde le înfăşura în jurul cazanului. Vântul viscolise zăpada, o adunase în jurul casei până în dreptul ferestrelor. Cerul era albastru, senin. Adei îi plăcea mai mult când era gălbui şi acoperit de nori. Atunci era mai cald, chiar înainte să înceapă să

ningă. Fumul de la fabrica din apropierea taberei se înălţa zi şi noapte spre cer, formând nori negri şi urâţi ce traversau grădina, lăsând în urmă pete de funingine. Ada auzea dinspre tabără zgomote pe care nu le mai auzise până atunci – camioane cu motorul turat, ordine răcnite, *Raus! Beeilung!* Bufnitul surd al marşului oamenilor. Ceva se schimba. Pe timpul iernii, când copacii rămâneau fără frunze, dacă se furişa până în colţul cel mai îndepărtat al grădinii, Ada putea zări aleea care ducea spre tabără. În fiecare dimineaţă când întindea rufele, în fiecare seară când le strângea, vedea tot mai mulţi oameni sosind. Arătau gârboviţi, epuizaţi. Unul se prăbuşise, iar un gardian călcase peste el, mergând înainte. Se auzise un pârâit înfundat, de parcă fusese ruptă o rămurică. Omul nu s-a mai ridicat.

Tabăra. Fabrica. Ada îşi închipuise dintotdeauna închisorile ca pe nişte clădiri victoriene înalte, cu gratii la geamuri. Apucă cearşaful îngheţat. Închisoarea asta era altfel. O trecură fiorii. Ceva nu era în regulă. Fumul. Mirosul. Cuvintele pe care nemţii le foloseau. *Untermensch. Ungeziefer.* Păduchi. Mai demult, ajunsese la urechile ei cum că în Londra şobolanii din canale sunt gazaţi, după care li se dă foc.

Ada aproape că-şi pierduse orice speranţă în legătură cu femeia cu *douppioni* şi cu câinii, însă ea apăru într-o dimineaţă din ianuarie 1945, pentru probă. Purta o fustă simplă şi un compleu bluză-cardigan, iar cei doi Scottie o însoţeau iarăşi. Ada avusese material din belşug pentru trenă, însă îi croise rochia dreaptă, simplă, mulată pe corp. Las-o să-i aprecieze farmecul.

— Dacă în continuare vă doriţi trena, zise Ada, material a rămas destul.

Îi crease un singur trandafir, punând mătasea pe bie, îndoind-o şi învârtind-o astfel încât să-i iasă bogat şi înflorit. I-l însăilase chiar sub linia gâtului, în stânga. Necunoscuta se strecură în rochie şi Ada i-o prinse la spate cu ace de siguranţă.

Stând acolo aşa, cu pielea umerilor strălucind în nuanţe de fildeş ce contrastau cu mătasea ca abanosul, trandafirul părea o pată lucioasă de purpură.

— Aici nu există oglindă, va trebui mergeţi cu Frau Weiter.

Fiecare client fusese nevoit să folosească o oglindă dintr-un

dormitor, răsucindu-se acolo când pe o parte, când pe cealaltă, văzându-se din spate, din faţă, vorbind despre îmbrăcăminte departe de Ada, de parcă nu ea o făcuse. Ada nu pricepuse niciodată de ce nu i-au dat voie şi ei să aibă o oglindă în cameră. Se temuseră oare c-ar fi putut s-o spargă? Să-i ameninţe cu un ciob la beregată? Ar fi putut-o face la fel de bine şi cu foarfeca. Sau să fi fost oare prea orgolioşi? Nu voiau să-i arate că *se ştiau* nevrednici de acele creaţii?

— *Komm*, le zise femeia câinilor.

— Puteţi să-i lăsaţi aici, zise Ada. Am eu grijă de ei.

Necunoscuta ezită. Zâmbi.

— *Bleib!* zise ea rămânând cu degetul în aer până când cei doi câini şezură şi se culcară la pământ.

Ada aşteptă să plece Eva, apoi îi chemă. Cu trupurile lor calde şi subţiri, cu blană mătăsoasă, scânceau amândoi, luptându-se care s-o lingă pe faţă. O gâdilară cu mustăţile, iar Ada îi îmbrăţişă strâns şi le sărută frunţile de parcă ar fi fost ultimele creaturi pe care avea să le mai vadă vreodată, iar gestul ei – ultima dovadă de afecţiune pe care o împărtăşea. Începu să plângă, ştergând lacrimile căzute pe blana lor, trecându-şi mâinile pe faţă, să-şi zvânte obrajii.

— *Schön*, zise femeia când se întoarse în încăpere. Elegantă. *Perfekt*.

Câinii se repeziră la ea.

— *Sitz*, zise ea, iar ei şezură, măturând podeaua cu coada.

— Rămâne fără trenă? întrebă Ada. Cu un singur trandafir?

— Ai avut dreptate. Mulţumesc. *Danke*.

Cine se mai deranjase să-i mulţumească până în clipa aceea? Ada înghiţi în sec. Se ura că simte atâta recunoştinţă, era patetic, însă blândeţea nu era de ici, de colo.

— Trebuie să pun semne pentru tiv, zise Ada. Vă rog, urcaţi pe taburet, dacă nu vă deranjează. Ada se apropie de Eva şi îi dădu scaunul ei: Aici. Aveţi grijă.

Când făcu întocmai, femeia se aplecă asupra ei. Frau Weiter rămăsese cu gura căscată. Ada nu îndrăznise niciodată să-i ceară să urce pe scaun. Era prea grea, iar picioarele ei, prea grase ca să le mai poată ridica atât. Ada atinse cu degetul piciorul clientei, chiar deasupra gleznei.

— Asta cred că ar fi lungimea potrivită, doamnă. Mai lungă decât s-ar târâi pe pământ. Puţin mai scurtă, ar fi între lungimi.

Împunse materialul.

— Când zic eu, vă întoarceţi, şi împunse din nou şi din nou, în vreme ce necunoscuta se rotea cu paşi mici de tot, astfel ca tivul să iasă egal de jur împrejur.

Ada nu mai discutase vreodată cu celelalte femei despre ce cususe, cum nu vorbise nici cu Frau Weiss sau cu Frau Weiter, nu întrebase nici măcar *E pentru o ocazie specială?* sau *Mergeţi într-un loc frumos?* Şovăia dacă să-şi permită aşa ceva cu femeia aceasta, dar, în fond, ce avea de pierdut?

— Vă vine bine rochia, doamnă, zise Ada. Îmi permiteţi să întreb pentru ce ocazie este?

— *Nein!* strigă Frau Weiter. Cum îndrăzneşti?!

— De ce să nu întrebe? zise femeia, apoi se întoarse către Ada: E secret, continuă ea, ducându-şi degetele la buze. Să zicem că e pentru ziua la care visează orice femeie.

Văduva Twanky crăpa de furie. Ai fi zis c-avea să cadă secerată în orice clipă. Oricând. Bun. Însemna că Ada putea să-i mai spună câte ceva femeii. Anume că negrul nu e culoarea potrivită pentru *ziua aceea specială*, ci mai degrabă pentru o înmormântare.

— Să purtaţi tocuri, zise ea. Şi părul dat pe spate, să nu vă acopere faţa.

Străina zâmbi. O femeie drăguţă, normală.

— Măicuţa nu spune nimic nelalocul lui, rosti femeia către Frau Weiter. Să n-o pedepseşti pentru asta.

Frau Weiter trase adânc aer în piept, tăcu câteva clipe. Ada citea pe chipul ei stânjeneala.

— Aşadar, sunteţi mulţumită de mica mea croitoreasă? întrebă ea pe un ton mieros, modulat.

— Foarte mulţumită, zise necunoscuta. Iubitului meu îi va plăcea rochia asta. Va fi preferata lui, fără îndoială. Unde mai pui că a fost gratis? râse ea. Asta-i va plăcea cel mai mult.

Coborî de pe scaun, se ridică pe vârfuri şi făcu o piruetă.

— Trimite-mi-o când e gata, îi zise ea lui Frau Weiter. La Berlin. Măicuţă, cine ştie, poate ne mai întâlnim.

Lepădă rochia şi îmbrăcă la loc hainele cu care venise, îşi chemă câinii şi plecă.

Îi rămăsese material. Femeia nu i-l ceruse înapoi. Un metru, poate şi mai mult. Suficient pentru un sacouaş cu mâneci raglan, trei sferturi, cu o pată purpurie pe sânul stâng, căci avea şi destulă mătase pentru un trandafiraş.

Avioanele se auzeau aproape în fiecare noapte. Uneori urmau fulgere de lumină şi explozii, alteori zburau mai departe fără să bombardeze. Frau Weiter era din ce în ce mai agitată, iar iritaţia de pe mijlocul ei începuse să sângereze, sânge pe care tot Ada trebuia să-l cureţe de pe desuurile ei. Oribilă muncă, dar merita s-o vadă suferind. *Obersturmbannführer*-ul se întorcea acasă din ce în ce mai târziu. Ada înţelese că *Obersturmbannführer* Weiss se întorcea să-şi reia lucrul. Auzise la Frau Weiter, în timp ce-i răcnea soţului ei ceva legat de asta. Şi Thomas, se gândi ea. Unde e Thomas? Dă, Doamne, să fie în siguranţă. Undeva la ţară, departe de bombele de-aici. Războiul mergea prost pentru Germania. Ada o auzise pe Frau Weiter urlându-i lui Anni. Nemţii împinseseră liniile americane înapoi în Franţa, însă îi costase prea mult, iar acum ruşii erau mai aproape cu fiecare zi. Şi ruşii erau nişte bestii, indisciplinaţi, răzbunători. Cine o să îi apere de ei?

— A cui e vina? ţipase ea. Ce-o să ni se întâmple? Cui îi pasă de noi acum?

Zilele creşteau, însă era la fel de frig. Acolo unde Ada spăla rufele se făcea gheţuş, şi nu o dată alunecase şi căzuse. Anni rămăsese în continuare la bucătărie şi gătea, dar mâncarea era puţină. Şinele de cale ferată şi şoselele fuseseră bombardate, transporturile încetaseră. Englezii aruncaseră în aer câmpurile şi fabricile, aeroporturile şi rezervele de muniţie. *Avea să se termine curând.*

Speranţa înrăutăţise lucrurile, devenise un cal nărăvaş care trebuie ţinut în frâu zi după zi. Ada nu mai era sigură că-i reuşeşte. Mâinile îi tremurau şi în repetate rânduri o încerca un plâns pe care nu şi-l mai putea controla – plângea aplecată peste chiuvetă, cu coatele în apă, privindu-şi lacrimile cum cad ca nişte pietricele, străpungând apa şi formând cercuri, la fel ca mătuşica Lily când avusese probleme cu nervii. Venise să stea la ei atunci, petrecându-

şi zilele în ţipete şi plâns cu sughiţuri. Aveau s-o lase nervii şi pe Ada? Era şi ea pe punctul s-o ia razna? Acum, când aproape că se terminase? După ce rezistase toţi anii ăştia?

Le rămăseseră nişte legume cultivate de prizonieri, însă rezerva scădea văzând cu ochii, iar recolta de primăvară nu era încă gata. Câteva cepe stricate la mijloc. Cartofi care începuseră să încolţească. Varză, mai mult frunze decât miez. Ada se hrănea cu cojile, dar Anni o lăsa în continuare să răzuiască tigăile şi să scurgă ultimele picături de supă. Conservele de peşte se împuţinaseră şi făina n-avea să le ajungă nici până la sfârşitul lunii. Anni cocea pâine, însă o dădea cu raţia, fiecare persoană primea câte o felie pe zi, şi Ada nu intra la număr. Anni meşterise şi un fel de capcane pe care le întinsese în grădină şi prinsese un porumbel. I-a sucit gâtul, l-a jumulit şi l-a pus în tocană. Pe Ada o dureau tot mai multe, ameţea şi se constipase. Slăbise şi mai mult, era tot mai plăpândă. Nu mai avea putere să spele, să calce sau să cârpească. Frau Weiter ţipa la ea continuu, o îmbrâncea şi o lovea, o bătea cu cureaua. Ciclul încetase să-i mai vină, de parcă efortul necesar acestui lucru ar fi fost mai presus de puterile trupului şi s-ar fi irosit sânge preţios.

Rochia din mătase neagră luase drumul femeii care-o comandase. Ada trebuia să termine sacoul. Mai rămăsese să-l coasă, dar nu avea cu ce. O să deşire material. Da, aşa o să meargă. *Douppioni* zdrenţuit, filamente delicate care ies din ţesătură. Ca soldaţii, îşi zise Ada, strânşi în rânduri, sunt puternici ca bivolii; însă luaţi unul câte unul, puteau fi doborâţi, puteau fi *frânţi.*

Într-o dimineaţă intră în bucătărie şi i-l dădu lui Anni, ducându-şi totodată degetul la gură, în semn să tacă. Un dar. Pentru tine. Nu-i putea spune că e din materialul rămas de la rochia femeii aceleia, singura care-i arătase bunătate.

Zăpada începu să se topească. Iarba era murdară de noroi, iar Ada trebuia să aibă grijă să nu cumva să atingă aşternuturile de jos. Primele narcise, proaspete şi gingaşe, înveseleau stratul de flori, iar copacii începură şi ei să se învelească într-un verde luminos, ca în fiecare an de când Ada venise aici.

Într-o zi, Frau Weiter intră în spălător:

— Maică, cum te cheamă?

Ada se gândi o clipă.

— Sora Clara.

— Sora Clara, repetă Frau Weiter – şi ea slăbise, cu toţii se subţiaseră. Pielea stăpânei casei îi atârna la fălci şi la bărbie, rochiile-i tradiţionale îi veneau largi în talie. Soră, reluă ea, n-ai avut de ce să te plângi la noi, aşa-i? Ne-am purtat frumos cu tine, *Obersturmbannführer* Weiter şi cu mine, da? Te-am hrănit, te-am ţinut la căldură? Eşti maică. Ţi-am respectat chemarea. N-ai nimic să ne reproşezi, nu-i aşa?

Ada tăcu.

Toată noaptea aceea casa fu zguduită. Întinsă pe patul ei, Ada îşi înfăşură veşmântul mai strâns în jur şi-şi trase scapularul peste ochi. Zdruncinătură după zdruncinătură, de parcă ar fi fost cutremur. Pereţii aveau să reziste, oare? Acoperişul avea să rămână sus? Geamul de la ferestrele Adei crăpase, iar un ochi de desprinsese, făcându-se ţăndări pe podea. Ada simţea în nări miros de ciment uscat, miros de ars. Îşi îndepărtă scapularul şi văzu flăcări vineţii şi de un roşu-aprins şerpuind spre înaltul cerului. E-aproape, îşi zise. Bubuieli neîncetate. Pământul tremura sub ea, Ada auzea zidurile casei cum se crapă.

Şi apoi totul se opri. Avioanele se pierdură în depărtare. Casa rămase ţeapănă şi pustie. Afară se lumina de ziuă, iar flăcările focurilor care luminaseră toată noaptea acum păliseră.

Soarele de aprilie, palid şi plăpând, azvârlea raze prelungi pe bucăţile groase de mătase neagră, transformând-o într-o mare de ebonită şi lignit, de argint şi ardezie. Ada se uita la Anni cum îşi plimbă mâna de-a lungul cusăturilor fine, arcuite ale sacoului, mângâind firele bogate şi calde, pipăind buchetul prins la corsaj de parcă ar fi fost vorba de petalele unor flori gingaşe, adevărate. Îl purta pe deasupra unui pulover gros de lână, peste care Anni îşi legase şorţul de bucătăreasă, aşa că la umeri stătea să-i plesnească. *Nu*, vru Ada să zică, *aşa n-o să te-ncapă*, dar îşi ţinu gura. Se vedea pe faţa ei că sacoul era cel mai frumos lucru pe care-l avusese vreodată.

Într-o mână ţinea cheia de la camera Adei, iar în cealaltă, o valiză.

— Cu bine, maică, zise Anni dând drumul cheii pe podea şi împingând-o cu piciorul spre Ada. *Auf wiedersehen.*

Şi plecă, lăsând uşa deschisă în urma sa.

Ada sări din pat. Era o capcană. O puneau la încercare, se aşteptau să fugă. Frau Weiter o pândea pesemne afară şi avea s-o înşface de îndată ce ar trece pe lângă ea. *Credeai c-o să evadezi, aşa-i?* Odaia era rece. Pe Ada o trecură fiorii, îşi simţi inima bubuindu-i în piept, sângele, învârtejindu-i-se în vene. Se împletici până la prag, unde se sprijini de tocul uşii şi se uită spre bucătărie. Tăcere deplină acolo, acum. Nu se auzea nici zăngănitul ceainicului umplut cu apă şi pus pe foc, nici lingura de lemn lovindu-se de cratiţa înnegrită, nici scârţâitul uşii de la cămăruţă când se legăna în balamale. Privi de-a lungul holului. Anni lăsase uşa întredeschisă. Dincolo de ea, Ada văzu uşa cea mare de lemn deschisă, iar şi mai departe, uşa care dădea afară. Casa era pustie.

Ieşi tiptil pe hol şi-l străbătu ţinându-se de pereţi în timp ce mergea, gata să înlemnească dacă avea s-audă vreun zgomot. Privi peste prag. Nu era nimeni. De parcă o fantomă ar fi intrat în casă şi i-ar fi supt orice răsuflare. La piciorul scărilor zăcea o geantă deschisă – haine aruncate pe jos, o perie de păr, un papuc de-al lui Frau Weiter. Câteva dosare goale pe jos, cenuşă cu luciri roşiatice. Ada nu pricepea nimic din ce vedea. Totul arăta de parcă oamenii ar fi plecat în grabă, rupând uşa, *n-avem timp de asta, n-avem timp de aşa ceva.* Paris. Stanislaus. *Lasă asta. O să ne încetinească.*

Se întâmplase ceva. Ada simţea gust metalic în gură, stomacul i se strângea. Palmele şi subsuorile îi erau ude. Era singură. Plecaseră. Gura îi tremura şi-şi simţea dinţii clănţănind. Tot trupul i se cutremura. Ceilalţi ar fi putut să se întoarcă. Ada avea să plângă iarăşi. Nervii ei. Nervii i se zguduiau, împleticindu-se, învârtejiţi, prinşi într-un vals macabru, *stânga-doi-trei, dreapta-doi-trei.*

Mai făcu un pas. Atinse cu piciorul un tubuleţ de pe covor, care străluci rostogolindu-se într-o parte. Ruj. Îi răsuci baza. Ieşi un vârf roşu, subţire şi plat. Ada ridică privirea la scara goală, spre holul pustiu din spatele ei. Nici ţipenie. Îşi dădu cu un pic de ruj şi-şi frecă buzele una de alta, simţind mirosul dulceag al cerii cosmetice. Îşi mai dădu o dată, vopsind buzele de la un capăt la

celălalt, şi apoi ţocăind. Sufla scurt, agitat. Îşi lipi dosul palmei de faţă, şi-o trecu peste buze şi văzu o dâră roşie pe degetele ei.

Afară, nici o pasăre, nici un câine. Nici o maşină, nici un avion. Nici o voce, nici un cuvânt. Nici un oblon care să se legene în bătaia vântului, nici o uşă care să fie trântită. Amuţit, domolit, vântul îşi ţinea respiraţia. Ada îşi auzi picioarele păşind goale pe podea, în timp ce mergea spre uşă. Bufetul era la stânga ei. Întinse mâna să se sprijine şi se opri o clipă. Pe perete atârna o oglindă mare.

Un chip necunoscut îi întoarse privirea – cu ochii ca nişte găvane, desenaţi parcă, o faţă lividă cu o pată roşie în mijloc. O cârpă gri şi murdară îi acoperea capul, un gât sfrijit ca un maţ ieşea dintr-o haină ponosită de măicuţă. Ada ridică mâna şi-şi atinse obrazul, îşi văzu gestul repetat în oglindă. Se lăsă pe podea îmbrăţişându-şi genunchii. Privi prin uşa deschisă la neantul ce i se deschidea înainte. Tremura fără să se poată opri şi auzi ridicându-se din adâncul ei un vaier slab, de neputinţă.

În cadrul uşii apărură doi soldaţi cu vârfurile puştilor îndreptate spre casă. Ada îi urmări apropiindu-se. Ar fi trebuit să se ridice şi s-o ia la fugă, dar îşi simţea picioarele grele, ca doi buşteni doborâţi la pământ. Nu mai conta. Nu mai simţea nimic. Era moartă. Oare cât stătuse aici? Toată ziua? Toată noaptea? Auzise focuri de armă. Răpăitul mitralierelor, ecoul bubuiturilor din depărtare. Soldaţii păşiră în hol sincopat, cu armele cercetând la stânga, apoi la dreapta. Bocancii lor grei scrâşniră pe podea, hainele foşniră. Se apropiau. Ada simţi mirosul de metal al armei a cărei ţeavă îi apăsa tâmpla.

— Ridică-te!

Vorbea în engleză? Suna ciudat, străin, nu era sigură. Nu, nu erau din casa comandantului. Ada se holba în faţă, fără să clipească. Spasme îi cuprinseseră mâinile şi picioarele, buzele îi tremurau.

— Poţi să te ridici, doamnă?

Vocea asta era mai blândă. Engleză americană. Ada deschise gura: *Cine sunteţi?* Nu era sigură că, în cazul în care reuşise să rostească, vorbise în engleză. Primul soldat veni în spatele ei. Ada tresări, simţi cum nişte mâini o ridică de subsuori.

— Cine sunteţi?

— Americani, răspunse soldatul. Armata a şasea. Vorbeşti engleză?

Ada privi de la unul la altul, se uită la uniformele lor măslinii. *Americani.*

— Sunt englezoaică, zise Ada.

Se sprijini de soldat şi simţi lâna din haina lui. Trupul îi era solid, cald. Uitase cum era să atingi o fiinţă. Se trase mai lângă el.

— S-a terminat?

— Ce cauţi aici? întrebă celălalt soldat.

— S-a terminat? întrebă Ada. S-a terminat?

— Aproape, zise primul soldat.

— Ce cauţi aici? întrebă celălalt soldat încă o dată.

Ce căutase ea acolo? Ada trase adânc aer în piept, tremurând.

— Vreau să merg acasă, zise ea. Duceţi-mă acasă.

Gândurile i se învălmăşeau. Mâinile nu-şi găsiseră liniştea, abia se putea ţine pe picioare, iar vocea ei firavă părea de copil.

— Cine eşti? întrebă soldatul.

— Vă rog, duceţi-mă acasă.

— Trebuie să vii cu noi.

— Vă rog!

Adei îi veni să urle.

— Cum te cheamă? întrebă iarăşi primul soldat.

Ada îşi atinse cu degetele crucifixul de la gât. Cine era ea?

— Sora Clara, zise ea muşcându-şi buza, simţind gustul dulce de marţipan de la ruj.

— Şi ce cauţi aici?

— M-au oprit, zise Ada începând să plângă în hohote. Frau Weiss. Şi copilul. Copilul meu. Thomas. Unde e?

— Cine e Frau Weiss?

— Soţia lui. Soţia comandantului. Şi Frau Weiter. Thomas, trebuie să-l găsesc pe Thomas.

Se împinse în soldat, luptându-se să se elibereze din strânsoarea lui.

— Dă-mi drumul!

Soldatul o prinse de braţ.

— Nu, doamnă. Vii cu noi. Acum.

O împinse înspre uşă.

— Pantofii mei, zise Ada. Am nevoie de pantofi. Şi de rochie. Trebuie să le iau. Nu e permis.

Se zbătu arătând îndărătul ei, însă soldatul o ţinu ferm.

— E-o păcăleală, fu de părere el.

— Du-te cu ea, îi zise al doilea, îndreptându-şi puşca spre Ada. Poate să-şi ia hainele.

Soldatul îi dădu drumul şi o luă înainte pe coridor, cu puşca pregătită, verificând să nu fie nimeni în încăpere, apoi îi făcu semn Adei să vină. Ada se strecură pe lângă el şi intră în cameră, iar el o urmă. Patul ei improvizat rămăsese nestrâns pe podea, cu pătura şi veşmântul Sorei Jeanne stând grămadă peste pernuţe. Sticla geamului spulberat de explozie zăcea pe jos, cioburi.

— Nu poţi intra, zise ea, nu e permis. *Es ist nicht gestattet.*

Soldatul se apropie de ea.

— Vorbeşti germana, zise el. Eşti o nenorocită de nazistă...

O apucă de bărbie şi o smuci spre el. Nu se bărbierise în ziua aceea, barba lui înţepa şi îi rămăsese o pată de mâncare pe obraz.

— Eşti o nenorocită de nazistă! zise el din nou. Las' că vezi tu ce păţeşti pentru asta.

Soldatul începu să urle, aproape sufocându-se, arătând cu braţul liber spre tabăra de muncă:

— Toate astea, voi le-aţi făcut! Nemţi nenorociţi! *Curvă* nenorocită ce eşti!

O strânse de bărbie, apoi o împinse la o parte.

— Nu, zise Ada, frecându-şi faţa. *Nein*. Nu sunt nemţoaică. Sunt englezoaică. *Britische.*

— Zău?! făcu soldatul printre dinţi, iar pe buze îi apărură firicele de scuipat. Atunci eşti o nenorocită de colaboratoare! O trădătoare. Şi-o să plăteşti!

— Nu înţeleg.

Oare cum trebuia s-o spună Ada? Nu mai putea să vorbească în engleză. Uitase cuvintele.

— *Ich verstehe nicht.*

Soldatul scoase atunci un pistol de la brâu şi-l îndreptă spre Ada, care făcu ochii mari la armă, apoi la soldat. Bărbatul îşi încordase braţul în care ţinea arma cu ţeava îndreptată spre ţeasta ei.

— Ar fi al naibii de uşor, zise el.

Ăştia nu puteau fi americani. Era o şmecherie. Erau gardieni. Din tabără. Impostori. Veniseră s-o ia. Frau Weiss pusese la cale totul.

— Rochia mea, zise Ada. Trebuie să-mi îmbrac rochia. Frau Weiter n-o să mă lase să port veşmântul.

Îşi luă rochia de pe masă, şi-o trase pe cap, însă serjul gros din care era făcută tunica o făcu să se rupă. Ada auzi cum se sfâşie, apoi o aruncă pe pat peste veşmântul boţit al Sorei Jeanne.

Soldatul făcu un pas în faţă, apropiind pistolul de Ada.

— O s-o cos, zise ea, aplecându-se s-o ridice. Aşa am să fac. Geanta Sorei Jeanne. Trebuie s-o găsesc. Trebuie s-o dau înapoi.

Ridică de jos veşmântul, apoi rochia ruptă, le împături cu mâini tremurânde şi le luă sub braţ.

— Ce dracu' faci?

Pistolul făcu clic. Ada tresări.

— Ajută-mă, zise ea. Trebuie să mă ajuţi s-o găsesc. Trebuie să duc lucrurile astea înapoi.

Ada îşi auzi vorbele ieşite pe gură. Nu mai rostise cuvinte în engleză de-atâta amar de vreme, nu cu glas tare. Războiul se terminase. *Der Krieg ist vorbei*. Sfârşit. *Das Ende*. Se terminase de-adevăratelea? Trebuia să se gândească. Se simţea ameţită, cuvintele i se amestecau, bete. Se ţinu de masă ca să nu cadă. Era buimacă.

— Pune-ţi pantofii, *Kraut*! strigă soldatul.

Ada tresări.

— Da, pantofii. Îmi trebuie pantofii. Sunt după pat. Chiar aici. Aici.

Îi ridică şi-i arătă soldatului, apoi îi puse pe podea. N-aveau şireturi şi erau sparţi în talpă. Ada îşi strecură picioarele în ei.

— Lucrul meu, zise ea. Trebuie să-mi cârpesc rochia. Unde mi-ai pus lucrul? Trebuie să curăţ mizeria, să-i spăl vasele lui Frau Weiter. Geanta Sorei Jeanne. N-o găsesc.

Îşi auzi glasul plângăreţ. Geanta era sub masă, fireşte. O folosea ca să adune în ea resturile de material. O scoase de acolo şi o răsturnă, astfel că pânza căzu singură.

— Veşmântul Sorei Jeanne, zise ea. Sper că n-o să se supere.

Ce-i trecea prin minte? Pesemne părea nebună, dusă. Dar nu se putea abţine. Îndesă veşmântul în geantă, însă nu era mult loc, aşa

că materialul se cocoloşi peste fermoar. Era slinos. Ada nu băgase de seamă până în clipa aceea.

— Nu mai trage de timp! ţipă soldatul. Curvă nemţoaică!

Ada rămase mască.

— Nu, nu, zise ea. Nu sunt. *Britische.*

— Ai face bine să spui nenorocitul de adevăr, aşa să-mi ajute Dumnezeu!

— Unde mergem? întrebă Ada, privind în jurul ei, ochii pironindu-i-se pe maşina de cusut de la fereastră. Am nevoie de ea. Nu pot să plec fără ea.

— Las-o, îi zise soldatul.

O prinse pe Ada de cot, dar ea se eliberă.

— Nu pot, zise Ada. Trebuie să-i pun capacul. Uite-l. Uite capacul.

Îl trânti peste maşină, apoi îl aranjă şi îi fixă clemele cu care îl închise.

— Las-o, strigă soldatul, fluturând pistolul spre ea.

— Nu, zise Ada. Nu înţelegi, trebuie s-o iau.

Ridică maşina de pe masă. Greutatea ei o doborî. Se ridică de pe jos, apucă strâns mânerul şi o târî până la uşă.

Celălalt soldat intrase şi el în cameră. Ada nu-l văzuse venind. Îl văzu în schimb ducându-şi degetul la tâmplă şi răsucindu-l.

— A luat-o razna, zise el şi adăugă: Sergentul e-aici.

Apoi ridică maşina de cusut şi ieşi pe hol. Ada îl urmă. Acum, în hol erau încă doi soldaţi.

— E o *Kraut*, zise primul soldat. Vorbeşte nenorocita de germană.

Începură să discute între ei. Ada nu ştia ce-şi spun. Prindea din zbor cuvinte fără sens. O credeau nemţoaică. Un duşman. Aveau s-o încuie undeva şi ei? S-o împuşte? Trebuia să le spună cine e, de ce se afla acolo. *Nu sunt nemţoaică. Ei m-au luat. N-am avut de ales.*

Stătea în mijlocul coridorului, înfăşurându-şi crucifixul pe degete cu o mână, în timp ce cu cealaltă ţinea geanta neîncăpătoare. Unul dintre soldaţii nou-veniţi se apropie de ea. Nu avea puşcă, dar Ada observă totuşi că purta pistol într-un toc la brâu şi trei dungi bej cusute pe braţ. Un sergent.

— Spune, zise el, vorbeşti engleza?

Ada încuviinţă din cap.

— Eşti vreun fel de maică?

Nu. Da. Ada se holbă la el cu gura deschisă.

— Ce vreţi să-mi faceţi? întrebă ea. Nu sunt nemţoaică. Nu sunt.

— Ei bine, zise el lungind cuvintele, am dat deja peste mai multe maici în München, ieri. Sergentul se apropie de ea: Aşadar, soră, ce-i cu roşul ăsta de pe faţa ta?

Inima Adei începu să bată foarte tare, un bubuit care îi zguduia pieptul. Îşi simţea însă capul uşor, plutind. Soldaţii nu erau adevăraţi, n-aveau cum să fie. Războiul n-avea cum să se fi sfârşit. Aşa, dintr-odată. Americani. Ea nu era nemţoaică. Se întinse spre sergent şi îi atinse mâna, simţind perişorii de deasupra degetelor şi pielea fină a palmei. Roşul de pe faţă. Avea ceva roşu pe faţă?

— Îmi spui şi mie cum ai ajuns aici? o întrebă el fără să-i aştepte răspunsul.

Ada bâţâi din cap, care i se zdruncină pe gât cu un val dureros străbătându-i ţeasta. Începu să se bălăbăne. Sergentul o prinse înainte să cadă.

— De când n-ai mai mâncat? o întrebă şi strigă peste umăr: N-ai vreun baton de-ăla?

Caporalul găsi într-unul din buzunare un pacheţel pe care i-l dădu.

— Ciocolată, zise sergentul, punându-i una Adei în palmă.

Ada mirosi mirosi zahărul şi cacaua, dulce şi amărui. Clătină din cap.

— O să-ţi facă bine, încercă sergentul s-o convingă.

Ada se holbă la el.

— Acum îmi spui cum ai ajuns aici? întrebă din nou.

— Nu sunt nemţoaică, zise ea. Credeţi-mă.

— Zi-mi ce cauţi aici.

Nu mai spusese nimănui întreaga poveste, cea adevărată, nici măcar ei înseşi, în minte. Nu ştia cum să facă, de unde să înceapă. Totul începuse cu-atât de mult timp în urmă.

— Au venit nemţii, zise ea.

— Unde erai? întrebă sergentul.

— În Belgia, Namur.

No more. Stanislaus.

— Şi?

— Ne-au luat. Pe noi, maicile englezoaicele. Ne-au trimis aici, să

avem grijă de bătrâni. Doar că Herr Weiss..., şi Ada parcă-i simţea mâna cuprinsă de artrită strângând-o pe a ei, apăsându-i-o pe vintre, el m-a trimis aici.

— E comod aici. Casa-i drăguţă, zise el. Eşti sigură că n-ai venit voluntar?

— Voluntar? M-au obligat!

— Vezi tu, soră, zise el, trebuie să mă asigur că spui adevărul.

— Şi copilul meu, urmă Ada. Mi-am pierdut copilul.

Sergentul făcu un pas înapoi.

— Se potriveşte ce zice ea. Cam asta a fost şi povestea celorlalte măicuţe.

— Copilul meu e la Frau Weiss, continuă Ada.

— Sigur, soră, zise sergentul îndulcindu-şi glasul. Eşti puţin ameţită.

— Au plecat, zise Ada. Au plecat cu toţii.

Sergentul o privi atent, apoi zâmbi.

— Cum ziceai că te cheamă?

— Sora Clara.

— Ei bine, Soră Clara, am o bănuială în ce te priveşte. Ar trebui să te luăm cu noi, să ne asigurăm că eşti o prizonieră adevărată şi nu vreo *Kraut* care se preface sau vreo trădătoare căcată-n pantaloni – îmi scuzi expresia, soră.

Băgă mâna în buzunar după încă o ciocolată şi i-o întinse Adei.

— Te-ai răzgândit?

Ada clătină din cap.

— Tabăra aia nu-i prea drăguţă pentru o măicuţă, zise el. Nu pot să te trimit acolo, laolaltă cu ceilalţi prizonieri. Crede-mă pe cuvânt, doamnă, n-ai vrea să mergi acolo.

Sergentul se opri o clipă, îngustându-şi ochii şi concentrându-se.

— Acum, celelalte călugăriţe..., şi-şi muşcă buza. Ia spune, ai putea să-mi dai câteva nume?

— Sora Brigitte, începu Ada. Sora Agatha, Sora...

— Sora Brigitte. Mda. Ea e un fel de şefă, cea care vorbeşte în numele tău?

Ada încuviinţă.

— Ei bine, Sora Brigitte a zis că ele rămân unde sunt. Că nu-şi pot lăsa de izbelişte bătrânii. Război sau pace, nu contează, nu-i nici o diferenţă. Ele îl slujesc pe Dumnezeu şi vocaţia.

Îşi ridică în aer amândouă mâinile şi-şi dădu ochii peste cap.

— Aşa că de ce să nu te lipesc eu de cârdul tău? Vă înregistrăm şi vă împărţim pe căprării pe toate mai încolo.

— Când pot să plec acasă? întrebă Ada. Trebuie să-mi găsesc copilul. Copilul meu e la Frau Weiss.

— Sigur, zise sergentul, sigur. Şi se întoarse către unul dintre soldaţi: Ia-o şi condu-o acolo. Şi, arătând spre maşina de cusut de pe podea: Ia-o şi pe-aia, dacă asta o face fericită. Îl anunţ pe Battelli să meargă cu ea.

Soldatul care o dusese în camera ei o ajută să se urce în spatele vehiculului de campanie, stând încruntat tot timpul ăsta. Pe margini şi deasupra, în loc de plafon, fusese întinsă o prelată. Îi arătă Adei un loc, trânti maşina de cusut la picioarele ei şi-i puse în braţe o pătură. Dădu cu spatele şi întoarse maşina către casă. Ada văzu drumul întinzându-se în urma lor. În aer, un vălătuc de fum, dens ca un nor. Se simţea miros de ars, de cauciuc, duhoare amară de pulbere explozivă.

În maşină urcă încă un soldat, care se aşeză lângă ea. Era tânăr şi avea părul negru şi des şi ochi căprui-închis. Îi zâmbi Adei.

— Soră, zise el, pe mine mă cheamă Francesco, dar băieţii îmi zic Frank. Şi eu sunt catolic. Am fost trimis să văd de tine.

Ada se uita în gol dincolo de el, la prelata din spate. Soarele o decolorase şi ploile o bătuseră. Îi ruginiseră capsele, iar sforile cu care era legată deveniseră maro. Nu sunt maică. Trebuia s-o spună. Nu sunt Sora Clara. Nu sunt catolică. Nu mai sunt. Nu mai sunt nimic. Se holba la propriile mâini, pline de vene, cu monturile ascuţite ca nişte colţuri de stâncă. Pielea i se asprise, unghiile se rupseseră din carne. Doar asta mai rămăsese din ea. Oase şi vene. Carcasă goală.

Şoferul porni maşina şi începură să se hurduce pe alee, trecând pe lângă camioane ale armatei, cu verdele-închis împroşcat cu noroi. Pe partea stângă erau ruinele unei clădiri mari bombardate, fum şi praf plutind deasupra molozului, fiare contorsionate ale unui tren şi nişte şine răsucite ca un umeraş stricat.

— Da, noi am rezolvat-o pe-asta mare, zise Frank. Muniţii. Parcă eram la Coney Island de 14 iulie.

Se întâmplase cu o seară în urmă? Sau luna trecută? Bubuitul.

Ada tresări când înţelese. Cer scânteietor. Explozii. Ochiul de geam sărind cu totul din ramă, făcându-se ţăndări pe podeaua de beton, trosniturile de moarte al construcţiei bombardate. Muniţii. Clădirea cea mare. Avea sens.

Frank scoase un pachet de ţigări din buzunarul hainei. *Old Gold*, citi Ada pe el. Soldatul luă una şi o aprinse. Ada nu mai pusese în gură o ţigară de când plecaseră din Paris, unde fumase cu Stanislaus acele Gauloises franţuzeşti, amare, cu-atâţia ani în urmă.

— Te rog, îmi dai şi mie una? zise ea.

Frank păru derutat.

— Nu m-aş fi gândit niciodată că măicuţele fumează, zise el. Eşti sigură că vrei?

Ada încuviinţă.

Frank ridică din sprâncene şi îi dădu pachetul lui.

— Cred că într-adevăr ai nevoie, şi îi făcu cu ochiul. Nu-i spun Maicii stareţe.

Se aplecă în faţă şi îi aprinse ţigara. Ada trase adânc din ea. Tutunul era rânced la gust şi îi lăsa fire pe limbă. Simţi fumul aspru şi fierbinte umplându-i plămânii. Tuşi privind fumul cum îi iese învălătucit pe nări.

— Nu trage în piept. Pufăie. Îmi închipui că n-ai mai fumat niciodată.

Ţigara o făcu să se simtă mai uşoară decât înainte, să gândească limpede, să îi învie o amintire. Un bărbat care are grijă de ea, aprinzându-i o ţigară. Asta era *ea*, de fapt, Ada, întoarsă acum din morţi. O a doua ţigară n-avea să mai fie aşa de rea la gust.

Trecură pe lângă o altă fabrică. Porţile erau deschise. *Arbeit macht frei*. Trecuse pe acolo şi când venise, fireşte, îşi amintea cuvintele. Munca te face liber. Înăuntru, oameni istoviţi, unii purtau haine vărgate şi pantaloni asemenea, ca bărbatul din casă. Ada văzu soldaţi stând în picioare cu mape de scris.

— Ce s-a-ntâmplat acolo? îl întrebă pe Frank. Ce se făcea acolo?

Muşchii feţei lui se crispară. Frank întoarse capul în altă parte.

— Cadavre, zise el.

Stinse ţigara între degete şi aruncă mucul prin spatele camionetei.

— A fost un lagăr de concentrare.

Tabăra de muncă. *Aşa ceva* era tabăra.

Şoferul goni mai repede. Dachau se dovedi mai mare decât îşi amintea Ada. Trecură pe lângă o altă gară, de data asta cu acoperişul smuls şi un crater în loc de peron. Geamurile şi uşile caselor din apropiere fuseseră făcute ţăndări. Trecură pe lângă o bisericuţă şi pe lângă un turn de apă, apoi de-a lungul unor străduţe lungi şi întortocheate, pavate cu piatră, cu case înalte pe ambele părţi. Străzile mişunau de soldaţi. Americani, îşi zise Ada, judecând după culoarea uniformelor. Un bărbat în haină vărgată, tras la faţă, mergea buimac pe partea cealaltă a drumului. Ada se răsuci, să-l vadă mai bine. Poate l-a cunoscut cândva, poate era unul dintre cei pe care-i ştia. Bărbatul se întorsese şi el spre ea, un chip fără expresie, pustiit. Maşina se opri. Un şir de copii, ca un crocodil, traversa strada. Purtau cu toţii aceleaşi haine gri ponosite şi încălţări roase, cu ciorapi căzuţi, adunaţi în jurul gleznelor.

Ada aruncă ţigara şi o zbughi spre coborâre, lăsându-se pe vine când sări jos.

— Hei, ce faci? o strigă Frank.

Ada îşi ridicase tunica şi o luase la goană după copii. Îl prinse de mânecă pe ultimul din rând şi-l întoarse cu faţa spre ea.

— Thomas, zise ea.

Băieţelul începu să plângă, iar învăţătoarea, aflată în capul rândului, se opri şi se apropie de ea:

— Pleacă de-acolo! strigă ea îngrozită. Lasă-l în pace!

— Thomas, zise Ada. Îl caut pe Thomas. Sau Joachim. Da, Joachim. Aşa-l cheamă. E-aici?

Copiii se opriseră şi se holbau la ea. Privindu-le feţele palide, Ada băgă de seamă obrajii lor supţi şi buzele uscate. Trebuie că aveau opt-nouă ani. Prea mari în comparaţie cu Thomas.

— Nu, nu-i aici, zise Ada. Unde e?

Frank ajunsese lângă ea, o luase de cot şi acum o conducea spre maşină.

— Hai cu mine, zise el. Să nu mai faci asta niciodată.

Trase prelata şi o ajută să urce în spate. Thomas era încă un băieţel. Un băieţel atât de mic. Un copil al războiului. Numai atât cunoscuse în viaţa lui, tunetul întunecat al războiului.

Ada închise ochii.

— Credeam că l-am văzut, zise ea.

Şoferul conducea mai departe.

— Unde mă duceţi?

— La München.

În mers, în maşină se făcea frig, aşa că Ada se acoperi mai bine cu pătura.

Drumul era plin de gropi pe care maşina trebuia să le ocolească, încetinind. Au fost opriţi la două puncte de control, *E-n regulă, amice.* Au trecut pe lângă un grup de oameni pe jos, o femeie în vârstă, una mai tinerică şi un băiat. Femeia mai tânără împingea un cărucior ticsit cu valize, cu un bătrân legănându-se în vârful lor. Ţinutul arăta iernatic. Grămăjoare de zăpadă pe câmpuri maronii, golaşe. În sate nu zăreai nici ţipenie, iar casele arătau pustiite, neîngrijite. Au străbătut o pădure de fagi, copaci cu trunchiuri acoperite de muşchi şi ramuri pleşuve cât vedeai cu ochii.

— Sunt liberă? îl întrebă pe Frank.

— Sigur, zise el.

— S-a terminat?

— Desigur.

Liberă.

— Dar Frau Weiter? întrebă ea. Anni?

— Nu ştiu despre cine vorbeşti.

Lucrul ei. Trebuia să-şi termine lucrul. Cotrobăi în geanta Sorei Jeanne şi scoase din ea veşmântul ferfeniţit. Geanta rămase goală.

— Mi-am uitat lucrul, zise ea.

Era în valiză, deasupra îmbrăcămintei, la un loc cu celelalte mostre luate din Paris. Stanislaus trebuia să oprească maşina.

— Trebuie să ne întoarcem.

— Ia-ţi gândul, zise Frank.

— Te rog!

— La ce-ţi trebuie lucrul? S-a terminat, soră, râse Frank. Eşti amuzantă.

Ada întoarse capul spre şofer. Nu era Stanislaus, ci un alt bărbat.

— Ce se-ntâmplă? Unde sunt? întrebă ea.

Camioneta încetini din nou, iar Ada se pomeni pe o stradă largă, cu case retrase şi grădini generoase. Ajunseseră într-un oraş. Dincolo de grădini, Ada văzu răsărind alte clădiri, un turn de biserică, acoperişuri mansardate.

— Aproape de destinaţie, îi răspunse Frank.

Cotiră. Casele de pe o parte a drumului fuseseră distruse, de parcă un braţ sau un picior li s-ar fi smuls cu totul, lăsând vederii ce se afla pe dedesubt. Rotocoale de tapet atârnau, o saltea înclinată peste margine, ca un muşchi rupt de tendon, o masă cu marginile crestate, un os plesnit. Cotiră iarăşi. Scheletul unei biserici. Un leu de bronz aruncat de pe piedestalul său, culcat pe-o parte, cu labele lui mari agăţându-se de aer. Peste tot era praf şi fum. Şi oameni rătăcind, absenţi şi tăcuţi. Clădiri mocneau pe străzile pustii, grămezi de moloz înalte ca mormanele de zgură. Văzu jumătatea de pod de cale ferată rămasă, cu şinele arcuite ca la un montagne-russe. Trecură printr-o piaţă. Clădirile dimprejur rămăseseră fără ferestre şi uşi, zburate, căscând ochi goi şi guri înfometate. Pretutindeni, moloz. Într-un colţ mai departe Ada zări trei tancuri şi nişte soldaţi care se sprijineau de ele. Îngheţă.

— E-n regulă, soră, zise Frank. Sunt de-ai noştri.

Nimic nu mai era aşa cum ţinea ea minte că fusese în călătoria aceea scurtă, din urmă cu câţiva ani. Ada doar bănui că se aflau în inima Münchenului.

Azilul rămăsese în picioare, chiar dacă fără unii pereţi şi fără porţi, cu grădinile la fel de pustii precum câmpurile. Frank o ajută să coboare, apoi luă geanta Sorei Jeanne şi maşina de cusut.

— După tine, zise el.

Ada merse înspre uşi, le deschise şi păşi în holul cu podeaua lui de mozaic. Sora Brigitte era acolo.

— Soră Clara! zise ea venindu-i în întâmpinare cu braţele deschise.

Ada se prăbuşi în îmbrăţişarea maicii. Sora Brigitte o strânse la piept.

— Slavă Domnului, zise Sora Brigitte. Slavă Domnului!

Sora Brigitte puse pe foc veşmântul Sorei Jeanne, la fel şi pe cel al Adei.

— Nu trebuie să i-l dai înapoi, zise ea, împingând-o pe Ada mai sus în pat şi ridicându-i pernele la spate. Acum, întinde-te şi nu te mai frământa.

— Herr Weiss? întrebă ea.

Îl şi vedea ţăcănind cu bastonul şi croindu-şi drum prin cameră, aşezându-se apoi lângă ea.

— Herr Weiss? A murit. Odihnească-se în pace!

Putrezească în pace.

— Şi maşina de cusut?

— Maşina de cusut e sub patul tău. Nu se atinge nimeni de ea.

— Înveseleşte-o, o auzi Ada pe Sora Brigitte zicându-i Sorei Agatha.

Extenuare nervoasă. Războiul se terminase de-adevăratelea. Hitler era mort. Germania capitulase. Ada stătea pe pat, învelită cu o plapumă din puf. O *Federbetten*. Frau Weiter se învelise tot cu aşa ceva. Ada nu pricepuse mai demult cum putea să ţină de cald, dar îţi ţinea, era uşoară şi plăcută. Stătea într-o cameră încăpătoare, luminoasă, putea cuprinde din ochi pe geam grădinile, odată pline de gardieni. Acum nu mai erau decât mesteacănul lunguieţ care abia înfrunzise şi doi bătrâni cu pături pe umeri, târşâindu-se duşi de braţ de Sora Josephine. Mai înaltă ca ei, păşea la mijloc, cu voalul ei alb şi curat. Era o minune că supravieţuiseră cu toţii, bătrânii aceia, chiar şi Sora Thérèse, petrecându-şi rozariul între degetele ei noduroase şi uitate de vreme, şi care noaptea sforăia încetişor. În cameră erau şase paturi, câte unul pentru fiecare. Paturi adevărate, cu picioare, cu tăblii şi lenjerie curată, chiar dacă ferfeniţită pe margini şi rărită la mijloc. Măicuţele se treziră în zori, îşi spuseră rugăciunile şi ieşiră la treburi, lăsând-o pe Ada să picotească.

După ce avea să se pună pe picioare, urma să-l caute pe Thomas. N-avea cum să fie prea departe. Avea să scrie acasă. „Dragă mamă şi tată, sper că sunteţi bine şi că i-aţi dat domnului Hitler ceea ce merita.“ Îşi închipui ce feţe aveau să facă atunci când ar primi scrisoarea. Toată lumea ar afla de ea. Ştampilă străină. Îşi închipui ce aveau să zică vecinii. *Pun pariu că-i de la Ada, fata lor. Dă-o încoace*. „Sunt bine.“ Nu trebuia să-i tulbure. Pesemne se necăjiseră destul şi aşa. „Am avut parte de niţică aventură aici.“ Mai bine să nu le spună nimic despre Thomas, nu încă. „O să vă povestesc totul când mă întorc, adică în curând, sper. Fiica voastră care vă iubeşte, Ada.“

— Frank a întrebat astăzi de tine, îi zise Sora Brigitte punându-i în poală o tavă cu un castron cu supă. Vine de două ori pe

săptămână, aduce raţiile. Mi se pare că i-ai căzut cu tronc.

Ada zâmbi. Era un băiat chipeş.

— Pot să mă uit în oglindă?

— Nu, nu poţi, zise Sora Brigitte. Nu înainte să te mai întremezi, zise Sora Brigitte zâmbind, aşezată la marginea patului astfel încât Ada să poată lua castronul fără să-l verse. Ştiu că nu eşti maică, Soră Clara. Dar suntem mândre de tine. Ne-ai ţinut în viaţă pe toate. Care e numele tău adevărat?

— Ada, zise ea. Ada Vaughan.

Ada îl repetă încet, din nou şi din nou. Persoana aceasta era ea, *Ada Vaughan*. Nu mai rostise cuvintele acelea de... de când? Se întoarse înapoi pe firul anilor, numărându-i pe degete. De când o capturaseră nemţii. În 1940. Cinci ani, aproape în cap. Putea fi Ada din nou, putea să fie ea însăşi, să se întoarcă acasă, la normalitate. *Croitoreasă extraordinară*. Putea să aprindă lumina atunci când voia ea, putea să poarte ciorapi şi să-şi spele părul. Trebuia să vadă mai întâi ce tendinţe erau în modă. Să danseze. Să cunoască un tânăr şi să se aşeze la casa lor. Ea şi Thomas. O mică familie. Spera.

— Ei bine, Ada, zise Sora Brigitte surâzând. Ai luat în calcul posibilitatea unei înclinaţii spre călugărie?

Ada nu se putu abţine şi începu să râdă atât de tare, că se zgâlţâi patul; în tavă se vărsă puţină supă din castron.

— Probabil că nu e cazul, până la urmă, zise Sora Brigitte.

— Într-adevăr, confirmă Ada. Probabil că nu.

Ridică lingura şi amestecă în supă. Oftă adânc.

— Când o să fiu mai bine, Soră Brigitte – şi se opri, nesigură de felul în care să pună problema –, trebuie să-l găsesc pe Thomas. O să mă ajuţi?

Ada o privi pe Sora Brigitte dintr-o parte. Îmbătrânise în timpul războiului, riduri de îngrijorare îi înconjurau acum gura.

— Draga mea, nu-ţi face prea multe speranţe, îi zise ea încet. S-au întâmplat lucruri îngrozitoare în războiul ăsta. Pe zi ce trece aflăm mai multe. Mănâncă-ţi supa, te rog.

— Nu-mi trebuie, zise Ada întinzându-i tava.

— Te rog, insistă Sora Brigitte. Trebuie să te înzdrăveneşti. La trup şi la minte.

Dădu din cap în direcţia castronului şi aşteptă până ce Ada luă iarăşi lingura în mână.

— Puţin şi des, adăugă ea.

Se ridică şi merse la fereastră.

— Am supravieţuit fiindcă am cultivat legume. Şi am crescut un porc, găini şi raţe. Oamenii ne-au furat găinile, apoi raţele. Ar fi furat şi porcul, dar făcea prea mult zgomot. Porcii ştiu, sunt animale inteligente. Ştiu când le vine vremea. Şi nu poţi să le închizi gura cu nimic.

O privi pe Ada.

— Chiar şi aşa, a trebuit să săpăm grădina ca să hrănim toate gurile. Acum, americanii sunt cei care ne hrănesc. O să sădim flori în curând acolo unde le e locul. Aşa, bătrânii noştri îşi vor clăti ochii cu frumuseţe. Gata, ai terminat?

Ada încuviinţă. Sora Brigitte îi luă tava, sprijinind-o de şold şi ţinând-o cu un braţ.

— Părintele Friedel a fost ucis, zise ea.

— Ştiu, răspunse Ada. Pentru că nu şi-a ţinut gura.

— Ei bine, n-a fost chiar aşa. A fost ucis în locul unui episcop care a dat informaţii. Părintele Friedel, ştii, era cam bătrân. Nu cred că înţelegea cu adevărat ce se petrece. L-au prins în ziua în care s-a născut Thomas.

Ada îşi duse mâna la gură şi scoase un ţipăt, un icnet cu buzele strânse.

— Thomas nu mai era la el, aşa ni s-a spus. Dar n-avem nici cea mai mică idee ce a făcut cu el. Acum nu-l mai putem întreba.

— Poate l-a dus la un orfelinat, la un orfelinat catolic, zise Ada.

Sora Brigitte se încruntă, oftă şi deschise gura dând să spună ceva, dar tot ce făcu fu să proptească mai bine tava în şold.

— Da, continuă Ada înainte ca Sora Brigitte să răspundă.

Era acum la un pas de a-l găsi, la un pas de a-l ţine iarăşi în braţe, plângând în părul lui, *Thomas.*

— Asta trebuie să fi făcut. O să îl caut. Când voi fi mai bine.

La orfelinat, sigur că da. Părintele nu putea să i-l fi dat direct lui Frau Weiss.

— O să vii cu mine?

Sora Brigitte şovăi o clipă.

— Poate, zise ea cu un soi de îndoială în glas, apoi tăcu din nou. Orfelinatul a fost bombardat, continuă Sora Brigitte.

Ada dete un ţipăt.

— Copiii au fost evacuaţi.

— Unde?

— Am înţeles că i-au dus într-o instituţie.

— Unde?

Sora Brigitte făcu o pauză, apoi zise:

— În Dachau.

Acum se lega totul. Frau Weiss. Ea l-a ales pe Thomas. În Dachau. Un bebeluş frumos. Copiii pe lângă care trecuse Ada erau toţi orfani. Avea să se întoarcă la Dachau, să găsească orfelinatul. Acolo ar putea să afle mai multe, de-acolo putea primi ajutor să-i dea de urmă lui Thomas.

*

Părul îi crescuse şi reuşise să ia în greutate. Ada a stat în pat două săptămâni înainte să i se îngăduie să se ridice, tremurând la început, nesigură, cu amândouă picioarele pe podea, păşind pe lângă pat, *încetişor*. În fiecare zi mergea puţin mai mult, în jurul dormitorului, apoi pe coridor şi până în salon. Înţepenea de groază la gândul că l-ar putea vedea acolo pe Herr Weiss. *Vino, draga mea, aşază-te lângă mine*. Sora Brigitte îi spusese că murise. *Sinucis*. Îşi tăiase venele cu o lamă. Lăsase un bilet pentru nepotul lui, *Obersturmbannführer*-ul Martin Weiss: *În acord cu planurile Führerului.* Ada îşi continua explorările. În grădină. Vremea era rece pentru luna mai, însă soarele amiezii promitea o vară călduroasă. Sora Brigitte îi aduse nişte haine, o pereche de pantofi, o fustă demodată, lungă şi largă, şi o bluză din flanelă.

— Frank mi le-a dat. A plătit o grămadă de ţigări pentru ele, aşa mi-a spus, o anunţă măicuţa cu o mină serioasă. Lumea n-are ce să mănânce. E disperată. Vinde orice. Ţigările sunt moneda de schimb.

Arătă spre maşina de cusut pe care, sub pat, se aduna praful.

— Foloseşte-o. Ajustează-le, coase-le pe mărimea ta.

— Am adus maşina cu mine? se miră Ada. Ce fusese în capul meu?

— Nimic, zise Sora Brigitte. Erai bolnavă.

Ada ridică maşina de cusut şi o puse pe masă. Avea încă aţă din casa de la Dachau. Ar fi meritat unsă puţin, dar funcţiona foarte

bine şi aşa. Împungea materialul şi scotea aţa.

— Dar o oglindă? Mi-ai promis.

Sora Brigitte o conduse jos, apoi pe-un coridor, spre un depozit. Într-un colţ Ada zări o oglindă-şevalet mare, plină de praf. O împinseră în mijlocul încăperii, iar Sora Brigitte o şterse cu mâneca.

Ada se opri în faţa ei. Nu mai vedea prea bine de la atâta cusut. De la distanţă, totul părea învăluit în ceaţă. Se apropie. Avea faţa suptă, pometţii ascuţiţi. Prin piele i se ghicea forma craniului. Dar ochii nu mai erau nişte cratere pustii, bântuite; avea o piele rozalie ce părea sănătoasă, iar părul bogat, lung până la bărbie. Şi-l dădu după ureche şi-l înfoie pe creştet. Se întoarse la stânga, apoi la dreapta. Ada Vaughan. Slabă ca un ţâr. Dar norocoasă. *Norocoasă.*

Sora Brigitte, care stătuse în spatele ei, scoase din buzunar un tubuleţ.

— L-am găsit în tunica ta, zise ea punându-i-l Adei în palmă.

Rujul. Ada îl răsuci, se aplecă în faţă şi-şi contură buzele.

— Mulţumesc, zise Ada.

O luă de mână pe Sora Brigitte şi se apropie, apoi o sărută pe obraz, lăsându-i urma roşie a buzelor sale.

*

— Aş vrea eu să fie de fiecare dată la fel de simplu, zise locotenentul american întinzându-i Adei documentele şi biletul de tren. Sunt o grămadă de cazuri în care lucrurile nu-s atât de clare.

Ada le luă şi citi titlul, *Subiect britanic sinistrat.* Îşi plimbă degetul pe numele ei, *Ada Vaughan. Cetăţean britanic, deportat în timpul conflictului, eligibil pentru repatriere în Marea Britanie.*

Auzise că nemţii bombardaseră Londra. Dacă se ducea acolo, dar casa nu mai era? Cum avea să-i găsească pe-ai ei?

— O să fie bine, zise Sora Brigitte. Vor fi aşa de bucuroşi să te vadă!

Ada îşi ţinea paşaportul în mână. *Purtaţi întotdeauna cu dumneavoastră aceste documente. Sunt documente importante. Nu le înstrăinaţi.*

Nu mai avea mult.

Prelata de deasupra fusese dată jos de pe vehiculul militar. Iunie abia începuse. Vremea se schimbase, afară era plăcut şi cald.

— Nu e o limuzină, ştiu, zise Frank.

El şi Sora Brigitte stăteau în faţă, Ada se clătina din pricina drumului, şezând pe bancheta mică din spate.

— N-a fost făcută pentru doamne, de acord, însă e-un căluţ de luptă voinic, continuă Frank bătând uşor, afectuos, în volan.

Şi-o să ne ducă oriunde vrem.

Se întoarse către Ada şi zâmbi:

— Niciodată n-am crezut c-ai fi măicuţă adevărată. Am simţit de când am dat ochii cu tine că eşti altceva.

Conducea cu viteză, iar Ada fu nevoită să se ţină bine de spătarul scaunului ei. Claxonă un câine ogârjit, în timp ce ocolea o groapă din mijlocul drumului.

— Îţi vine să crezi, i-am zis sergentului – îl mai ţii minte? Ghici ce, sergent, o mai ţii minte pe maica aia pe care ai salvat-o? Ei bine, a ieşit la iveală că nu era maică, ci o femeie obişnuită. Ada, zic, şi se întoarse către ea încă o dată: Eşti o frumuseţe de fată.

Ada zâmbi în semn de mulţumire. Un val neobişnuit de căldură îi urcă în obraji. Frank era tuns scurt şi, sub beretă, părul i se vedea ca nişte zimţi. Pe guler, câteva puncte de mătreaţă. Mâinile lui strângeau puternic volanul, iar de sub manşetele hainei îi ieşeau fire de păr negru.

Münchenul forfotea de oameni. Slăbănogi şi neîngrijiţi, umblau cu plase în mâini ori cu pachete învelite în hârtie cafenie. Un bărbat oprise un soldat american şi scosese un ceas dintr-un astfel de pachet. Soldatul clătina din cap. Apăruseră şi alţii, care-l încercuiră pe soldat. Buldozere strângeau molozul în movile de până la zece metri. Femei şi copii cotrobăiau prin grămezi, culegând cu mâinile goale te miri ce de prin resturi, înghiontind resturile cu stinghii de lemn sau scormonind la suprafaţă. O femeie trăgea de ceva adânc îngropat, scoţând dintre bucăţi de cărămidă spartă care se rostogoleau de-a lungul pantei ceea ce ea smucea.

— Ce-ai de gând să faci acolo? întrebă Frank.

— Unde acolo? răspunse Ada.

— Acasă.

Ada ridică din umeri. Nu se gândise, nu mai departe de primul moment, când avea să deschidă uşa şi să-i vadă pe toţi – pe mama,

pe tata, pe ceilalţi.

— Hai în America, zise Frank dintr-odată. O să am grijă de tine, o să te pui pe picioare.

Se uită dintr-o parte la Sora Brigitte, apoi continuă:

— Dumnezeu şi Sora Brigitte îmi sunt martori, mă voi purta cu tine cum se cuvine. N-o să fim bogaţi, dar ne vom descurca. Uită de toate astea. Ia-o de la-nceput. Ţara tuturor posibilităţilor. Ce zici, Ada? o întrebă Frank întorcându-se spre ea. Mărită-te cu mine.

— Să mă mărit cu tine? izbucni în râs Ada. Nici nu te cunosc.

— Ce-are a face una cu alta? strigă Frank atât de tare, că acoperi huruitul motorului. Am ştiut-o de când te-am văzut întâia oară. Tu eşti aleasa mea.

— Şi Thomas?

— Îl iei şi pe el, îmi plac copiii.

Ada îi văzu apoi umerii ridicându-se, aşa de înalţi, de parcă Frank ar fi dat să soarbă cerul.

— *De-ai fi tu singura fată din lume, iar eu, singurul băiat…*[10]

Glasul lui plutea deasupra zgomotului maşinii, curat ca o mângâiere, limpede şi pur ca o voce din paradis. Ada îşi aminti de tatăl ei, care avea un glas ca de privighetoare. Şi el obişnuia să cânte această melodie lângă pianul din bar sau s-o fredoneze în bucătărie pentru mama ei, în zilele bune când nu se ciondăneau. Ada nu mai auzise ceva atât de frumos de ani de zile. *America*. Cine ştie, poate că nu era exclus să îl urmeze. Să se mărite cu Frank.

Bărbatul încetini şi se întoarse spre ea din nou:

— *Nimic n-ar mai conta în lume… Noi ne-am iubi ca-n prima zi neîncetat.*

Apoi se opri din cântat, atent s-o scoată la capăt cu drumul acela distrus. O femeie îmbrăcată într-o fustă murdară şi o cămaşă, cu încălţăminte bărbătească, se repezi spre ei şi lovi cu pumnii în portieră.

— Yanchei umflaţi! ţipă ea. Cu noi, nemţii, cum rămâne?

Ada se uită în altă parte, trase adânc aer în piept şi continuă cântecul:

— *O grădină de rai, pentru noi doi întocmită, nimic nu ne-ar umbri viaţa fericită.*

Cântă, Frank. Te rog eu, cântă.

Părăsiseră oraşul şi acum mergeau spre Dachau. Ici-colo vedeai câte un fermier arând sau plantând seminţe, ca pământul să revină la viaţă. Erau şi livezi cu fructe cât măzărichea sau abia scuturate de petale. Meri, îşi zise Ada, sau cireşi. Treceau pe lângă sate cu case din lemn şi cu acoperişuri ce atârnau grele. Una sau două aveau muşcate în ghivece puse la balcoane, roşul intens al florilor îndulcind lemnul negricios din fundal. *Thomas.*

— Ada, nu-ţi face speranţe prea mari, se auzi glasul Sorei Brigitte. Nu vreau să fii dezamăgită. Sau să suferi. Maica se întoarse în scaunul pe care şedea spre Ada: Poate cel mai bine e să renunţi.

— N-am cum. Trebuie să aflu, zise Ada.

Trăise cu dorul de Thomas, cu frica şi deznădejdea că l-a pierdut. Cum să renunţe să-i dea de urmă acum, înainte să înceapă măcar să-l caute?

— Dacă părintele Friedel nu s-a dus la orfelinat şi i l-a dat direct lui Frau Weiss? Trebuie să reuşim s-o găsim.

— Dar, Ada, n-ai nici o dovadă că băieţelul pe care l-ai văzut era Thomas. Doar pentru că tu îţi doreşti să fie adevărat, nu înseamnă şi că e adevărat. La asta te-ai gândit?

Dacă Sora Brigitte credea că Ada n-are sorţi de izbândă, avea să-i arate că se înşală. Ada ştia, aşa cum numai o mamă poate şti, că băieţelul pe care-l văzuse era Thomas, şi-l va găsi. Îl va salva. Cei de la orfelinat aveau să-i spună unde e copilul. Lui Frau Weiss i se putea da de urmă. Thomas avea s-o recunoască, să vină cu ea. Va trebui să-l înveţe engleză, dar el va prinde destul de repede. Apoi avea să bată la uşa de pe Theed Street. *Ada? Ada, tu eşti? O, Doamne! Şi puştiul ăsta cine e?* Tommy. El e Tommy. Ada avea să se uite în urmă, făcându-i celuilalt semn să se apropie. *Ah, era să uit. El e Frank, mamă. Ne-am căsătorit.*

— Am ajuns, zise Frank conducând pe o alee spre o clădire mare.

Opri motorul şi o ajută pe Sora Brigitte să coboare, apoi pe Ada. Se sprijini de capota maşinii şi căută prin buzunar după ţigări.

— Eu v-aştept aici.

Ada o strânse de mână pe Sora Brigitte. *A sosit clipa.* Trase de clopoţel, înăuntru se auzi un gong adânc şi sonor, ca un talger. Nu se arăta nimeni. Sună din nou.

— Eşti sigur că aici e? îl întrebă Ada pe Frank.

— Din câte ştiu eu, da.

— O clipă, zise Ada şi-şi lipi urechea de uşă. Vine cineva.

Auziră zăvorul tras, apoi o cheie învârtită în butuc. În uşă se ivi o femeie într-o rochie gri cu şorţ alb apretat şi bonetă.

— *Ja? Was wollen sie?*

Ada inspiră, făcându-şi curaj. Trecuse o lună de când vorbise ultima oară în germană şi nu ştia cum să înceapă.

— Caut un copil, zise ea. Un băieţel. Băieţelul *meu*. Cred c-ar fi putut fi adus aici. Când era bebeluş.

— Crezi? făcu sora medicală. „Ar fi putut“? A fost sau nu adus? Nu eşti nemţoaică, aşa e? îi zise Adei, îngustându-şi ochii.

— Aşa e. Sunt englezoaică.

— Cum să ţinem noi aici bebeluşul unei englezoaice?

— Fără să ştiţi al cui e, zise ea. Un preot, părintele Friedel, l-a adus. Copilul abia ce se născuse.

Încă plin de sânge, cu cordonul ombilical legat cu o sforicică veche. Ada îl văzu acum în faţa ochilor, cu mâinile şi picioarele răsfirate, o broscuţă cu ochii bulbucaţi.

— S-a întâmplat în 1941. În februarie 1941.

Sora medicală pufni:

— A trecut atâta timp!

— Dar aveţi registrele, insistă Ada. Puteţi verifica.

— Registre? Au fost distruse în timpul bombardamentelor. Întrebaţi-l, zise ea şi dădu din cap spre Frank. Întrebaţi-i pe americani unde sunt registrele.

— Dar vă aduceţi aminte, nu? continuă Ada. De părintele Friedel. Era bătrân. El ar fi putut aduce copilul în geantă.

— Cum aş putea să îmi aduc aminte? Pe vremea aia nu eram aici, zise ea, apoi se întoarse spre Frank şi-i strigă: Ne trebuie mâncare. Medicamente. Copiii sunt bolnavi de tifos. Avem nevoie de ajutor.

Şi se întoarse iarăşi la Ada:

— Nu de încurcă-lume.

Sora medicală se retrase puţin şi dădu să închidă uşa. Ada păşi ferm pe prag şi blocă uşa cu piciorul.

— Avea un ursuleţ, zise Ada. Un ursuleţ de pluş.

Sora medicală îşi dădu ochii peste cap.

— Toţi copiii au ursuleţi de pluş.

— Unul maro.

— Maro, repetă sora medicală şi-i strânse Adei piciorul în uşă.

Ada se strâmbă de durere, dar nu se dădu bătută, nu putea.

— Frau Weiss, zise ea. O cunoşti pe Frau Weiss?

— Weiss?

— Da. Soţia comandantului.

— Ce comandant? Ah, nu. N-am nimic de-a face cu oamenii ăia. N-am avut niciodată. Cu naziştii? N-am fost niciodată nazistă. Nu, nu mă puteţi acuza de aşa ceva, zise ea şi împinse uşa şi mai tare.

— Mi-am pierdut fiul! ţipă Ada.

Păstrează-ţi calmul. *Linişteşte-te.*

— Aveau un băieţel. Ea şi *Obersturmbannführer*-ul.

Sora medicală pufni iarăşi.

— Îţi vând un pont: Martin Weiss n-a fost niciodată căsătorit.

— A fost.

Ada era sigură de ce văzuse în casa aceea.

— Nu, clătină din cap sora.

Îşi miji ochii, se aplecă spre Ada şi-i şopti:

— *Sodomit.*

Ada îşi duse mâinile la gură. Sora Brigitte părea confuză şi Ada nu ştia dacă o auzise sau nu.

— Obişnuia să vină pe-aici, continuă sora medicală cu glas scăzut. Dar nici eu nu m-am născut de ieri, de azi. I-am pus capăt. Era să-mi pierd slujba din cauza asta.

Sora medicală dădu drumul uşii şi stătea în faţa ei cu mâinile în şolduri.

— Nu, zise Ada din nou. Nu e cu putinţă. Avea soţie. Şi un fiu.

— N-am de unde să ştiu cine era târfa aia din vilă, dar nevastă-sa sigur nu era. Şi ăla nu era fiu-său, poate doar dacă-i lega mădularul cu sfoară de-o periuţă de dinţi.

Sora medicală îi dădu Adei piciorul la o parte şi îi trânti uşa în nas. Bufnitura îi reverberă în tot trupul, topind orice urmă de speranţă. Nu existase nici o soţie, nici o Frau Weiss. Nu fusese decât o femeie fără nume, dispărută pe vecie.

— Îmi pare rău, o consola Sora Brigitte, conducând-o pe Ada spre maşină. Îmi pare atât de rău.

— Dar Frau Weiss…

— Un nume de cod, zise Frank. Oricine ar fi cea care a trăit în casă cu el, a dispărut fără urmă. E-o cauză pierdută.

Lângă maşină, Frank scormonea cu piciorul în pământ.

— Nu tu acte, nu registre, nimic. Cauţi un ac în carul cu fân.

— N-ai de unde să ştii, ridică vocea Ada.

Frank n-avea nici un drept să rostească lucruri atât de crude. Ada îşi dădea seama că niciodată n-ar fi putut pleca fără Thomas. Trebuia să rămână aici, să-l caute.

— Ada, îi zise Sora Brigitte luând-o de mână şi scuturând-o. Ai făcut tot ce s-a putut.

— Maica are dreptate, fu de părere Frank. Întoarce-te când totul o să revină la normal. Peste vreun an sau cam aşa. Şi caută-l atunci. Nimeni nu ştie nimic acum.

Ada îl ţintui cu privirea pe Frank.

— Weiss e în mâinile voastre, zise ea. Tu mi-ai spus. E prizonier al americanilor. Întreabă-l. Cum o cheamă? Unde e?

— Ada, uite cum stă treaba, zise el uitându-se pieziş din cauza soarelui, schimonosit la faţă. Îmi pare rău că l-ai pierdut şi tot restul, dar cred că sunt întrebări mai importante de pus lui Weiss decât cum o chema pe gagică-sa.

Pronunţase, de fapt, *gaj, gajică-sa.*

Thomas fusese luat de lângă ea în urmă cu patru ani, patru luni şi zece zile. Era în viaţă.

— Ada!

O luase la fugă pe aleea pe care veniseră şi ieşise în drum. De acolo, peste acoperişuri, se iţea coşul de fum al lagărului de concentrare. Străzile erau ticsite de lume, iar Ada fu nevoită să ţâşnească printre oameni şi să se ferească, cu grijă la cum calcă pe pavajul denivelat şi plin de gropi. În spatele ei auzea maşina lui Frank, care claxona şi tura motorul. Ada coti la prima intersecţie.

Şi-acolo îl văzu.

Purta pălărie maro de fetru şi pardesiu bej. Zâmbitor, cu mustaţă şi ochelari. *Bună, Ada.*

— Stanislaus! strigă ea. Stanislaus!

Bărbatul trecu strada. Ada goni după el, suflând întretăiat, dureros. Era slăbită, gata să se prăbuşească. Trebuia să-l prindă din urmă, să-i vorbească. *Spune-mi că te-ai rătăcit. Spune-mi că m-ai căutat. Că te-ai gândit la mine în fiecare zi. Unde eşti, Ada? Eşti bine?*

Tu şi cu mine, Ada, când s-o termina războiul, o să răzbim. Ada se gândise la el zi de zi, gânduri care o împrăştiau în mii şi mii de părţi, ca artificiile, scântei de dragoste şi de ură. Stanislaus şi Thomas. Familia ei.

Bărbatul dispăruse. Ada se opri, gâfâind. Pesemne că i se năzăreau tot felul de lucruri.

1. În original, *dry*; joc de cuvinte bazat pe pronunţia similară a termenului în germană *drei* (= trei) şi a celui în engleză *dry* (= uscat).
2. City of London – sau, mai simplu, City – este principalul centru financiar al Marii Britanii.
3. În incinta hotelului Café Royal.
4. Air Raid Precautions, organizație fondată în Marea Britanie în 1924 cu scopul de a proteja populația civilă în timpul raidurilor aeriene.
5. Primul vers dintr-un imn compus de Isaac Watts, pornind de la Psalmul 90.
6. Numită după Ministrul Apărării al Franţei, André Maginot, Linia Maginot a fost un şir de fortificaţii din beton, obstacole antitanc, dotate cu artilerie grea, cazemate, mitraliere şi alte elemente de apărare, construit de Franţa de-a lungul graniţelor cu Germania, Belgia, Luxemburg, Elveţia şi Italia, pentru a fi pregătită de un eventual atac, în special din partea Germaniei.
7. De ajuns (joc de cuvinte).
8. Rugăciune catolică închinată lui Iisus Hristos, rostită la răsărit, la amiază și la apusul soarelui.
9. Unul dintre primele modele de autobuz, folosit în special pentru excursii.
10. Versuri din cântecul „If You Were the Only Girl“, foarte popular şi interpretat de numeroşi artişti, lansat în 1916 şi revenit în topuri în 1946.

Doi

Londra, iulie 1945

Ada şedea în compartimentul rezervat doamnelor, privind oglinda pătată de pe partea opusă şi reclamele la Eastbourne şi Bexhill-on-sea, cu ceruri azurii şi nisipuri strălucitoare. Southern Railways. Trenul era mizerabil, cu geamurile murdare, acoperite de funingine. Ada le zâmbi celorlalte femei, cu sendvişurile lor învelite în hârtie de patiserie. *Pastă de peşte. Pate de ficat. Sardele.* Când urcaseră în tren, o tânără de la Women's Voluntary Service, o fiinţă drăgălaşă la chip, în uniformă verde şi cu ruj roz, le dăduse sendvişuri. Trecuse foarte mult timp de când Ada nu mai văzuse pe cineva care să arate atât de *feminin*. Îşi trecu mâna peste scobiturile trupului ei. Palma găsea adâncituri acolo unde ar fi trebuit să întâlnească forme pline. N-avea piept. N-avea şolduri. Se mai împlinise niţel, asta datorită Sorei Brigitte, dar tot îşi putea număra coastele. Celelalte femei din vagon erau şi ele slabe, toate fiind SBS, la fel ca Ada. Subiecţi britanici sinistraţi, aşa li se spunea. Ada crezuse că fusese prizonieră sau captivă. Asta cel puţin îi dădea o calitate, ar fi fost o persoană cu un trecut, după toţi acei ani. Dar un SBS? Ce era un SBS?

Acasă. Oare să bată? Sau să deschidă uşa şi să intre? Hei! Eu sunt. *S-a întors Ada noastră.* Cissie, sora ei. Avea unsprezece ani când plecase ea. Trebuie că se făcuse domnişoară şi se angajase. Sora lor mai mare, întoarsă acasă cu bine. Toţi laolaltă din nou. Alf şi Fred, Bill şi Gladys, mama şi tata. Stând în bucătăria aia caldă de la aragaz şi plină de aburi de la rufele întinse la uscat. *Ada, scumpete, pune ibricul pe foc. Să bem o ceaşcă de ceai.* Poate că tata l-ar trimite pe Fred la bar să ia un ţap de bere. *Bine-ai revenit acasă, fată dragă!* Mama fâţâindu-se de colo colo. Miel de la O'Connor's. Arpacaş. Găluşte. *Să mai pui pe tine, să te mai îngraşi niţeluş.*

Ada şterse geamul cu manşeta, dar era atât de murdar pe dinafară, încât abia dacă se zărea ceva pe fereastră. Treceau prin

oraşe jefuite şi sate distruse de război. Anglia era mai săracă decât îşi amintea ea. Sub soarele arzător de iulie, câmpurile pâlpâiau în auriu-închis şi verde, străluceau de viaţă şi de culoare. Vedeai păduri, stejari falnici şi fagi, mai multe case. Suburbii. Trenul mergea mai departe. Clădiri gemene îmbrăcate în ardezie. Trenul mergea mai departe. Parcele şi grădini cu araci de fasole şi cartofi noi. Mama îşi dorise mereu să se mute într-un loc ca ăsta. Purley. Purley Oaks. Sanderstead. Blanche, prietena ei, se mutase în suburbie. *Mic-burgheză*, comentase tata. *Nimeni nu trăieşte în Purley.*

Trenul nu se grăbea. Balham. Nodul de cale ferată Clapham. Asta să fie Londra? Străzi întregi rase de pe faţa pământului, faţade goale rămase în picioare şi ziduri şuie, nimic mai mult. Unde era Londra ei? Simţi îngrijorarea ca pe o gheară în măruntaie. Ada îşi turti nasul de geam. Unele ruine fuseseră îngrădite şi fuseseră puse afişe grosolane, *Nu intraţi* sau *Pericol*. Zărea copii căţăraţi pe dărâmături, care-şi ţineau degetele ca pe pistoale. *Pac-pac!* Battersea, centrala electrică rămăsese în picioare. Vauxhall. De acolo se vedea Tamisa întreagă. Apa scăzuse, iar malurile erau maronii ca nişte limacşi – fluviul arăta ca un vierme murdar, plin de remorchere, de barje şi de drage. Ada coborî geamul. Le auzea sirenele, ecourile, care străbăteau văzduhul de la un mal la altul. Le auzise şi copil fiind, trâmbiţe melancolice ale pierderii şi plecării.

County Hall. Rezistase, la fel şi Big Ben. Se aplecă. Tamisa. Ceva nu era în regulă. N-ar fi trebuit să se vadă apa, nu de aici. Unde dispăruseră toate fabricile? Unde erau depozitele de cherestea şi cărămidăriile? Departamentul Tramvaielor şi tipografiile? Magaziile şi debarcaderele? Unde erau podurile mobile? Unde, Belvedere Road?

Gura i se uscase, simţea un gust metalic. Ce se-ntâmplase cu casa lor, cu strada lor? Dacă nu mai era nimeni acolo? Dacă toţi ai ei fuseseră ucişi? Spulberaţi, membrele lor ciolănoase, trupurile bucăţele iţindu-se de după cărămizi sparte şi dulapuri dezmembrate? Ori dacă se mutaseră? Cum avea ea să-i găsească?

Trenul opri în Waterloo. Maşina de cusut fusese prea grea ca s-o poată ridica singură şi, fiindcă nu văzuse nici un hamal, Ada o împinsese la începutul călătoriei sub scaun. O trase de acolo şi

coborî. Fură grăbite cu toatele de pe peron şi conduse într-un birou provizoriu pe uşa căruia scria „Joint War Organisation“. Responsabila oficiului avea un piept impunător, nasturii uniformei gri stăteau să i se desfacă. Fusta îi venea strâmtă pe şolduri şi i se umflase la burtă. Ţâfnoasă, umbla prin nişte hârtii, nemulţumită, de parcă Ada o deranjase.

— Dac-ai fi fost soldat, zise ea trântind hârtiile pe birou, vreun prizonier de război adevărat, atunci aş fi ştiut cum stă treaba. În primul rând, n-aş mai fi avut de-a face cu tine. Dar nişte civile! Se strâmbă, dispreţuitoare: *Femei.* Ce să facem cu voi?

— Nu vreau să fiu o pacoste, zise Ada uitându-se la şirul de femei care aşteptau în spatele ei. Nu sunt singura.

Responsabila o privi pe Ada şi clătină din cap.

— Jale!

Dintr-un sertar de dedesubt trase o cutie mare şi neagră cu bani şi o trânti pe birou.

— Nu putem face mare lucru pentru voi, în afară că vă plătim biletul până acasă.

Începu să scotocească prin ea, scoase patru monede de jumătate de coroană şi i le dădu Adei.

— *Ex gratia*, zise ea.

Ada nu ştia ce înseamnă, însă avu impresia că i se dă de pomană. Nu pricepea de ce trebuie s-o facă să se simtă ca o cerşetoare.

— Ai unde să mergi, nu?

— A, da, zise Ada privind-o pe femeie în ochi. Da.

Ada puse monedele pe masă:

— E-n regulă. N-am nevoie de ele. Locuiesc în apropiere.

Femeia ridică din sprânceană.

— Ia-le. E tot ce o să primeşti. Poţi să depui cerere pentru o cartelă de raţie. Ia de-acolo, şi arătă spre nişte formulare. Eşti singură?

Ada încuviinţă.

— Hmm, pufni femeia stând într-o rână şi, privind peste umărul Adei, strigă: Următoarea!

Ada luă banii, ridică maşina de cusut şi ieşi în aglomeraţia din gară. Waterloo. Îi venea să se ciupească, să nu viseze cumva. Iat-o acolo, în sfârşit. Acasă. Maşina de cusut era grea. Pipăi cu degetele

o jumătate de coroană. Bagaje de mână – avea să lase greutatea şi să se întoarcă s-o recupereze mai târziu. Să vină cu tăticul şi să o ducă el. Ori Alf sau Fred. *Ce faci cu asta, Ada? Ai cărat-o tot drumul, aşa-i?*

Ieşi din gară pe Waterloo Road, eliberată de maşina de cusut. Biserica St. John's era la locul ei. Şi Spitalul Lying-In. Stamford Street. Clădirile Peabody. *Toate bune şi frumoase, sir, puţin cam prăfuite din pricina războiului, nu vă supăraţi că spun, sir.* Dacă acele clădiri nu păţiseră nimic, atunci trebuie că şi strada ei era întreagă. Traversă. Exton Street. Roupell Street. Casele erau în picioare. Toate. Una-două aveau ferestrele bătute în cuie. Perdelele erau cam zdrenţuite, iar uşile şi ferestrele ar fi meritat o vopsire, dar nu fuseseră bombardate. Era bine. Avea să fie bine. Ada o luă la fugă, cu ochii înceţoşându-i-se. Se opri şi-şi şterse obrajii. *Nu trebuie să plâng.* Acasă. Imediat după colţ. Theed Street. Verandele caselor scunde cu tocurile lor de uşi şi de ferestre pătrăţoase şi demodate.

Păşi pe pavajul inegal, pe lângă casele familiilor Chapman şi O'Connors, cu uşile *în continuare* deschise, ca să vezi înăuntru – case respectabile, bune. Lucrurile nu se schimbaseră, la urma urmei. Ada zâmbi. Poate c-avea să iasă cineva de acolo şi s-o recunoască. *Dumnezeule mare, e chiar Ada Vaughan!*

Şi iat-o ajunsă. Numărul 11. Ada strânse pumnul şi ciocăni uşor în lemnul tocit. Inspiră şi puse mâna pe clanţă. Apăsă. Trase. Intră în hol. Mult mai mic decât şi-l amintea ea, însă acoperit de acelaşi tapet şters, cu flori; aceleaşi urme de murdărie pe scări, aceleaşi plinte verzi, ciobite. Uşa de la bucătărie se deschise şi, ştergându-şi mâinile de şorţ, ieşi mama ei. Se uita pieziş la Ada, de parcă n-ar fi cunoscut-o.

— Cine-i acolo?

Ada îşi muşcă buza.

— Sunt eu, Ada, îşi auzi glasul, încordat ca firul unei capcane.

Mama ei făcu doi paşi şi o prinse de mână, strângând-o de cot.

— Ai ceva tupeu să vii aici ca o floare… după atâta timp!

Ada nu se clinti. Nu pricepea. Abia aşteptase să se arunce în braţele mamei, să-şi îngroape faţa în părul ei, să-i simtă mirosul de sudoare şi de piersică al pielii. Iat-o acolo, fiica ei, dispărută şi presupusă moartă, întoarsă din mormânt. O minune

nemaipomenită. Dar mama nici măcar n-o salutase, nici vorbă s-o îmbrăţişeze.

— Ne-ai făcut să ne perpelim de grija ta, pe taică-tău şi pe mine. L-ai băgat în pământ, ştiai? S-a prăpădit, uite-aşa.

Tata? Prăpădit? Ada simţi un gol în stomac şi gust de metal. Nu aşa visase ea că va fi când se va întoarce. Tata, mort? Nu se gândise la asta, nici pe departe. Înghiţi în sec, străduindu-se să-şi oprească lacrimile. Nu-i spusese niciodată că-l iubeşte. Nu apucase să-şi ia rămas-bun. Nu-i zisese *Mulţumesc, tată.*

— Când? îngăimă Ada.

— M-a lăsat singură cu toate, îi dădea înainte mama ei. Habar n-aveam unde eşti, dacă eşti vie ori tragi să mori. Nu ne-ai trimis nici un cuvânt. Nici. Un. Cuvânt.

— Nu-i adevărat, se grăbi Ada să răspundă, Stanislaus v-a trimis o telegramă.

— Stanislaus? Aşa-l chema? Neamţ nenorocit!

Îi scăpase numele lui. N-ar fi vrut să vorbească despre el.

— El, începu Ada, apoi se corectă, vrând să facă lucrurile să sune mai bine: *Noi* v-am trimis o telegramă. Vă anunţam că totul e bine. Să nu vă faceţi griji.

— Păi, aici n-a ajuns niciodată.

— Era trimisă pe adresa doamnei B., ea trebuia să vă anunţe.

— Vrei să zici că nici măcar n-ai avut bunul simţ să mi-o trimiţi mie? Doamna B. nu ne-a anunţat nimic de nici o telegramă. Dar a fost la uşa mea în ziua când a început războiul. În *prima* zi. S-a întors Ada? Nu a venit la lucru astăzi. Acum aflăm şi noi de asta. S-a luat şi s-a dus la Paris cu un filfizon. Ruşinea pe care am simţit-o. Că una din fetele mele ar putea *să facă* aşa ceva.

Asta se petrecuse acum aşa de mult timp, cu *ani* în urmă. Se întâmplaseră atâtea altele în vremea asta, iar mama ei i le punea pe tavă de parcă ieri s-ar fi petrecut totul, de parcă asta era lucrul cel mai însemnat, de parcă nu i-ar fi dus dorul nici un pic. Ada o privi mai atent. Îmbătrânise amar, cu riduri de îngrijorare pe frunte şi-n jurul gurii. Buzele îi deveniseră mai subţiri, pline de răutate.

— Ţi-am trimis o scrisoare când s-a terminat, zise ea. Până atunci n-am putut.

— Şi ce mai scrisoare! Niţică aventură, vorba ta. *Aventură.* Ai

vreo idee cum a fost pentru noi?

Faţa mamei sale era acum aproape de faţa ei. Ada îi simţi respiraţia mirosind rău, a rânced.

— În timp ce tu-ţi făceai de cap, pentru noi era iadul pe pământ. *Iadul.* Bombardamentele. Raţionalizarea. Dup-aia, molima. Toţi am avut de tras. Dar tu, tu ce-ai făcut? Te-ai îngrăşat cu iubitul tău nazist pe spinarea noastră.

— Nu-i adevărat, zise Ada. N-a fost aşa. Am avut şi eu de tras…

— Tu? Ai avut de tras?! Habar n-ai prin ce-am trecut noi!

— Am fost reţinută, zise ea.

Mama ei pufni.

— Asta ce mai înseamnă, c-ai stat în casă?

— Am fost închisă, zise Ada. Am fost ţinută prizonieră.

— Închisă? întrebă mama ei. Ai fost bine-mersi, fac prinsoare. Fără vreo grijă pe lume.

Ada nu ştia cum s-o spună. Cum să descrie prin ce trecuse, ce văzuse? Nu-şi dorise decât să ajungă acasă, dar era luată de trădătoare. Nu trădase. Avea s-o creadă mama ei? Avea s-o creadă *cineva*?

— Te-ai gândit şi tu măcar o dată la taică-tău şi la mine? continuă mama. La fraţi şi la surori?

Ada voia să se aşeze. Simţea că oasele i se înmoaie şi se desprind unul de altul, capul îi vâjâia.

— Ei ce fac?

— Bine că-ntrebi acum!

În colţul gurii îi apăruse spumă de scuipat.

— Fred a fost ucis la Alamein. Şi-a dat viaţa de dragul tău!

Scuipă pe pantofii Adei, care pentru prima dată îşi vedea mama purtându-se aşa, cel puţin cu ea. De obicei, tatăl era victima limbii ei ascuţite, ripostând şi el cum putea mai bine. Acum venise rândul Adei să fie ţinta veninului.

— Alf e bine. La fel şi fetele. Da' tu? Tu ai fost mereu aia egoistă. Mincinoasă. Ne-ai frânt inima la toţi.

Ada îşi duse mâna la frunte. Moartea tatălui ei îi lăsase un gol atât de mare în inimă. Şi-ar fi dorit să soarbă izul de tutun al pielii lui, să-i simtă îmbrăţişarea strânsă şi mirosul în timp ce buzele lui o sărutau pe creştet. *Ada, ai fost mereu slăbiciunea mea.*

— Îmi pare rău, zise ea. N-a fost după mine.

Vocea îi suna spart, era pe punctul de a izbucni în lacrimi.

— Îţi pare rău?!? repetă mama ei, gata să fiarbă de mânie. Prea târziu să-ţi pară rău. Aici nu mai eşti binevenită. Aşa că poţi să ieşi afară. În clipa asta.

— Afară?

Ada nu pricepea ce-i spunea mama ei.

— Nu pot rămâne?

— Nu, fir-ar să fie, nu poţi!

— Dar n-am unde să mă duc, zise Ada.

— Ar fi trebuit să te gândeşti dinainte, zise femeia luând-o de braţ şi silind-o să iasă. Consideră-te norocoasă că nu târâi după tine şi vreun copil din flori. Sau mă înşel? Te-aş vedea în stare. Nimic nu m-ar mai mira.

Mama ei o împinse.

— Dispari! Şi să nu te mai prind vreodată la uşa asta!

Îi dădu brânci, iar Ada ieşi clătinându-se. Simţi în urma ei curentul făcut de izbirea uşii.

Rămase acolo, în interiorul arcului pragului, din care mama ei plecase. *Adună-te*. Mama ei era supărată. Suferise un şoc văzând-o iarăşi pe Ada, asta era tot. Dintotdeauna fusese temperamentală. Şi totuşi, şi-ar fi putut da silinţa să fie mai înţelegătoare. N-o mai văzuse pe Ada de aproape şase ani. Ai fi crezut că se va bucura. Avea să se calmeze şi, pe urmă, să-i pară rău de ieşirea asta a ei. Ada se gândi să-i lase un răgaz. Cu toată grija adunată, era normal că sărise în halul ăsta. Câteva minute să mai aştepte şi-apoi avea să bată din nou la uşă. *Mamă, te rog.*

Nişte copii desenaseră pe pavaj un şotron. Ada luă o piatră şi o aruncă într-una din casete. Hop-hop-hop, bătaie pe amândouă, hop-hop. Se aplecă într-un picior, ridică piatra şi o aruncă din nou.

Deasupra se deschise o fereastră şi mama ei se aplecă:

— Nu m-ai auzit?! strigă la Ada. Valea de-aici!

Şi trânti cerceveaua la fel ca mai devreme.

Ada lăsă piatra să-i cadă din mână. Ce ciudată mai era maică-sa. Se aprinde aşa de tare, că poate da în clocot ceaiul. Şi era şi ciudoasă. Ani de zile putea să stea certată cu cineva. Ada ştia că n-avea cum s-o răzgândească, în nici un caz în ziua aceea. Ei bine, îşi zise ea, dacă asta vrea, asta o să primească. Pierderea ei.

Se întoarse şi o luă la vale pe stradă. Firave, picioarele n-o mai

ţineau mult, mâinile îi tremurau. Nu avea unde să se ducă, nu avea haine, nu prieteni şi nici bani, în afară de cei zece şilingi primiţi de la Crucea Roşie. Acum, nouă şilingi şi unsprezece penny, după ce plătise un penny pentru bagaj. Luă biletul în mână. *A se ridica la data emiterii. Obiectele neridicate nu vor fi păstrate.* Tot ce avea Ada pe lumea asta era o maşină de cusut. Şi n-aveai cum dormi sub aşa ceva.

Îi pierduse pe toţi. Îşi pierduse fiul. Mama. Tatăl. Pe Stanislaus. *Slavă Domnului.* Şi pe Frank. Ar fi putut fi în America. Ar fi putut duce o viaţă frumoasă. Frank s-ar fi purtat bine cu ea, ca un bărbat cinstit. Îi amintise de tatăl ei. Ada se opri şi oftă. Nici măcar nu ştia unde îi era îngropat tatăl. *Of, Ada, la ce bun să plângi?* parcă-l auzea *Nu-i de nici un folos să plângi după cana vărsată.* Nu putea face nimic ca să îndrepte lucrurile. *Aşa e maică-ta, râca îi ţine de foame ca grâul, păsărilor cerului.* Păi, putea trăi şi fără asta. Supravieţuise ea războiului, avea să supravieţuiască şi acum. Îşi aminti un cântec din copilărie, pe care în clipa asta părintele ei i-l fredona în minte. *Fă-ţi pachet grijile şi pune-le în valiza cea veche şi zâmbeşte, zâmbeşte, zâmbeşte.* Dar acum nu mai mergea aşa. Războiul schimbase totul.

În gară oprise pesemne un tren ce adusese trupe înapoi. Waterloo Road era înţesat de soldaţi şi de aviatori în uniforme albastre cu rucsacuri militare pe umăr. Sosiseră acasă. Războiul era al bărbaţilor. Eroii. Norocoşii. Ei aveau locul lor. Dar cum rămâne cu nevestele, cu femeile în general, de ele cui îi păsa? Nimeni nu le asculta. Putea mama ei să înţeleagă războiul Adei? Putea înţelege altcineva prin ce-a trecut ea? Fusese un război diferit. Iar Ada fusese luată de curenţii lui şi purtată ca rămăşiţele unei nave, ca resturile de mâncare aruncate peste bord după debarasarea meselor.

La intrarea în gară era un vânzător de ziare, un bărbat scund şi rotofei, cu o faţă rumenă şi părul alb şi des. Se rezema într-o cârjă. Îi întinse un exemplar din *Evening Post*. Ada clătină din cap.

— Fii mai veselă, îi zise el cu gura până la urechi. Poate fi mai rău.

Era pentru prima dată când cineva îi zâmbea în Londra. Ada înghiţi în sec şi-şi simţi fruntea încreţindu-se. *N-are rost să-ţi plângi de milă, Ada dragă.*

Vânzătorul şontâcăi mai departe. Avea un chip blând, liniile din jurul ochilor îi dădeau un aer vesel.

— O fată aşa de frumoasă ca tine ar trebui să cucerească lumea, zise el.

Ada zâmbi.

— N-am unde să mă duc, îi mărturisi ea. Îţi vine să crezi?

— De unde eşti? Din Manchester? Abia ce-ai venit în Londra?

— Da, răspunse Ada privindu-l.

— Încearcă la Ada Lewis House, o sfătui. Pe New Kent Road. E un cămin. Pentru fete bune, dacă-nţelegi ce vreau să zic.

Se întoarse şi îi dădu un ziar unui bărbat la costum şi pălărie.

— Poţi să iei autobuzul de-acolo, îi spuse vânzătorul arătând spre o staţie de pe partea cealaltă a străzii.

— Mulţumesc.

Ada bănui că era în jur de ora cinci. Îi era foame şi avea nevoie de un loc în care să doarmă la noapte. Intră în gară, îşi ridică de la bagaje maşina de cusut şi o luă spre staţia de autobuz.

— Pot să vă ajut, domnişoară?

Un soldat.

— Mulţumesc.

— Încotro?

Ada îi făcu semn că mergea în staţie. Orice autobuz până la Elephant, iar de acolo pe jos. Poate că soldatul se îndrepta şi el în aceeaşi direcţie. Ada avea să se descurce însoţită şi ajutată. Se aşeză în rând, iar el îi lăsă maşina de cusut pe trotuar.

— Cu bine! o salută.

Prinse autobuzul 12. *Dulwich*, îşi aminti ea. *Posh*. Taxatorul îi luă maşina de cusut şi o puse în compartimentul pentru bagaje aflat sub scări. Ada se aşeză pe una din banchetele autobuzului, uitându-se pe geam la străzile cândva familiare, acum ponosite şi lipsite de culoare. Îşi întinse gâtul. Din loc în loc vedea case bombardate. Vechiul Bedlam[1] era încă la locul lui. Şi mănăstirea, Notre Dame. Dar construcţiile de lângă mănăstire, ele unde erau? Staţia de metrou nu păţise nimic, clădirea South London Press era unde-o ştia. Doar o jumătate din ea, căci cealaltă jumătate se preschimbase într-un terci de cărămizi şi mortar. Însă restul? Tabernacle? Teatrul Trocadero?

Coborî din autobuz, lovindu-se în fluierul piciorului de maşina

de cusut. Durǎ ceva pânǎ reuşi sǎ se orienteze şi s-o ia spre New Kent Road. Zece paşi. Se opri. Schimbǎ maşina în cealaltǎ mânǎ. Nimeni nu se oferi s-o ajute. Mergea fǎrǎ vlagǎ de-a lungul strǎzii, opintindu-se de maşina de cusut, uitându-se la tǎbliţele cu nume. Terasa din stânga ei era un amestec rǎu mirositor de moloz, cǎrǎmizi înnegrite, bucǎţi de uşi şi coloane dǎrâmate de pe care cǎzuse tencuiala şi care de mult timp fuseserǎ luate la puricat, femei disperate dezgropând din ruine câte-o cratiţǎ ponositǎ, câte un album de fotografii sau vreo oalǎ de noapte în care sǎ fiarbǎ sfeclǎ. Vǎzuse astfel de lucruri în München, dar nu se gândise cǎ în Londra va da peste aceeaşi priveliştе. Sǎracii arǎtau la fel ca înainte de rǎzboi. Femei care cotrobǎiau dupǎ ultimul cartof rostogolit sub mobilǎ. Bǎieţaşi cu pantaloni jerpeliţi în genunchi, strigând, în timp ce urcau scǎrile, *Mamǎ, ce mâncǎm?* Înfometaţi şi îmbǎtrâniţi înainte de vreme. *Te-am cunoscut cândva.* La asta se întorsese Ada acasǎ.

Locul era îngrǎdit cu table zincate. *Cine lipeşte anunţuri va fi pedepsit*, scria cu vopsea albǎ, care se scursese pe alocuri. Dincolo de gard, vedeai o singurǎ clǎdire ţinându-se încǎ în picioare, cu un perete demolat, cu odǎile dezvelite pe o parte, ca o femeie cochetǎ. Vedeai tapete sfâşiate şi o oglindǎ care atârna încǎ de perete, într-o rânǎ. O masǎ şchioapǎ de un picior, îngenuncheatǎ ca un cerşetor. Mai departe de clǎdire, zǎcea încǎ o parte din peretele de cǎrǎmidǎ. Cineva îl desenase acolo pe Mr Chad, iar dedesubt scrisese *Com? Nu e zahǎr?* Ada vǎzu şi cioturi dintr-un castan care arsese, ale cǎrui rǎdǎcini umflau asfaltul ca nişte vene îngropate, despicându-l.

Îşi ridicǎ de jos maşina de cusut. Ada Lewis House.

Era un imobil înalt din cǎrǎmidǎ, cu geamuri înalte şi rotunjite. O camerǎ costa un preţ rezonabil, iar mesele erau incluse. Ar fi mers, pânǎ avea sǎ se punǎ pe picioare. Nu era voie cu copii sau cu animale. Trebuia sǎ-şi gǎseascǎ o slujbǎ. Apoi o casǎ adevǎratǎ, pentru Tommy. Dupǎ ce plǎti cazarea pentru douǎ nopţi şi masa, îi mai rǎmǎseserǎ numai patru şilingi.

— Ce lucrezi tu, de fapt? o întrebǎ administratorul.

Ada trase adânc aer în piept.

— Sunt croitoreasǎ, zise Ada. Croitoreasǎ de damǎ.

Modiste.

Administratorul o privi strâmb.

— Nu prea se mai caută aşa ceva, zise ea. Totul e gata făcut acum. Ar trebui să încerci la fabricile din East End. Whitechapel, ceva în genul ăsta.

Fabrică. *Arbeit macht frei.* Frank îi povestise despre cadavre. Nu putea să lucreze într-o fabrică, nu după ce ştia aşa ceva. În plus, nu supravieţuise războiului ca să trudească şi să fie exploatată.

— Trebuie să rezolvi cumva cu cupoanele, îi zise administratorul. Poţi să ne rămâi datoare până atunci.

Ceaiul s-a servit la ora şase. Măruntaie cu ceapă. Morcovi şi cartofi. Gustos. Ada înghiţi totul cu o foame de lup. O ceaşcă de ceai. *O ceaşcă de ceai.* Concentrat, infuzie. Noroc că nu-i plăcea cu zahăr.

Se trezi devreme în dimineaţa aceea şi luă metroul până la Green Park. Uitase cât de cald era la metrou, cum mai mirosea a funingine şi a aer stătut, uitase cât de aglomerat era şi că trebuia să te strecori printre străini care se înghesuiau, aproape zdrobindu-ţi oasele. Îşi făcu loc până la uşă şi ieşi în aerul parfumat de iulie, până pe Dover Street. Dacă doamna B. n-o s-o angajeze înapoi, avea să se ducă la Isidore. Se pricepea la ceea ce făcea, iar între timp adunase o grămadă de experienţă.

Casa din Dover Street era o ruină. Celelalte imobile de pe stradă rămăseseră neatinse. Bomba căzuse numai pe aceasta. Un bărbat se ciocni de ea pe trotuar. Purta un costum ieftin şi lăbărţat, pălăria lui de fetru se decolorase cu vremea. Fuma pipă.

Ada îl atinse pe mânecă în trecere.

— Scuzaţi-mă, ştiţi cumva ce s-a întâmplat aici? îl întrebă. Proprietarii mai trăiesc?

Bărbatul ridică din umeri şi îşi văzu de drum, lăsând în urmă un damf dulceag de tutun.

Probabil doamna B. se mutase. Ada se plimbă pe stradă, holbându-se la plăcuţele cu nume de pe uşile caselor, apoi se întoarse la ruină. Habar n-avea unde ar fi putut-o găsi pe doamna B. Îşi împreună mâinile a rugăciune şi închise ochii. *Dă, Doamne, să mai trăiască.* Deschise ochii, aşteptându-se să-şi vadă fosta patroană în faţa ei, cu buzele rujate şi obrajii pudraţi, dar strada era pustie. Merse agale pe Bond Street, apoi pe Oxford Street.

Magazinele acelea mari aveau acum etajul bandajat cu lemne sau pereţi lipsă, ca nişte soldaţi bătrâni, răniţi. John Lewis. Ada se opri în loc. Doar rămăşiţe negre, carbonizate. Arbuşti sfrijiţi de buddleia prinseseră rădăcină, smocuri de iarbă ieşiseră din moloz. Nu asta era Londra pe care o ştia Ada. Nu era sigură că aparţinea acestui loc.

Grădinile din Hanover Square erau răvăşite. Subsolul lui Isidore se găsea în continuare unde-l ştia, dar plăcuţa de pe uşă dispăruse. Ada coborî şi încercă să vadă ceva înăuntru prin geamuri. Pustiu, în afară de o ladă şi nişte ziare vechi împrăştiate pe jos. Se împletici spre Hanover Street, apoi de-a lungul Regent Street. Dickins şi Jones. Peste tot, cicatrice ale războiului. Café Royal. Ada se opri sub marchiză, uitându-se la uşile rotative. Cum de se dovedise atât de proastă? Să fie trasă pe sfoară de un simplu escroc, Stanislaus von Lieben. Dacă nu l-ar fi cunoscut, acum toate ar fi fost bune. *Nenorocitul.* Ce nu i-ar face dacă l-ar mai vedea o dată… Poate că totuşi exista în ea ceva din felul de a fi al mamei sale. Ar face mai mult decât să-i zică vreo două… L-ar *omorî*, fir-ar el să fie!

Ada dădu din cap înspre lacheul de lângă uşă şi trecu mai departe. La Piccadilly Circus văzu nişte tinere care încercuiseră statuia lui Eros, rujate şi cu bluziţe decoltate, fumând. Întâlnise asemenea fete şi-n München. Uneori erau acolo şi mamele lor. *Te tentează, yankeule?* O făceau pentru ţigări. Aşa era şi pe-aici?

Ada se întrebă cum o fi oare să trăieşti aşa, ora şi bărbatul? În clipa de faţă, cum se prezenta ea, femeie-şnur, n-ar fi atras atenţia nici unuia, nimeni n-ar *dori-o*, nu i-ar atinge tandru bărbia, pentru ca mai apoi s-o tragă mai aproape şi s-o sărute şoptindu-i vorbe de iubire. Bărbatul acela care vindea ziare doar o linguşise, i-ar fi declarat oricărei femei că e frumoasă. Ada cunoştea genul. Asemenea afirmaţii nu însemnau nimic. Ada nu mai era frumoasă.

Lăsă în urmă fetele boite şi păşi în Haymarket. Stucco aproape că se dărâmase, porticurile se susţineau de schelărie. Multe faţade fuseseră acoperite cu afişe. Theatre Royal nu păţise nimic. *Evantaiul Doamnei Windermere*[2]. Ce piesă de teatru mai era şi asta? O luă la stânga, în Trafalgar Square. *Victorie împotriva Germaniei, 1945*, citi ea. Era încă destul de devreme, dar piaţa se umpluse de soldaţi în uniformă plimbându-se la braţ cu fetele lor. Erau şi

muncitori în costume ponosite, tinere încălţate cu pantofi cocheţi şi cu fuste mulate. Una-două stăteau lângă fântână şi mâncau sendvişuri, alungând porumbeii care dădeau târcoale după firimituri. O femeie avea în mână o ceaşcă, iar în cealaltă, un termos. O ceaşcă de ceai. Ada zări Lyons Corner House vizavi de clădirea Charing Cross. Obişnuiau să facă acolo un ceai foarte bun. Se căută prin buzunar. Banii îi ajungeau.

Pe geam văzu lipit un anunţ. *Angajăm chelneriţe. Întrebaţi înăuntru.* Un licăr de speranţă. Putea fi chelneriţă, o fată sprintenă, până-şi găsea o slujbă adevărată. Ada împinse şi deschise uşa. Pereţii erau acoperiţi cu lambriu într-o nuanţă bogată de maro, iar becurile se ascundeau în spatele unor plăci groase din sticlă. Uitase cât de somptuos era înăuntru. Câteva cupluri stăteau la mesele de lemn, adâncindu-se în conversaţie. Oameni căsătoriţi, îşi zise Ada, la o ieşire drăguţă în oraş, după război. Erau şi femei singure, picior peste picior, uitându-se pe geam. Una fuma, ţinea pe masă un pachet de Players, alta citea o carte. Norocoşilor, zise Ada în gând.

Se îndreptă spre o masă liberă din mijlocul sălii, trecând astfel pe lângă o femeie durdulie între două vârste şi pe lângă companionul ei mai în vârstă. „Slabă ca o scândură“, o auzi pe femeie spunând după ce trecu, „tuberculoză“. Chelneriţa se apropie în uniforma ei neagră cu şorţ alb pe deasupra, cu guleraş alb şi bonetă apretată, cu o panglică neagră.

— Vă ajut cu ceva?

— Da, zise Ada fără să şovăie. Mă interesează un loc de muncă.

Chelneriţa îşi ţuguie buzele.

— Va trebui să vorbiţi cu şefa, zise ea. Doriţi şi altceva?

— O ceaşcă de ceai, vă rog.

Şefa stătea în spatele unui birou şi îi făcu Adei semn să se aşeze, arătând spre un scaun cu spătarul înalt, la fel ca cele din sala de mese a restaurantului, cu braţe tari şi şezutul lucios.

— Nu te supăra că întreb, începu ea aplecându-se peste birou, dar eşti îngrozitor de slabă. Ai fost bolnavă?

— Nu, zise Ada.

— Fiindcă dacă ar fi fost vorba de o boală transmisibilă, nu te-am putea angaja.

— Nu, nu e nimic de genul ăsta.

— Probleme cu nervii?

Ada clătină din cap. *Am avut multe de tras în război, asta-i tot.* Ce putea să zică? Şefa nici nu-şi putea închipui. Ada îşi dăduse seama că nimeni nu voia s-audă ceva despre acest subiect.

— Nu, zise Ada. Mi-am pierdut pofta de mâncare, atâta tot.

— O, drăguţa de ea, zise şefa. Ce ghinion. Sper că acum ţi-ai recăpătat-o.

Ada încuviinţă:

— Mănânc ca un lup.

— Mă bucur s-aud, zise ea. Ai mai lucrat vreodată ceva asemănător?

— Nu, zise Ada. Dar prind repede. Şi adăugă: Sunt ageră.

— Când poţi să începi?

— Imediat.

— Două lire şi zece pe săptămână, inclusiv uniformă. De spălat, ţi-o speli singură, în afară de bonetă şi de şorţ. Să ai părul curat şi prins la spate, unghiile tăiate. Ce mărime porţi?

— Ce mărime? întrebă Ada.

— Pentru uniformă. Nu cred c-avem ceva suficient de mic pentru tine. Te descurci la cusut?

— Da, zise Ada. De fapt, chiar mă descurc binişor.

— Atunci s-ar putea să rezolvi singură. Vino cu mine.

Ada îşi înfăşură uniformele pe braţ. *Norocoasă.* Salariul nu era rău deloc şi la sfârşit de săptămână putea număra şi ceva în plus, bacşiş. După ce avea să facă rost de cartelele de raţie, avea să-şi cumpere câteva lucruri. Îi trebuiau lenjerie nouă, săpun şi pastă de dinţi. Strictul necesar. Poate c-avea să-şi facă şi prieteni. Acolo lucrau o grămadă de fete. Avea să meargă pe jos până la lucru şi înapoi, cel puţin în prima săptămână. Se uită la ceasul de pe Charing Cross. Zece şi trei minute.

Îi luă treizeci şi cinci de minute să ajungă acasă. Urcă la locşorul ei, trase draperia şi întinse uniforma pe pat. Era tivită bine, iar marginile lăsate erau generoase. Gulerul alb se putea da jos, aşa că, la nevoie, putea să-l spele separat şi să se usuce până dimineaţa. Îşi descheie nasturii de la bluză şi îşi dădu fusta jos. Îşi simţi chiloţii jilavi. Îi răsuci, să-i vadă.

Sânge. *Sânge.* Nici nu mai ţinea minte când avusese ultima oară ciclu. Îi venea să strige de bucurie şi să râdă. Să deschidă fereastra şi să ţipe: *Totul e-n regulă! Totul va fi bine!* Iat-o, Ada Vaughan, femeie din nou. Revenea la viaţă. Îndreptăţită să-şi spună chiar mamă. Dacă mai punea pe ea un pic, avea să-şi recapete înfăţişarea de dinainte. O să dureze o lună-două, dar era pe drumul cel bun. Avea să fie bine. Se întorcea la viaţă. *Pe drumul cel bun.* Îşi deschise poşeta. Trebuia să se ducă la Boots, să-şi cumpere cele necesare.

*

Primul Crăciun a fost cel mai neplăcut. Dar rămăseseră în Londra şi alte fete, cele din nord, care nu locuiau cu familia. Administratorul le servise o cină adevărată, pui garnisit cu de toate, cu umplutură de salvie şi ceapă, sos, chiar şi o budincă de Crăciun. Au tras de capetele pocnitorilor învelite în staniol, şi-au citit cu voce tare glumiţele şi şi-au îndesat pe cap pălării de carton. Şi-au făcut una alteia mici cadouri învelite în hârtie creponată rămasă de la ghirlandele cu care decoraseră. Un cub cu săruri de baie. O perie de păr. Zece ţigări Woodbine.

Ada se întreba dacă mama le spusese celorlalţi despre întoarcerea ei. Tata şi Fred, *odihnească-se în pace*. Ada. *Ce s-a întâmplat cu ea?* Nu-i semăna mamei, să-şi verse năduful. *Să nu mai aud nimic de ea.* Ada încercase, într-o duminică de noiembrie târziu mersese din nou să-şi întâlnească mama după Liturghie. Femeia privise prin ea de parcă nici n-ar fi existat. Ada se abţinu până ajunse la un colţ de stradă, apoi se sprijini de un perete şi suspină adânc. Îşi dăduse silinţa, Dumnezeu îi era martor.

Începuse să-i vină cu regularitate, ca ceasul. Se împlinise; deşi tot manechin, la fel de subţirică, acum avea forme. Îi trebuiau şi ochelari – pentru depărtare, precizase doctorul în timp ce îi scria reţeta. Venea autobuzul şi abia când era cât pe ce să dea peste ea, vedea şi Ada ce număr scria pe el. Ca să-şi înţeleagă scrisul de mână, trebuia să îşi mijească ochii. *O să faci riduri dacă-ţi mai chinui mult ochii aşa*, îi zisese şefa. Ada ştia de ce îi slăbise vederea. Puse bani deoparte pentru o pereche de ochelari drăguţă, foarte la modă; îi văzuse într-un număr trecut din *Everywoman*. „Şi purtând

ochelari poţi fi frumoasă“, aşa scria. „Fermecătoare cu ochelari.“

Ada nu-şi permitea un permanent la coafor, dar îşi cumpără o sticlă de peroxid cu care îşi decolără părul şi şi-l punea pe moaţe în fiecare noapte, ca dimineaţa să-i stea ondulat, valuri, să-l poată face rotocoale şi să-l prindă în bucle în faţă, pe părţi şi la spate. Poate c-aşa aveau să i se aprindă călcâiele după ea vreunui tinerel, chiar dacă ea avea douăzeci şi cinci de ani, cam bătrâioară. Dar mai înţeleaptă. Acum nu s-ar mai îndrăgosti de cineva ca Stanislaus.

Se descurca binişor cu ce primea la sfârşit de săptămână, plus bacşişurile. În fiecare săptămână îşi drămuia bănuţii. Atât pentru mâncare, atât pentru nevoile curente, atât pentru încălţăminte şi ciorapi, atât pentru haine, atât pentru diverse. Încercase să pună deoparte şi pentru zile negre, pentru Tommy, însă nu era simplu. Fusese nevoită să facă economii la cupoane luni de zile ca să-şi poată coase o manta de iarnă şi să-şi cumpere o pereche de încălţăminte cum se cuvine, iar ochelarii mâncaseră şi ei din bugetul pentru nevoi curente. Cu toate astea, niciodată nu fusese nevoită să împrumute bani sau să-i ceară şefei un avans la leafă. Acum, că trecuse cu bine Crăciunul şi, în plus, avea strictul necesar, poate că-şi permitea încă puţin. Avea în continuare o singură fustă, cea pe care o primise de la Crucea Roşie; i-ar mai fi trebuit una. Şi o rochie. Dar asta însemna unsprezece cupoane. Bluze. Era norocoasă că purta uniformă în orele când lucra.

Piaţa din Berwick Street, acela era locul în care trebuia să meargă. Putea s-ajungă şi să se întoarcă înapoi de-acolo în pauza de-o oră de la prânz.

Nu se schimbase nimic, totul rămăsese ca înainte de război – *Cea mai bună varză, ieftină ca braga* –, aceleaşi prăvălii, aceiaşi negustori. Numai că omul *ei* nu o recunoscu din prima.

— Ioi, măiculiţă mare, Ada! zise el, apoi făcu ochii mici, de parcă ar fi avut nevoie de confirmare. Arăţi diferit. Ţi-ai pus ochelari. Ţi-ai vopsit părul, toate cele. Îţi stă bine blondă, serios. Mă scuzi, schimbă el tonul şi se aplecă peste tejghea, dar ce-ai păţit? Eşti numai piele şi os. Ţi-ar prinde bine nişte mâncare.

La sfârşit, Ada se alesese cu nişte resturi de material şi cu nişte întărituri, asta pe lângă ceva mătase folosită până atunci la confecţionarea paraşutelor, că tot se terminase războiul, din care

avea să-şi facă un furou nou şi ceva lenjerie.

Căminul avea croitorie, iar Adei i se permisese să-şi ţină maşina acolo. Îşi cusu două fuste, una conică, una cu pliuri. O bluză, pe care o întinse pe masa de lucru; era foarte precisă când venea vorba de măsurat şi de tăiat, de terminat ceva şi de tivit. Asta strânsese în jurul ei un mic public.

— Ada, poţi să-mi faci şi mie una?

— Dacă îţi aduc material, îmi faci şi mie?

Le lua bani, fireşte. Genul de ciubuc care făcea diferenţa. Trebuia să înceapă de undeva. Fetele de acolo nu erau clientela ei preferată şi nu voia să lucreze pe piaţa neagră. Însă raţionalizarea n-avea să dureze la nesfârşit. Avea să pună bani deoparte; să deschidă un depozit de economii, undeva. Să aibă răbdare câţiva ani. Şi să lucreze bine între timp. Să pornească o afacere. Casa Vaughan. Să-şi cumpere o locuinţă. Dacă avea să-l mai vadă vreodată pe Stanislaus, avea să-i arate ea. *M-am întors, ca o bilă de cauciuc. De mine nu scapi.* I-ar plăcea să-l vadă din nou. *Credeai că s-a terminat cu mine. Am nişte veşti să-ţi dau*. Da...

Pe la începutul verii 1946, bărbatul din piaţa Berwick Street îi făcu Adei semn şi scoase de sub tarabă un sul de *moiré* albastru-cobalt. Se împlinea aproape un an de când Ada se întorsese.

— Un răsfăţ pentru tine, o îmbie el. Zici că-i făcut pentru o blondă.

Ada nu mai văzuse aşa ceva de dinainte de război. Filigranele jucau în bătaia soarelui, arabescuri ce promiteau lumină, mister şi eleganţă.

— Prea scump, mă tem, continuă vânzătorul.

Ada îşi trecu degetele peste material. Mătasea era încăpăţânată, rezistentă. Cu mătasea trebuia să fii ferm.

Ada îi dădu toate cupoanele pe care le avea şi ceva bani peşin. Ştia că vânzătorul avea să-i taie o bucată generoasă. Merita, indiferent cât costa. *Pe sub mână.* Toată lumea proceda aşa. Pentru inspiraţie şi ultimele tendinţe, Ada răsfoi *Everywoman* şi *Woman's Weekly*, merse la bibliotecă după *Vogue*. *Moiré*-ul cobalt nu era potrivit pentru ceva de zi cu zi. Lăsă revistele, apoi închise ochii. O rochie strânsă pe corp, cu o croială simplă, cu o bretea pe

diagonală. Avea să-i pună în valoare pieptul, să-i sublinieze zvelteţea gâtului, pielea ei perfectă din nou, umerii şi claviculele. Cu fermoar ascuns. La croit era nevoie de atenţie, un singur pas greşit şi totul se ducea de râpă. După cum vorbeau cei de la guvernare, Ada se îndoia c-avea să mai facă rost de *moiré*, nu în acea a doua jumătate a decadei.

Părea o apă care curge peste ea – învolburându-i-se în jurul sânilor, revărsându-i-se peste unghiurile şoldurilor ca nişte valuri ce se lovesc de stânci. Ada atârnă rochia în dulap deocamdată, dar avea s-o încerce în fiecare noapte, să-şi plimbe mâinile pe material. Odată supusă, mătasea te asculta, slujitor credincios. Nu era sigură când avea s-o poată purta, dar o ajuta să viseze. Viaţa ei n-avea nici un strop de distracţie. *Muncă, muncă şi iar muncă*, nimic altceva. Să iasă în oraş nu-şi permitea decât dacă ar fi consumat din banii puşi deoparte. Celelalte fete erau dispuse să iasă doar prin Leicester Square şi să bea ceaiuri, dar unde găseai distracţie în asta? În plus, Ada era mai mare de vârstă decât ele, nişte copile pe timpul războiului.

Lui Tommy nu i-ar fi de folos ca mamă o fiinţă demoralizată, nici vreo femeie acră, frustrată. Ada nu voia să devină ca propria-i mamă, o furie nestăpânită. N-ar face rău nimănui dacă ar ieşi şi ea din când în când. Avea suficienţi bani puşi deoparte şi cartele pentru o pereche de sandale asortate cu rochia. Tommy ar înţelege. Era băiat mare de-acum. Cinci ani. Îi cădeau dinţii de lapte. Şi lui i-ar plăcea să-şi vadă mama fericită. Ada avea să-i pună banii înapoi la sfârşitul săptămânii care urma.

Îşi luase rochia cu ea la lucru, la fel şi sandalele, şi le dosise în vestiar, schimbându-se în ele la sfârşitul zilei.

— Te duci într-un loc drăguţ? întrebă una dintre fetişcane. Arăţi ca scoasă din cutie. Ai pe cineva?

Ada se uita în oglindă şi se ruja – cumpărase un ruj nou din Woolworth's, Poppy Red.

— Nu zic.

— Atunci, unde te duci?

— Nu zic, o ţinu Ada pe-a ei, bucurându-se de secret.

Urcă alene pe Strand, legănându-şi poşeta. Bărbaţii se uitau după ea. Trecuse atâta timp de când simţise ultima dată privirea

aceea. Mergea zâmbind. Se simţea ca-n vremurile de demult. Ada Vaughan. Manechin. *Modiste*. Avea în continuare farmec, o mişcare din baghetă, şi femeia şleampătă devine o fată de efect, trupul ei – un tărâm al visurilor şi al dorinţelor. Coti la dreapta, ieşind de pe Strand, către uşile de la Smith's Hotel. Lacheii se înclinară şi o conduseră înăuntru. Ada păşi lin în recepţie, un fluture albastru şi delicat sorbindu-şi nectarul.

Nimic nu se schimbase. Aveau aceleaşi candelabre din cristal şi oglinzi cu tăieturi oblice, podeaua cadrilată, scările lustruite, holul lambrisat şi canapelele din piele. Barul american era pe stânga, îşi aminti ea. Urcă scările.

Maître d'hôtel se ridică în picioare din spatele unui pupitru îngust. O salută cu un gest în timp ce Ada se apropia, cu capul înclinat. *Slugarnic*, ar fi zis tata, *lacheul burgheziei.* Însă Ada îl înţelegea. Amândoi făceau asta. Doi sărăntoci şi, de cealaltă parte, grangurii. Războiul dintre clase.

— Aveţi întâlnire cu cineva, doamnă?

Doamnă. Ada zâmbi. Nu mai era *domnişoară*. Era femeie matură de-acum.

— A, nu, zise ea, uitându-se peste umărul lui, în depărtare, la barul din sticlă şi crom.

— Îmi pare rău, zise maître d'hôtel. Dar femeilor singure nu li se permite să intre.

Ada se uită în ochii lui.

— Ce?!

Se corectă imediat:

— Poftim?

— Politica hotelului, explică el. Femeilor neînsoţite nu li se permite să intre în zona barului.

Ada nu se aşteptase la asta. Acum nu mai putea da înapoi. S-ar face de râs.

— Dacă aţi avea întâlnire cu cineva, atunci ar fi altceva, continuă el.

Bărbatul bătea cu degetele în pupitru, parcă ar fi făcut un tatuaj, holbându-se la perete din spatele ei.

— Doar ce mi-am amintit, zise Ada, înţelegând în cele din urmă ce voia omul să zică. Mă văd cu cineva.

Bărbatul se întoarse şi o privi, bătând darabana cu o singură

mână, în timp ce pe cealaltă şi-o îndesă în buzunar. Nu făcu nici o mişcare, dar nici Ada nu se clinti. Bărbatul tuşi politicos, apoi îşi aţinti privirea la mâna care bătea în continuare, ţinând ritmul, în pupitrul care suna a gol.

Voia bacşiş. Al naibii. Ada intrase în economiile ei ca să iasă în seara asta, îşi luase suficienţi bani cât să-şi plătească cocktailul şi biletul de autobuz până acasă, dar şi ceva în plus, să fie. Nu credea că avea să cheltuie surplusul, nu pe-un lacheu. Dar ce putea să facă? Deschise geanta şi-şi scoase portmoneul. Nu părea genul de om care ar accepta mărunţiş. Luă aşadar o monedă de şase penny şi o puse pe pupitru. Bărbatul puse degetul pe ea, apăsă bine, apoi îl înclină, ca bănuţul să nu se vadă. Îşi retrase mâna la marginea pupitrului şi dădu drumul monedei în buzunar. *Ai mai făcut asta şi înainte*, îşi zise Ada.

O conduse lângă o masă pe colţ, pe partea dreaptă. Pe mijlocul peretelui era o oglindă, iar Ada prinsese o frântură din propria reflexie: părul blond, lung, căzând în onduleuri strălucitoare pe umerii ei goi. Mergând, trupul i se mlădia, spre înăuntru la talie, spre în afară la şolduri – mersul legănat, exersat, de pisică. Se retrase lângă banchetă, îşi lăsă geanta şi-i mulţumi lui maître d'hôtel.

Un cocktail. Atât. Dacă avea să soarbă din el încetişor, avea s-o ţină suficient. Ştia ce vrea. Nu prea dulce. Gin. Cu lămâie. Cointreau. Încăperea era mai sărăcăcioasă decât şi-o amintea ea, cu mocheta roasă ici-colo. Oglinzile rămăseseră aşa cum le ştia, sclipitoare şi cu margini tăiate în unghiuri, iar pereţii de culoarea şarlotei căpătaseră din pricina nicotinei o nuanţă mai închisă spre tavan. Ada se lăsă pe spate pe bancheta albastră de catifea, trecându-şi mâna peste velurul moale. Ce regulă ciudată, fără femei singure. Când mai fusese aici, înainte de război, venise mereu cu Stanislaus şi nu băgase de seamă că doar cuplurilor li se permite să intre.

Chelnerul veni cu comanda, rulă un şervet din pânză şi-l aşternu pe masă în faţa ei, apoi aşeză paharul. Un White Lady. Ada aşteptă să rămână singură, apoi îl ridică în dreptul buzelor, adulmecând gustul înţepător al citricelor şi mirosul sec de ienupăr al ginului. Trebuia să fie atentă. Nu mai băuse de ani de zile. Nu mai băuse nimic de la acea bere din Namur, *no more.* Se lăsă pe

spate şi scoase din geantă pachetul cu douăzeci de ţigări Senior Service, un alt cadou de ziua ei pe care şi-l făcuse. Îl lăsă pe masă, cu simbolul corabiei albastre în sus, scoase o ţigară şi o ţinu între degete. N-avea chibrituri. Chelnerul, el trebuia să aibă un foc. Avea să-l întrebe când trecea pe acolo.

— Îmi permiteţi?

Nu-l văzuse pe bărbat trecând ori aplecându-se spre ea. Ridică privirea spre el. Nasul lui avea o crestătură în vârf, la fel şi bărbia. Avea părul roşcat, genele blonde şi ochii gri. Zâmbind, întinse spre Ada o brichetă de argint. Ada îşi duse ţigara la buze şi trase.

— Aşteptaţi pe cineva? întrebă el.

Era trecut de treizeci de ani, pe puţin, purta un sacou de tweed, cămaşă Viyella şi cravată bleumarin prinsă cu o insignă. Regimentul lui, se gândi Ada. Probabil că fusese în război. Un ofiţer, la cum arăta. Ţinea un pahar într-o mână.

— Nu cred că mai vin de-acum, zise Ada scoţând fumul pe nas. Au întârziat foarte mult.

— Poate v-ar plăcea atunci să vă ţin companie?

— Ar fi drăguţ, zise Ada. Nu foarte mult.

Bărbatul se aşeză, îşi lăsă paharul pe masă şi băgă mâna în buzunar după ţigări.

— Eu sunt William.

Întinse mâna peste masă. Ada îşi strecură degetele în palma lui. El i le strânse cu grijă, avea mâna caldă.

— Pe oricine ai fi aşteptat dumneata, e un prost dacă te-a lăsat cu ochii în soare, zise el. Cu siguranţă, habar nu are ce-a pierdut.

Ada zâmbi. Bărbatul vorbea calm, ca un gentleman, spunând genul de lucruri pe care le spuneau actorii în filme. Ada nu credea o iotă din tot ce zicea el, dar îi făcea bine să-l asculte.

— Cum te cheamă? întrebă el.

Ada. Atât de banal, un nume la kilogram.

— Ava, zise ea.

— Ca starul de cinema?

— Nu chiar. Aceleaşi iniţiale.

Ada îşi ţuguie buzele şi-l privi pe sub gene.

— Eu sunt o Ava obişnuită.

Se gândi repede şi completă:

— Ava Gordon.

— Ei bine, te asigur că nu e nimic obişnuit în ceea ce te priveşte, draga mea, zise el şi ridică paharul: Noroc!

Fusese ofiţer. RAF[3]. În Berlin, la sfârşitul războiului. Nu mai văzuse în viaţa lui aşa ceva. *Trebuie c-a fost îngrozitor.* I se pomenise în nişte depeşe de o medalie. Nu făcuse nimic s-o merite. *Sunt sigură că ai fost foarte curajos.* Acum, civil, era greu. Nimeni nu voia să vorbească despre război. *Păcat, aşa e.*

— Ai fost înrolată? continuă el. Nu mi-e greu să mi te închipui în uniforma WRNS[4], acolo, cu băieţii din umbră.

— Nu, zise Ada.

— Ai fost fată de câmp[5]? râse el. Nu pari suficient de dură.

Ada scutură din cap.

— Ei bine, trebuie să fi făcut tu ceva.

— Nu pot să vorbesc despre asta, zise ea.

Spunea adevărul.

Bărbatul îşi stinse ţigara şi se aplecă spre Ada.

— Mamă, cât de incitant. Ai fost spion? Ai face o Mata Hari incredibilă.

— Cu ce te ocupi acum? îl întrebă Ada.

— Aşa deci, schimbi subiectul, să-nţeleg?

— Da, zise Ada. Cu ce te ocupi?

Agricultură. Terenuri arabile, sfeclă de zahăr, orz. Ada bea mai repede decât şi-ar fi dorit. Cât fusese el plecat, de fermă se ocupaseră părinţii lui, dar erau nevoiţi să se retragă. Preluase afacerea bucuros, adânc în sufletul lui era băiat de la ţară. Venise în Londra cu treabă la bancă. Nu ieşeau mulţi bani din agricultură. Era nevoit să reipotecheze ca să poată investi.

— Bea, zise el. Permite-mi să-ţi mai iau eu unul.

Era demodat, cu sacoul lui de tweed şi pantofii de golf, dar o făcea pe Ada să râdă. Nici nu mai ţinea minte când i se întâmplase să râdă ultima oară cu un bărbat, când se distrase. Arăta bine, în felul lui, chiar dacă era roşcat. Avea riduri, dar era suplu şi lat în umeri.

— Nu ţi-e foame? întrebă el. Hai să cinăm.

Smith's Grill. Feţe de masă albe. Scrobite. Ada îşi trecu degetele peste faldurile lucioase, căutând marginea brodată. Fire trase. Cineva stătuse şi le brodase. Singur, cocoşat deasupra materialului,

noaptea târziu. Amintindu-şi, mâinile îi înţepeniră, acoperite de transpiraţie rece. Respinse gândurile, luă şerveţelul şi se tamponă la gură, lăsând pe el o urmă de ruj.

Îi zâmbi lui William.

— Îmi place Smith's Grill, zise ea.

Sole meunière. Nu mai mâncase niciodată. Şi preparat cu unt adevărat.

— Ce spui, mai bem un pahar de nightcap?

La masă avuseseră vin. Ada n-ar fi trebuit să mai accepte alcool, dar se simţea bine. Seara se dovedise mai bună decât se aşteptase. Ada mai degrabă s-ar fi întors la bar, însă tipul se dovedise suficient de drăguţ, nicidecum genul care ar încerca ceva. Au luat liftul până la etajul patru, apoi au mers pe coridor şi el a descuiat o uşă:

— După tine.

Abia dacă apucase să intre când simţi cum el o cuprinde de umeri şi o trage mai aproape, sărutând-o cu limba şi toate cele. Ada se desprinse.

— E un pic cam repede, William, zise ea.

— Nu mă aţâţa.

— Nu te aţât. Ai spus un nightcap.

— La timpul lui, zise el şi îi luă faţa în mâini. Chiar că eşti cea mai frumoasă creatură, Ava.

Discurs de gentleman, mâini de fermier. Avea pielea aspră, dar carnea tare. Mirosea a săpun. O trase iarăşi lângă el. Respira greu, iar Ada îi simţea pieptul cum se umflă şi se dezumflă, simţea vigoarea şi viaţa care curgeau prin mâinile cu care o îmbrăţişa. Trecuse atât de mult de când o ţinuse cineva în braţe ultima oară. Puterea lui insufla viaţă corpului ei amuţit, o făcea din nou tânără şi senzuală.

O luă de mână şi o conduse spre pat. Ada se gândi la camera de hotel din Paris. Cea de acum avea şi baie. O trase în jos, pe aşternuturile de satin, apoi o rostogoli aproape de el. Stătea în braţele lui, sacoul lui aspru zgâriindu-i bărbia. Era caldă şi dorită. Îi simţi degetele umblând după fermoar, strecurându-se în corsajul ei, atingându-i sânii. Se mişca repede, nu glumă. Pesemne o credea o femeie uşoară. Încercă să-i dea mâna deoparte, dar el o ţinu ferm. O simţi caldă pe piele, moale. O ameţi, o excită. De ce să-l

îndepărteze? Nu mai era virgină. De ce să se prefacă fată cuminte? Îşi dorea şi ea, voia puţină dragoste, tandreţe, afecţiune. Voia să uite războiul, durerile lui, pierderile şi singurătatea, să se cufunde într-o altă fiinţă umană, să fie răsfăţată şi ocrotită, să simtă mirosul de mosc al trupului de bărbat, să se tăvălească în căldura lui. Să trăiască din nou. Îl sărută.

Bărbatul aprinse lumina şi se uită la ceas.

— Trebuie să pleci, zise el.

Ada ştia că nu putea să rămână. Nu se făcea să-ţi petreci noaptea cu el. Coborî din pat, îşi adună hainele şi păşi pe vârfuri spre baie. Lângă cadă erau nişte săruri, cubuleţe simple, dar elegante, învelite în staniol. Fu tentată să ia câteva, însă nu voia să treacă drept hoaţă. Era suficient că se găsea în camera unui oaspete mult după ora stingerii. Îl plăcea pe William. O mângâiase, fusese tandru şi grijuliu. *Parcă numai tu ai exista pe lume*. I-ar fi plăcut să se mai vadă cu el, părea un bărbat bun. Se îmbrăcă, îşi aranjă părul cu vârfurile degetelor, îşi dădu cu puţin ruj şi ieşi. El îmbrăcase un halat şi o aştepta lângă uşă, cu geanta ei într-o mână, în timp ce în cealaltă zăngănea nişte mărunţiş.

— Doi şilingi pentru taxi, zise el, punându-i monedele în palmă. Şi încă doi pentru portar, pentru deranj. Eşti liberă.

— Pot să merg pe jos, zise ea. Nu e foarte departe. Şi mi-ai dat prea mult.

— O să fii mai în siguranţă într-un taxi.

Era totuşi obosită şi o durea capul de la vin.

— Mulţumesc, zise ea. Şi mulţumesc pentru seara asta.

William nu aduse vorba de un rendez-vous.

— Chiar m-am simţit minunat, zise ea.

— Acum du-te, te rog, insistă el. Mâine am o zi grea.

Ar fi prea pe faţă să-i spună că vrea să-l revadă, nici nu-i putea zice unde locuieşte, un cămin pentru muncitoare. Bărbatul deschise uşa şi îi făcu semn Adei să iasă. Îşi luase un aer rece şi oficial, era bucuros s-o vadă plecată mai repede. Făcuse ceva greşit? Dacă voia s-o revadă, avea să găsească el mijloacele. Sau ea. Care putea să ceară numele şi adresa lui jos, la recepţie.

Luă liftul şi coborî în hol. Unul dintre portari se apropie.

— Aţi dori să vă opresc un taxi, miss?

Ada încuviinţă.

— Aveţi ceva şi pentru mine, pentru deranj?

Îi venea să-i spună *Nu chiar, nu.* Îşi putea opri singură un taxi. Găliganul ăsta nu se dădea în lături de la nimic când venea vorba de ciubucuri. Dacă era să pună bacşişul pentru maître d'hôtel şi cel de acum, pentru portar, rezulta că fusese o seară destul de scumpă. Portarul stătea pe loc, cu mâinile-i înmănuşate la spate. Dar William îi dăduse bani, deci n-o costa pe ea nimic, de fapt.

Îi întinse un florin şi portarul o urmă pe uşa rotativă, fluierând apoi după un taxi.

— Doar îi spuneţi şoferului unde mergeţi.

— Nu se-ntâmplă prea des să am ruta asta, zise şoferul. De la Smith's la Ada Lewis House. V-aţi distrat, răţuştelor?

O lăsă la cămin. Avea cheie de la intrare pentru cazul în care se întorcea târziu, aşa că descuie, îşi scoase sandalele şi urcă pe vârfuri scările, apoi de-a lungul coridorului, până în cameră. Nu putea să aprindă lumina, le-ar fi trezit pe celelalte fete. Îşi dădu hainele jos şi se ghemui în aşternuturi.

După cum strălucea soarele, Aşa îşi dădu seama că dormise până târziu. Trebuie că era miezul zilei. Băuse prea mult, o durea capul. Voia o ţigară, aşa că îşi trase geanta mai aproape şi o deschise. Înăuntru, împăturită, găsi o bancnotă de cinci lire.

O scoase şi o ridică în lumină. Nu-şi amintea să mai fi avut vreodată o astfel de bancnotă. Avea în ea un fir subţire. Era adevărată. William. William pesemne că i-o pusese înăuntru, cine ştie de ce. Avea să i-o înapoieze, fireşte. Aşa, îi afla şi adresa. *Dragă William, îţi mulţumesc pentru seara minunată, dar cred că anexa îţi aparţine, aşa că ţi-o restitui numaidecât. Probabil a fost o greşeală la mijloc. Sper să ne revedem curând.* Nu-i putea da şi adresa, Ada Lewis House. Avea s-o trimită de la un oficiu poştal. În felul acesta, el n-avea să ştie. Oare costa scump?

Deşi poate că era un cadou. Intenţionat îi lăsase banii şi s-ar fi simţit insultat dacă ea îi dădea înapoi. Ciudat cadou, bani, mai ales după suma pe care o cheltuise pe ea toată seara. Generos.

Dumnezeule! De fapt, o *plătise*. Ada ar fi trebuit să-şi dea seama mai repede. Şi ar fi priceput, dacă n-ar fi durut-o capul atât de tare. O crezuse una din circuit. Începu să râdă, scuipând pe ţigară, pe

care o stinse oricum în scrumieră. De-aia se răcise dintr-odată. Trebuia să scape de ea. Altfel, avea să plătească dublu pentru cameră şi ar fi aflat şi nevastă-sa. *Nevastă-sa*. Nemernicul. Avea şi copii, cel mai probabil. Un băiat şi o fată. Îi şi vedea, băiatul într-un pulover Fair Isle, iar fetiţa, voinică, îşi ţinea părul împletit. William ştia mersul treburilor. Bani în geantă. Mărunţiş pentru portar. Nu era prima oară când făcuse asta. Putea să parieze că nici măcar nu-l chema William.

Se jucă cu bancnota între degete. Era de două ori mai mult decât făcea ea într-o săptămână la Lyons. Trebuia acum să-şi deschidă un cont la un oficiu poştal, să fie păstrată acolo în siguranţă. Să pună la loc banii luaţi din economii, apoi să contribuie la puşculiţă în fiecare săptămână. Puţin câte puţin.

Ada îşi mai aprinse o ţigară şi se gândi.

Se simţise bine. Nu era chiar o plată propriu-zisă, ci mai degrabă un gest de mulţumire, pentru că-i ţinuse companie, da. Nu se *prostituase*. Prostituatele erau creaturile alea care spânzurau în jurul lui Eros, sau epavele scheletice din München, care ar fi făcut orice pentru o ţigară. Nu, ea şi William se simţiseră bine. El folosise prezervativ. Probabil n-avea să-l mai vadă vreodată, dar el o găsise atrăgătoare, încântătoare. Ce mare pagubă fusese?

Se putea duce şi altă dată. Poate c-avea să întâlnească pe altcineva, o relaţie de durată. Putea să poarte din nou rochia ei albastră. *Norocoasă*. Şi dacă nu se-ntâmpla, dacă bărbatul nu asta intenţiona? Ada ar fi cheltuit o grămadă de bani pentru nimic, serios. Acum ştia cum merg lucrurile. Şase penny pentru maître d’hôtel. Doi şilingi pentru portar, dar asta numai dacă ajungea într-o cameră. Dacă mergea în fiecare lună, avea să strângă bani repede. Avea nevoie de mai multe haine, dar putea să ia din banii puşi deoparte – cheltui bani ca să câştigi bani, însă o să merite. Şi nu trebuia să meargă cu cineva care nu-i plăcea. Smith’s atrăgea o clientelă bună, nu bădărani. Avea să fie pretenţioasă în ceea ce priveşte termenii şi condiţiile. Cinci lire în geantă, iar pentru cheltuieli, patru şilingi în monede de doi. Fără gesturi cu care să nu se simtă confortabil. Obligatoriu, cu prezervativ. Dacă avea să meargă de două ori pe lună, avea să facă un zecar. Atunci ar putea să se mute din cămin, să-şi găsească un culcuş în altă parte. Tommy avea nevoie de o locuinţă. Avea să-i pregătească una minunată, cu

maşini pictate pe pereţi, să-i ia o minge de fotbal. Îşi putea găsi un sediu, un atelier. Într-o zonă bună. Şi să-şi pună o firmă. „Vaughan, *modiste*“. Avea deja maşina de cusut, care era un adevărat cal de curse. Îi mai trebuia o masă. Obiecte ale meseriei. O foarfecă de nădejde. Să-şi facă publicitate. „Doamnelor, permiteţi cupoanelor de îmbrăcăminte să vă dea distincţie.“ Cum se numea revista pe care o ţinea întotdeauna doamna B. în sala de aşteptare? *The Lady*. Avea să-şi facă publicitate acolo. O s-o coste ceva, dar îşi va permite. Între timp, nu-i rămânea decât să se simtă bine şi să facă bani. N-avea ce pierde.

Nu cu normă întreagă. Fetele alea din jurul lui Eros arătau jerpelite, banale. Ada nu voia să ajungă ca ele. Doar de două ori pe lună. O săptămână de pauză pentru ciclul menstrual. Avea să rămâna să lucreze la Lyons până se punea pe picioare. Îi plăceau colegele. Râdeau pe săturate împreună, şi oricum nu cunoştea pe altcineva. La cămin era în regulă, dar dacă avea să se mute într-o garsonieră avea să se simtă singură. Ziua, la muncă. Sâmbetele, în oraş.

De trei ori pe lună, asta ar însemna cincisprezece lire.

*

Trecuseră numai trei luni şi avea deja suma de pus la bancă, plus garanţia pentru proprietăreasă, plus chiria pe o săptămână, în avans. Proprietăreasa era şi ea o speculantă, ridicase preţul, dar Floral Street era un loc bun. Ada urca patru etaje, însă măcar nu era deranjată de vânzătorii din piaţă care veneau să se pişe în beci.

— Fără domni în vizită, îi zise proprietăreasa.

— Şi dacă am logodnic? întrebă Ada.

— Ai?

— Trăiesc cu speranţa.

Proprietăreasa zâmbi.

— De fapt, zise Ada, sunt văduvă. Am şi un băieţel. Am nevoie de un loc drăguţ până mă pun pe picioare din nou.

— Şi unde ţi-e copilaşul? întrebă proprietăreasa. Să ştii că eu nu dau voie cu copii.

— Are altcineva grijă de el, răspunse Ada.

— Ei bine, asta-i o casă respectabilă, continuă proprietăreasa de

parcă Ada tăcuse mâlc. Nu pot să nu fiu atentă la toate. Fetele *drăguţe* nu trăiesc pe cont propriu. Trăiesc cu *ai lor*, adăugă ea. Doar dacă ai lor nu locuiesc prea departe.

Era o cameră mare, dispusă de-a lungul întregului etaj, la care se adăuga ceva ce proprietăreasa numise „kitchenette“, un fel de poliţă cu o chiuvetă şi un aragaz Baby Belling. Cel puţin, aveau apă potabilă. Avea rafturi pentru căni şi farfurii, un cârlig pentru cratiţa ei şi un dulăpior pentru cutiile de conserve şi alte obiecte de uz zilnic. În cameră, un pat, un fotoliu, o măsuţă simplă şi un şifonier. Patul avea să fie suficient de mare şi pentru Tommy, pentru moment. Când avea să crească, va trebui să-i cumpere unul. Avea să discute cu proprietăreasa, să-l primească. Va trage o draperie – din cea neagră, veche – de-a lungul camerei. Nu se cădea să împartă dormitorul.

La etajul al doilea se găseau un spălător şi o baie cu boiler pentru care trebuia să plăteşti, plus un afiş mare. „Chiriaşi. Ţineţi minte. Nu mai mult de 5 cm de apă în cadă.“

Ada îşi folosi ultimele cupoane şi ultimele economii ca să-şi amenajeze camera cât mai primitor. Nu i-au ajuns pentru perdele noi, dar şi-a cumpărat nişte cearşafuri de flanelă şi o cuvertură asortată, la mâna a doua, plus un calendar pe 1946 cu poza unui câine. Proprietăreasa îi dăduse un ghiveci cu sporul-casei, pe care avea să-l ţină până venea vara şi-şi putea cumpăra şi ea flori. Era un avantaj să aibă piaţa atât de aproape.

— De unde ai avut bani pentru toate astea? o întrebă proprietăreasa.

— A murit bunica, răspunse Ada. Mi-a lăsat o mică moştenire.

Reuşise să-şi cumpere, plătind cu bani gheaţă, câteva vase, căni şi tacâmuri, o oală şi o tigaie, iar pentru masă făcuse rost de o muşama, astfel încât maşina de cusut să nu zgârie lemnul. Ada îşi cumpără un radio la mâna a doua, care ocupă tot spaţiul rămas deasupra dulăpiorului cu mâncare; lămpilor le lua cinci minute să se încălzească, dar aparatul îi ţinea de urât serile, când era singură. Uneori îi lipsea gălăgia din dormitorul comun, Beryl vorbind în somn, mormăieli fără şir în legătură cu care o tachinau dimineaţa, Maureen, de două cabine mai jos, care, cu polipii ei, când sforăia făcea ca un tren. Totuşi, aici, în noua casă, putea să stea de vorbă cu Scarlett, de la subsol, dacă i se ura prea tare la ea.

Într-o zi se trezi în zori. Afară se auzeau voci. O femeie ţipa. Frau Weiss? Simţi o împunsătură în inimă. Frau Weiter? Se rostogoli şi se întinse după crucifix, luându-se singură în braţe. *Maică, scoală-te.* Ada îşi încleştă degetele în aşternuturi. Crucifixul dispăruse. Pipăi pe saltea. Era în pat, nu era în celula ei. Era aici, în camera ei, în Londra. Fireşte. Ascultă atentă. În ce limbă vorbeau? Cine vorbea? Ciuli urechile. Era Scarlett. Auzi şi o voce de bărbat. *Stanislaus. Stanislaus era.* Ce zicea? Întreba de ea? *Bine, bine, bine.* Nu, nu era el. Cine era? Venea sau pleca?

Pleca. Scarlett termină lucrul abia la miezul nopţii. Trase obloanele. Gata pe ziua aceea.

— Ca un magazin, vezi tu, îi zise ea Adei. Dar eu sunt pasăre de noapte, aşa că tu să intri dacă vezi lumina aprinsă. Bem şi noi o cacao.

În fiecare sâmbătă după miezul nopţii amândouă renunţau la tocuri, se dădeau cu un strat de cremă şi se demachiau. Scarlett părea şleampătă fără tocuri şi fără machiaj. Banală. Era ca un cameleon, cenuşie ca o piatră de caldarâm ziua şi strălucitoare ca un neon noaptea. Bărbaţii nu îşi puteau schimba înfăţişarea la fel ca femeile, care, cu o rochie nouă, fard în obraji şi ruj pe buze, gata, arătau diferit. În realitate, pe vecina Adei o chema Joyce, dar îşi spunea Scarlett.

— Scarlett? întrebase Ada. Ce nume mai e şi ăsta?

— Cum, nu ştii?

Glasul lui Scarlet, neîncrezător, deveni mai piţigăiat:

— Scarlett O'Harra. *Pe aripile vântului?*

— Ce-i aia?

— *Ce-i aia*?! Cel mai bun film pe care l-am văzut vreodată, aia e, fir-ar să fie! Cu Clark Gable? Idolul meu?

— Nu-l ştiu.

— Măiculiţă! Unde ai fost în război?

Ada şovăi.

— Departe. La ţară.

— Ei bine, la dracu-n praznic cred c-ai fi fost dacă n-ai văzut *Pe aripile vântului.*

Ada strânse mai tare ceaşca ei ciobită, cu ciocolată caldă, şi se uită la Scarlett care stătea picior peste picior pe patul ei, cu fusta întinsă pe genunchi şi un pachet de Woodbines odihnind în poală.

Avea degetele maro din cauza nicotinei, vocea guturală, dar Ada o plăcea.

Scarlett îşi aranja prezervativele, trei la doi şilingi, şi îi spunea Adei să se asigure că fiecare client punea banii în geantă *înainte* să primească ceva.

— Tu fiind o începătoare şi toate cele, s-ar putea să nu-ţi dai seama ce important e asta. Trebuie să fim unite noi, femeile.

În semn de mulţumire, Ada îi cusu o fustă dintr-o bucată de material cumpărată din piaţă. O stofă în carouri, moale şi roz. De la Dayella, „Nu face cute“.

Doi ani avea în plan să facă asta. Şi apoi, gata. O să aibă suficient pus deoparte.

*

Ada îşi formase de-acum o rutină. Dimineaţa, îşi lua uniforma – rochie neagră, şic, cu guler alb şi şorţ – şi pornea pe tocuri de la Strand până la J. Lyons. Îi convenea, avea cum merge acasă în pauza de masă dacă voia, deşi îi plăcea mai degrabă să rămână cu fetele, să mai râdă cu ele înainte să se întoarcă la lucru, şerpuind printre mese cu şorţuleţul şi boneta ei. *Două ceaiuri şi un biscuit. Imediat.* Ada vedea că bărbaţii se uitau după ea. Dar ea avea o clasă peste. O ştia, ei ştiau de asemenea, iar Ada era sigură că nu se puteau abţine.

La serviciu, Ada prefera restaurantul, bistroului. Ritmul nu era atât de nebunesc, iar clienţii aparţineau altei clase sociale – mai în vârstă, mai bine plătiţi, lăsau bacşiş mai consistent. Erau de-ai casei, funcţionari, cel mai probabil directori, oameni care veneau în pauza de prânz cu ziarul după ei şi comandau pe săturate din meniu carne de porc la grătar cu sos de mere, şuncă cu sos piccalilli. Miercurea închideau mai devreme, aşa că ieşea cu fetele, la o trataţie: cotlet şi plăcintă cu rinichi, cârnaţi şi cartofi prăjiţi. Lunea şi vinerea, femeile care aveau bani şi timp liber ieşeau să ia prânzul cu prietenii, apoi mergeau acasă în Beckenham sau în Turnham Green, să le servească soţilor ceaiul. Femeile de genul ăsta îi plăceau Adei cel mai mult – rochii cochete, pălării şi mănuşi, *mulţumesc mult, mulţumesc.* Ada le cunoştea pe toate. Ţineau servitoare, iar copiii lor mergeau la şcoli private din suburbie.

Aveau şi croitorese, pe cineva aproape de casă.

Femeia îi zâmbi Adei şi se ridică de la masă, trăgând de rochie ca să cadă drept. Suplă şi graţioasă, avea o mină plăcută şi un ten de piersică. Rochia era din mătase artificială de culoarea caisei, ceva mai pală, încreţită la sâni şi cu pense pe şolduri.

— Pliuri sus, ca de obicei, zise ea, apoi îşi plimbă mâinile de-a lungul şoldurilor: Şi mulată.

Ada nu era sigură cu cine vorbea femeia. Prietena ei se aranja. Îşi ţinea pudriera în lumină şi-şi tampona nasul. Pe de altă parte, rochia nu-i venea deloc bine. Prea strânsă pe şolduri şi prea largă la bust. Femeia se căută prin geantă şi plecă spre toaletă. Chelneriţele n-aveau voie să intre acolo. Ada se asigură că n-o vede nimeni şi intră după ea.

— Doamnă, nu vă supăraţi că mă amestec, dar pensele au o problemă. Nu dau destulă lărgime.

Femeia se întoarse mirată:

— Ştii tu, aşa-i? zise ea sarcastică.

Ce ştie chelneriţa asta, săraca?

— Să fiu sinceră, da, ştiu, zise Ada. Când faci pensele pe orizontală, materialul se strânge. Trebuie să le coşi puţin oblic, ca să permită lejeritate.

— Tu chiar eşti croitoreasă, nu-i aşa? continuă femeia cu o voce zeflemitoare, dar atentă.

Ada se îndreptă şi îşi apropie călcâiele, zicând.

— Sunt, şi încă una foarte bună.

Femeia îşi privi ceasul.

— Lucrez aici doar pentru bani, adăugă Ada arătând spre şorţ.

Femeia se grăbea să nu piardă cumva autobuzul de 3.10 din Charing Cross sau, cine ştie, metroul, pe care probabil îl lua de la Embankment.

— Vreau să-mi deschid un atelier, de fapt, urmă Ada.

Femeia îşi luă poşeta pe umăr.

— Poţi s-o modifici? o întrebă.

— Trebuie să văd mai întâi cât material e în cusătură, zise Ada. N-ar fi nevoie de mult. Mai puţin de un centimetru de fiecare parte. Trebuie dat drumul la pense.

— Aşa cum e, abia dacă o pot purta, zise femeia. Dar nu vreau s-o arunc. Ţi-o aduc săptămâna viitoare.

Pe marginea chiuvetei îi lăsă Adei o jumătate de penny, apoi adăugă:

— Ce am de pierdut?

O chema Bottomley, doamna Bottomley. Lunea următoare veni cu rochia. Ada o întoarse pe dos şi cercetă cusătura. Croitoreasa care-o făcuse nu pricepuse o boabă din materialul cu care lucrase, nu fusese în stare nici măcar să-l coasă drept. Pliurile erau strâmbe, cutele, prinse în cusături.

— Lăsaţi-mi-o, zise Ada. V-o înapoiez săptămâna care vine.

Doamna Bottomley o probă din nou săptămâna ce urmă şi se întoarse la masa ei cu rochia învelită în hârtie.

— Perfectă, zise ea. Ai o carte de vizită?

— Nu, zise Ada.

Carte de vizită? Nici măcar doamna B. n-avea aşa ceva.

— Dar mă puteţi găsi aici.

— Şi pentru ajustări? întrebă doamna Bottomley.

Ada îşi reţinu un zâmbet.

— Vă las adresa mea. E în apropiere. Putem pune la punct detaliile.

Îi plăcea să folosească expresia aceasta.

— Joia lucrez doar până la prânz.

Doamna Bottomley îşi scoase carneţelul cu adrese, subţire, cu coperte din piele.

— Numele?

Ada îi dictă pe litere VAUGHAN, apoi adăugă: *Modiste.*

Un costum de tweed pentru doamna Bottomley şi o rochie de bumbac pentru fiica ei. O rochie de duminică pentru mama prietenei fiicei sale, pe care s-o poarte la un botez. Haine de bun-simţ, stofă decentă. Nimic spectaculos, dar era şi ăsta un început.

*

Pentru ştiri, Ada asculta postul BBC Home Service. Trebuia să fie la curent, *au fait* cu ceea ce se întâmpla, pentru că uneori domnii ei vorbeau despre astfel de lucruri. Nu că ar fi ascultat-o

sau că s-ar fi aşteptat să aibă habar de ceva, nu, dar pe Ada chiar o interesau. Problemele din Palestina şi din India. Procesele de la Nürnberg şi Dachau. Era straniu să se gândească la faptul că fusese acolo, pe teritoriul inamicului. Să se gândească la faptul că făcuse haine pentru doamne nemţoaice, că îngrijise de casa comandantului. Lucruri pe care n-o să le poată spune niciodată nimănui, care acum aveau să rămână secretul ei pe vecie. *Obersturmbannführer*-ul Weiter se sinucisese, iar Martin Weiss fusese spânzurat, văzuse asta în *Daily Herald*, dar acolo nu apărea nimic despre familiile lor. Probabil că Frau Weiss, sau cine-o fi fost ea, îşi schimbase numele, la fel şi pe-al lui Joachim. Cum avea să-i mai găsească Ada vreodată? Şi mai era şi Stanislaus. Nu se putea abţine să se întrebe ce se întâmplase. Era sigură că în München pe el îl văzuse. Era în viaţă, cel puţin. Dar Münchenul părea atât de departe. La fel şi Londra cea de dinainte de război. Ada nu reuşea întotdeauna să-şi amintească cum fusese înainte de bombardamente. Nu reuşea mereu să şi-l amintească exact pe Stanislaus. Uneori se întreba dacă nu cumva memoria îi joacă feste, dacă nu cumva fusese doar o închipuire a ei. Nu era sigură că acum l-ar mai recunoaşte.

*

Nu mai trăise o iarnă atât de grea, nici măcar în Germania. Sosise ianuarie 1947. Pe Strand, zăpada îi ajungea până la brâu. În *Picture Post* apăruseră fotografii din provincie cu ziduri de nămeţi, bancuri grele de zăpadă sufocând câmpurile şi pădurea, şinele de cale ferată şi drumurile. Ada avea o sobă pe gaz în cameră, dar era veche, cu cărămizi de şamotă crăpate şi duze înfundate. Nu putea să regleze gazul, aşa că degera. Pe la ferestre trăgea curentul, pe sub uşă intrau pale de vânt, asta până când Ada găsi în piaţă nişte pânză din care făcu nişte rulouri ca nişte cârnaţi, umplându-le cu ziare, pe care le îndesă dedesubt. Cumpără o sticlă din piatră pentru apă fierbinte, pe care-o înfăşura în prosop şi-o lua cu ea când se întindea în pat, să înfrunte jilăveala îngheţată a aşternuturilor.

Prietenul ei vânzător în piaţă înţelesese care îi era situaţia. Avea taraba plină cu ţesături utile, materiale rezistente la uzură, cu

ştampila CC41 pe margine, şi le vindea la un preţ bun. Dar ţinea suluri de material şi sub tarabă, pe care le scotea numai atunci când nu erau curioşi prin preajmă. Ada avea bani acum. *Moiré*-ul albastru era bun vara, dar Ada trebuia să-şi potrivească îmbrăcămintea după anotimp, iar acum vremea era atât de năprasnică, încât îi trebuia neapărat alt rând de haine, poate chiar două. Nu stătu pe gânduri când văzu docul bleumarin din care avea să-şi facă un palton de iarnă, nici când veni vorba de jerseul negru pentru rochie, chiar dacă asta însemna o nouă săptămână la sfârşitul căreia nu putea să pună bani deoparte. Avea să se revanşeze.

Tricotul era lacom, se întindea la coasere, se lăbărţa unde n-ar fi trebuit. Ada lucra la rochie la lumina lumânării când se lua curentul, fapt pentru care îi mulţumea în gând nenorocitului de Manny Shinwell[6]. Îşi chinuia ochii, dar se descurca dacă ţinea lucrul foarte aproape, aşa cum făcuse la Dachau. Cosea în weekenduri ascultând radioul, selecţia *Dick Barton* de sâmbăta dimineaţa, *Much-Binding-in-the-Marsh* duminica după-amiaza. Mâneci trei sferturi, decolteu în formă de inimioară, pe care-l văzuse în *Everywoman*, peplu – Ada avea nişte căptuşeală rămasă, aşa că o cusu ca întăritură fustei, în caz că i s-ar fi lăsat, să nu îşi strâmbe forma.

Prima noapte de sâmbătă din februarie. Pe tocuri, Ada fu atentă pe unde calcă pe Floral Street, apoi prin spatele Bisericii Actorilor, prin mocirla şi frunzele de varză din piaţă, în jos pe South Street, *cu răbdarea treci şi marea*, până la Strand. În încălţăminte îi pătrunsese zăpadă topită. Ciorapii i se udaseră pe talpă, iar la spate se stropise de zloată. Îşi curăţă petele în baia pentru doamne, apoi ieşi şi se privi în oglinda cea mare. Pernuţele de la umeri o făceau să pară înaltă, iar jerseul i se mula pe trup, fără o cută. Decolteul în formă de inimioară îi punea în evidenţă sânii, peplul, şoldurile, talia devenind astfel o adâncitură delicată între ele. Răsuci pe deget o buclă, pe care şi-o prinse dedesubt. *Ava Gordon*. Arăta bine, chiar şi cu ochelari. *Mannequin*. Îşi puse haina pe braţ, o lăsă la garderobă şi urcă la barul american. Îi strecură cei şase penny lui maître d'hôtel, lăsându-se apoi condusă spre o masă.

Era linişte înăuntru.

— Vremea e de vină, zise barmanul. Zăpada. Oamenii nu pot

ieşi, nu pot intra... Plus lovitura de la Savoy. Scoate lumea din schemă. Bagă frica-n oameni c-o să se răspândească. Ca de-obicei?

Ada îşi păstra rutina. Avea să-şi soarbă White Lady-ul cu un pachet de ţigări pe masă, din care avea să scoată una şi să şi-o plimbe între degete. La bar nu se aşeza niciodată. Ar fi fost penibil. Nici capul nu-l întorcea să vadă cine era pe-acolo, ce priviri ar putea întâlni. Ar fi fost prea pe faţă. Aştepta un gentleman şi era atentă la barman să vadă dacă îi face cu ochiul. *Are o cameră sus.* Apoi îşi punea în geantă ochelarii şi mai aştepta o bucată.

Odată ce-şi dădeau jos pantalonii, toţi bărbaţii erau nişte băieţei.

— Imorali, mulţi dintre ei, îi zisese Scarlett. Se-ntâmplă să-i văd cu soţiile şi copiii şi mă gândesc: oare cum pot să facă aşa ceva?

Câţiva voiau lucruri pe care nu le-ar fi făcut cu soţiile, lucruri dezgustătoare, ciudate şi amuzante în acelaşi timp. Ada îşi zicea că ajunsese să cântărească destul de bine caracterul cuiva din vremea lor, ştia să spună ce şi cum despre cineva doar aruncându-i o privire. Dar adevărul e nu se ştie niciodată.

— Ia-le mai mult, o sfătuise Scarlett. Ăstora de-ţi vorbesc frumos şi toate cele, iar când rămâneţi singuri fac ca toţi dracii.

— Nu, răspunsese Ada.

Era o damă de companie, nu o profesionistă, nu ca Scarlett. Ada se ridica şi pleca dacă nu-i convenea, cu tot cu bani. Ştia că n-au ce să-i facă.

Le plăcea să vorbească, tuturor. Lucruri pe care nu le puteau spune celor din familie. Sărmanii, erau insuportabili. Uneori, Ada se gândea c-ar fi trebuit să se apuce şi ea de dat consultaţii săriţilor de pe fix, că tot era la modă. Ziua Z. Alamein. Le zdruncinaseră minţile. Nimeni nu înţelegea, nimeni nu voia să audă. Fuseseră plecaţi atâta timp, că nu-i mai recunoşteau copiii, nevestele nu-i mai voiau. Viaţa de civil era dură. *Ei îi fusese bine în război?* Nu se cădea să spună *Nu*. Cui să-i fi fost vreodată bine în război? Ada înţelegea. *Ştiu cum te simţi.* Ţinuse totul în ea, înfundase dopul atât de adânc, încât crezuse c-o să explodeze. *Eşti prima persoană cu care am putut să discut despre asta*, îi spuneau mereu. Ada îşi dorea să fi avut şi ea pe cineva căruia să-i vorbească, să dea afară totul. *Poţi să ai încredere în mine*, le zicea Ada.

Ar fi putut să facă o avere vânzând secrete de război. Acum, ar

fi putut să facă o avere dacă i-ar fi taxat în plus pentru că-i asculta. *Spune-mi, la ce te gândeşti?*[7] Îşi făcuse reputaţie în domeniu ca un fel de mama răniţilor, *o problemă împărtăşită e o problemă pe jumătate rezolvată.* Minţile lor se chirceau de amintiri cu morţi pe care nu-i cunoscuseră niciodată, cu trupuri împrăştiate de obuze, asta îi făcea să se crispeze. Războiul nu se mai termina odată. Cel puţin nu războiul ascuns, războiul despre care nimeni nu vorbea. Supura ca o rană ruşinoasă, chinuindu-i în tăcere. Ada ştia toate astea.

Ea le oferise un serviciu. Pe care ei şi-l permiteau, cu toate gratuităţile lor după armată.

— Daţi-mi voie.

Avea o cutie de chibrituri cu „Smith's" pe una dintre feţe. Îşi purta părul ondulat, cu cărare pe-o parte şi dat cu briantină. Era un bărbat masiv, brunet şi negricios la faţă, cu obraji bucălaţi, ca ai unui bebeluş din reclamele pentru Cow & Gate[8]. Pesemne trecuse în rezervă de ceva timp. Majoritatea bărbaţilor pe care-i cunoscuse ea încă aveau părul scurt pe părţi şi la ceafă. Bărbatul aprinse chibritul şi ocroti flacăra între palme, aplecându-se spre Ada. La mânecile hainei i se vedeau ieşind fire de păr negru, mătăsos. Avea costumul bine croit, ceva între uniformă şi haină civilă. Om de afaceri.

— Mulţumesc, zise Ada.

— Aşteptaţi pe cineva?

Vorbea cu un accent pe care Ada nu-l putea localiza. Italian. Sau spaniol.

Ada ştia tipicul. *Da, aştept. Au întârziat. Da, aş fi încântată să-mi ţineţi companie o vreme.* Putea refuza pe oricine dacă nu-i plăcea. Dar bărbatul acesta era atrăgător, în felul lui.

— Sunteţi în Londra pentru prima dată?

— Nu, zise el. Am locuit mulţi ani la Londra. Acum mă consider londonez. Dumneavoastră?

— Păi, zise Ada, şi eu la fel, de fapt.

— Ei bine, iată-ne. Avem deja o mulţime de lucruri în comun. Gino Messina, îi întinse el mâna, i-o luă pe-a ei şi o duse la buze.

— De unde sunteţi?

— Din Malta, o insulă mică în Mediterana.

— Sigur e foarte cald pe-acolo, zise Ada. De-asta sunteţi aşa bronzat?

Bărbatul râse. Ada i se alătură, *ha ha ha.* Se simţea relaxată.

— Şi dumneavoastră cine sunteţi?

— Ava, zise ea.

Modiste, adăugă în gând.

— Ava Gordon, completă ea.

— Ava Gordon.

Gino trecuse cu bine prin război, chiar nu avea nimic de care să se plângă.

— Dar nu-mi place să vorbesc despre vremurile alea.

— Nici mie, continuă Ada, uşurată – asta da diferenţă faţă de ceilalţi. Priveşte înainte, aşa zic mereu.

Se aşeză picior peste picior şi-şi întinse fusta unde se şifonase. Pe pantofi îi rămăsese o pată de la zloată. Un pic de lustru şi se rezolva.

Ada nu cerea banii pe faţă, aşa cum făceau fetele de la bar, dar îşi lăsa geanta deschisă, *discret.* Verifica dacă totul era în regulă, taxi, portar, onorariu. Îi plăcea cuvântul *onorariu.* Doamna B. încasa onorariu pentru serviciile sale, medicul, la fel.

— Eşti aici în fiecare sâmbătă? o întrebă Gino când Ada se îmbrăca, să plece.

— Aproape în fiecare.

— Atunci, ce zici de săptămâna viitoare? Păstrează-mi şi mie loc în rând.

— Nu există rând.

— Mă bucur s-aud, zise el. În cazul ăsta, păstrează-te pentru mine.

Era un tip potolit, chiar suav, de un farmec *continental* şi cu un zâmbet de copilaş.

Ada încuviinţă.

În acea săptămână Ada împleti un cardigan roz în V dintr-unul pe care-l luase la mâna a doua şi pe care îl deşirase. Stând lângă foc, *unul pe faţă, unul pe dos*, şi ascultând piese la radio. Gino voia s-o vadă. Pe *ea.* Avea să poarte rochia ei albastră de *moiré*, însă, iarnă fiind, avea nevoie şi de un pulover de lână. O să şi-l dea jos

când ajunge, dar poate să-i ţină de cald şi cât aşteaptă. O altă nuanţă de albastru risca să fie stridentă, iar negru ar fi fost prea sumbru. Roz era chiar o alegere bună.

Ceruse să fie condusă la canapeaua de catifea din colţul cel mai îndepărtat, ferită de curentul care trăgea de la fereastră. Îşi învârti paharul cu White Lady între degete şi sorbi din el doar o picătură, să ţină mai mult.

— Nu, mulţumesc, îi zise unui domn înalt care se apropiase şi îi aprinsese ţigara cu o brichetă aurită. Aştept pe cineva.

De data asta nu minţea. Doar că acel cineva *întârzia*. Ada îşi termină băutura şi mai ceru una. Probabil Gino uitase. Să-i mai dea o jumătate de oră. Nu-l scăpase din ochi nici pe bărbatul înalt, care vorbea cu una dintre fetele de la bar. Se uita în continuare la ea. Ada nu trebuia decât să-i zâmbească şi avea să-l ispitească. Nu-şi permitea să piardă cinci lire, uite-aşa. Cât să-l mai păsuiască pe Gino? Dacă se ducea cu altcineva, s-o facă aşa cum trebuie. Gino n-ar trebui să lase o fată să-l aştepte, s-o ţină ca pe ace pe *ea*, de parcă n-ar fi avut nimic altceva de făcut. Era nepoliticos. Nu, era mai mult de-atât. Gino îi arăta cine-i şeful. Tu mă aştepţi pe mine, Ava. Nu eu pe tine. Ei bine, Gino Messina, Ava Gordon are ceva să-ţi zică.

Cotrobăi prin geantă după ochelari, îi scoase şi îi puse la ochi. Observă atent trăsăturile feţelor, petele de pe covor, fumul trimis în rotocoale spre tavan. Îşi dădu jos cardiganul şi-şi scoase o ţigară din pachet, rulând-o mai apoi între degete, cu ochii la bărbatul de la bar.

— Ai aşteptat până la urmă.

Nu-l văzuse venind pe Gino, care deschise o cutie de chibrituri şi aprinse unul.

— Nu te-am recunoscut, cu ochelari.

Ada îl observa clar acum, în lumina puternică a barului. Avea ochii negri, profunzi ca nişte lovituri de ciocan, suficient de adânci încât să vezi în ei. Avea gura şi fruntea ridate. Bine hrănit. Străin. Un glas în sinea ei îi şoptea *Nu te încrede-n el. Nu te-ai învăţat minte?*

— Eram pe punctul să renunţ să te mai aştept, zise Ada. Credeam că nu mai vii.

— Da, zise el întinzându-se şi scoţând din pachetul ei o ţigară,

de parcă i-ar fi aparţinut.

Nemernic neobrăzat.

— Îmi cer scuze, continuă Gino, a intervenit ceva.

— Aha. Şi ce te-a reţinut?

— Afaceri, îi răspunse. Oricum, n-ai înţelege.

— Şi cu ce afaceri te ocupi?

Bărbatul îşi atinse uşurel o nară.

— În ţara mea, avem o vorbă. *Chi presto denta, presto sdenta.* Curiozitatea a omorât pisica.

Curând, n-avea să-i mai rămână ce haine să îmbrace. Era o treabă să ieşi de fiecare dată cu câte un bărbat şi acela mereu altul. Nu apuca să te vadă cu aceeaşi vestimentaţie de două ori. Dar ea şi Gino se întâlneau regulat acum, iar Adei îi trebuiau şi alte haine. Îi plăcea ideea să se vadă mereu cu Gino, ca şi cum ar fi mers braţ la braţ. Era un om de lume, Ada îşi dădea seama bine, plimbat, manierat. Avea clasă, era de un cavalerism de modă veche.

— De-asta ai tu nevoie, zise Scarlett. De clientelă regulată.

— Clientelă? se miră Ada. Nu-s ceea ce crezi tu că sunt.

Ea nu *pescuia* bărbaţi aşa cum făcea Scarlett, stând în stradă până când agăţa unul.

Scarlett râse în hohote.

— S-ar putea ca legea să vadă lucrurile diferit.

Gino nu era client. Mai degrabă era tipul ei. Se purta frumos cu ea, o răsfăţa de-adevăratelea, cu vin şi apoi Porto, n-o dădea niciodată afară, nu ca unii care abia aşteptau să scape de ea, de parcă le făcuse o mizerie de nedescris în pat.

Prietenul ei de la piaţă adusese nişte crep de lână.

— Numai o rămăşiţă săptămâna asta, Ada, vreo doi metri, cu lăţime de 1,40. Ţi-o dau ieftin.

Burgundy, crep de lână. Ada îşi aminti de Frau Weiss, atunci, prima dată, purtând o rochie din crep de lână cu guler Peter Pan, mulată pe corp, porttigaret. Acum avea şi ea părul blond şi, pus în evidenţă de stofa rubinie, o să strălucească asemenea soarelui la răsărit. N-avea să uite niciodată, eleganţă şi frumuseţe versus urâţenie şi mizerie.

Se apucă de croit rochia chiar în noaptea aceea. N-avea destul material s-o coasă pe bie, însă îi ajungea de-o rochiţă dreaptă, cu

mâneci drepte, cu nişte romburi decupate chiar sub linia gâtului, o idee de decolteu, plin de bun-gust, ceva deloc banal, perfect pentru Smith's.

Maître d'hôtel dădu din cap aprobator când Ada îi strecură cei şase penny în seara aceea. Barmanul îi aduse băutura.

— Arăţi nemaipomenit în seara asta, Ava, zise el. M-ai vrăjit şi pe mine. Te vezi cu acelaşi domn? E-a cincea săptămână deja. Aş zice că eşti curtată.

Ada găsi plăcut gândul acela. Îi era drag Gino şi el o plăcea, la rândul lui, Ada ştia văzându-i ochii cum coboară în jos pe trupul ei şi simţindu-i braţul când îi cuprindea mijlocul.

— Superbă, zise el. *Bella.* Ai gusturi foarte rafinate.

— Mulţumesc, zise Ada.

— De unde îţi cumperi rochiile?

— Să mi le cumpăr? Gino, eu nu mi le *cumpăr*, mi le *fac*. Modelul, absolut tot.

— Păi, Ava Gordon, eşti înzestrată cu un talent rar. Ce porţi ar putea trece ca venind de la case de modă direct din Paris.

— Mi-ar plăcea să fac mai multe, zise ea. Să-mi deschid o afacere, ştii. Să am clienţii mei, să-mi fac un nume.

— Te-ai descurca de minune.

— Aş avea şanse. Am deja clienţi.

Doamna Bottomley îi făcuse cunoştinţă cu o altă doamnă, care voia o ţinută pentru nunta fiului ei. *Ceva clasic. Să nu se demodeze.* Iar aceasta i-o recomandase mai departe pe Ada unei doamne care căuta croitoreasă. Îi zisese că-i poate scrie oricând o recomandare. *Miss Vaughan este o femeie de cuvânt, o prezenţă plăcută şi o croitoreasă exemplară.*

— Dar ai avea nevoie de capital, zise el. De sprijin.

— Ştiu, zise Ada. Dar într-o bună zi tot o să reuşesc. O să vezi.

Bărbatul râse.

— Îmi plac fetele ambiţioase, zise el, apoi îi cuprinse talia şi o strânse aproape. Va trebui să vedem ce putem face şi noi, nu-i aşa?

Noi. Ea şi Gino. Care avea bani, era limpede. I-ar putea fi el finanţatorul, n-ar fi cine ştie ce pentru un om ca Gino s-o ajute să deschidă un atelier. În fond, asta şi lăsase de înţeles.

De data asta găsi în geantă, pe lângă bani, şi o pereche de

ciorapi – ambalaţi într-o cutie, de la Bear Brand, foarte la modă, dintr-un nailon foarte fin.

Gino scrumă pe covor.

— Un cadou pentru tine, Ava.

— Oh, *mulţumesc*, Gino.

— Păi, ştiu cât de greu e pentru voi, fetele, să faceţi rost de lucruşoarele care vă plac.

Trase prelung din ţigară şi scoase fumul pe nas ca un armăsar.

— Mărimea 9, sper că-ţi vin. Zâmbi strâmb, cu jumătate de buză. Sunt o mulţime de-aşa ceva de unde i-am adus.

— Serios? se miră Ada. Cum aşa?

— Întrebări, atâtea întrebări, zise el atingându-şi uşor o nară. De fapt, am la mine nişte perechi în plus. De la Bear Brand. Park Lane. Ai putea să câştigi o sumă frumuşică şi tu. Mie mi le vinde cineva, eu ţi le vând ţie, iar tu le vinzi prietenelor tale. Ce zici, Ava?

Ada se gândi la fetele de la lucru. Dacă preţul era bun, probabil c-ar putea vinde câteva. Însă nu trebuia să afle şefa. N-avea de gând să sfârşească în faţa unui judecător, deşi, la o adică, putea să zică oricând că avea un iubit american. Dar, de fapt, nu era mare lucru. Toată lumea vindea câte ceva la negru.

— Îi cumperi cu 6 penny, zicea Gino. Îi vinzi cu un şiling. Profit sută la sută. E o afacere bună, Ava. Şi un preţ bun pentru ciorapi.

Dacă nu putea să îi vândă, tot îi rămâneau să-i poarte. Trebuia să fii foarte atent cu ciorapii din nailon. Dacă i-ai agăţat, gata.

— Dă-mi câteva perechi, se hotărî Ada. O să încerc.

Gino deschise geanta, scoase două cutii şi i le întinse Adei.

— Am încredere în tine, Ava, zise el. Ne vedem săptămâna viitoare. Acelaşi loc, aceeaşi oră. Poţi să-mi dai atunci banii.

— Şi dacă nu le-am vândut?

— Le vinzi sau mi le dai înapoi. Fără resentimente. Eu mă asigur că omul meu va fi înţelegător. Uite, zise Gino, pune-le aici între paginile ziarului. Nu vrem să-şi bage nasul cineva.

Îi dădu un exemplar din *Evening News*, iar Ada ascunse cutiile între paginile îndoite.

— Şi dacă te-ntreabă cineva, îi zici şi tu că le ai de la un marinar american.

Ada puse ciorapii împăturiţi sub braţ.

Ar fi putut să vândă nu două, ci douăzeci de perechi.

— Nu promit nimic, zise ea, notându-şi mărimile fetelor în pauza de ceai de la lucru.

Sâmbătă seara îi dădu lui Gino banii pe care îi strânsese, plus o comandă de douăzeci de perechi de ciorapi.

— Fără cutie, zise el. Dar originali.

Ada îi ascunse între paginile ziarului *Evening News* şi verifică onorariul din geantă.

— Săptămâna viitoare, la aceeaşi oră, Ava. Acelaşi loc. Îmi zici câte comanzi.

— Nu pot să comand în fiecare săptămână, zise ea.

Fetele de la lucru nu câştigau prea mult. Ciorapii erau un răsfăţ, nu o obişnuinţă, mai puţin pentru Scarlett şi pentru Ada, care aveau ceva în plus de cheltuit.

— Credeam că te pricepi la treaba asta, Ada. Sunt un chilipir.

Gino stătea pe un fotoliu, cu un prosop în jurul brâului. Se ridică şi făcu câţiva paşi spre dulap, unde se întinse spre geanta lui din piele, scumpă, atent lucrată, cu cleme cromate. O deschise şi scoase din ea o sticluţă de lac de unghii.

— Dacă poţi să dai comandă de ceva, s-ar putea să se mai găsească ceva şi pentru tine.

— Şi dacă nu pot?

— O să găseşti o cale.

Ada luă lacul de unghii, Dura-Gloss, American Beauty.

Îi puse florinul în palmă portarului şi o luă înapoi spre piaţă. Amuzant lucru, banii, felul în care funcţionau, o felie pentru maître d’hôtel şi portar, o felie pentru gazda ei. O felie pentru Ada că pasa ciorapii şi o felie pentru Gino, care o aproviziona. Cine muncise la ei? Cât primise pentru muncă? *Paraziţi nenorociţi,* îl şi auzea pe tatăl ei. *Capitalismul.* Dar aşa erau banii, aveau o viaţă a lor.

În săptămâna aceea strânse o comandă de unsprezece perechi de ciorapi, iar cineva o întrebase dacă-i putea da prietenului ei cupoane pentru îmbrăcăminte sau cupoane pentru pâine, dacă primea.

— Să vedem cum merge, Ava, zise Gino. Să vedem cum merge.

*

Se întâlniră iar şi iar în săptămânile ce urmară. Gino nu era ca ceilalţi bărbaţi. Ada îl îndrăgea. Şi el părea să ţină la ea, deşi se asigura că totul se desfăşoară profesionist, onorariul în geantă, fără întrebări, vânzare-cumpărare. Comision, aşa îi zicea el. *Comision.*

Dorchester şi Savoy, Smith's şi Ritz. Frecventa aproape aceleaşi locuri ca Stanislaus. Întotdeauna avea la el o grămadă de bani, fix ca Stanislaus. Afacerea lui, oricare-ar fi fost ea, era profitabilă. Ada ardea de curiozitate să afle mai multe, dar nu întrebă niciodată nimic

— Nu-ţi bate tu căpşorul ăsta frumos, Ava dragă, obişnuia Gino să zică. E o lume a bărbaţilor.

Martini-uri, Pink Lady-uri, Mint Julep-uri. Era un bărbat atrăgător, care ştia cum să se poarte cu o femeie, chiar dacă Ada era sigură că nu *iubea* femeile, nu aşa cum le-ar fi iubit William. Se obişnuise cu trupul lui. Apropiat şi familiar ei, aşa cum fusese odată trupul lui Stanislaus. Şi, la fel ca Stanislaus, o enigmă. Ada nu-l putea clasa, însă poate că de vină era originea lui. De data asta, îşi zisese ea, era înţeleaptă, altă femeie faţă de cea care fusese înainte de război. Mai devreme sau mai târziu, avea să-şi dea ea seama ce zace în Gino Messina.

— Mă faci să mă simt mândru, zise el. Oamenii întorc capul când ne văd împreună. Îşi zic: ce-o fi având maimuţoiul ăla ruginit şi eu n-am? Cum se face că ăia urâţi se aleg mereu cu femeile frumoase?

Probabil că avea şi alte femei, cu care se vedea în alte seri din săptămână. Câteodată, pumnul geloziei o lovea pe Ada în coaste, găsind-o nepregătită. *Am putea face un târg, Gino? Eu mă văd doar cu tine dacă şi tu, la rândul tău, te vezi numai cu mine?* Ştia că era căsătorit. Toţi erau. Gino spunea că soţia nu-l înţelege.

— Aş vrea să divorţez, dar ea n-ar fi de acord, nu ar fi bine pentru pici.

— Câţi ai, Gino?

— Unul, zise el. Un băieţel.

— Câţi ani are?

— Şase.

De-o vârstă cu Tommy.

— Cum îl cheamă?

— Gerardo, zise Gino, dar îi spunem Jerry. S-a născut în timpul bombardării. Prietenul meu, cel de care ţi-am povestit, relaţia mea, a zis să-i spunem Jerry, în cinstea celor care i-au tras-o lui Adolf şi avioanelor Fokker. *Fokkers.*

Toate *rrr*-urile şi vocalele prelungite sunau amuzant cu accentul lui, deşi vorbea engleză foarte bine. Cine ştie unde o învăţase. Bărbatul râse, *ha ha ha.* Ada nu pomenise nimic despre Tommy, nu era sigură că ar fi fost potrivit să aducă vorba despre el. Era posibil ca lui să nu-i convină. O credea liberă şi fără nici o obligaţie. Independentă, cum ar zice el. *Asta îmi place la tine, Ava dragă. Şi eşti şi ambiţioasă. Vrei să ai succes.*

Şefa ei avea un nepot, un băieţel. Într-o zi îi zise Adei că băieţii erau mai afectuoşi decât fetele, vin, te iau în braţe, se suie la tine-n poală – *te iubesc.* Ada îşi amintea încă germana. *Ich liebe dich.* Sub nici o formă nu trebuia să uite germana. *Mütti.* Se gândea la Thomas în fiecare zi. Tot ce făcea, pentru el făcea.

— Poţi să-ţi fac rost de materiale, zise Gino. Direct de la omul meu. Fără intermediari.

— Ah, da?

Ada *înţelesese* ce hram poartă Gino. Profituri obţinute îndeosebi pe ascuns.

— Fă-mi rost de cupoane, zise ea.

Avea să le folosească pe lângă ce cumpăra de la omul ei, care vindea ţesături McCoy veritabile.

Poate o să-şi deschidă atelierul mai devreme decât îşi închipuise. Ada Vaughan, *modiste*. Să facă ce ştia ea mai bine, ce visase atâta timp. Prietenul ei gheşeftar părea să ştie de unde să facă rost de stofă. Toată lumea era sătulă de război până peste cap, de raţionalizare şi de strâns cureaua, de dărâmături şi de măsuri de austeritate. Ea avea să creeze haine care să ridice moralul. Din dantelă şi batist, crep Georgette şi satin, tul şi zibelină. Haine care să se unduiască şi să danseze, care să cânte şi să râdă. Haine care să devină una cu trupul, preschimbându-l într-o sculptură vie. Stofă drapată, partea stângă pusă pe bie, cealaltă parte – pe drept. *Să nu-ţi fie frică niciodată*, ar zice Isidore, *materialul nu ţi-e duşman.*

încreţeşte şi întinde, calcă şi dă-i forma cuvenită. Lucrul care nu se vede, el face diferenţa, el modifică o rochie de duzină într-o adevărată minunăţie.

Va fi nevoită să le vândă pe piaţa neagră, dar Gino şi prietenul lui o vor ajuta. Trebuia să se afle din gură-n gură. Ceea ce nu era neapărat rău. Obţinuse deja aşa câţiva clienţi, iar doamna B. se descurcase foarte bine în felul ăsta. Cea mai bună publicitate, obişnuia să zică ea. Mult mai bună decât reclamele plătite, care erau pentru îmbrăcăminte de gata, pentru rochii cu plata în rate sau C&A. Hainele Adei aveau să fie *personalizate*, modă pentru o stare de spirit. Îi plăcuse cum sună asta. Casa Vaughan, *modă pentru fiecare stare de spirit.* Aşa zicea şi doamna Bottomley. *Hainele tale îmi înseninează ziua.* N-avea să mai dureze mult şi lucrurile aveau să intre în normal.

— Cupoane de ţesături? întrebă Gino.

— Da, zise Ada. Le-aş folosi ca să fac lucruri pe care apoi le-aş vinde. Sunt sigură c-aş putea să le dau. Şi sunt mai uşor de ascuns decât ciorapii, e mai uşor pentru toată lumea.

— Ce te face să crezi că el poate să facă rost de cupoane?

Ada ridică din umeri.

— Pare să poată face rost de o grămadă de lucruri.

Şovăi. Era nevoită s-o zică:

— Mi-ar plăcea să-mi deschid o afacere, Gino. Ai vrea să mă ajuţi? Să fii finanţatorul meu? Poate să fie şi cu titlul de împrumut. O să-ţi dau banii înapoi.

Gino îşi aprinse o ţigară şi se lăsă pe spate în aşternuturi, ţuguindu-şi buzele şi suflând în sus cerculeţe de fum, *puf, puf,* în linişte.

— Poate, zise el. Dar trebuie s-o facem mai profesionist.

— Desigur.

Probabil Gino voia un profit mai mare. La ciorapi îl împărţiseră jumi-juma, aşa zisese. Dar din cupoane, fiind mai riscant, pesemne se gândea să ceară o felie mai generoasă. Ori o felie din afacere.

— Ai putea să-mi fii asociat, zise Ada. Nu m-ar deranja. Pot s-o fac să meargă, sunt sigură.

Gino urmări cerculeţele de fum îndepărtându-se şi împrăştiindu-se.

— Păi, eu nu mă refeream chiar la asta, zise el cu un glas moale.

— Dar la ce, atunci?

— Sâmbetele astea, nopţile. O întâmplare, nu crezi?

— Nu înţeleg.

— Nu se ştie niciodată peste cine poţi să dai. Mai ales o femeie frumoasă ca tine. Ştiu eu ce faci când nu sunt aici? Cu cine vorbeşti? Mă expun unui mare risc.

— Nu mai există nimeni altcineva, Gino, zise Ada. Doar tu.

— Cum pot să fiu sigur de asta?

— Ai cuvântul meu.

— Cuvântul tău nu înseamnă nimic. Poţi *garanta* că numai cu mine te vezi?

Ce insinua, că ea n-ar fi fost un om de încredere? Ada simţi un val de iritare clocotindu-i pe dinăuntru.

— Trebuie să mă crezi, Gino.

Bărbatul îşi stinse ţigara în scrumieră, apăsând chiştocul în vârful grămezii de chiştoace.

— De ce nu-ţi plătesc eu oare un avans? zise el.

— Un avans?

— O dată pe săptămână. Sâmbătă noaptea. Doar pentru mine.

Un avans? Scarlett avea dreptate. Ada crezuse că are un iubit, dar era un client, de fapt, unul fidel. *Clientèle*. Puteau încerca jocul ăsta. Dar dacă urma să fie o femeie întreţinută, trebuia să merite timpul pierdut.

— Cât?

— Zece, zise el.

Ada încuviinţă.

— E o ofertă generoasă, Ava dragă, zise el. Domeniul tău de activitate e periculos… Ar trebui să te gândeşti la siguranţa ta.

Într-adevăr, unii clienţi erau ciudaţi, perverşi, lipsiţi de scrupule. Ştia de la Scarlett că nu toate fetele scapă cu bine din mâinile lor, şi chiar ea avusese câteva experienţe mai riscante. Ada fusese atentă, dar şi norocoasă. Trebuia să fie în siguranţă, pentru Tommy. Moartă, cum să-i mai fie de folos? Pe de altă parte, avea nevoie de bani, să găsească un cămin pentru băieţelul ei. Lucruri care nu s-ar fi întâmplat fără cheltuială, iar ea era pe cont propriu.

— Un singur lucru, zise Gino. Vreau să mergem la tine.

— Dar la Smith’s ce are?

— Schimbare de decor, insistă el.

Doar o dată pe săptămână, îi explică Ada proprietăresei, sâmbăta. *Fără domni în vizită!* Gino era logodnicul ei. *Cu un nume ca ăsta? Să nu te încurci cu italieni.* Avea să plece înainte de miezul nopţii. *Logodnici sau nu, fără domni după ora zece!* Proprietăreasa asta fusese şi ea tânără odată. Zece era cam devreme. Ada n-o deranjase niciodată. Îşi plătise chiria la timp. Nu făcuse niciodată gălăgie, nici mizerie. Nu ca Scarlett, ai cărei vizitatori intrau şi ieşeau încontinuu de la subsol, sau ca aşa-zisa clarvăzătoare de la parter, care avea clienţi la orice oră din zi şi din noapte. Era crud să-l dea afară la ora zece. *Unsprezece, cel târziu.* La unsprezece era în regulă. *Doar că trebuie să te taxez în plus*, zise ea, *ca să-mi acopăr cheltuielile.* Cheltuielile? *Dacă sunt acuzată că ţin aici bordel.*

— Nu, zise Ada. Nici vorbă de aşa ceva. E alesul meu, Gino Messina.

— Mă bucur s-aud, zise proprietăreasa. Dar tot o să-ţi măresc chiria. Patru lire pe săptămână.

— Patru lire? Asta-i mai mult decât dublu!

— Va trebui, atunci, să munciţi mai mult, nu-i aşa? Tu şi Gino.

— Nu sunt ceea ce-ţi închipui dumneata că sunt, zise Ada. Lucrez la Lyons. Nu-mi permit să plătesc atât.

Speculanto, îi stătea Adei pe limbă. Ar fi ameninţat-o cu poliţia, dar ştia că nu are cum, fiindcă ar fi înhăţat-o şi pe ea.

— Vedem noi ce-i şi de capul logodnicului ăstuia al tău, zise proprietăreasa.

*

Zăpada se topi, lacurile se uscară, iar cerul se făcu din gri, albastru. Fire de praf dansau în lumina soarelui de aprilie filtrat prin fereastra Adei, descoperind, mai departe, stratul de praf de pe tăbliile bufetului şi de pe plinte. Încăperea avea nevoie de curăţenie de primăvară. Ada voia să-şi păstreze camera pură, o ţinuse aşa pentru ea şi Tommy, care creştea şi creştea. Acum, era posibil să-i vină greu să-i dea de urmă. Şase ani însemna mult. Nu mai era sigură că cel mai nimerit loc să aduci un copil era Covent Garden – dur, plin de vânzători şi de baruri de noapte, cu fetele din Shaftesbury Avenue, plus Seven Dials chiar după Biserica

Actorului. Deşi era la îndemână pentru serviciu, iar pieţarii o ştiau deja şi îi dădeau seara ba morcovi, ba conopidă, târguindu-se totuşi.

Nu-i plăcea să-l aibă pe Gino în camera ei. Se purta de parcă ar fi fost la el acasă, aşa că încăperea nu-i mai aparţinea Adei. Gino se descălţa şi se foia de colo colo în şosetele lui gri, punea ceainicul pe foc fără să întrebe.

— Asta costă bani, zise Ada.

— O să-mi fac o ceaşcă de ceai de fiecare dată când o să vreau, o lămuri Gino. Adu-ţi aminte cine-ţi plăteşte facturile.

Nu-i plăcea ca Ada să iasă fără el, nici măcar cu colegele.

— Am iscoadele mele, ştii doar, îi zise el şi făcu un semn în dreptul gâtului, anunţându-o ce-ar fi păţit dacă îl înşela.

Ada se întrebă dacă era un preţ ce merita plătit. Poate că fusese mai bine înainte, când era pe cont propriu şi făcea ce poftea. Dar acum nu mai ştia cum să pună capăt poveştii ăsteia. Poate Gino se liniştea după ce se încredinţa că Ada e demnă de încredere.

— În plus, zise el, locul ăsta e o dărăpănătură. Eu deţin multe bunuri. Proprietăţi în Mayfair. Ţi-aş putea pune la dispoziţie un mic apartament, într-un loc drăguţ pe Stafford Street sau Shepherd Street. S-ar putea să fii nevoită să-l împarţi cu altcineva, dar aşa ai avea şi tu cu cine să mai schimbi o vorbă, să nu-ţi fie urât.

Adei îi plăcea să locuiască singură. Camera ei era mică, dar se simţea bine acolo. Nu voia să se mute.

— E-n regulă, zise Ada. Mulţumesc.

— Ava, cred că n-ai priceput ce am zis. Eşti femeie şi eşti singură. Gândeşte-te la câte se pot întâmpla.

Stafford Street. Sigur era scump. Dublu faţă de cât plătea acum, unde mai pui că nici aici nu era ieftin. Nu şi-ar putea permite niciodată să stea acolo, oricât ar pune deoparte.

— Ai grijă, zise Scarlett. O să te scoată la produs. Aşa încep.

— Cine? întrebă Ada.

— Vai, drăguţă, ce *crudă* eşti. Peştii. La început se poartă aşa de frumos cu fetele lor, după care, zbang, întorc foaia, te pun să lucrezi pentru ei, care trăiesc pe spinarea noastră.

— Gino n-ar face una ca asta, zise Ada.

— Ţine minte ce-ţi spun, e peşte. *Noi* ne alegem clienţii, nu ei.

— Dar eu nu sunt prostituată.

— Aşa e, fir-ar să fie! Eşti o amatoare. Nu prezinţi nici un pericol, nu pentru mine.

Gino nu era genul. Era doar puţin posesiv, cu toane.

*

Ada se simţea singură în primăvara aceea. Mama ei se ţinuse de cuvânt şi refuzase s-o primească, deşi Ada mai dădea târcoale casei o dată pe lună, uneori chiar mai des. Le trimisese fraţilor şi surorilor noua ei adresă, dar nici unul n-o căutase. Nimănui nu-i păsa dacă se întoarce sau nu seara acasă. Nu exista nimeni care să fie anunţat dacă era aruncată de pe un pod, nimeni care să-i ceară trupul dacă era găsit umflat în Tamisa. Erau şanse ca şefa să-i anunţe dispariţia dacă înceta să se mai prezinte la lucru, dar fetele tot se agăţau şi se desprindeau mai apoi de locul acela de muncă. Şefei nu i-ar trece prin cap că în cazul Adei ar fi vorba de altceva.

Ada se trezise devreme. Plângea un bebeluş, un scâncet sonor, vibrant, care-şi croise drum printre bubuitul ca de tobă ale cărucioarelor trase noaptea pe pavaj şi printre strigătele vânzătorilor, la prima oră. Plângea de ceva vreme, ajunsese la un orăcăit ritmic, constant. Ada închise ochii, încercând să-şi amintească feţişoara lui Thomas şi scâncetul lui de nou-născut. Uitase cum arăta, trecuse atâta amar de vreme. Oare plânsese şi el? Nu, dormea, fusese un copil aşa de cuminte. Obosit de la naştere. Pesemne îi fusese tare greu.

*

Gino pretindea că prietenul acela al lui putea să pună mâna pe cartele de raţie. Îmbrăcăminte. Pâine. Zahăr. Asemenea lucruri se găseau mai greu decât pe vremea războiului, iar cererea era mai mare ca niciodată. Adei nu i-ar fi fost deloc greu să le dea mai departe, pasa banii, îşi reţinea partea şi îi dădea comenzile pentru săptămâna ce urma. Ar fi fost câştiguri regulate, care i-ar fi adus un venit suplimentar de pus deoparte pentru Tommy şi pentru afacere.

— Doar că, la cum văd eu lucrurile, Gino, începu Ada, ghemuindu-se la pieptul lui şi urcându-i cu degetele spre gât, de vreme ce eu sunt cea care îşi asumă toate riscurile plasând la muncă toate cele, cred că merit un pic mai mult din profit.

— Nu fi lacomă, Ava.

— Nu sunt. Mă refeream la o miză mai mare a afacerii.

— Adică?

— Am putea face un parteneriat, tu, eu şi amicul tău, zise Ada şi inspiră. El e furnizorul, eu vând. Haine, rochii. Am crezut că asta vrei. Să-mi deschid o mică firmă.

Gino îi împinse braţul la o parte şi se întinse după o ţigară, lăsându-se apoi în aşternuturi, unde fumă încet, studiat.

— Poate că n-ai prins natura afacerii, zise el făcând cerculeţe de fum. Cum să-ţi spun ca să pricepi?

Se întoarse pe-o parte şi scrumă pe podea. Ar fi putut folosi o scrumieră, însă făcu mizerie dinadins, ca să-i arate cine-i şeful.

— Să zicem că eu şi amicul meu suntem mister Marshall şi mister Snelgrove. Sau mister Dickins şi mister Jones.

Ada ştia că Gino n-avea să fie de acord, putea citi asta din gesturile lui, în pieptul strâns şi în muşchii încordaţi.

— Aşadar, magazine mari, cu multe departamente, continuă el. Cu diverse bunuri. Pentru noi, tu eşti unul dintre muncitori. Într-o mercerie, să zicem. Eşti bună, Ava dragă. Te-aş vedea chiar şefă a merceriilor, departamentul tău. Comenzile curg, plăteşti la timp. Dar partener?

Se întinse după scrumieră şi stinse ţigara în mijlocul ei.

— Nu. Aici nu vorbim de Co-op la ananghie sau de John Lewis.

O dădu la o parte şi-şi trecu picioarele peste marginea patului. Îşi trase pe el hainele şi deschise uşa. Ada îi auzi paşii pe scări, apoi uşa de la ieşire închizându-se uşor. *Să ne-nţelegem, Ava dragă. Aici eu comand, reţine.*

Ca nu-mă-uita. Culoarea albăstrelelor. Ada se miră când văzu cât costă.

— Ada, te ştiu eu.

Vânzătorul îşi scuipă degetul mijlociu şi bătu cu el în palma celeilalte mâini, de parcă ar fi numărat cupoane dintr-un carnet.

— Face toţi banii, mai zise el.

Pe unul din pereţii laterali ai prăvăliei lipise o poză cu Prinţesa Margaret. Ruptă dintr-o revistă, fotografia o înfăţişa într-o rochie cu corsaj strâmt, bogat împodobit, şi o fustă lungă, plină, care unduia în jurul ei.

— Organza, zise el. Aşa se numeşte.

Trânti pe tarabă sulul de material.

— New Look, aşa-i zic. Şi dacă e bun pentru cineva ca ea, arătă vânzătorul spre fotografie, e destul de bun şi pentru cineva ca tine, Ada.

Ada îşi plănuise să vândă cupoanele fetelor de la lucru şi să pună banii deoparte pentru Tommy.

— Normal, cu nenorocita asta de raţionalizare, îi dădea mai departe vânzătorul, nimănui nu-i arde să arate extravagant. Dar asta nu-i o piedică, râse el dându-şi capul pe spate.

Dacă nu le mai vindea şi punea şi cupoanele ei, aveau să-i ajungă. Nu-l întrebase niciodată pe Gino de unde le lua amicul lui. Vânzătorul din Berwick Street nu se uitase niciodată la ele cu atenţie. Trei metri pentru fustă. Unul şi jumătate pentru corsaj. Plus căptuşeală. Mărunţişuri. Aţă. Fermoar.

Cât timp vânzătorul tăie şi împături materialul, Ada studie poza. Corsaj încrucişat, mâneci raglan. Fusta n-avea să-i pună probleme. Avea să înceapă cu căptuşeala, care urma să-i servească drept model. Organza era plăpândă, trebuia cocolită. Avea să se-apuce de ea la sfârşitul săptămânii, la lumina zilei.

— Îţi faci ceva drăguţ, Ava?

Gino se holbă de aproape la maşină.

— Naumann. Sună a nume străin. Nemţesc.

De obicei, sâmbetele, când venea Gino pe acolo, Ada lua maşina de cusut şi o punea deoparte. Doar că era grea şi voluminoasă, şi de data asta o prinsese şi în miezul lucrului. Până acum Adei nu-i trecuse prin cap că el avea s-o studieze.

— Un Singer nu era destul de bun pentru tine?

Asta nu era treaba lui Gino. N-avea nici cel mai mic drept să comenteze. Ada ridică din umeri.

— De unde ai luat-o?

— Care-i problema ta? întrebă ea cu o voce uşoară şi eterică, o voce organza.

— Nu vreau să mă-nsoţesc cu inamicul, asta-i problema mea.

— Ei bine, nu o faci, îi răspunse Ada.

Replica ei sunase cumva provocator. Speră că Gino avea să se ia de ea.

— Deci, de unde o ai? o apucă el de un braţ şi o strânse tare.

Nu era treaba lui. De ce-l interesa?

— Cine ţi-a dat-o?

— Gino, mă doare.

— Aşadar?

— Dacă vrei să ştii…

Bărbatul slăbi strânsoarea, iar ea îşi trase braţul, masându-l cu mâna cealaltă. O să-i apară o vânătaie, un deget mare şi celelalte patru, care se vedeau la lucru, dedesubtul mânecii de la uniformă. Ada inspiră adânc.

— Dacă vrei să ştii, mi-a adus-o fratele meu. Din război. A fost în Germania. A dat cinci ţigări pe ea, înflori Ada mai departe. Vai de capul lor, amărâţii. Mi-a zis că erau disperaţi. Gata să-şi vândă tot. Chiar şi fiicele. Dar e o maşină bună.

Gino avea soarele în spate, iar chipul lui, în contre-jour, era întunecat şi părea fără trăsături.

— Unde în Germania? o întrebă.

— În München, zise Ada. În München a fost.

— Deci fratele tău e american?

— Nu, de ce?

— Americanii au fost în München.

— A! exclamă ea şi căzu pe gânduri câteva clipe. Ei, poate că nu în München. Poate că-n altă parte. N-am fost niciodată bună la geografie.

Gino se îndepărtă şi se aşeză în fotoliu.

— Nu, dar eşti bună la altele, zise el şi se bătu cu palma pe genunchi, făcându-i semn să se aşeze. De fapt, zise el mângâindu-i piciorul ei gol pe sub fustă, ştiu pe cineva care a fost în München la sfârşitul războiului. Mai precis, într-un orăşel de lângă München.

Ada îi dădu mâna la o parte.

— Serios?

Încercă să-şi controleze vocea, însă rostise cuvântul piţigăiat.

— Atunci se explică. Faptul că ştiai despre americani, adică.

Îi privi chipul cu atenţie, ochii negri şi întunecaţi, rotunjimile

buzelor, liniile de expresie.

— Ce făcea acolo?

— Afaceri, zise el, apoi adăugă râzând: Afaceri cu armata. Revenind, ştiu unde se găsesc piese de schimb pentru asta, arătă el din cap către maşina de cusut. Dacă ai vreodată nevoie.

O împinse de pe genunchiul lui, bătând-o uşor peste fund în timp ce ea se ridică.

*

Corsajul îi venea ca o membrană, neted şi moale. Albastru de nu-mă-uita. Făcuse o pereche de perniţe pentru subsuori. Nu se cădea să strice rochia din cauza sudorii. Se gândi la biata Anni, bucătăreasa Weiter-ilor. Anni. Oare unde era acum? Într-un adăpost din München, probabil. Ada încercă să nu se mai gândească la vremurile acelea. Legaseră o prietenie, un soi de prietenie. Fără un cuvinţel, un limbaj diferit. Anni o ţinuse în viaţă. O înţelesese, poate chiar o iubise.

Ada se ridică pe vârfuri şi începu să se rotească – mai repede şi mai repede, pe măsură ce fusta se ridica tot mai sus, ca inelele lui Saturn. Rochia o făcea să se simtă femeie, să fie liberă, să danseze şi să facă piruete, să *fie*. Era sublimă, plutea spre paradisuri, făptură celestă a fericirii şi bucuriei. Ada se sprijini de fotoliu, aşteptând să treacă ameţeala. Se încălţă cu aceleaşi sandale pe care le purtase cu rochia cobalt din *moiré*. Albastrul era o culoare *norocoasă*.

Ţăcănea cu tocurile ei. Trafalgar Square. Pall Mall. Haymarket. Piccadilly. Fâşii de organza fluturau ca nişte aripi de înger în timp ce ea îşi legăna trupul, unduindu-se din talie. Văzu aţintite asupra ei priviri de bărbaţi pline de dorinţă, invidioase. Războiul se încheiase. Ada scăpase cu viaţă. Avea să-i mai cânte în strună lui Gino încă o vreme, dar curând o să se sature de el. Nu scăpase de închisoarea din Dachau doar ca să devină iarăşi prizonieră, în casa ei de data asta. Voia să fie liberă să zburde, să danseze sub cerul de lapislazuli albăstriu, ea şi luna.

Gino îi zisese că amicul lui voia s-o întâlnească. Să discute afaceri. Îi făcuse cu ochiul când a anunţat-o.

Casa Vaughan, se gândi Ada.

Café Royal. Nu mai fusese acolo de dinainte de război. Nu era unul din localurile obişnuite pentru Gino. *Vezi tu, n-au camere.* Îi spusese că avea s-o aştepte în Grill Room. Pregătise şase penny, în caz că ajungea prea repede şi protocolul era acelaşi ca la Smith's. Avea să comande şampanie cât aştepta, să-i înţepe limba încetişor şi elegant. Pe scaunul suflat cu aur, înconjurată de oglinzi, să se piardă în propriile-i reflexii.

Gino ajunsese deja. Vorbea cu un alt bărbat, care stătea blegit într-un scaun, cu cravata slăbită şi descheiat la primul nasture de la cămaşă. Purta ochelari mici, rotunzi, părul tuns scurt, dat pe spate.

— Iat-o că a sosit, zise Gino făcându-i Adei semn să li se alăture.

Bărbatul se întoarse. Dincolo de ochelari, o pereche de ochi albaştri blânzi şi spălăciţi. *Albastrul oului de raţă*, îşi zise Ada, suficient de vaporoşi cât să vezi prin ei. Un fior rece de groază îi străbătu trupul. *Stanislaus*. El era, negreşit.

— Fă cunoştinţă cu Stanley, Ava. Stanley Lovekin.

Ada înlemni când bărbatul dădu să se ridice, sprijinindu-se în braţul îndoit la spate, lovind peste masă, ale cărei pahare zăngăniră. Privi prin ea cu ochi goi, translucizi.

— Ea e Ava Gordon, zise Gino.

— Ava Gordon. Invergordon. Încântat de cunoştinţă, zise el cu limba împleticită, apoi îşi dădu drumul înapoi în scaun.

Încercă s-o privească, însă pleoapele îi atârnau grele şi bărbia îi cădea în piept. *Stanislaus*. Ada se schimbase, era conştientă – slabă ca un ţâr, blondă şi cu ochelari. Însă el nu o recunoscuse. Era prea beat. Îşi spunea Stanley acum? Nu mai părea străin. Avea aceiaşi ochi, însă tiviţi cu roşu la ora aceea şi tot chipul i se ridase. Trecuseră mai bine de şapte ani de când nu-l mai văzuse. Se îngrăşase, nu îmbătrânise prea frumos. Dar Ada avu o certitudine: pe el îl văzuse în München, cu pălăria trasă pe ochi şi gulerul ridicat. Nu se înşelase nici o clipă. Palmele i se umeziră şi începu să transpire. *Păstrează-ţi calmul. Prefă-te. Poartă-te normal.*

Gino îi făcu semn chelnerului.

— Un Manhattan pentru mine. Iar pentru doamna, un Pink Lady.

Ada voia şampanie, dar n-o întrebase nimeni. Gino aşteptă băuturile, apoi se aplecă înainte.

— Ei bine, Ava, astăzi avem ceva de sărbătorit, o anunţă Gino.

— Ah?

— Momentul mult aşteptat a venit, ca să zic aşa.

— Într-adevăr? făcu ea.

Ada ştia ce avea să zică. Că intenţiona să investească în afacerea ei. El şi Stanley. Doar că acum nu mai voia ea banii lor. Simţea cum panica îi urcă pe dinăuntru. *Prefă-te*, îşi spunea, *prefă-te că nu-l cunoşti*. Avea nevoie de timp, să gândească.

— Îmi spui şi mie despre ce e vorba?

— Încă nu, zise el.

Între buze Gino ţinea o ţigară neaprinsă, care sălta în timp ce vorbea. O privea fix, fără să zâmbească.

— Dar am aşteptări mari de la tine, Ada.

Lui Stanley îi căzu capul înainte; trezit din somn, se trase în spate. Era beat turtă.

— S-aud.

— Nu, încă nu.

Luă de pe masă chibriturile şi îşi aprinse ţigara, trăgând din ea cu atâta sete, că la capătul ei se formă, suspendat în aer, un mâţişor de scurm. Întârzie o clipă, apoi îşi ridică ochii spre Ada.

— Arăţi încântător în seara asta, dă-mi voie să spun. Ca de obicei, capetele se-ntorc după tine. Şi, răsucindu-se spre Stanley: Îmi aleg fetele. Numai crema.

Îşi scutură ţigara în scrumieră şi rânji.

— Dacă te porţi cum se cuvine cu Stanley, cine ştie, ar putea ieşi ceva din asta.

— Adică? întrebă Ada privindu-l pe Stanley – Stanislaus –, care dădea din cap ca o marionetă şi zâmbea cu gura până la urechi. *N-are cum să nu-şi fi dat seama cine sunt.*

— El şi cu mine am putea investi în tine. Să-i dai drumul mai repede.

— Ştii, zise Stanley aplecându-se către ea şi proptindu-şi coatele de masă. Arăţi trăsnet.

Braţul lui descrise un arc de cerc larg, ca s-o arate cu degetul.

— Ca la nunta din Cana aia nenorocită.

Când vorbea, i se scurgeau bale, aşa că se şterse cu manşeta şi

se holbă în continuare la Ada cu ochi înceţoşaţi, incapabil s-o vadă clar.

— Transformi apa în vin. Fierul în aur.

Se opri din ce zicea. Capul îi căzu pe-o parte.

— Cupoane în haine. Bani murdari în bani curaţi, completă Gino. Dacă o să cooperezi cu Stanley în noaptea asta, toate or să fie ale tale.

— Să cooperez? întrebă Ada.

— Ava, nu face pe neştiutoarea. Nu te prinde.

Avertismentul lui Scarlett îi sună Adei în urechi.

— Te duci cu Stanley în noaptea asta, zise Gino. Faci tot ce-ţi cere, şi cine ştie ce-ţi pică?

— Nu, Gino. Nu. Eu sunt cu tine.

— Cu mine eşti sâmbăta seara, zise el, iar faţa lui dolofană îşi arătă colţii, în timp ce ochii negri îi deveniră sfredelitori. În restul nopţilor eşti cu cine îţi spun eu să te duci.

— Ba nu, se împotrivi Ada şi se ridică dintr-odată, dând peste masă şi făcând paharele să se clatine.

Gino o prinse de braţ şi o trase înapoi în scaun.

— Stanley mi-a fost loial. Tu eşti cadoul meu pentru el. Răsplata lui, zise Gino apăsând-o cu degetul mare pe oasele moi ale încheieturii şi strângând cu atâta forţă, că fu gata să i le frângă.

— Acum faci parte din *familia* mea, continuă Gino. Sau trebuie să te învăţ mai întâi să te supui?

Ada ţipă de durere. Scarlett avusese dreptate. O scotea la produs. I-o făcuse cadou lui Stanley de parcă ar fi fost o sticlă de băutură ieftină. *Vorbe, vorbe.* Trebuia să scape de Gino. Nu ştia încă sigur cum să-i facă vânt, însă avea să găsească ea o cale. Iar în ceea ce-l privea pe Stanislaus, el nici măcar n-o recunoscuse. Putea oricând să plece.

— Fii fată ascultătoare, altfel apar ricoşeuri, zise Gino şi se ridică, îşi aranjă cravata şi plecă de la masă.

Stanley se lăsă pe spate în scaun, apoi se aplecă spre Ada.

— Gino şi cu mine, începu el la fel de împiedicat ca şi până atunci, cu ochii la fel de sticloşi şi de confuzi, aşa suntem, urmă el şi-şi împleti degetele, fluturând mâinile în faţa Adei. Ca fraţii. Ne ştim de mult. Dinainte de război, adăugă el.

Ada rămase locului, prea surprinsă ca să mai deschidă gura.

Stanislaus. Aici, în Londra. După toţi anii ăştia.

— Londra. Paris. Belgia, îi dădu el înainte.

Ada strânse paharul mai tare.

— Cred că n-ai fost în viaţa ta la Paris, aşa-i? pufni Stanley şi dădu peste cap paharul, făcându-i semn chelnerului imediat după. O să ne simţim bine în seara asta, zise el, fără să lase impresia că i-ar aştepta confirmarea. Tu şi cu mine. Hai, bea.

Fugi, acum. Stanley era prea beat ca s-o poată prinde. Ada se ridică, se întoarse, gata să ţâşnească.

Gino aştepta rezemat de tocul uşii, supraveghind-o.

Stanley avu nevoie de ajutor să iasă din restaurant. Doi portari îl susţinură pe scări. Picioarele nu-l mai ascultau, se împleticea şi se împiedica. Îşi slăbi mai mult nodul cravatei, sacoul nu i se mai ţinea pe umeri. Bărbatul îşi petrecu un braţ pe după gâtul Adei şi se lăsă pe ea cu toată greutatea, păşind nesigur odată cu ea, târându-şi un picior după celălalt.

— Cred c-ar trebui să mergi acasă, îi zise Ada pe când se apropiau de Charing Cross. Nu eşti în cea mai bună formă.

— Acasă e unde eşti tu, rosti el ca un ventriloc, rar şi articulat. Nu-ţi dau drumul. A mea eşti. În noaptea asta.

Ceasul din staţie arăta nouă şi jumătate, ziua era pe terminate, iar luminile apusului prefăceau cerul într-o mare indigo întinsă şi adâncă. Era în continuare călduţ, iar Ada se încinsese în rochia ei – îşi dorea să-i fi făcut mânecile mai scurte.

Stanley era greu. O trăgea şi pe ea în jos, încleştat de umărul ei. Ada abia dacă îl putea susţine. Dacă l-ar fi lăsat un pas, Stanley s-ar fi prăbuşit, căzând lat pe burtă. Aşa, Ada ar fi putut scăpa, lăsându-l acolo. Avea să se dezmeticească el la Poliţie, prin vreo celulă. Ada încercă să-i desfacă degetele de pe umărul ei, însă Stanley n-o slăbea sub nici un chip. Femeia se răsuci din răsputeri să scape din prinsoarea lui, însă el o strânse şi mai tare şi o lovi în piept cu pumnul rămas liber, făcând-o şi pe ea să se clatine. Ada nu-l putea birui, chiar şi aşa, beat, cum era. Şi Gino? Oare o urmărea încă? Dacă nu se dovedea ascultătoare, ce i-ar fi făcut? Gino era totuşi un bărbat solid, puternic. Ştia unde locuieşte. Ştia unde lucrează. Putea s-o pândească. Ada trebuia să se mute. Să-şi găsească o altă cameră. *Ricoşeuri*, zisese el. *Ricoşeuri.*

Ada fu nevoită să-l ajute pe Stanley să urce scările până în camera ei. Ajunşi sus, bărbatul se prăvăli pe pat. Ada puse ceainicul pe foc şi stătu aşa, în întuneric, urmărindu-i pieptul ridicându-se şi coborând, în timp ce ea sorbea din ceai. Acum putea să se furişeze. S-o caute pe Scarlett, care probabil ştia ce-i de făcut.

Stanley îi făcu semn să se apropie.

— Vino încoace, Ava, zise el rostogolindu-şi vorbele. Hai să ne giugiulim.

Ada ar fi putut să încerce măcar să fugă.

— Acum! tună Stanley.

O fi fost el beat, însă Ada simţi o ameninţare în vocea lui. Putea oricând să se ridice din pat, să-i taie calea.

— Sau îi spun lui Gino.

Gino te plăteşte pentru asta. Era captivă. Se îndreptă spre pat cu paşi mici, cât mai mici.

— Ia uite ce fată cuminte, zise Stanley.

Ada îşi scoase rochia şi o lăsă pe marginea patului.

— Am văzut multe la viaţa mea, spuse el nedesluşit, dar nimic aşa drăguţ ca tine.

Ada se urcă în pat şi se întinse lângă el. Gino o trăsese pe sfoară atunci când îi zisese că aveau s-o ajute să-şi deschidă afacerea. Nu la croitorie se referise. Iar acum iat-o şezând lângă Stanislaus. Doar că-şi zicea Stanley. Stanley *Londonezul*. Nicidecum *Contele* Stanislaus.

— Mă bucur că s-a terminat războiul, zise el tărăgănat. Nu mă înţelege greşit. Dar, cum a fost, mi-a dat o şansă-n viaţă, un şut înainte.

Glasul i se înmuiase, alcoolul îl făcuse melancolic. Mai asistase la aşa ceva. Simţeau nevoia să vorbească, bărbaţii ăştia. Chiar şi Stanley. Să-şi spună poveştile şi astfel să şi le scoată din cap. Stanislaus. Stanley. Cine era, de fapt?

— *Ce* ai făcut în război, Stanley?

Şi-l aminti în Namur, umbra lui în pragul uşii. În München, cu gulerul ridicat şi pălăria trasă pe ochi. Trebuia să afle unde fusese între timp. Altă şansă n-avea să se mai ivească.

— Am o inimă păcătoasă, zise el. Febră reumatică. Când eram

ştrumf.

— Serios? zise Ada.

Să mă fac că-l cred.

— Da, zise el cu mintea departe. M-au scutit. M-aş fi bucurat să fi luptat.

Ada îşi simţea inima bătându-i în piept ca un ciocan. Se gândea că şi Stanislaus ar fi putut s-o audă.

— Ce-ai făcut, în schimb? rosti piţigăiat, aproape sufocată.

— Am intrat în afaceri, zise el şi îşi atinse nasul uşor.

Afaceri, Ada, afaceri.

— Şi deci n-ai avut parte de vreo peripeţie?

Ada ştia cât de repede trec oamenii beţi de la o stare la alta, trebuia să-l întrebe acum. *Trebuia* să afle ce se întâmplase.

— Nu, zise el. Nu chiar.

Se ridică într-un cot. Ada simţea mirosul de whisky din răsuflarea lui.

— Ţine cont, zise el, eram în Belgia când au invadat nemţii. Asta a fost oareşce aventură.

Ada simţi că i se scurge tot sângele din cap. Pe şira spinării o trecură fiori reci. *Oareşce aventură*. Bombele care îi zguduiseră creierii, pielea jupuită sub arşiţă şi praful ce se ridica în timp ce ea alerga singură printre dărâmături, căutând un adăpost. Viaţa ei fusese distrusă şi el numea toată istoria asta *oareşce aventură.*

— Da? rosti ea cu o voce firavă.

— Da, zise Stanley şi se întinse după o ţigară, şi-o aprinse, apoi se lăsă pe spate, cu o mână sub cap.

— De fapt, eram în Namur.

Îi venea să-l înşface de umeri şi să-l zgâlţâie atât de tare, încât să-l lase cu limba scoasă şi cu creierul chisăliţă în ţeastă. Îi venea să urle *Nu mă recunoşti?* Şi el replicase *De fapt, eram în Namur*, de parcă nu se petrecuse nimic.

— Am reuşit să urc în ultima barcă, îi dădu mai departe Stanley. Îţi zic, a fost cât pe ce.

— Namur e departe de mare.

— Am avut noroc. Sunt un om norocos, Ava, îţi zic. Ultimul tren, ultima barcă. Totul la mustaţă, aşa-s eu.

Suflă înspre tavan cerculeţe de fum, fantome rotate ale memoriei care pluteau ca nişte halouri gri pe fundalul întunecat.

— O grămadă de amărâţi n-au mai reuşit să scape. Refugiaţi. Stăteau pe cheiuri, implorau. Ar fi dat-o şi pe mama-mare, numai să scape de-acolo.

Eu n-am reuşit, se gândi Ada. *Pe mine nu m-ai salvat. Nici măcar nu mă recunoşti.*

— Să nu-ţi pară rău pentru ei, Ava dragă, zise Stanley. Dacă n-ai bani sau nu te duce mintea, cum să te-aştepţi să te ajute cineva? Fiecare trage pentru el. Ăsta-i motto-ul meu în viaţă.

Băutura îi dezlegase limba, un puseu de energie înainte de prăbuşire.

— Erai doar tu? îl întrebă Ada.

Tremura. Spera ca Stanley să nu observe. Avea să-i spună că-i era frig stând aşa, dezbrăcată.

— De ce întrebi?

— Doar aşa…

Îşi stinse ţigara, suflând ultimul fum tras. Un miros amar.

— Era şi o cocotă proastă ca noaptea, care se lipise de mine.

Bărbatul se lăsă pe spate, odihnindu-şi capul pe pernă.

— Aş fi putut să trag bani buni de pe ea, dar intrasem într-o încurcătură. M-am bucurat când m-am văzut scăpat de târfuliţă.

Ada înghiţi în sec.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— De unde să ştiu eu? Am lăsat-o în Namur. Pacoste ce era. De fapt, zise el şi se ridică să o privească, semeni cu ea. Haioasă treabă.

Nenorocitul. O părăsise. Nu-i păsase niciodată de ea. Cocotă proastă ca noaptea. N-o recunoscuse. Nu-i *păsase* destul încât s-o ţină minte. Probabil nu se mai gândise niciodată la ea.

— Dar tu, Ava? o întrebă el. Tu ce-ai făcut în război?

Stanley se mai potolise acum.

Ada se ridică din pat, se duse la fereastră. Era o noapte senină şi putea vedea luminiţele Căii Lactee, la un milion de mile depărtare.

— Nu mă mai ţii minte?

— Nu, ar trebui?

— Ada Vaughan?

— Sună cunoscut.

Plescăi din buze, de parcă nu-i păsa de nimic pe lume.

Ada se întoarse lângă pat şi rămase în picioare lângă el.

— Eu eram fata din Namur. M-ai luat cu tine la Paris, mi-ai promis că vom trăi o viaţă împreună şi-apoi m-ai părăsit. În Namur.

Bărbatul se ridică în coate şi o săgetă cu nişte ochi duri, ca de gheaţă.

— Serios? râse el, un cotcodăcit înăbuşit, amar. Mi se părea mie că te cunosc de undeva.

Ada simţi cum capul i se chirceşte şi gândurile încep să i se-nvârtă de-a valma, ca un copilaş scăpat de sub supraveghere care o ia la fugă bălăbănindu-se.

— Da, îmi amintesc de tine acum. M-am încurcat un pic, continuă el. Cocotele franţuzoaice din Londra făceau bani, nu alea englezoaice la Paris. Să-ţi spun o treabă, zise el şi-şi lăţi gura, astfel încât să poată pronunţa cuvintele corect: Măcar, de-atunci, ţi-ai făcut şi tu un drum în viaţă. Ai ajuns o târfă a lui Gino Messina. Asta nu-i de ici, de colo.

Ada icni şi ridică mâna să-l plesnească, însă Stanley îi prinse braţul şi o trase înapoi pe pat. Îşi înfipse mâna în părul ei şi trase atât de tare, că Ada începu să urle.

— *Nenorocitule!* răcni ea de durere, de furie şi de stupoare vorbe adânc îngropate în sufletul ei: Credeam că mă iubeşti. Am rămas cu tine. Şi-apoi m-ai părăsit. *De ce?* Mi-ai zis că te cheamă Stanislaus. Stanislaus von Lieben. *De ce?*

— Ia uite, îţi mai aminteşti chestiile astea, zise el. Ne-am distrat destul de bine în Paris, nu? încuviinţă el singur, rânjind. Aşa-i, pe vremea aia mă chema Stanislaus. Am avut o grămadă de nume, străine toate. Oricum, a fost o cursă ca la carte. Cu acte şi tot restul.

O ţintuise pe pat.

Sângele şi, odată cu el, căldura secaseră din Ada, lăsând în loc urma apăsată şi rece a urii.

— M-ai părăsit pe mine şi pe fiul nostru. Îl chema Thomas. *Thomas.*

— Fiul? Nu mă priveşte. Ar fi trebuit să foloseşti un prezervativ, zise el trăgând-o mai aproape. Ca o profesionistă ce eşti. În plus, zise el şi o sărută stângaci, cu gura plină de bale, mirosind a whisky şi a vin, a tutun şi a respiraţie stătută, apoi continuă: Credeam că voi, fetiţele, ştiţi s-aveţi grijă singure de chestiile astea.

Ada încercă să-l împingă, însă el o ţintui şi mai bine pe saltea. Se

zbătu sub el, împingându-i bărbia cu mâna, înfigându-i unghiile în carnea obrajilor. El o plesni peste faţă şi intră cu forţa în ea.

Namur. La Namur se întâmplase. Nu folosise prezervativ.

Zăcea pe burtă, cu o mână răşchirată spre ea, dormind buştean. Ada se furişă de sub braţul lui. Bărbatul nu se trezi. Îşi trase halatul pe ea, deschise uşa, ţinând mânerul cu atenţie, astfel încât zgomotul să nu-l trezească, şi coborî la toaletă.

Stanley Lovekin. Stanislaus von Lieben. Avea să aibă ea ac de cojocul lui. O lăsase singură în mijlocul războiului. *Fiecare trage pentru el.* Nu-i păsa de ea. Niciodată nu-i păsase de ea. Şi ea, care crezuse că-l iubise… Ada smuci atât de tare lanţul bazinului, încât îi sări din mână. Îşi înfăşură halatul în jurul pieptului şi îşi legă cordonul strâns. Şi Gino. Făcut din acelaşi aluat. O controlau, acum îşi dădea seama. Scarlett avea dreptate. Oare asta plănuise Stanislaus pentru ea, în Paris ori în Namur? Trafic de carne vie? Avusese de gând să deschidă un bordel? Ştiuse oare că aveau să vină nemţii? *Ein wunderschönes junges Mädchen, Herr Beamter.* Se pregătea să devină peştele ei. Fireşte. Toată drăgălăşenia aceea, ca s-o încătuşeze, până ce avea să depindă de el. La fel ca Gino, acum. El şi Gino. Zisese că se ştiau de mult timp. Din Paris. Poate că plecase în Belgia, la Naumur, să-l întâlnească pe Gino.

Ada se întoarse în cameră. Avea să-l dea afară. Să urle la el, să ţipe, *Să nu te mai văd vreodată.* O bătea gândul să-l raporteze poliţiei. Merse până la chiuvetă să ia nişte apă. Să arunce pe el. Să-l scoale.

Sau mai bine să plece. Ore bune, el n-avea să se trezească. Ada lepădă halatul, îşi apucă rochia lăsată pe marginea patului şi o trase pe cap. Stanislaus se foi în somn. Adei îi îngheţă sângele în vine. Bărbatul îşi găsi poziţia şi începu să sforăie, un hârâit cleios ce îi ieşea din gâtlej. Ada îşi încălţă sandalele, ţinându-şi echilibrul într-un picior, apoi în celălalt, îşi lăsă geanta pe pat, să se încheie la barete. Stanislaus tuşi şi se zvârcoli. Ada se ţinu de tăblia patului şi îl privi.

Dormea întins pe pat, de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Ada suferise mai mult decât şi-ar fi putut închipui cineva, şi totul din pricina lui. Mereu existase un bărbat în spatele chinurilor ei, se gândi ea. Un nenorocit de bărbat. Stanislaus. Herr Weiss. Gino. Ce-

ar fi fost dacă n-ar fi dat peste nici unul dintre ei? Ar fi putut fi stăpână pe viaţa ei, pe destinul ei. Ada pufni. De multă vreme nu-i mai venise în minte acel poem. „Sunt căpitanul sufletului meu“[9]. Da. Stăpâna destinului ei. Dulce răzbunare. Merita să se răzbune, pentru toţi anii în care suferise. Acum venise rândul lor să sufere. Transpirase, îşi simţea subsuorile lipicioase. Îl privi lung pe Stanislaus, cu chipul lui argintat de razele lunii. Rotiţele zimţate ale amintirilor începură să se învârtă, umplându-i capul cu huruitul lor frenetic. Thomas, lungit pe spate în geanta maro a preotului, văzut ca prin vis. Ada, singură în Dachau, făcând foamea, pielea fleşcăindu-i-se şi, pe dedesubt, carnea autodevorându-se. Bombe prăbuşite în jurul ei, detunând cerurile şi zguduind pământul. Simţi fierea amară a terorii ţâşnind şi împrăştiindu-i-se prin vene ca otrava, până la ultimul nerv. Stanislaus îi ruinase viaţa, şi pe-a lui Thomas. Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte. Ada simţi în gură gustul coclit al sângelui. El dormea mai departe, fornăind ca un copilaş. Avea să se descătuşeze de el pentru totdeauna. Ada Vaughan. Şi-apoi avea să-l găsească pe Tommy şi să-l aducă acasă, unde să o ia de la-nceput.

Ridică geanta de pe pat şi străbătu camera în vârful degetelor. Trase draperiile, ţinând inelele în aer pe bara de metal, ca să nu scârţâie. Îndesă pe pervaz marginea de jos, iar lateralele dinspre mijloc le puse una peste cealaltă, ca nici un firicel de lumină să nu străbată înăuntru.

Ada se opri, cât să i se obişnuiască ochii cu bezna. Stanley sforăia, cadrul patului tremurând în ritmul respiraţiei lui. Se apropie, aşteptând să-i simtă mâna prinzând-o, dar el nu se clinti. Ada aşteptă, numărând în gând, *unu, doi, trei*. Apoi se duse lângă ochiul de aragaz, *patru, cinci, şase*, trase adânc aer în piept, *şapte, opt, nouă*. Dădu drumul la gaz, auzi fâsâitul, simţi mirosul de sulf al vaporilor. Ridică geanta, ieşi în vârful degetelor şi închise uşa în spatele ei, împingând bine perniţa lungă ca un cârnăcior, astfel încât gazul să nu iasă pe sub uşă, pe culoar. *Zece*.

Coborî scările, patru etaje, şi ieşi din clădire. Îşi ţinuse respiraţia, iar acum gâfâia. Aerul, umflându-i violent plămânii, îi izbea coastele. Se lăsă jos pe trotuar.

— Eşti bine, scumpo? întrebă o voce de femeie.

— Da, mulţumesc, zise ea. Doar îmi trag puţin sufletul.

Se ridică. O luă din loc. Ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. *Plecă.*

Picioarele îi păşeau ca unei marionete, unul zvârlit în faţa celuilalt. Se poticni aşa până unde se termină Floral Street, apoi pe Garrick Street, oprindu-se în colţ să se odihnească, sprijinindu-se cu o mână de peretele unei clădiri. Tremura din toate încheieturile. Dar era liberă, în sfârşit. Putea merge cu cine poftea ea. Nu mai era proprietatea nici unui bărbat. N-avea să mai fie niciodată. Gata.

Se holbă la ceasul din Strand. Unsprezece noaptea. Nu era prea târziu. Portarul de la Smith's îi deschise uşa şi ridică dintr-o sprânceană. Probabil Ada nu arăta prea bine. *Ţoc-ţoc*, până la baie. Părul era, într-adevăr, sub orice critică. Îşi scoase peria din geantă şi-l pieptănă, dându-i iar formă, răsucit în vârful capului şi bucle pe părţi. Scotoci după ruj, îşi dădu pe buze şi şi-l întinse cu gestul binecunoscut. Era ca nouă. Nu se întâmplase nimic. Urcă scările. Avea banii pregătiţi.

Maître d'hôtel era tot acolo, acelaşi ca-ntotdeauna.

— A trecut ceva de când nu te-am mai văzut, zise el.

— Am fost ocupată.

Ada trânti cei şase penny pe pupitru.

Maître d'hôtel îi luă.

— S-a scumpit, zise el.

Am iscoadele mele, ştii doar, parcă îl auzea pe Gino spunându-i.

— Tăcerea e de aur, dacă înţelegi ce vreau să spun.

— Nu cred, zise Ada. Nu mai e valabil.

Trecu pe lângă el şi intră repede în bar, se aşeză la locul ei obişnuit şi comandă un White Lady. Îşi luă din geantă pachetul de ţigări, îl puse pe masă, scoase una şi o roti între degete. Nu-şi ieşise din mână.

Şi-o aprinse şi trase din ea cu sete, un fum care îi răscoli plămânii. Îşi bău cocktailul din două înghiţituri. Simţi alcoolul amar arzându-i gâtlejul în timp ce îl sorbea.

— Mai vrei un pahar? rosti o voce blândă.

Ada încercă să-l fixeze pe bărbatul de alături, în sacou de tweed şi pantaloni de catifea reiată. Pesemne se cocea, îmbrăcat aşa. Se uita în jos la ea, zâmbind, cu pipa într-o mână, în timp ce muştiucul se odihnea între buze. Avea în el ceva liniştitor, părintesc. Un om bun. Un om după care merita să te întorci. În

papuci de casă, lângă şemineu.

— Pari că ţi-ar prinde bine încă unul.

Ada se holba la el uluită, fără un cuvânt în timp ce bărbatul chemă chelnerul. *Încă unul.*

— Arăţi de parcă ai fi văzut o fantomă, continuă el. Vrei să vorbim despre asta?

Ada clătină din cap.

— Uneori ajută să vorbeşti. Eşti o femeie atât de frumoasă! Mi-e greu să te văd atât de răvăşită.

— Nu mă cunoşti, zise Ada. De ce ţi-ar păsa?

— Dacă am învăţat ceva în război, e că trebuie să avem grijă unul de altul. Nu încerc să te agăţ, adăugă el. Nu mă-nţelege greşit.

Ada râse nervos, un *ha-ha* amar.

— Mă retrag, zise el îndepărtându-se. Nu încercam decât să ajut.

— Nu, rămâi, zise Ada.

Bărbatul îşi trase un scaun şi se aşeză.

— Eu sunt Norman, zise el.

Ada îl privi.

— Ada, zise ea. Ada Vaughan.

Se simţi bine rostindu-şi numele. *Ada Vaughan. Modiste.*

Chelnerul îi aduse Adei încă un pahar, iar bărbatului, un martini.

— Noroc, Ada, zise el ridicând paharul. Până la fund.

O trecu un val de sfârşeală. Nu voia să vorbească. Nu voia companie. Voia să fie singură.

— De fapt, zise ea, te superi dacă mă laşi singură, te rog?

Bărbatul ridică o sprânceană, vădit contrariat şi rănit. Înălţă din umeri, se ridică de la masă şi plecă fără un alt cuvânt. Aroma pipei pe care o fuma ajunse la nările ei. *St. Bruno.* Tatăl ei fuma acelaşi tutun. *Tăiat gros.* Norman era un bărbat bun, se gândi Ada, aş fi mers cu el în orice altă zi, numai astăzi nu. Cum se face că bărbaţii cumsecade apar întotdeauna într-un moment nepotrivit?

Ieşi din bar ultima, la patru dimineaţa. Maître d'hôtel o ţinea de braţ, ajutând-o să-şi ţină echilibrul în timp ce cobora scările.

— N-a mers şmecheria astă-seară, eh? zise el. Nu eşti într-o formă prea bună. Ai mult de mers?

— Nu, zise Ada. Nu.

Trecu pe lângă portar împleticindu-se. Maître d'hôtel clătină din cap: *Nici o porţie de data asta.* Ieşi prin uşile rotative în lumina moale şi proaspătă a zorilor. Soarele ca lămâia arunca umbre palide, iar cerul pal de topaz promitea umezeală.

— Trebuie o ploaie bună, zise portarul. Să mai cureţe aerul.

Ada îşi simţea capul uşor. Se sprijini într-o mână de vitrina magazinului de pe colţ. Lumină *feerică.* Chicoti, râgâi, vomită pe trotuar. Ocoli balta. Se stropise pe încălţări şi pe poalele rochiei. Trebuia s-o spele. S-o cufunde în micul ei lighean, apoi s-o ridice, şi tot aşa. O fi fiind organza delicată, dar ţine cu dinţii de viaţa ei. Avea să fie nevoită să-şi folosească forţa ca s-o ţină nemişcată, s-o apese bine sub apă până o înmuia. Picioarele îi alunecau în sandale, aşa că încercă să şi le dea jos – sări într-un picior, apoi în celălalt, trăgând de barete, să le desfacă. Le luă în mână. *Pe vârfuri, prin lalele.*[10]

Lângă scările de la intrare stătea un poliţist, un sticlete bătrân. *Ştiu un poliţist grăsan şi bătrâior, mereu îl vezi la noi pe stradă.* Tatăl ei obişnuia să le cânte cântecul ăsta, pe când erau copii. *Grăsan, glumeţ, rumen la faţă, omul ăsta chiar e de treabă.* Se clătină mai aproape de el:

— Sergent…

— Nu puteţi intra, domnişoară, zise el. S-a întâmplat o nenorocire.

— Cum adică?

— O crimă, ca să fie mai clar, zise poliţistul.

— Aaa…

Ada clipi des.

— Dar eu aici locuiesc.

Se dădu un pas în spate şi arătă în sus.

— Acolo. Chiar la ultimul etaj.

— Iar dumneavoastră sunteţi?

— Ada, zise ea cu gura larg deschisă, astfel încât cuvântul sună tare şi clar, recitat, *precipitat*. Ca din gura cuiva beat turtă. *Vorbeşte, Ada, vorbeşte*. Sau Ava.

Îşi muşcă buza de jos.

— Cine vrei, că doar tu plăteşti.

Se clătină şi se ţinu de poliţist să nu cadă. Acesta o prinse de

încheietură.

— Numele de familie?

Ada clipi. Nu era deloc prietenos, sticletele ăsta.

— Vaughan, zise ea. Ada Vaughan.

— Ei bine, Ada Vaughan, zise el. Cred că ai face bine să vii cu mine la secţie.

— La secţie?

Bărbatul o ţinea în continuare cu o mână, în timp ce cu cealaltă se căuta în buzunar. Scoase o pereche de cătuşe, cu care o legă pe Ada.

— Ada! se repezi Scarlett la ea. O, Ada! Pledează vinovată, zise ea. Îţi uşurează totul. O să te alegi doar cu o amendă.

Mintea Adei îi era tulbure. Apoi o frântură de amintire o străfulgeră. Stanislaus. Lăsase gazul pornit. Probabil murise.

— Eu am făcut-o, zise ea. Eu l-am omorât.

Poliţistul o conduse pe partea cealaltă a drumului şi o urcă în dubă. Ada se aşeză pe banca tare, totul se învârtea cu ea. Oare se târâse pe jos, gâfâind disperat până când plămânii i se făcuseră cenuşă şi gâtlejul i se astupase? Încercase oare să se ridice şi să închidă gazul, zgâriind pereţii cu unghiile până acolo? Oare duhoarea cărnii lui avea să persiste în coşul de fum?

— In-ten-ţi-o-nat.

Stanislaus primise exact ceea ce merita.

1. Bethlem Royal Hospital, primul spital londonez specializat în tratarea bolilor psihice.
2. Piesă de Oscar Wilde.
3. Royal Air Force.
4. Women's Royal Naval Service.
5. Aluzie la Women's Land Army, organizaţie civilă care s-a ocupat cu angajarea femeilor în fermele rămase fără mână de lucru în timpul celor două războaie mondiale.
6. Între 1947-1950, Secretarul de Stat pentru Război al Marii Britanii.
7. În orig., *A penny for your thoughts* – care înseamnă „Spune-mi, la ce te gândeşti?“. Literal, „Un penny pentru gândurile tale“.
8. Companie înfiinţată în Marea Britanie, specializată în producerea şi distribuirea de produse pentru bebeluşi.
9. Versul final din poemul „Invictus“ de William Ernest Henley (1849-1903).

10. Titlu de cântec foarte cunoscut, interpretat de Nick Lucas şi lansat în 1929.

Trei

Londra, noiembrie 1947

Ada aşteptase luni la rând după ce fusese pusă sub acuzare înainte să se stabilească data prezentării în faţa judecătorului, închisă în celula aceea cu plăci albe şi ziduri acoperite de funingine, cu gratii la ferestruica mică din susul peretelui. Era lăsată să iasă doar o dată pe zi să-şi golească găleata şi, pe lângă gard, să dea ocol curţii. Mai bine ar fi fost prizonieră în casa comandantului decât aşa, amorţită în închisoarea de aici, fără nimeni s-o viziteze, nici măcar Scarlett – domnul Wallis îi zisese că ar putea fi citată drept martor, deci n-avea voie.

— Nevinovată, aşa-i zisese că pledează avocatului ei, domnului Wallis.

Ea o făcuse, îşi recunoscuse fapta şi toate cele, dar nu fusese de acord să se vândă pentru unul ca Stanley Lovekin, să renunţe la viaţa *ei* de dragul bunăstării *lui*. Nu meritase.

Domnul Wallis era tânăr, arăta ca un băieţaş de şcoală. Nu putea să pronunţe s-urile, care îi ieşeau neclar, bâlbâit. Îşi linse buzele, sugându-şi saliva, apoi se uită la Ada. Era primul lui caz de omor, îi spusese, dar dintre avocaţi numai el se arătase dispus s-o reprezinte gratis. Ada fusese nevoită să se înfăţişeze Curţii în uniforma ei de deţinut, o fustă gri care se cocoşa la spate şi o bluză verde mototolită. I-ar fi plăcut să fi putut îmbrăca haine ale ei, dar domnul Wallis îi zisese că proprietăreasa îi aruncase toate lucrurile imediat ce poliţiştii terminaseră cu apartamentul. Nu-i mai rămăsese decât rochia albastră de organza pe care o purtase în ziua aceea, dar fusese reţinută ca probă. Făceau echipa perfectă, Ada şi domnul Wallis. El, care abia ieşise din pantaloni scurţi, şi ea, în uniforma ei de deţinut şi cu pantofi urâţi legaţi cu şireturi. Fără măcar un strop de ruj.

Coridorul spre sala de judecată era ticsit de lume, cu toate că era noiembrie şi afară, o ceaţă atât de deasă, că taxatorii erau nevoiţi să meargă în faţa autobuzelor. Veniseră aşa de mulţi

oameni să urmărească acest caz, de parcă ar fi fost un spectacol. Precis aflase şi mama ei. Domnul Wallis îi spusese că ziarele vuiau. Oare avea să fie şi ea în sală, oare o iertase? *Să vii la mine orice s-ar întâmpla, Ada, eşti fiica mea şi te iubesc orice-ar fi.* Mai degrabă mama ei ar fi vrut s-o repudieze. *Nu, aţi înţeles greşit. E vorba de altă Ada Vaughan. Ada mea a fost dată dispărută încă de dinainte de război.* Poate că tatăl ei o vedea de-acolo de sus, *E-n regulă, Ada dragă, am pus o vorbă la reprezentantul sindicatului de aici.* Zâmbea cu toată gura, făcându-i apoi cu ochiul. Se gândi la Thomas. Urma să împlinească şapte ani. Galeria era la mezanin, deasupra ei, aşa că nu vedea pe nimeni de-acolo, nu de unde stătea ea. Dacă scăpa de acuzaţia de omor, iar domnul Wallis zicea că are şanse bune, avea să-şi ispăşească pedeapsa, apoi avea să meargă în Germania, să-l caute pe Thomas, în sfârşit.

Juraţii se aşezară la stânga ei. Doisprezece bărbaţi între două vârste, dacă judecai după părul lor cărunt. Trebuie că erau *cineva*, bărbaţii ăştia, deţineau proprietăţi sau, dacă nu, sigur aveau o rentă bună, pe-o stradă respectabilă. Domnul Wallis zicea că e-n favoarea ei că sunt bărbaţi. Femeile veneau rareori ca juraţi şi puteau fi foarte afurisite, mai ales dacă judecau o altă femeie. Ada putea să-i farmece pe bărbaţi, şi asta foarte uşor, mai ales dacă se înţolea puţin şi se urca pe tocuri. Cu rochia ei albastră din *moiré* ori cu cea neagră din crep. Oare bărbaţii aceia ar găsi-o fermecătoare şi în pantofi fără toc, cu bluza aia verde? Fără pudră, fără ruj? Părul îi crescuse, iar cei mai bine de şapte centimetri de şaten la rădăcină făceau vârfurile blonde să pară vulgare, banale. Îşi aranjase părul într-un *victory roll*, pe care îl prinsese cu ace Kirby. Măcar din faţă avea să arate îngrijit, sănătos. Făcuse tot ce-i stătuse în putinţă. Încredere şi curaj.

Fusese nevoită să se ducă deja de trei ori la toaletă în ziua aceea. Domnul Wallis îi spusese Adei că avea să fie greu. Cu juraţii trebuia să duci muncă serioasă de convingere. El avea să facă tot ce-i stătea în putinţă, dar nu-i putea promite nimic. Judecătorul era dur, iar el, tânăr şi fără experienţă. Îi zisese că nimeni nu se mai folosise de o asemenea apărare într-un caz ca al ei. Instigare, aşa o numise. Doar că instigarea nu era o simplă izbitură, un act singular care lovea ca o lamă, ci mai degrabă semăna unui fitil lung, care arde ca o lumânare ani întregi, un fitil care nu ştie când are să-i

apară în cale din întuneric butoiul cu praf de puşcă, când anume scânteierea sa firavă aruncă totul în aer, declanşând un incendiu uriaş care îl suge în vortexul său, golindu-l de sens.

Se ridicară cu toţii în picioare când intră judecătorul, acelaşi de la acuzare, cu trei luni în urmă. Bătrân, capul îi semăna mai degrabă cu craniul unui schelet, cu ochi adânciţi în orbite şi obraji supţi. Ochelarii pentru citit îi stăteau pe vârful nasului, mâinile-i osoase pluteau de sub robă. Arăta ca un cadavru. Ada se întrebă dacă era cumva bolnav, ros de griji, chinuit în sufletul lui. Se prinse cu mâinile de bara de lemn a băncii acuzaţilor, degetul mare dedesubt, celelalte – deasupra. Simţea lemnul aspru, zgâriat de unghiile altora care tremuraseră pentru vieţile lor. Avea să i se facă rău.

— Spuneţi-vă numele întreg în faţa Curţii.

— Ada, zise ea. Ada Margaret Vaughan.

Margaret, la fel ca mama ei.

Grefierul citi acuzaţia :

— …în Tribunalul Penal Central, Rex versus Ada Vaughan… acuzată de uciderea din culpă a lui Stanley John Lovekin, în noaptea zilei de 14 iulie 1947…

Tavanul coborî peste ea, iar pereţii lambrisaţi o înghesuiră din toate părţile. Ada se simţea mică şi neputincioasă, iar judecătorul stătea atât de sus pe scaunul lui, juraţii, la fel, şi domnul Wallis în boxă, în timp ce domnul Harris-Jones, procurorul, zâmbea dispreţuitor, de parcă deja ar fi câştigat procesul. Harris-Jones era mai mare ca vârstă decât Wallis, avea mai multă experienţă – îţi dădeai seama doar văzându-l cum călca pe călcâie sau uitându-te la mâinile lui de om matur, când îi ieşeau de sub robă.

Ada începu să tremure, să i se înmoaie genunchii. Nu era sigură că putea sta în picioare. Abia acum înţelegea expresia *apăsarea legii.* Nu era vorba despre mâna grea pe care poliţistul ţi-o pune pe umăr, *Ai face bine să vii cu mine la secţie, domnişoară*, ci de greutatea justiţiei care o strivea, făcând-o fărâmiţe, una cu pământul. Ada ridică ochii şi privi pe fereastră, aşteptând să zărească pământ, cer şi, între ele, linia orizontului, însă ferestrele erau prea sus pe perete, aşa că tot ce putu vedea fu fumul verzui şi dens care se ridica din dărăpănăturile puturoase din centru, printre străduţele şi clădirile înalte.

— Cum pledaţi? întrebă judecătorul.

Putea rosti „vinovată“, să termine odată cu tot, să se-ntoarcă în celula ei. Dar ştia că în cazul ăsta avea să se spânzure şi nu voia să-i ofere nici o fărâmă de satisfacţie lui Stanley Lovekin. Avea să supravieţuiască. Era o supravieţuitoare. *Norocoasă.*

— Nevinovată, rosti Ada încet.

— Vorbiţi mai tare, zise judecătorul.

Sala era cavernoasă, aşa că Ada fu nevoită să declame. *Din diafragmă.* Parcă auzea glasul lui miss Skinner, de-acum mulţi ani. *Degeaba arăţi ca o lebădă, dacă vorbeşti ca o vrăbiuţă, cine o să te bage în seamă?*

— Nevinovată.

Ar-ti-cu-lea-ză.

Judecătorul se aplecă spre domnului Wallis.

— Nevinovată de omor calificat, dar vinovată de omor prin imprudenţă în urma instigării.

— Mulţumesc.

Judecătorul notă ceva în blocul de scris din faţa lui. Avea un stilou aurit. Costa probabil un şiling-doi.

— E o apărare cel puţin *neobişnuită,* zise el întorcându-se o clipă către Harris-Jones. Sunt sigur că aţi luat la cunoştinţă acuzarea şi cunoaşteţi legea instigării, se susţine ceea ce pledaţi?

— Da, zise domnul Wallis.

Judecătorul se întoarse şi se adresă juraţilor.

— Juraţii trebuie să decidă dacă acuzata a fost sau nu instigată, astfel încât să-şi piardă cumpătul, iar când zic instigată, mă refer la o acţiune *care întrece orice măsură.* În mod normal – aici judecătorul se opri şi îl privi pe fiecare jurat în parte, apoi pe Ada, care stătea cu capul plecat şi îşi smulgea pieliţele de la o unghie –, instigarea cade sub incidenţa unuia dintre cazurile următoare, zise el şi-şi ridică mâna, cu degetele răsfirate.

— Unu, învinuitul a fost martor al unui act de sodomie împotriva propriului copil.

Inspiră şi îndoi degetul arătător.

— Doi, a fost martor al unui act de adulter al soţiei/soţului.

Îşi strânse buzele şi îndoi degetul mijlociu.

— Sau, trei, a fost martor al unui incident în care un cetăţean englez era privat ilegal de libertate. Şi patru, la fel, a fost martor al

unui act de violenţă împotriva unei rude sau a unui apropiat.

Rostise ultima frază dintr-o suflare, ca într-un cântec, vocea lui urcând tot mai sus. Strânsese în pumn simultan inelarul şi degetul mic, întorcându-se în timpul ăsta din nou către domnul Wallis.

— Da, Onorată Instanţă, zise domnul Wallis.

— Şi o singură posibilitate de apărare a mai rămas? Cea mai *neobişnuită* dintre toate?

— Da, Onorată Instanţă.

— Cea a unui atac sau a unei insulte jignitoare?

— Da, Onorată Instanţă.

— Foarte bine, mormăi judecătorul ca o morsă.

Juraţii erau cu ochii ţintă la ea. O judecau deja. Aparenţele contează, Ada o ştia mai bine decât ei toţi. *Când te-am văzut arătând atât de cochet, am crezut că eşti una dintre cliente.* Văzând-o îmbrăcată aşa, în haine de puşcăriaş, *arătând* ca o vinovată, aveau s-o condamne înainte să înceapă procesul. Preşedintele juraţilor purta mustaţă şi un rând de panglici deasupra buzunarului de sus. Erou de război. După Stanislaus, Ada nu mai avuse încredere niciodată în bărbaţii cu mustaţă. Îşi duse mână la păr, asigurându-se că îi stătea cum trebuie, şi îl privi pe domnul Harris-Jones cum se ridică, îşi aşază dosarele pe pupitrul din faţa lui şi se întoarce spre juraţi.

— Pentru banca acuzării, începu el privindu-i pe juraţi, cazul e cât se poate de clar. Nu există dubii că decedatul a fost ucis din culpă prin administrare de gaz în timp ce se afla în stare de inconştienţă. Există o mărturie în acest sens, coroborată cu probele, care pot fi trecute în revistă rapid. Singura întrebare este dacă a existat în prealabil un atac sau o insultă extrem de jignitoare care s-o fi făcut pe învinuită să piardă măsura lucrurilor într-o situaţie în care, pus în locul ei, un om *normal* ar fi acţionat în acelaşi mod.

Frica. Ada îşi aminti gustul ei, cum îi gonea prin trup ca o locomotivă, făcând-o apoi să dârdâie din toate încheieturile. În spatele ei stătea un poliţist. Se întoarse spre el vrând să îi prindă privirea, să smulgă o fărâmă de simpatie, însă bărbatul îşi ţinea ochii aţintiţi înainte, fără expresie.

— Stimaţi juraţi, acest *atac sau insultă extrem de jignitoare* este de găsit în urmă cu vreo zece ani, pe la începutul războiului, rosti

procurorul rar, cu grijă, de parcă ar fi vorbit o limbă străină pe care nimeni nu o înţelegea.

Domnul Harris-Jones prezentă speţa: Stanislaus von Lieben. Seducător. Un mitocan şi un laş, cu siguranţă. Dar abuzase de ea? O lovise sau o insultase? Făcu un gest cu mâna care sugera un singur răspuns: aşa şi-aşa.

— A abandonat-o? Ori s-au despărţit în haosul războiului, fără să fie vina nimănui?

Procurorul îi puse viaţa pe tavă în faţa tuturor, de parcă ar fi fost un cadavru. Ăsta-i capul, astea-s picioarele, intestinul gros, intestinul subţire. Însă în tot ce povestea nu era nimic despre dragoste sau curaj, despre chin sufletesc sau frică, nimic despre *lăuntrul* ei, al Adei Vaughan.

Luată prizonieră de nazişti. O sarcină dusă în secret şi o naştere. Un băieţel, Thomas, *Thomas*, în germană. *Germană*, stimaţi juraţi. Pierderea acestui copil.

— Să fi fost bântuită în asemenea hal de amintirea lui? *Împinsă* la crimă? rosti el sarcastic.

Se uita la ea, conducând juraţii să-i urmeze privirea, s-o vadă îmbrăcată ca un deţinut de rând, incapabil să distingă binele de rău.

Lovekin. Stanley Lovekin. Stanislaus von Lieben. Fusese el, oare, arhitectul torturilor ei din ultimii zece ani, motivul suferinţei sale? Al căderii ei în dizgraţie, într-o viaţă de păcat şi disperare? *Părăsiţi orice nădejde toţi cei care intraţi aici.* Sau fusese un simplu bărbat, ca oricare altul?

— Care a fost natura atacului? Faptul că a reapărut?

Făcu o pauză şi se uită la fiecare jurat în parte, ca de la bărbat la bărbat, privindu-l o clipă în ochi, după care se întoarse şi o fixă din nou pe Ada. Ea şedea în boxa acuzaţilor aproape de bară, ca un animal în cuşcă, ca o nebună.

— Dacă într-adevăr el era.

— El era, zise Ada cu glas tare.

— Linişte, interveni judecătorul.

Omul ăsta n-avea pic de suflet, îşi dădu seama Ada.

Juraţii primiră mărturia ei. *Subsemnata, Ada Margaret Vaughan…* O semnase. Un poliţist povesti cum găsise el cadavrul pe

pat, îmbrăcat doar în cămaşă şi vestă. Duhnea a whisky. Un ofiţer povesti cum că singurele amprente de pe butonul de gaz erau ale Adei, la fel pe pervaz, unde astupase orice deschizătură cu draperiile. Partea de jos a uşii era plină de amprentele ei, pe exterior, de data asta, acolo unde fixase perniţa cea lungă. Acestea erau faptele relevante pentru caz. Incontestabile. Vinovată de omor. Dar omor din culpă? Instigare? *Atac sau insultă extrem de jignitoare?*

Sora Brigitte se îngrăşase de când se terminase războiul. Stătea în boxa martorilor, cu un voal curat, scrobit şi un scapular negru peste tunica ei gri-închis, crucifixul de alamă sclipind sub lumina electrică. Adei i se părea ciudat s-o vadă aici, în Londra. Ca şi cum ar fi aparţinut unui alt loc, aflat undeva pe continent, în timpul războiului.

Da, Ada le ceruse adăpost în Namur. Ele au înţeles că fusese despărţită de soţul ei, Stanislaus von Lieben. După ce Belgia a fost ocupată de nazişti, măicuţele englezoaice au fost luate prizoniere, duse la München şi obligate să îngrijească de bătrâni.

Sora Brigitte. Auzind toate cele spuse de ea, amintirile Adei începură parcă a prinde viaţă, umplând măruntaiele cadavrului dezvelit de domnul Harris-Jones. Ada ştia că tremură. În urechi auzea bombe căzând, ţipete, în nări simţea miros de carbid şi de ars şi frica ce o cuprinsese în ziua aceea în Namur.

— Dacă aţi fi refuzat să-i îngrijiţi, v-ar fi împuşcat? întrebă domnul Harris-Jones.

— Posibil, zise Sora Brigitte. Nu am încercat.

— N-aţi încercat în nici un fel să opuneţi rezistenţă?

Sora Brigitte îl privi cu severitate pe domnul Harris-Jones, ca şi când, prin ochi, ar fi putut vedea drept în sufletul lui.

— Chemarea noastră, începu ea, este să ajutăm bătrânii, oricând şi oriunde ar fi nevoie. Chemarea noastră nu ţine cont nici de politici, nici de război. Aşa cum nici bătrâneţea nu ţine cont.

— Principii înalte, zise domnul Harris-Jones. Şi convenabile, în faţa celui mai diabolic regim din istorie, nu credeţi?

— Numai cei lipsiţi de principii recurg la cinism, ripostă Sora Brigitte, privindu-l fix în ochi de la aceeaşi înălţime, până când acesta îşi lăsă privirea în notiţele lui.

Sora Brigitte le ţinuse piept naziştilor. Nu se lăsa ea intimidată de un avocat care-i răstălmăcea cuvintele, fie el şi un King's Counsel[1].

— Înţeleg că aţi rămas la München câteva luni bune după terminarea războiului, zise domnul Harris-Jones. Îmi puteţi spune de ce?

— Nu aveam cum să-i lăsăm de izbelişte pe bătrâni, zise Sora Brigitte. Nu înainte să ne asigurăm că are cine să le poarte de grijă mai departe.

— Inculpata, Ada Vaughan..., zise domnul Harris-Jones.

— Sora Clara.

— Sora Clara. Aşa era cunoscută?

— Da, zise Sora Brigitte.

— Lucra şi ea?

— Da. Nu avea pregătire de soră medicală, dar se putea achita de sarcinile ce ţineau de gospodărie.

— Şi se comporta ca o maică?

— Fireşte, zise Sora Brigitte.

— Şi naziştii n-au bănuit că nu e ceea ce pretinde a fi? Chiar dacă era însărcinată?

— A purtat un veşmânt împrumutat, fusese al unei măicuţe mult mai voinică decât ea. Nu se vedea.

— Şi când a născut?

— Din fericire, n-au existat complicaţii. Bebeluşul a venit pe lume în timpul nopţii. Dormitorul nostru era ferit de urechile gardienilor.

— Coincidenţă?

— Nu. Noroc, zise Sora Brigitte zâmbind. Ne-am rugat.

Ada ştia acel zâmbet.

— Fecioara Maria ne-a avut în pază.

— Şi copilul? Ce s-a întâmplat mai departe?

Sora Brigitte înghiţi în sec şi o privi pe Ada. Pe cine vedea ea în boxa acuzaţilor? La ce se gândea?

— Bebeluşul s-a născut mort.

Nu. Ada îi văzuse pielea, rozalie şi albastră ca marmura, aşa cum e coperta unei cărţi de rugăciuni pe interior. Cu mâna ei dăduse marginea prosopului la o parte, astfel încât să-i păstreze

chipul în minte. Avea ochii închişi şi pufoşi, cu creţuri adânci în jurul orbitelor. Avea degeţelele strânse în pumn, apăsate pe obraji. Fără păr, pe cap îi rămăseseră sânge şi mucus încleiat. Îl avusese-n faţă, cu umerii goi şi cute de piele pe gât. Dormea.

Thomas era viu.

Şi îşi aminti cum patrafirul negru al părintelul Friedel se înfoia încetişor în geantă de la respiraţia lui Thomas, căci nărişoarele lui se umflau când trăgea aer în plămâni, aer care-i făcea pieptul mic să se mişte, în sus şi-n jos, în sus şi-n jos. Respiraţia lui făcuse asta, nu aerul ce ieşise din geantă când ea o închisese.

Sora Brigitte îl botezase, ca să nu se ducă în Purgatoriu. Tot ea o ţinuse pe Ada de mână după ce părintele Friedel a plecat.

— Odihnească-se în pace. Spune cu mine, Soră Clara.

— Nu, zise Ada. Nu era mort.

— Spune cu mine, Soră Clara: *Fie ca sufletele credincioşilor plecaţi dintre cei vii, prin mila lui Dumnezeu să se odihnească în pace, Amin.*

Nu. Thomas trăise şi dăduse din mâini şi din picioruşe.

— Trăia! ţipă Ada. Soră Brigitte, Thomas trăia.

— Miss Vaughan, linişte, spuse judecătorul.

— Ce s-a întâmplat după aceea?

— Preotul ne-a ajutat. A scos pe furiş trupul copilului din clădire.

— Şi unde l-a dus?

— Nu ştim. Dar aveau loc înmormântări aproape în fiecare zi. Ar fi putut strecura trupul copilului într-unul dintre sicriele bătrânilor. Nimeni n-ar fi ştiut.

— Şi Sora Clara?

Sora Brigitte se uită la Ada. Cu tandreţe în ochi, cu căinţă.

— I-ar fi venit greu să accepte.

— Că era mort?

— Da.

— Şi ce-aţi făcut?

— Depresia post-natală e o stare îngrozitoare, zise Sora Brigitte. Nu ne puteam permite una ca asta. Era mai prudent din partea noastră s-o liniştim.

— Să o minţiţi, vreţi să ziceţi? S-o faceţi să creadă că bebeluşul

trăia?

— Uneori, o minciună nevinovată e mai bună decât adevărul, zâmbi Sora Brigitte. Când e vorba de un bine mai mare. Dumnezeu înţelege şi iartă toate aceste mici păcate mărunte.

Nu, îşi zise Ada, *nu.* Nu asta se petrecuse. Thomas era viu. Sora Brigitte ştia asta. De ce spunea asemenea lucruri?

— Şi, când s-a întors la sfârşitul războiului, aţi persistat în minciuna asta nevinovată?

— Da, zise Sora Brigitte. Era într-o stare îngrozitoare. Pe jumătate moartă, îşi ieşise din minţi. N-ar fi rezistat unei veşti ca asta.

— A încercat să-şi găsească fiul?

— Da.

— Şi nu i-aţi spus atunci?

— Ne-am gândit că e mai bine să încerce să-l găsească şi să-şi dea seama singură, neavând cum să-i dea de urmă, decât să fim nevoite să-i spunem noi că murise. Ne-am gândit că speranţa o ajuta să se refacă.

— Ştiaţi că minţea, nu-i aşa?

— Poftim?

— În legătură cu căsătoria.

— N-am stat să judec asta.

— Sora Monica v-a spus că Ada Vaughan nu se căsătorise cu Stanislaus von Lieben. Numele ei din paşaport era Vaughan. Vaughan fiind numele ei de fată. Avem depoziţia Sorei Monica, ea confirmă acest lucru. Stimaţi juraţi, şi se întoarse către bărbaţii care stăteau aşezaţi pe trei rânduri, cu mâinile pregătite pe dosare, articolul numărul 1 din mapă. Ada Vaughan purta un inel fals drept verighetă. Pesemne v-aţi dat seama că era o mincinoasă. Că fantaza.

— Era război, zise Sora Brigitte. Totul era confuz. Îngrozitor. Oamenii ar fi făcut orice ca să supravieţuiască. N-aş condamna pe cineva pentru asta.

— Spuneaţi că eraţi dincolo de război.

— Îmi răstălmăciţi vorbele. Am spus că bătrâneţea nu ţine cont de război.

Asta făceau avocaţii ăştia. Scoteau faptele din context, astfel încât să ţi se pară îndoielnice, ca un tablou care atârnă strâmb pe

un perete sau ca una dintre oglinzile pe care le vezi la bâlciuri, care te arată îndesat sau deşirat.

— Ada Vaughan v-a vizitat vreodată după ce v-aţi întors în Anglia?

— Din păcate, nu, clătină din cap Sora Brigitte. Ar fi fost binevenită.

— Sunteţi sigură că bebeluşul ei a murit?

— Nu avea puls, nu-i bătea inima şi nu respira, zise Sora Brigitte. Copilul s-a născut mort. Fără îndoială.

— Ada Vaughan minţea, aşadar, spunând că băiatul trăieşte.

— Se amăgea, zise Sora Brigitte. E o diferenţă.

— Fantaza, zise somnul Harris-Jones. Nu e nici o diferenţă.

Sora Brigitte coborî din boxa martorilor, sărută crucifixul şi părăsi sala fără să se uite în urmă. Ada s-ar fi dus să le viziteze, cu siguranţă s-ar fi dus. Dar despre ce să fi vorbit? *Mai ţineţi minte când...?* Nu era nimic vesel la mijloc, nimic fericit în trecut la care să privească. Numai deşertăciune şi tristeţe.

La sfârşitul primei zile, Ada se întoarse în celula ei. Cu o faţă de nevăstuică rănită, domnul Wallis sosi cu un pachet cu sendvişuri şi cu o sticlă de bere de ghimbir.

— Copilul era mort, zise el. Mie nu mi-ai spus aşa.

— N-am ştiut, se dezvinovăţi Ada.

Cuvintele Sorei Brigitte îi răsunară în cap. Îi venea să-şi lovească ţeasta de perete, să scoată demonii care se încuibaseră acolo.

— Nu te pot apăra dacă nu-mi spui ce s-a întâmplat.

— Jur pe ce am mai sfânt, nu am ştiut până acum.

— Ori poate că doar ai negat asta şi te-ai minţit singură?

— De ce să fac aşa ceva? zise Ada cu voce tremurată. N-aş fi putut.

— N-ai fi putut?

Era o întrebare crudă. Domnul Wallis muşcă din sendvişul lui, iar Ada îi privi gura mică în timp ce mesteca. Ea nu putea înghiţi nimic, nu în clipa aceea. În faţa ochilor nu vedea decât gropi săpate şi pielea ca de marmură a cadavrelor îngropate. Micuţul Thomas zăcea lungit într-un sicriu alături de un necunoscut, un bătrân care-şi trăise traiul şi renunţase la tot ce iubise.

— Moarte, zise ea.

Ada se luase în braţe, legănându-se înainte şi înapoi, înainte şi înapoi, de parcă mintea i se despicase, amintirile despre starea aceea deznădăjduită creând o prăpastie între cele două părţi.

— Întuneric şi moarte.

— Vorbeşte cu mine, Ada, îi zise domnul Wallis. Spune-mi ce s-a întâmplat.

Ada clătină din cap, legănându-se iarăşi şi iarăşi.

În dimineaţa următoare sala de judecată era plină ochi. În boxa acuzaţilor, Ada se răsuci încercând să vadă cine erau toţi oamenii aceia. Poate în ziua aceea venise şi mama ei.

Domnul Wallis o avertizase că acuzarea va scoate din pălărie martori şi că va face tot posibilul ca juraţii s-o vadă într-o anumită lumină. Misiunea lor era să dovedească faptul că nu fusese vorba de instigare. Îi zise că Scarlett avea să fie şi ea citată, deşi Ada nu pricepea de ce. Scarlett n-avea nimic de-a face cu războiul ori cu Stanislaus; nici măcar nu ştia despre Thomas şi nu văzuse nimic în seara în care murise Stanley Lovekin. Ada şedea în boxa acuzaţilor, agitată şi tulburată.

Scarlett intră în sala de judecată. Pantofi cu toc jos, o haină ponosită în carouri, eşarfă prinsă pe frunte, nici urmă de machiaj. Putea fi oricine, o femeie banală, anonimă.

— Spuneţi-ne, vă rog, cum vă numiţi, vorbi domnul Harris-Jones.

— Joyce Matheson.

Ada îi auzea întâia oară numele adevărat, în întregime.

— Ce legătură aveţi cu acuzata, Ada Vaughan?

— Suntem prietene.

— Prietene bune?

— Păi, da. Ne ajutam una pe alta.

— Iar profesia dumneavoastră este?

Scarlett ridică bărbia din piept şi privi înspre juraţi.

— Sunt prostituată.

Lui Scarlett nu îi era frică de lege, *şi ce*. Fusese în faţa instanţei mai des decât mâncase Ada mâncare caldă la cină.

— Mai aveţi şi alt nume?

— Uneori îmi mai zic Scarlett, când lucrez.

— Şi toate prostituatele se folosesc de un pseudonim? întrebă domnul Harris-Jones.

— Unele, da.

— Şi Ada Vaughan?

Ada aproape că se înecă. O scoteau drept târfă. Doi dintre juraţi clătinau din cap dezaprobator. Ada cunoştea genul. Creştini afurisiţi. Baptişti. Îi veni să strige: *Cel fără păcat dintre voi să arunce primul piatra!* Era o harababură, totul mergea de-a-ndoaselea, iar ei i se făcu frică de ce ar fi putut să se întâmple.

— O, da, mărturisi Scarlett. Ea îşi zicea Ava Gordon. Ava, după vedeta de film, ştiţi, Ava Gardner.

Domnul Harris-Jones aproba, lăsând-o să vorbească.

— Nu ştiu de la ce venea Gordon. Poate de la gin. Îi plăcea să bea Pink Lady.

Zâmbi, apoi se întoarse la numele ei:

— Scarlett e din *Pe aripile vântului.* Aţi văzut filmul?

Harris-Jones o îmbrobodise pe Scarlett, iar acum îi întinsese o capcană în care fata căzuse. Ada o vedea pe Scarlett bâţâind dintr-un picior.

— Aţi spune despre Ada Vaughan că era o prostituată obişnuită?

— Nu era obişnuită, zise Scarlett aruncându-i Adei o privire. Era stilată. Lua mai mult decât fetele din West.

Zâmbi ţuguindu-şi buzele, a mulţumire. Era *mândră* de Ada, mândră să fie prietena ei.

— Dar nici nu stătea cu ei numai un sfert de oră. Lucra la Smith's, continuă Scarlett.

— Aşa cum spuneam, rânji domnul Harris-Jones, o prostituată obişnuită.

— Nu, zise Scarlett.

Îi urcase sângele în obraji, iar Ada îşi dădu seama că era pe punctul de a exploda.

— Ea nu făcea trotuarul. Nu acosta bărbaţi. Nici vorbă de aşa ceva. Adică, ea o făcea doar pentru bani de buzunar. Şi nu e nimic greşit în asta.

— Nu contează dacă pentru bani de buzunar sau dacă e mod de viaţă. Să-ţi vinzi corpul pentru sex înseamnă prostituţie.

— Era o damă de companie, zise Scarlett. Şi cu asta, basta. Are o inimă de aur şi domnii îi arătau c-o preţuiesc.

— Prin bani?

Părul grizonant al domnului Harris-Jones, buclat, îi ieşea de sub peruca de avocat. Ar fi putut să-l vadă la Smith's: *Sunteţi singură? Îmi permiteţi să vă ţin companie?* Avusese câţiva avocaţi. Şi judecători. Poate că şi el fusese printre ei, nu-şi putea da seama din pricina perucii. Părea genul. Să intre în joc şi tot tacâmul. După care să se simtă vinovat, s-o tragă la răspundere pe Ada pentru păcatele lui, de parcă ar fi fost vina ei că îşi lăsase nevasta să aibă grijă de casă şi nu numai. Ce era asta, dacă nu plată? Rolul căsătoriei era să facă sexul legal. O ipocrizie. Ea n-avea parte de asta. Şi era fel de bună ca oricare dintre soţiile lor. Nu-l omorâse pe Stanley fiindcă era prostituată. Îl omorâse pentru că fusese un nenorocit de câine mincinos.

— Care era relaţia dintre Ada Vaughan şi decedat?

Scarlett se fâţâi.

— Nu l-am văzut niciodată, zise ea.

— Dar ştiaţi de existenţa acestuia?

Scarlett ridică din umeri.

— Nu.

— Şi de ce natură era relaţia lor?

— Cam ce vă închipuiţi? trânti Scarlett.

— Vă mulţumesc, zise Harris-Jones consultându-şi notiţele, după care îşi înălţă capul şi o privi pe Scarlett în ochi.

— O singură întrebare, zise el. V-a spus vreodată Ada Vaughan ce a făcut în război?

Fireşte că nu, voia să strige Ada. De ce să îi fi spus? Tot ce ţinea de ea însăşi, Ada păstrase dintotdeauna pentru sine.

— Nu, răspunse Scarlett. N-am vorbit niciodată despre război. Mai bine să dăm uitării, aşa ziceam noi.

— Vă mulţumesc, miss Matheson, zise domnul Harris-Jones. Nu mai am întrebări.

Scarlett prinse privirea Adei şi se uită la ea cu drag. *Îmi pare rău, scumpo. Am făcut tot ce-am putut.* Fusese nevoită să depună mărturie, îi zisese domnul Wallis, nu se putea sustrage. Chiar şi aşa, Ada nu pricepea de ce venise Scarlett acolo, să le povestească juraţilor ce făcea ea pentru un ban în plus.

— Pentru Thomas am făcut-o! strigă Ada. Adunam bani ca să-l aduc acasă. Dar dumneavoastră credeţi acum că e mort.

— Miss Vaughan, zise judecătorul aplecându-se în faţă, încep să-mi pierd răbdarea. O să aveţi ocazia să vă apăraţi mai târziu. Până atunci, e cazul să tăceţi, sau voi cere să fiţi dată afară din sală.

Domnul Wallis zise că nu are nici o întrebare.

Proprietăreasa stătea în picioare în boxa martorilor, ţinând Biblia în mână, jurând în faţa Atotputernicului Dumnezeu. Ada n-o iertase că-i aruncase toate lucrurile, lăsând-o fără haine în care să se îmbrace. Plătise pentru camera ei, chiar în avans. Femeia aia n-avusese nici un drept să se dispenseze de lucrurile ei. Probabil că închiriase deja altcuiva. O speculantă.

Domnul Harris-Jones se ridică.

— Ştiaţi cu ce se ocupa acuzata atunci când i-aţi dat camera în chirie?

— Eşti luat că ţii un bordel doar dacă sunt folosite toate camerele, zise proprietăreasa. Eu eram curată.

— Ştiu ce zice legea în privinţa asta, zise domnul Harris-Jones. V-am întrebat dacă ştiaţi cu ce se ocupă.

— Mi-a zis că lucrează la Lyons, răspunse proprietăreasa. Eu m-am minunat, zic, cum de-şi permite aşa o chirie cu un salariu de te miri cât, dar ieşea în fiecare dimineaţă îmbrăcată în uniformă, aşa că n-am mai întrebat-o.

— Când aţi descoperit adevărul?

— Păi, când a început să-şi aducă peştele cu ea. Sau bărbăţelul, ce-o fi fost el.

— Stanley Lovekin?

— Nu, altul. Cu nume străin. Un *negrotei*, zise ea fonfăind şi lungind vocalele, un *nee-groo-teei.*

Judecătorul se aplecă în faţă, încuviinţând.

— Să fie Gino Messina cel la care vă referiţi?

— Mda, el e.

Ada ştia deja ce-şi închipuiau juraţii. Numai târfele se culcă cu bărbaţi de culoare. Femeile uşoare. Proprietăreasa zisese asta intenţionat. Gino nu era negrotei. Ada îi spusese despre el doar că e logodnicul ei. Femeia n-avea de unde să fi aflat mai multe. Inventa.

— De ce v-aţi gândit că relaţia lor era una de proxenetism?

— Dormitorul meu e chiar sub al ei. Dacă n-a urlat patul ăla, mai ceva ca un măgar cu un dinte umflat!

— Niciodată! strigă Ada.

Ce obraz putea să aibă femeia aia? Ea şi Gino nu făceau sex mereu, nu în fiecare săptămână. Şi uite-o acum pe proprietăreasă cum lasă de înţeles că asta făcea Ada toată noaptea, în fiecare noapte, cu orice Tom, Dick sau Harry.

— Miss Vaughan, zise judecătorul privind-o peste ochelari. Vă mai avertizez o dată. Continuaţi, spuse apoi către domnul Harris-Jones.

— Ce altceva aţi mai auzit?

— Certuri. Certuri teribile. I-ai fi auzit şi de pe partea cealaltă a apei.

— În legătură cu ce se certau?

— Cu bani. De fiecare dată. Ba nu-i dădea ea lui cât trebuie, ba nu-i dădea el ei.

— Minţi! ţipă Ada.

— Miss Vaughan, interveni judecătorul, iar timbrul vocii coborâse. Fără alte izbucniri, altfel *veţi fi* dată afară din sală.

— Dar vaca asta băgăcioasă probabil c-a stat cu urechea lipită de uşă, spuse Ada şi îl văzu pe judecător încruntându-se. Iertaţi-mă.

Domnul Harris-Jones îl privea pe judecător. Se întoarse apoi spre proprietăreasă.

— Şi în noaptea crimei?

— Păi, începu proprietăreasa, strânse din buze şi clătină din cap dezaprobator. Cine-o fi fost el, se îmbătase. Era clar. Se împleticea pe scări. Am auzit-o pe ea ţipând, apoi s-a lăsat o linişte… stranie, dacă înţelegeţi ce vreau să spun. Ceva nu era ca de obicei. După care a scârţâit patul puţin. Am crezut că adormiseră. Am auzit-o pe ea cum s-a dus la baie – ştiţi, e chiar în jos pe scări, în spate. După care nu s-a mai auzit nimic, până când am simţit miros de gaz.

— Şi?

— Şi-atunci m-am uitat în sus pe scări şi-am văzut cârnatul ăla pe care-l punea ea ca să nu tragă curentul; de data asta, era îndesat sub uşă pe dinafară. Am ciocănit, dar nimic. N-am vrut să intru. Aşa că am luat-o la fugă pe scări şi nu m-am oprit până la White Lion. I-am pus să sune la poliţie şi la pompieri.

— Sunteţi sigură că n-a mai fost nimeni cu ei în cameră, n-a intrat şi n-a ieşit nimeni în afară de ei?

— Doar ei au fost, zise proprietăreasa. Trebuie să treci pe lângă apartamentul meu ca să ajungi la ei. Eu aud tot. *Tot*.

Ada îşi dădu seama că proprietăreasa făcuse tot posibilul numai să depună mărturie împotriva ei. Orice, doar să-i mai pice şi ei ceva. Pesemne păstrase toate hainele Adei şi le vânduse una câte una, să scoată bani. Domnul Wallis clătina din cap de parcă i-ar fi fost frică să iasă în faţă şi s-o confrunte. Nu-şi dădea seama că-i minţea? Ada se aştepta să vadă vreun truc deştept pe care-l fac avocaţii de obicei, prin care s-o determine să spună adevărul. Însă Wallis se ridică şi îşi flutură roba aşa cum făcuse şi Harris-Jones – avocaţii pledanţi au nevoie de gestul acesta, aşa se simt importanţi.

— Obişnuiţi să beţi? o întrebă el.

— Îmi place să beau un pahar de porter seara, zise ea. Mă ajută să adorm.

— Mulţumesc, zise domnul Wallis zâmbind, de parcă ar fi câştigat o dispută.

Nu se mai obosi s-o întrebe şi altceva.

— N-o să-l aducă şi pe Gino, nu? îl întrebă Ada pe Wallis în pauză. N-aş suporta să-l văd în faţa ochilor. Nu ştiu de ce aş fi în stare.

— Ar fi vrut ei, dar Gino nu va depune mărturie.

— Cum aşa?

Ada ştia că Gino nu dădea doi bani pe ea, însă poate că totuşi avea o fărâmă de decenţă. Nu voia să-i mai păteze şi el numele.

— Nu ştii? întrebă domnul Wallis. Gino este la puşcărie.

— La puşcărie? Pentru ce?

— A bătut o prostituată în Mayfair. I-au dat trei ani.

Ricoşeuri, Ava, ricoşeuri. Pesemne o lovise destul de tare, dacă îl închiseseră pentru atâta timp.

— Şi e bine? întrebă Ada. Femeia, vreau să zic, şi-a revenit?

— Aşa cred. Dar dacă Gino ar fi depus mărturie acum, ar fi riscat să fie acuzat de proxenetism.

Ada închise ochii şi strânse pumnii. Fusese o proastă. Atât de *proastă.*

Următorul martor fu şefa ei. Se aranjase pentru apariţia în faţa instanţei, costum negru, pantofi negri cu toc jos. Avusese tupeul să-

şi pună ciorapi pe care îi cumpărase de la Ada. Îi venea s-o întrebe, ca toată sala s-o audă: *De unde aţi făcut rost de ciorapii ăia?*

Şefa confirmă că Ada lucrase drept chelneriţă în subordinea ei. O întrebase cum de-şi permitea să închirieze singură o cameră. Şi cum de pusese mâna pe ea, acum, cu lipsa asta mare de locuinţe şi tot tacâmul.

— Şi ce v-a răspuns acuzata?

— A zis că i-a murit bunica. Că i-a lăsat o mică moştenire.

— Şi aţi crezut-o?

Şefa îşi aranjă reverul sacoului şi o privi pe Ada în ochi.

— Nu, zise ea.

— Credeţi că minţea?

— Probabil.

Prefăcuta. Venise la ea cu un sporul-casei, băuse o ceaşcă de ceai, *E drăguţ aici la tine, Ada.*

Ada le vânduse celorlalte angajate ciorapi, povesti ea. Cupoane pentru îmbrăcăminte. Cupoane pentru pâine. La ea nu se terminau niciodată.

— Vă zicea de unde face rost de ele?

— Nu, zise şefa.

Îşi schimbă poziţia. N-ar fi trebuit să primească lucruri de la ea.

— Se-nţelege, *eu* n-am luat niciodată, adăugă ea. Niciodată n-am cumpărat pe sub mână.

Ada deschise gura, *Mincinoaso*, însă cuvântul i se opri în gât. Judecătorul se încruntă.

— Nu s-a întâmplat niciodată în sediu, continua ea. Nici în Corner House. Nici în Lyons.

— Răspundeţi la întrebare. De unde făcea rost de marfă?

— Cred că avea un iubit.

— Ultima întrebare, zise domnul Harris-Jones. Aţi vorbit vreodată cu acuzata despre ce a făcut în timpul războiului?

— Nu, zise şefa. Acum am auzit prima dată.

Se uită spre Ada de parcă niciodată n-o mai văzuse. Coborî de pe estradă. Ada o privi îndepărtându-se. Avea un fir dus la ciorap, în spatele genunchiului, pe care îl oprise cu o picătură de ojă roşie.

Ada se întrebă oare câţi alţi martori avea să mai citeze domnul Harris-Jones ca să răstălmăcească adevărul. O înfăţişase pe Ada drept nu mai mult de o prostituată banală şi nesăţioasă. Se aştepta

să apară dintr-o clipă în alta şi mama ei. *Fata mea? Să fugă cu un filfizon? Asta-i o minciună sfruntată.* Miss Skinner. *Ada Vaughan? Vrăbiuţa care voia să fie lebădă? O toană.* Dintre gentlemenii amici, nici unul n-avea să depună mărturie în favoarea ei. *S-a întâmplat numai o dată, atâta tot.* Ce le-ar fi putut spune nevestelor? Doamna Bottomley şi prietenele ei aveau să-i dea drumul ca unui cărbune încins. *N-am văzut-o în viaţa mea pe femeia asta.* Vite încălţate. Doamna B., cel puţin, ar fi fost în măsură să vină şi să depună mărturie în favoarea ei. Doar că domnul Wallis o anunţase că făcuseră deja cercetări; descoperiseră că murise în timpul războiului, în magazinul ei, care fusese bombardat de Luftwaffe. *Madame DuChamps, modiste.* Singura persoană care poate o crezuse pe Ada, care crezuse în ea. Acum, praf şi pulbere.

— Îndrăznesc să spun că Ada Vaughan a minţit ca să obţină paşaportul, zicea domnul Harris-Jones. Probabil a falsificat semnătura tatălui. Le-a minţit pe măicuţe, pe şefa ei, pe proprietăreasă. Şi niciodată n-a scos o vorbă despre ce a păţit în război. De ce?

De ce? îi venea Adei să urle. *N-am scos un cuvânt pentru că nimeni nu m-ar fi ascultat.* Erau atâtea lucruri pe care oamenii ar fi vrut să le audă despre război, şi *nimic* dacă povestea ta nu se potrivea cu aşteptările. Mai bine era să-ţi ţii gura.

— Femeile nu sunt în stare să păstreze un secret, zise domnul Harris-Jones ca unul care se pricepe, rânjind întors către juraţi. Ştim noi cum sunt femeile. Taca-taca, aşa-s ele. Dar Ada Vaughan nici măcar o dată n-a scos o vorbă despre toate astea. Printre care *pierderea unui copil.*

Se opri, chipul întunecându-i-se de la solemnitate. E-un actor, îşi zise Ada, nimic mai mult. Îi trata pe juraţi ca pe nişte spectatori la piesa lui de teatru. Prefăcătorie curată.

— Ce fel de mamă nu spune niciodată nimic despre durerea ei? Ada Vaughan n-a adus niciodată vorba despre faptul că şi-ar fi pierdut băieţelul în război. L-a măturat sub covor ca pe-un gunoi. Un bastard, fiindcă asta şi era, stimaţi juraţi. Copilul să fi fost într-adevăr piatra din capul unghiului în chestiunea Stanley Lovekin, ceva atât de intens încât să-şi fi pierdut cumpătul? Şi să-l fi omorât? Din pricina acestui copil, despre care nu scosese o vorbuliţă, de care, putem deduce, nu îi păsa?

Trase adânc aer în piept.

— Mai mult, continuă el. Ar vrea să ne facă să credem cu toţii că Stanley Lovekin nu este nimeni altcineva decât Stanislaus von Lieben, cetăţean de naţionalitate maghiară de pe urma căruia pretinde c-ar fi avut multe de tras la începuturile războiului, experienţe despre care nu a vorbit niciodată. Nu l-a adus niciodată în discuţie pe Stanislaus von Lieben, nici măcar o dată până în clipa de faţă, în această sală de judecată, în care dumnealui este martor tăcut, absent. Uneori, aceştia sunt cei mai buni martori, cei care nu pot depune mărturie.

Ridică dosarul.

— Consultaţi, vă rog, articolul numărul doi din dosar. După cum vedeţi, arhivele spun că Stanley Lovekin s-a născut în anul 1900 în Bermondsey, South London, şi că n-a părăsit niciodată ţara.

Păi, nici n-au cum să spună altceva, îi venea Adei să urle. *El n-avea paşaport, nu unul britanic.* Paşaportul lui fusese furat, era străin. Şi, înainte să plece, o pusese pe ea să-şi facă unul, ca el să nu se murdărească şi să poată pune totul în cârca ei. Ada înţelesese acum.

— O altă închipuire, fireşte, îi dădea înainte domnul Harris-Jones, o invenţie a acuzatei, care s-o justifice. Nu există nici o dovadă că Lovekin şi von Lieben ar fi fost una şi aceeaşi persoană, cu atât mai puţin că ar fi plecat cu ea în străinătate şi-ar fi părăsit-o acolo. Dacă aşa au stat lucrurile, ar trebui să fie la mijloc un secret mai mare decât construirea bombei atomice.

Se opri şi se uită la juraţi încă o dată, aşteptând ca ei să încuviinţeze. Apoi îşi îndreptă roba la spate şi se aşeză.

Planul domnului Wallis fusese dat peste cap, Ada pricepu. *O să fie în regulă*, o să-i zică el în camera de interogatoriu la sfârşitul zilei, pe fundal de ecou al uşilor de metal închizându-se pe coridor. *Păstrează-ţi calmul.* Povestea avea să se aşeze, piesă cu piesă, încetul cu încetul. Stanislaus, Stanley. Faptul c-o părăsise, că se descotorosise de ea fără să-i pese – toate astea o urmăriseră, o tulburaseră şi o făcuseră să se zbată ca un iepure într-o capcană, timp de opt ani. Ada nu-l putuse înfrunta pe Stanley când l-a revăzut. N-avusese nici măcar cum să fugă, căci Gino Messina îi suflase tot timpul în ceafă. Trebuia să îndure în linişte, să aştepte momentul potrivit. O să vezi când o să-ţi vină rândul în boxa

martorilor, îi zise el.

*

Atât cât îi stătea în putinţă, Ada făcu nişte eforturi. Împrumută puţin ruj de la una dintre femeile de la garderobă, îşi spălă părul şi-l perie până strălucea şi, la spate, şi-l ondulă spre interior, prinzându-l cu agrafe. Îmbrăcă un cardigan peste bluză, încheiată până la gât, îşi curăţă pata de sos de pe fustă, să arate curată şi prezentabilă. Scuipă pe pantofi, frecându-i apoi cu o cârpă până când se putea oglindi în ei. Încrederea vine din interior. Aparenţele contează.

Nu mai fusese nevoită să ţină un discurs până atunci. Niciodată nu vorbise în public. *Fii tu însăţi*, îi zise domnul Wallis. *Spune-le tot ce ştii*. Îşi povestise totul în capul ei în fiecare noapte de când se născuse Thomas, iarăşi şi iarăşi. Dar nu cu glas tare. Ada nu-şi făcuse cunoscută povestea niciodată cu voce tare.

Domnul Wallis o îndemnă şi o îndrumă, *Să începem cu începutul, miss Vaughan*. Vocea Adei se poticni nu doar o dată, agăţându-se ca mătasea de marginile aşchiate ale memoriei, care-i scotea firele.

— Şi Thomas, zise domnul Wallis. Povestiţi-ne despre el.

Ada se ţinu cu mâinile de boxă şi se îmbrăţişă.

— Era viu sau mort?

Nu plângea des, însă acum lacrimile îi înceţoşară privirea. Ştia că dacă ar începe să vorbească despre el, i-ar şiroi pe podea. Nu le vorbise niciodată despre Thomas unor necunoscuţi, nu până acum, când se întâmplaseră toate astea şi fusese nevoită să-i povestească domnului Wallis despre el, despre tot, *tot* ce se i întâmplase în timpul războiului, războiul unei femei, diferit de cel al mamei sale, *Habar n-ai prin ce-am trecut noi aici*. Diferit de cel al soldaţilor, cu eroii şi infirmii lui, cu *Merite speciale în acţiuni împotriva inamicului*. Nimeni n-o mai ascultase până acum. Nimănui nu-i păsase.

— Nu ştiu, zise ea reţinându-şi lacrimile.

— De ce nu ştiţi? întrebă el.

Ea tăcu. Aruncă o privire înspre juraţi. Să fi fost simpatie în ochii lor? *Ai fi putut fi fiica mea. O fată ca oricare alta, prinsă de*

nenorocire.

— Aţi trăit vreodată cu moartea? întrebă Ada. Nu cu moartea cea de toate zilele, cu moartea vremurilor obişnuite. Ci cu moartea, aşa, în fiecare zi, ceas de ceas. Să trăieşti şi să lucrezi cu cadavre râgâind şi trăgând aere, să le vezi pielea cum li se smochineşte şi cum dospeşte, să le speli carnea şi să simţi că se desprinde bucăţi şi-ţi rămâne în palme.

Erau ochi şi urechi, Ada era conştientă de asta. Cuvintele îi răsăreau de undeva din adâncuri, unde le îngropase.

— Aveam nouăsprezece-douăzeci de ani, zise ea. Un copil. Nu aveam voie să votez, nici să mă căsătoresc. Dar puteam să fiu luată prizonieră, aveam voie să dorm înconjurată de duhoarea morţii, să visez putreziciuni şi descompunere.

Ada îşi căută cuvintele.

— Aţi fost vreodată acolo? În valea umbrei morţii? Nu în cimitirul de pe deal, unde, în siguranţă, păşiţi însoţit de un preot în veşmintele sale.

Unul dintre bărbaţi dădu din cap în timp ce Ada rostea cuvintele psalmului şi o privi în ochi. Ada îl văzu şi se uită către bărbatul din stânga lui, căruia i se adresă direct.

— Moartea era în mine, în jurul meu, peste tot. O trăiam şi o respiram, o căram după mine ca pe nişte oase luate într-o traistă de măcelar. Moartea era înăuntrul meu.

Ada privi în gol.

— *Înăuntrul meu*, zise ea. Am purtat moartea înăuntrul meu. Am dat viaţă într-o fabrică a morţii, am dat viaţă morţii.

Plângea. Îşi uitase batista la locul ei din boxa acuzaţilor. Îşi şterse nasul cu dosul palmei.

— Dar eu voiam să dau viaţă vieţii, zise ea. În tot iadul ăla, eu voiam să creez viaţă, un suflet, un crâmpei viu de ţesuturi şi fibre, de sânge şi dragoste. Aţi simţit vreodată nevoia asta?

Domnul Wallis o urmărea din ochi şi încuviinţa.

— Aţi dorit *vreodată* viaţa cu atâta putere, încât să fiţi în stare să biruiţi moartea pentru ea?

Nu ştia de unde îi veneau toate cuvintele pe care le rostea, poate doar din străfundul fiinţei sale, din iubirea şi din emoţiile îngropate atât de adânc, că nu crezuse cu putinţă să le mai simtă vreodată.

— Şi apoi? întrebă domnul Wallis.

— Thomas a trăit, zise Ada. A trăit în mintea şi în amintirea mea. N-a trecut nici o zi fără să-mi văd fiul, fără să-i ating fruntea, fără să simt mirosul lui de nou-născut. L-am urmărit crescând, i-am cântat cântece… *Era frumoasă ca un fluture şi mândră ca un crin*. L-am urmărit făcând primii lui paşi, rostind primele lui cuvinte. I-am sărutat prima julitură, să-i treacă, i-am îngrijit fiecare cucui cu frunze de alun. Băieţelul meu Thomas m-a ţinut *pe mine* în viaţă. Nu poate să-mi spună nimeni că era mort. Nu a murit.

Ada se uită la ceilalţi juraţi, pe rând, la bărbatul chel în costum de ofiţer demobilizat, la roşcatul îndesat în sacou de tweed, la primul jurat, cu mustaţa lui răsucită şi haină gri cu decoraţii militare. Ada stătea dreaptă şi demnă. Nu era o cocotă, nu era vreo prostituată de rând. Era o femeie a cărei durere săpase până în măruntaiele pământului, o femeie care strigase către orizont, dar pe care nimeni n-o auzise. O femeie care supravieţuise, în ciuda a orice.

— Şi despre Dachau? zise domnul Wallis.

— Dachau, repetă Ada.

Dachau. A povestit. Le-a spus cum fusese războiul ei, Dachau-ul *ei*, cu bătăi şi înfometare, cu duhoarea din coşurile de fum, din porii pielii, ce însemnase să trăieşti în mizeria răului pur.

— Ce s-a întâmplat cu Stanislaus von Lieben? L-aţi mai văzut vreodată?

— A fost în Dachau, zise ea. În oraşul Dachau. La sfârşitul războiului.

— Ce căuta acolo?

— N-am ştiut pe moment. Am aflat abia mai târziu de la el. Afaceri, aşa mi-a zis.

— Atunci aţi vorbit cu el?

— Doar l-am văzut trecând strada. Am fugit după el, dar dispăruse. Erau prea mulţi oameni.

— Aţi fost sigură că el e?

— Da.

— Şi în legătură cu Stanley Lovekin, ce vă face să credeţi că el şi Stanislaus von Lieben erau una şi aceeaşi persoană?

Ada începu să tragă de manşete, scoţând la iveală un fir care atârna spiralat.

— L-am recunoscut. Stanley avea aceeaşi voce, doar că fără accent. Nici Stanislaus nu avea accent când se entuziasma de ceva, atunci vorbea ca un londonez. Mă şi miram uneori.

— Arătau la fel?

— Se îngrăşase, zise ea. Îi mai căzuse ceva păr. Dar ochii erau de aceeaşi culoare.

— Altceva?

Ada îşi mută greutatea pe un picior şi călcă într-o parte. Îi venea greu să mărturisească asta, dat fiind portretul pe care Harris-Jones i-l zugrăvise, însă trebuia să dovedească juraţilor că avea dreptate.

— Da, zise ea cu o voce firavă.

— Vă rog să le spuneţi juraţilor ce v-a încredinţat că Stanley Lovekin şi Stanislaus von Lieben erau una şi aceeaşi persoană.

Un val de căldură i se încolăci la gât, făcând-o să roşească. Ada îşi umezi buzele şi înghiţi în sec. Nu voia să pronunţe cuvântul în cauză, însă domnul Wallis îi explicase că *trebuie*. Şi că n-ar trebui să se jeneze.

— Era circumcis, zise ea. Nu mi-a spus niciodată c-ar fi evreu. Adică, nu doar evreii sunt circumcişi. Dar Stanley era. Şi Stanislaus. Iar bărbaţi circumcişi nu sunt mulţi.

Ada ar fi vrut să-şi ia înapoi cuvintele, dar ele se rostogoliră:

— Dintre cei pe care îi ştiu eu.

Primul jurat îi aruncă o privire piezişă, iar bărbatul în costum de demobilizat, cel despre care Ada îşi zisese că era pesemne baptist, se înecă la auzul ultimei sale replici.

— Nu vreau să jignesc pe nimeni, zise ea privindu-i pe toţi.

— Altceva?

— Mi-a spus că era în Namur atunci când au invadat nemţii. Că era cu cineva. A numit-o o cocotă proastă ca noaptea. Eu eram aia.

— Nu vă recunoscuse?

— Mi-a zis că îi amintesc de ea. Dar şi eu mă schimbasem. Războiul te schimbă. Eram nevoită să port ochelari. În plus, îmi vopsisem părul, blond. Slăbisem.

— Şi cum v-aţi simţit când v-a spus asta?

— De parcă ar fi apăsat pe trăgaci. După toţii anii ăia petrecuţi în Dachau, după pierderea lui Thomas, copilaşul meu, copilaşul *nostru*, după întoarcerea acasă, unde am fost respinsă... Ani întregi de suferinţă şi de nefericire. Totul a fost aruncat în aer, ca de o

bazooka.

Domnul Wallis încuviinţă. Ada respira greu, ţinându-se strâns de balustrada boxei martorilor. Genunchii îi străluceau albi prin pielea de culoarea magnoliei.

— Şi ce s-a întâmplat după? Ce v-aţi gândit să faceţi?

— El se îmbătase. Tare. M-a insultat. M-a bruscat. A tăgăduit că m-a lăsat însărcinată. M-a jignit.

— Ce v-a zis?

— Că eram o curvă. Doar că eu n-am fost niciodată, începu Ada să zică şi îl privi în ochi pe primul jurat. Niciodată n-am fost prostituată. Dar drept aşa ceva mă luase el.

— Şi apoi?

— Am vrut să fug, dar ştiam că o să mă găsească sau c-o să-i spună lui Gino. Avea iscoade peste tot, aşa îmi spusese. Aş fi fost mâncată. Ori eu, ori el, aşa mi-am zis atunci. Şi era clar, aşa că am dat drumul la gaz, nu m-am putut abţine. Era singura şansă să scap de el şi de Gino.

Iată, a recunoscut încă o dată. Dar domnul Wallis i-a cerut-o. Nu pricepeau cu toţii că fusese vina lui?

— Nu înţelegeţi? El m-a adus în punctul ăsta. M-a batjocorit. M-a..., Ada şovăi, însă fu nevoită să o spună. *M-a siluit*, m-a luat pe sus. M-a *violat*. Nu mai puteam gândi normal.

Primul jurat ridică din sprâncene, iar bărbatul chelios îşi aranjă cravata. Judecătorul o urmări peste ochelari şi dădu din cap înspre domnul Wallis, să continue.

— Aţi văzut paşaportul lui Stanislaus? o întrebă domnul Wallis.

— N-avea, nu unul britanic. Avea nişte documente, dar erau acte furate.

Stanislaus şi Stanley. Unul şi acelaşi. I se înmuiară genunchii şi Ada căzu pe podea, cu obrajii scăldaţi în lacrimi. Poliţistul o ajută să se ridice.

— Vă mulţumesc, miss Vaughan, zise domnul Wallis zâmbindu-i cu un strop de mândrie, de afecţiune aproape.

Bravo, citi ea în ochii lui. *Bine lucrat*. Instigare. Instigare mocnită. *Atac sau insultă extrem de jignitoare.*

A doua zi, Ada îşi plimbă privirea iarăşi peste cei din sală. A treia oară ar trebui să fie cu noroc. Dar în primele bănci dădu

peste aceiaşi necunoscuţi care fuseseră acolo şi cu o zi în urmă, şi cu două. Mama ei nu venise şi nici n-avea să vină vreodată, se încredinţă Ada acum.

Era rândul domnului Harris-Jones s-o ia la întrebări. *O să joace murdar*, o prevenise domnul Wallis. *Asta e sarcina lui*. Ada îşi spusese povestea. Nu era suficient? Juraţii trebuiau s-o creadă. Acum auziseră adevărul. *Omor prin imprudenţă.* Trei ani. Poate patru. Bună purtare.

— Dachau, zise Harris-Jones. Totuşi, n-aţi fost chiar în tabăra de concentrare, nu-i aşa, miss Vaughan?

— Nu, zise Ada. Am lucrat în casa comandantului.

— Şi cine era el?

— *Obersturmbannführer* Weiss. Apoi, după ce acesta a plecat, *Obersturmbannführer* Weiter.

— Natura muncii prestate de dumneavoastră fiind?

— A fost muncă silnică, zise Ada. Zi şi noapte. Cusut. Spălat. Călcat.

— Nimic greu, aşadar?

Ada se holbă la el.

— Aţi făcut vreodată menaj? Aţi frecat, aţi clătit vreodată lenjerii de pat grele, le-aţi stors vreodată cu mâinile, după care să le întindeţi pe sfoară? Le-aţi călcat vreodată?

Harris-Jones rânji.

— Dumneavoastră vorbiţi despre genul de muncă pe care orice femeie măritată din Anglia o face din datorie faţă de soţ şi faţă de copii.

— Nu, a fost mai mult de atât, zise Ada. Toată ziua stăteam cu mâinile în apă rece ca gheaţa, în apă cu sodă, iar noaptea coseam şi cârpeam.

Dar juraţii, bărbaţi, nu puteau pricepe cum venea asta. Asemenea lucruri nu erau treabă de *bărbat.*

— Cu cât îmi spuneţi mai mult, miss Vaughan, zise Harris-Jones, zâmbind către juraţi, cu atât sună mai banal.

— Mi-am stricat vederea, zise Ada. Am răbdat de foame. Abia mai reuşeam să dorm. Am fost închisă.

— Dar n-aţi rămas nemâncată, miss Vaughan, zise el. N-aţi murit. N-aţi fost în tabără. Amărâţii ăia au ştiut cu adevărat ce înseamnă munca silnică sau înfometarea. Câţi au murit la Dachau?

Ştiţi măcar?

Se întoarse către juraţi, apoi, pe călcâie, înapoi la Ada.

— Sunt peste treizeci şi două de mii de morţi atestate. *Treizeci şi două de mii de oameni*. Iar dumneavoastră vă plângeţi de ceva sodă şi mâncare proastă.

Se întoarse încă o dată către juraţi.

— Nemţii mănâncă o grămadă de *sauerkraut*, zise el. Varză murată. Eu, unul, n-o suport, dar Căpitanul Cook îşi umplea vasul cu aşa ceva înainte să plece în expediţiile lui. Nu i-a murit de scorbut nici un marinar. Nici măcar unul.

Pivotă înapoi spre Ada, ca un cuc dintr-un orologiu.

— V-a fost destul de uşor în război, miss Vaughan, nu-i aşa?

— Nu. A fost muncă grea, muncă *silnică*. Cu supă de varză şi nimic în plus.

— Aţi încercat să evadaţi?

— Nu, zise Ada.

— De ce nu?

— Eram încuiată în camera mea. Aveam gratii la geam.

— Eraţi tot timpul în camera dumneavoastră? Vă lăsau vreodată să ieşiţi?

— Mi se dădea voie să ies să spăl rufele, zise Ada. Să le înşir pe sârmă. Şi să-mi golesc găleata.

— Şi de ce n-aţi fugit?

— Eram păzită, zise Ada. Mereu.

Nu că Anni ar fi oprit-o, dar n-a mai zis.

— Vă achitaţi cu brio de îndatoririle dumneavoastră?

— Eram pedepsită dacă nu o făceam.

— Cum?

— Cu cureaua. Eram bătută.

— Nu făceaţi nimic ca să opuneţi rezistenţă? Să contraatacaţi nemţii?

— Cum aş fi putut? zise Ada, apoi adăugă: Am încercat.

— Spuneţi-ne şi nouă cum aţi încercat, miss Vaughan.

Ada oftă, apoi trase aer în piept. Avea mâinile lipicioase. Una dintre jartiere i se desfăcuse, iar ciorapul i se lăsa.

— Am încercat să contaminez hainele, zise ea. Le-am tras pe mine înainte să le dau mai departe, le-am frecat de pielea mea, ca să rămână mizeria în ţesătură şi în cusături. Ştiam că persoana

mea le făcea silă.

— Atât?

— Am pus perişori de măceş în pliurile hainelor lui Frau Weiter.

Ada se întoarse către juraţi:

— Purta rochii *dirndl* şi bluze, aşa că erau o grămadă de pliuri. O făceau să se scarpine până la sânge.

Atunci, procurorul râse. Harris-Jones *râse*.

— Vedeţi, domnilor juraţi? În timp ce băieţii noştri se luptau cu Hitler, sacrificându-şi vieţile pentru cauza libertăţii, Ada Vaughan proba haine şi strecura pudră de scărpinat în lenjerie.

Se întoarse către Ada:

— Bine lucrat, miss Vaughan. Aţi contribuit semnificativ la eforturile noastre de a câştiga războiul.

De afară se auzi un clopot, un gong dublu, sonor. Cel de la St. Sepulchre. *Când o să mă plăteşti?/ Ziseră clopotele bisericeşti din Old Bailey*[2]. Ana numără. Douăsprezece fix. Judecătorul nu zise nimic. Îşi scărpina bărbia, iar tot ce auzea Ada era fâşâitul perilor din barbă. Îşi schimbă greutatea de pe un picior pe altul. Ciorapii groşi inscripţionaţi „H.M. Prison Holloway“ îi dădeau mâncărimi pe pulpe, aşa că Ada ridică un picior şi îl frecă de celălalt. Şiretul de la pantoful stâng se desfăcuse, dar Ada nu îndrăzni să se aplece să şi-l lege. Harris-Jones ar fi făcut-o să pară nepricepută, ar fi râs pe seama ei.

— N-a fost aşa, zise Ada, nemaiputând îndura. Nu ştiţi cum a fost. Eram sclava lor. La mila lor. Încuiată. Zi după zi. N-aveam pe nimeni cu care să vorbesc. Nici o speranţă. Nici o scăpare. Numai muncă grea, de-adevăratelea *grea*. Aţi fost vreodată sclavul cuiva? N-aţi fost.

— E suficient, miss Vaughan, rosti judecătorul aplecându-se în faţă şi privind-o de sus cum s-ar uita un corb la un stârv. Aţi fost atenţionată deja de mai multe ori.

— Eram singură acolo, continuă Ada fără să ţină seama de judecător, aţintindu-l cu ochii pe Harris-Jones. Am făcut ce-am putut.

— Nu mă-ndoiesc, miss Vaughan, zise el cu o voce plină de ironie. Nu mă-ndoiesc.

Procurorul răsfoi hârtiile de pe pupitru, scoase una din dosarul lui şi o aşeză alături cu chipul în jos. Ada şi-ar fi dorit să treacă mai

departe, să vorbească despre Stanley Lovekin sau despre Stanislaus, ce nemernic fusese.

— Miss Vaughan, mi-aţi putea spune cum aţi ajuns să munciţi în casa comandantului?

— Nu ştiu, zise ea. Am fost luată şi dusă într-o zi cu maşina.

— Aţi mers de bună voie?

— N-am avut de ales.

— Ce îmi puteţi spune despre Herr Weiss?

În faţa ochilor îi apăru chipul lui sfrijit. Parcă îi simţea degetele tremurânde strângându-le pe-ale sale. Se cutremură, apoi îşi atinse încheieturile, să scape de senzaţia aceea.

— Era unul dintre bătrânii de care îngrijeam.

— Ce presupunea această îngrijire?

— Ne asiguram că bătrânii sunt curaţi şi hrăniţi, că-şi iau medicamentele. Rutina.

— A existat ceva deosebit în legătură cu Herr Weiss, care v-a determinat să-l trataţi diferit? întrebă Harris-Jones.

— Fusese profesor, zise Ada. Se bucura de respectul multora, mai ales dintre gardieni. Şi ştia engleză.

De ce toate aceste întrebări despre Herr Weiss? Ada se uită spre domnul Wallis, s-o îndrume, dar el era concentrat asupra propriilor notiţe.

— Mi-a cerut să vorbesc cu el ca să-şi exerseze engleza.

— Aţi profitat de pe urma acestui fapt?

— La ce vă referiţi?

— Aţi exploatat în vreun fel consideraţia pe care v-o arăta?

— M-a învăţat germană, în schimb. Motiv pentru care i-am fost recunoscătoare.

— Altceva?

— Nu, zise Ada.

— Nu i-aţi oferit şi servicii de natură mai intimă?

Îşi dădea cu presupusul. Asta făcea. Ada nu povestise nimic nimănui, niciodată.

— Răspundeţi la întrebare, miss Vaughan, hârâi judecătorul de pe estradă.

— Era uneori cam zvăpăiat, zise Ada. M-a obligat să-l ţin în timp ce el îşi făcea treaba.

— Îşi făcea treaba… Şi vă plăcea?

— Fireşte că nu.

— Cunoştea persoane influente, am dreptate? În Dachau. În gruparea naziştilor.

— Era rudă cu Martin Weiss, comandantul, zise Ada.

— Şi, în schimbul favorurilor sexuale, i-aţi cerut să vă faciliteze transferul în gospodăria comandantului?

— Nu, zise Ada.

Nu. Nu îi ceruse niciodată.

— Viaţa poate fi mai blândă cu tine, *meine Nönnerl*. Ştii asta? îi şopti el în ureche, iar Ada îi simţi răsuflarea caldă pe obraz, firele din barbă, aspre pe pielea ei.

Ce era viaţa ei acum, dacă nu şiroire constantă a morţii prin muribunzi?

— O singură rugăminte, nu prea mare, şi totul se poate aranja.

Fusese ea, oare, de acord? Avusese de ales?

Pielea îi atârna pe ciolanele bătrâne ca o haină prea mare de el.

— Şi tu, zise el ridicându-şi bastonul şi atingându-i poalele veşmântului, dezbracă-te. Lasă-mă să mă uit.

Ada îi simţea pielea uleioasă frecându-se de ea, în ea. O săruta, îndesându-şi limba în gura ei. Se întinse şi rămase neclintită.

— N-o să doară, zise Herr Weiss. *Adelheid*. Ada. Cum să-ţi ofer plăcere? Spune-mi ce să fac.

Voia să-i zică *Lasă-mă-n pace*. Nu ştia la ce se referea. De pe buzele lui, aproape de buzele ei, se prelingea salivă.

— Am uitat, zise el. Tu eşti măicuţă. Dar nu eşti şi fecioară, *meine Nönnlein*, nu-i aşa?

Îl simţi cum se împinge să intre în ea. Îl auzi scrâşnind din dinţi, concentrându-se. Corpul lui era moale şi greu deasupra ei.

— Sunt un bărbat de onoare, zise el. Mă ţin mereu de cuvânt. O să-ţi fac viaţa plăcută. O să-ţi placă.

Se împinse şi ieşi din ea, apoi se rostogoli pe o parte, cu o mână sub cap, de parcă ar fi fost un tinerel.

— Ştiu pe cineva care are nevoie de o croitoreasă. Ţi-ar plăcea?

— Croitoreasă?

— *Ja*, zise el. O să fie micul nostru secret, *Adelheid*. Al meu şi al tău.

Ada îşi trase haina mai aproape şi o strânse la piept.

Herr Wiess o privi cât timp se îmbrăcă, apoi îi dădu cheia.

— Descuie uşa.

Ada ieşi pe hol. Fusese tratată ca o femeie. Herr Weiss văzuse în ea un om, nu doar un sac de carne. *Adelheid. Ada.* O femeie. Nimeni nu mai făcuse aşa ceva de foarte mult timp.

Şi o croitoreasă.

— Chiar şi atunci, zise domnul Harris-Jones, vă vindeaţi trupul pentru o viaţă mai bună. Şi sufletul. Trupul şi sufletul. Naziştilor. Un pact de care Faust ar fi fost mândru.

— Cum să înţelegeţi? zise Ada. Cum aţi *putea* să înţelegeţi?

Viaţa ei nu fusese deloc mai uşoară în casa comandantului. Nu o dată se întrebase dacă nu cumva i-ar fi fost mai bine dacă rămânea cu măicuţele. Ar fi avut cu cine să stea de vorbă, cu cine să petreacă o parte din timp, cine s-o ocrotească.

— Comandantul era căsătorit? întrebă domnul Harris-Jones.

— Aşa am crezut, zise ea. Locuiau acolo o femeie şi un copil.

Vocea Adei deveni iarăşi mai piţigăiată. Mititelul. Plângea şi plângea, mai că-i plesnea un vas de sânge.

— Soţia lui? întrebă Harris-Jones.

— Am aflat după aceea că nu era căsătorit. Nu ştiu cine era ea.

— I-aţi cusut hainele, zise el. Aţi cusut şi pentru altcineva?

— Îşi aducea prietene.

— Şi le coseaţi şi lor?

— Da, zise Ada.

— Miss Vaughan, povestiţi-mi cum se petrecea o zi obişnuită.

Asta nu avea nimic de-a face cu instigarea sau cu Stanislaus. Îşi bătea joc de timpul juraţilor, de timpul tuturor. Ei bine, şi ea putea să facă asta. Nu numai el putea trage de timp.

— Mă trezeam, începu ea. Mă trezea lumina de afară. Îmi făceam patul, mă duceam la găleată. Mă apucam de lucrul la care coseam. Uneori cârpeam ceva. Sau tiveam. Aşteptam până mi se dădea drumul să ies. Uneori nu dura mult, dar alteori trebuia să aştept până la amiază. Atunci, săream peste masa de dimineaţă. N-aveam nimic să beau ori să mănânc. Îmi luam găleata şi aveam grijă să nu curgă, pentru că uneori era atât de plină, şi ieşeam afară să...

— Scutiţi-ne de astfel de detalii, zise domnul Harris-Jones.

Croitoria ne interesează. Ce se întâmpla atunci când veneau femeile?

— Veneau cu materialul lor, zise Ada. Şi aduceau şi o poză cu rochia. Iar eu trebuia să le cos.

— Ce implica asta?

— Luat măsuri, sfaturi, sugestii. Desenatul rochiei, ajustările. Crearea tiparului. Croit. Însăilat. Cusut. Retuşuri.

— Desenatul. *La comandă.* Crearea tiparului, repetă domnul Harris-Jones. Sunt lucruri care necesită pricepere. Dumneavoastră nu eraţi o croitoreasă obişnuită, am dreptate, miss Vaughan? Eraţi *couturière.*

Harris-Jones se juca cu vanitatea ei, Ada ştia, dar se bucurase de recunoaştere şi nu putea face nimic în privinţa asta.

— Presupun că da, zise Ada.

— Presupuneţi? V-aţi format o clientelă pe cinste în Dachau. Femeia aceasta, despre care credeaţi că era Frau Weiss, vă asigura faţada, imaginea casei. O marionetă, nu-i aşa? O afacere pe cinste. Croitoreasa de la Dachau, *couturière* a naziştilor.

— Nu, zise Ada zdrelindu-şi pieliţele din jurul unghiei degetului mare. *Nu!*

— Propriul dumneavoastră *atelier*, zise domnul Harris-Jones.

— Nu-i aşa, zise Ada. Nu ştiu de ce spuneţi asta, ce are a face cu Stanislaus.

— Vă mândriţi cu ce-aţi făcut?

Degetul mare îi sângera. Ada îşi supse sângele şi-şi şterse unghia de fustă.

— Croitoria m-a ţinut în viaţă, zise ea.

— V-am întrebat dacă vă mândriţi cu munca dumneavoastră, insistă domnul Harris-Jones.

— Da, răspunse Ada înălţându-şi capul şi privindu-l în ochi. Da, mă mândresc cu ce-am făcut. M-a ajutat să rămân om.

Ada strânse din dinţi şi vorbi scrâşnit, întorcându-se spre juraţi:

— Ce să-nţelegeţi dumneavoastră? N-am avut de ales. Nu puteam pleca de-acolo. N-am fost plătită vreodată pentru ce-am muncit. Cum să se-ntâmple una ca asta?! Nici măcar nu mi s-a făcut vreun favor. Şi ce dacă Frau Weiss mi-a dat de lucru şi a purtat creaţiile mele, ea şi prietenele ei? *Şi ce?!* Asta m-a ţinut în viaţă. Am făcut ce-a trebuit să fac ca să rămân în viaţă.

— V-aţi dat toată silinţa pentru femeile acelea, nu-i aşa, miss Vaughan? Le-aţi făcut toate mofturile şi le-aţi primit bucuroasă aprecierile.

— Nici nu-mi vorbeau. Doar una dintre ele s-a arătat bună cu mine. Şi da, i-am primit bucuroasă aprecierile. Nu mă aştept să înţelegeţi.

Domnul Harris-Jones ridică atunci hârtia pe care o scosese din dosar. O lăsă pe masă, cu faţa în jos.

— Articolul 9 din dosar, se adresă el juraţilor mergând spre Ada şi întinzându-i foaia pe care o scosese mai devreme. Era o fotografie. Ada se holbă la ea, căci trăsăturile chipului când le putea desluşi, când nu mai putea focaliza, *acum vezi, acuma nu.* Nu încăpea nici o îndoială. Recunoscu şi câinii. Ada se chinui să îşi amintească numele lor. Scottie pitici. Negus, Stasi.

— Ştiţi cine e femeia din fotografie, miss Vaughan?

— Da, zise Ada.

— Cine e?

— Una dintre femeile care au venit să le cos.

— Ştiţi cum o cheamă?

— Nu, clătină Ada din cap. Nu ştiam numele nici uneia.

— Aţi auzit de Eva Braun? întrebă Harris-Jones.

Ada înghiţi în sec.

— Eva Braun?

— Da, Eva Braun.

— A avut vreo legătură cu naziştii?

— Vă prefaceţi neştiutoare, miss Vaughan?

— Nu înţeleg.

— Eva Braun, zise Harris-Jones legănându-se pe călcâie, cu satisfacţia întinzându-i-se pe faţă, a fost iubita lui Hitler.

Ada auzise ceva la radio, dar trecuse mult timp de-atunci. Nu obişnuia să citească ziarele şi nici să se uite la poze. Nu voia să trăiască în trecut.

— Vă mai întreb o dată: aţi cunoscut-o pe femeia aceasta?

Bărbatul ţinea fotografia ridicată cu ambele mâini.

— V-am răspuns, zise Ada. Am cunoscut-o.

— Femeia aceasta este Eva Braun, zise Harris-Jones umflându-şi pieptul, astfel încât vocea să-i reverbereze în toată sala de judecată.

Cuvintele lui o loviră pe Ada ca o locomotivă cu aburi. Întinse

mâna să se ţină de bară.

— N-am ştiut cine era, zise ea. Nimeni nu i-a rostit numele de faţă cu mine.

— Nu v-a spus nimeni?

— Nu. De ce ar fi făcut-o? Nimeni nu discuta cu mine. Nimeni nu i-a pomenit numele. Uneori vorbeau despre o *Fräulein*, această *Fräulein.* Ca şi cum ar fi fost un gunoi, cineva de rând. Niciodată n-au spus cine era. Nu c-ar fi fost iubita lui Hitler. Nu pe atunci.

Domnul Harris-Jones ridică o sprânceană.

— Chiar aşa? întrebă domnul Harris-Jones. Cercul în care vă aflaţi ştia multe. Iubita lui Hitler, cu care s-a căsătorit în noaptea de dinainte să se sinucidă împreună. Şi *nimeni* n-a suflat o vorbă?

Ada înghiţi în sec. Femeia aceea, Eva Braun, îi mulţumise şi o complimentase. Iar ea se bucurase. Şi, de fapt, fusese iubita lui Hitler. Ada n-avusese nici cea mai vagă idee.

— Recunoaşteţi rochia din fotografie, miss Vaughan?

Ada o ştia foarte bine – fiecare împunsătură, fiecare cusătură, corsajul diferit. Fu tentată să mintă. *Nu. E prima oară când o văd.* Dar Harris-Jones trebuie că ştia, altfel nu i-ar mai fi arătat-o. *Orice aţi face, să nu minţiţi*, îi zisese domnul Wallis.

— Da, zise Ada.

— Dumneavoastră aţi făcut-o, nu-i aşa?

Ada încuviinţă.

— Spuneţi cu glas tare.

— Da, zise Ada.

— Desenatul, croitul, cusutul. *La comandă.* I-aţi arătat Evei Braun cum să o poarte, unde să-i vină corsajul. Aceasta este rochia pe care Eva Braun a purtat-o când s-a măritat cu Adolf Hitler. A purtat aceeaşi rochie, de data asta fără corsaj, atunci când s-au sinucis împreună.

Cineva tuşi în boxa juraţilor. Ada îl urmări pe primul jurat fâţâindu-se, încrucişându-şi şi descrucişându-şi picioarele, târşâindu-le.

— Cum e să fiţi croitoreasa Evei Braun, miss Vaughan? I-aţi făcut atât rochia de mireasă, cât şi giulgiul – cum vă simţiţi?

Ada nu ştiuse.

— Eva Braun, continuă Harris-Jones. Iubita celui mai puternic bărbat din Europa, dacă nu din lumea întreagă. Cu siguranţă cel

mai diabolic. Încă sunteţi mândră de munca dumneavoastră, miss Vaughan?

Nu despre asta era procesul.

— Asta a fost contribuţia adusă de dumneavoastră în efortul nostru din acest război?

Nu fusese aşa. Ada nu făcuse nimic rău.

— Ori poate că la efortul pe care *inamicul* l-a făcut?

— Încercam să rămân în viaţă, zise ea. N-am avut de ales.

— N-aţi făcut decât să vă supuneţi ordinelor, nu-i aşa, miss Vaughan?

— Nu, zise Ada ţinându-şi capul în palme. Nu. Răstălmăciţi lucrurile. N-a fost aşa.

— Aţi fost un colaborator, miss Vaughan.

— Nu!

Ada ţipase. Nu ştia că avea într-însa un glas atât de puternic.

— Am fost obligată. Eram prizonieră. N-am făcut nimic de bună voie.

Se întoarse către juraţi, care o sfredeleau cu ochi plini de mânie.

— Trebuie să mă credeţi. Faptele în sine nu spun adevărul, n-o să vă spună niciodată ce s-a întâmplat în realitate. N-aveţi de unde şti cum era să fii acolo, în casa aia.

Primul jurat, cel cu medaliile, încuviinţa. Poate că el înţelegea.

— Războiul e un dezastru, continuă Ada. Un talmeş-balmeş. În război facem orice ca să supravieţuim, să trăim până a doua zi. Nu există viitor în război. N-am fost niciodată de partea naziştilor. Dar am fost nevoită să trăiesc printre ei. Înseamnă asta colaborare? Şi dacă m-aş fi împotrivit, ar fi împuşcat-o pe Sora Brigitte. Cum să trăiesc mai departe ştiind una ca asta? Ar fi fost moral să se petreacă aşa lucrurile?

Domnul Harris-Jones ridică o sprânceană.

— Dumneavoastră sunteţi atât de pur? îl întrebă ea fixându-l, apoi răsucindu-se spre juraţi. Atât de morali? Cu armele voastre şi cu toate bombardamentele? Cumpărând cu ţigări moşteniri vechi de generaţii? Sau vreun trup de fetiţă? Am văzut lucrurile astea cu ochii mei. Şi băieţii noştri făceau la fel.

Ada îl auzi pe judecător dregându-şi glasul, pregătindu-se să intervină. Era prea mult. Ada îşi dăduse seama că întrecuse măsura, dar fusese nevoită s-o facă.

— Se spune că în război, la fel ca-n dragoste, totul e corect. Însă nu şi dacă eşti femeie.

Ada lovi cu pumnul în pupitrul martorului.

— Credeam că sunt judecată pentru omor. Nu pentru trădare. Asta n-are nimic de-a face cu Stanley Lovekin. Mă trimiteţi la ştreang ca pe-un nazist la Nürnberg.

Se întoarse către juraţi, care tăceau mâlc, mişcând doar din degete în buzunarele hainelor pe care şi le îmbumbaseră până sus. Dac-ar fi după ei, ar rade-o în cap şi-ar plimba-o dezbrăcată pe străzi.

— Nu mi-am trădat ţara niciodată. *Niciodată!*

Primul jurat făcuse treabă bună în război. La fel, cu toţii. Îşi îndepliniseră datoria faţă de Rege şi Ţară – dacă nu în războiul acesta, atunci în celălalt. Erau vechi camarazi de arme, toţi. Juraţii, Harris-Jones, judecătorul. Vorbeau aceeaşi limbă, a foştilor soldaţi, a bărbaţilor. Se înţelegeau bine între ei. Îi vedea privindu-l de sus pe domnul Wallis. *Tu unde erai pe vremea războiului, băieţaş?*

Domnul Harris-Jones păşi plin de sine înspre juraţi, radiind izbândă. *De la bărbat la bărbat*. Îl privi de sus pe domnul Wallis, de parcă ar fi fost neisprăvitul clasei.

— Atac pentru insulte extrem de jignitoare, începu el, cu o sprânceană ridicată în semn de întrebare, dând din cap spre Ada, apoi către juraţi. Aşa ceva, venind din partea femeii care i-a făcut Evei Braun rochia de mireasă. Care s-a mândrit cu munca ei pentru nazişti.

Lungi cuvintele *mândrrrit* şi *naaazişti*, astfel încât juraţii să nu le treacă cu vederea.

— E cale lungă de-aici şi până la uciderea lui Stanley Lovekin prin asfixiere cu gaz. O moarte foarte neplăcută, ar trebui menţionat.

Bătu cu stiloul în pupitru, apoi îşi privi ceasul. *Crede că-i are pe toţi la degetul mic*, îşi zise Ada. Unul sau doi dintre juraţi se uitară la ea în timp ce Harris-Jones vorbea, deşi Ada nu-şi dădea seama dacă sunt în căutare de dovezi ale nevinovăţiei sale. Fu tentată să le întoarcă privirea, dar ştia că trebuie să stea spăsită.

— Aici n-a fost un caz de legitimă apărare. Nici de instigare nu poate fi vorba, zise domnul Harris-Jones. Ada Vaughan minte.

Minte pe oricine suficient de neghiob să o asculte. Minte ca să iasă basma curată. Se minte şi pe ea. N-a existat nici un Stanislaus von Lieben. N-a existat nici un copil. N-a existat nici o Frau Weiss. Nu există nici o dovadă pentru vreunul din aceştia. *A existat*, în schimb, o afacere cu rochii. *A existat* o Eva Braun. *Au existat* prostituţie şi contrabandă. Ada Vaughan şi-a urmărit propriile interese într-o manieră amorală, imorală şi crudă.

Harris-Jones sorbi apă din paharul de pe pupitrul său, îşi aruncă un ochi peste notiţe şi-şi ridică privirea.

— Faptele acestui caz sunt clare. În noaptea zilei de 14 iunie 1947, Ada Vaughan, zisă şi Ava Gordon, l-a ucis pe Stanley Lovekin în incinta imobilului situat la numărul 17 pe Floral Street, Covent Garden. Acuzata şi-a recunoscut vina la locul faptei, semnând ulterior în acest sens şi o mărturie scrisă la sediul poliţiei. Dovezile juridice atestă că mărturia este adevărată. N-au existat circumstanţe atenuante, nici motive care să califice acţiunile ei drept legitimă apărare.

E-n regulă, îşi zise Ada. Dacă se concentrează asupra faptelor şi mă lasă în pace, atunci domnul Wallis va avea mai multe şanse atunci când îmi expune cazul. Nu-i vorba despre *ce* s-a întâmplat, ci de ce s-a întâmplat.

— N-a fost nici măcar o ceartă conjugală, ci, fără doar şi poate, un scandal între doi infractori, care s-au luat la harţă plecând de la câştigurile lor ilegale. Ada Vaughan, o femeie imorală şi insensibilă, obişnuită să mintă şi să scornească lucruri, a intrat în cârdăşie cu Stanley Lovekin într-o afacere ilegală cu produse de contrabandă, iar cu Gino Messina, partenerul lui de încălcare a legii, într-o afacere de prostituţie. Uciderea lui a fost rezultatul unui scandal sordid dintre un peşte şi prostituata lui, dintre un escroc şi o speculantă pentru bani, scandal care a făcut-o în mod premeditat pe acuzată să dea drumul la gaz, pe care Stanley Lovekin l-a inhalat şi din care cauză a decedat. Atac şi insulte extrem de jignitoare? Instigare? Vorbim aici de o cocotă, nu de o călugăriţă.

— N-a fost deloc aşa! ţipă Ada. Nu puteţi să vorbiţi aşa.

Se întoarse cu faţa către juraţi şi continuă:

— Îmi dau seama ce impresie lasă felul cum a pus problema domnul Harris-Jones. Dar n-a fost deloc aşa.

— Miss Vaughan, tună vocea judecătorului.

— Dar nu s-a-ntâmplat aşa ceva, zise ea. Daţi-mi voie să vă spun.

— Miss Vaughan, e ultima oară când vă atenţionez, zise judecătorul, apoi îi făcu semn procurorului să continue.

— Ada Vaughan a aşteptat ca Stanley Lovekin să cadă în nesimţire, moment în care a dat drumul la gaz şi a plecat, nu înainte de a astupa fereastra şi uşa, prin care gazul ar fi putut ieşi. A intenţionat să-l omoare.

Harris-Jones îi aruncă o privire judecătorului de parcă ar fi fost mână în mână.

— Pierderea cumpătului e ceva ce se petrece instantaneu. Şi doar *pe moment.* Atunci când instigarea, oricare ar fi ea, este într-atât de acută, că te scoate din minţi. Instigarea nu vine în tranşe. La nu ştiu câţi ani distanţă. Nu e ca şi cum ţi-ai cumpăra o haină în rate, sau ca şi când ai construi un perete, cărămidă cu cărămidă. Se întâmplă aşa, şi domnul Harris-Jones pocni din degete. Într-o clipă.

Se aşeză, aruncându-i o privire domnului Wallis, care stătea în capătul mesei.

Domnul Wallis începu prost. Vorbi nedesluşit, împiedicându-se la consoane, poticnindu-se la vocale, împleticindu-se la „s“-uri. Ada vedea cum îi tremură mâinile. Avocatul tuşi, clipi, se opri.

— Permiteţi-mi să o iau de la capăt, zise el. De la început.

Trase adânc aer în piept, iar de data asta cuvintele îi ieşiră rotunde şi întregi, ca şi cum şi-ar fi regăsit şi vocea, şi povestea din spatele cazului – gata împreună să fie împărtăşite. Domnul Wallis se pricepea să-şi aleagă cuvintele, Ada avea toată încrederea; le alegea pe cele potrivite, lungi. Ada îşi ţinu răsuflarea, îşi încrucişă degetele la spate şi speră.

— O bazooka, zicea domnul Wallis.

Îşi umezi buzele, sugând saliva înapoi.

— Acestea au fost cuvintele Adei Vaughan. „De parcă ar fi apăsat pe trăgaci. Totul a fost aruncat în aer, ca de o bazooka.“

Îşi miji ochii şi-l privi pe fiecare jurat în parte.

— „El m-a adus în punctul ăsta.“ Instigarea lui Stanley Lovekin a fost de aşa natură încât orice bărbat *raţional*, şi se opri, întorcându-se către Ada, apoi adăugă: sau *femeie* şi-ar fi pierdut cumpătul. Cu alte cuvinte, stimaţi juraţi, să fi fost dumneavoastră

în locul Adei Vaughan, v-aţi fi comportat exact ca ea.

Respira pe gură, ceea ce-l ajuta la rostitul vorbelor.

— Atac. Pentru insulte. Extrem de jignitoare.

Cuvintele domnului Wallis se unduiau.

— De manieră că orice *bărbat* rezonabil – vorbea de parcă n-ar fi putut pricepe cum ar putea fi raţională o *femeie* – şi-ar pierde cumpătul. Miss Vaughan nu a fost martora unui act de sodomie, nici a vreunui adulter sau act de violenţă împotriva cuiva apropiat. Nu fusese martora unui incident în care un cetăţean englez era privat de libertate ilegal. Vorbim de Floral Street, continuă domnul Wallis, nu de Burma. Sau de Italia.

Juratul în costum de demobilizat rânji. Domnul Wallis îşi aranjă roba, îşi înălţă capul şi-şi lăsă umerii în jos, de parcă aşa ar fi părut mai matur.

— Datele obişnuite ale unei instigări nu se aplică în cazul acesta. Mai mult decât atât, Ada n-a pus mâna pe un topor, pe un cuţit de bucătărie sau pe o tigaie mai grea, cu care, într-un moment de nebunie, să fi încercat să-l ucidă pe Stanley Lovekin.

Făcu o pauză, îşi linişti respiraţia şi înclină capul în direcţia ei. *Şi el joacă teatru*, îşi zise Ada. *Pune în scenă un spectacol*.

— Dar nici nu-şi propusese să-l ucidă, zise domnul Wallis, scoţând pieptul în faţă. N-a fost vorba de *un singur* act, de o insultă punctuală extrem de jignitoare, care să fi provocat-o.

Clătină din cap cu îngrijorare paternă.

— Femeile nu gândesc în felul ăsta. Judecata lor e diferită de cea a bărbaţilor.

Ada îşi zise că în felul ăsta putea să-i facă pe juraţi să intre la idei, nu să le îndepărteze.

— Vorbim de urmările unui abuz care au zăcut dormitând timp de şapte ani. Şi pe care Stanley Lovekin le-a readus la viaţă. Stanislaus von Lieben. Una şi aceeaşi persoană. Dovezile fizice s-au potrivit. Comportamentul, de asemenea. A mărturisit că a fost în München, că a abandonat-o în Namur. I-a distrus viaţa Adei Vaughan. Şi n-a arătat pic de empatie sau de remuşcare.

Domnul Harris-Jones îşi suflă nasul, o trompetă zgomotoasă care sfâşie liniştea din sala de judecată, distrăgând audienţa. Îşi puse batista înapoi în buzunar cu o abundenţă de gesturi obraznică, ridicându-şi roba, apoi trăgând-o la loc. Domnul Wallis

aşteptă.

— Suferinţa pe care a avut-o de îndurat miss Vaughan în urma pierderii copilului, continuă el, dar şi ca victimă a programului nazist de muncă silnică era o suferinţă pe care nimeni nu era pregătit să o audă. Dacă ar fi fost soldat, prizonier de război, dacă s-ar fi întors din Colditz sau Burma, atunci da, ar fi putut găsi un public pentru poveştile ei. Dar ea a fost nevoită să le îngroape în adâncul sufletului, unde au crescut ca o fistulă care i-a secătuit judecata, astfel că atunci când Stanley Lovekin s-a confesat şi a făcut-o cocotă proastă ca noaptea – o insultă, oricum ai lua-o, şi, date fiind circumstanţele, o insultă extrem de jignitoare –, abuzând de ea, Ada Vaughan a dat drumul la gaz ştiind că acest lucru îl va omorî. N-a stat nici o clipă să plănuiască acest lucru. N-a existat o *durată* între mărturisirea lui şi acţiunile ei. Ada Vaughan şi-a pierdut cumpătul. *Instigarea*, pe de altă parte, s-a îngroşat odată cu *trecerea timpului*. Greşelile vechi se manifestă purulent. Ada Vaughan nu neagă faptul că uciderea lui Stanley Lovekin a fost o nelegiuire.

Primul jurat se apleca în faţă. Judecătorul cadaveric îşi răsfoi zgomotos dosarul.

Domnul Wallis aşteptă până când judecătorul îşi lăsă privirea din nou să vegheze peste sala de judecată.

— Ada Vaughan nu pledează vinovată de crimă, vorbi el cu grijă, împingând cuvintele afară de parcă ar fi urnit un bolovan la deal. Ci de ucidere din culpă, constrânsă de instigare.

O oră, Ada îşi roase unghiile până la carne. O oră, atât dură totul. Ada ştiu încă din clipa în care primul jurat se ridică în picioare cu umerii traşi în spate, pieptul în faţă, cu decoraţiile de erou prinse de rever. N-avea nici o şansă. S-ar fi putut scuti de toată tulburarea. Să fi pledat vinovată, ar fi fost gata de mult.

— O să mă vizitaţi, domnule Wallis?

Se înnopta, iar singurul bec din celulă ardea sus pe tavan, de unde trimitea o lumină chioară, maronie şi umbre lungi pe pereţi. Adei nu-i mai rămăsese nimeni pe lumea asta.

— O să mă vizitaţi înainte să mă duc?

Ştia că n-avea să-l mai vadă niciodată.

Femeile-gardian au fost drăguţe cu ea. N-aveau nimic de pierdut. Şi nici Ada. Nu putea să fugă nicăieri. Celula era mare. Avea propria baie, *baie*, cu o cadă şi un closet cum se cuvine. Masă. Dulap – nu c-ar fi avut ce pune în el.

Tot ce putea face era să şadă şi să numere zilele. Şi-ar fi dorit să fi terminat cu ea chiar în clipa aceea, nu să o facă să aştepte. Avea timp. Ultimele zile. Procesul. Ciudat mod de a privi trecutul. Fapte. Aşa ori aşa, alb sau negru. Unde erau nuanţele? *Adevărul*, ceea ce lega faptele între ele? Amurgul? Dacă citeşti despre asta în ziare sau într-o carte de istorie, n-o să-ţi spună nimeni ce s-a petrecut, ce s-a întâmplat în realitate. Războiul Adei avea să fie dat uitării.

— Un caiet? întrebă femeia-gardian din tura de zi.

Era bătrână, suficient încât să-i poată fi mamă. I se lăsaseră sânii şi îi ieşea burta. Ada ar fi vrut să-i spună c-ar trebui să poarte burtieră şi să-şi cumpere un sutien mai bun, dar asta ar fi trecut drept neruşinare.

— Şi un creion, zise Ada. Sau două.

— Ascuţitorile sunt interzise, i se răspunse.

Ada ştia de ce. Dacă scoteai şuruburile şi te tăiai cu lama, călăul şi-ar fi pierdut locul de muncă. Albert Pierrepont. Ştia şi cum îl cheamă.

— Albert Pierrepont, el se ocupă de toţi, îi zisese femeia-gardian din tura de noapte.

Stătuseră de vorbă până în zori. Ada nu putea să doarmă, iar ele n-aveau voie să stingă luminile.

— O treabă drăguţă şi curată. Cu măiestrie. N-ai de ce să-ţi faci griji.

Părea un bărbat voios, obişnuit, arăta ca un negustor, poate ca un băcan. Ada şi-l închipuia într-o salopetă maro de bumbac, stând îndărătul unui cântar. *Cupoane? Mulţumesc. Două uncii de caşcaval. Una de unt. Un sfert de uncie de ceai*. Accent de Yorkshire. Fuma pipă în timp ce o măsură din cap până-n picioare. Ce fel de viaţă era şi aia? Îşi dăduse haina jos. Ada se aşteptase ca el să vină cu un metru în jurul gâtului, ca un croitor, circumferinţa gâtului, 30 de centimetri, nod, ca la corsaj, perfect. Lăsată în jos, atât, lejeritate, atât. Nu îşi imaginase niciodată că o frânghie putea să aibă atâtea dedesubturi.

Ada umplu un caiet, scriind între linii cu litere mici. Nimeni

altcineva n-ar fi putut mărturisi adevărul, povestea ei, războiul ei. Asta voia să spună. Aşa s-au petrecut lucrurile. Femeia-gardian îi mai aduse un caiet şi, de asemenea, o radieră.

— Chiar dacă n-ai cerut.

Şase creioane HB. Încercase să nu şteargă prea mult fiindcă rămâneau mâzgălituri pe foaie. De la atâta scris făcuse o băşică la degetul mijlociu, iar latul palmei era mereu murdar de gri.

Domnul Pierrepoint o măsurase de mai multe ori decât fusese măsurată la atelierul doamnei B. Şi toate, în decurs de o săptămână. Avea să fie ultima pentru ea?

— Eram croitoreasă, zise ea. Mă pricep la măsurat.

Bărbatul nu scoase o vorbă, strângând pipa între dinţi, cu fire de salivă pe buze. Fumul înţepător de Capstan Navy Cut îşi croia drum în nările Adei.

— Casa Vaughan, zise ea. Plănuiam să-i spun atelierului meu Casa Vaughan. Ca Chanel. Îmi închipuiam şi o semnătură stilată, aşa cum avea ea. A mea era un corsaj. Unul mare şi roşu. Ca...

De ce îi spunea lui toate astea? Lui nu-i păsa. Femeia-gardian dădu din cap zâmbindu-i. Avea să-i spună ei, să-i povestească ei.

— Visam la Paris, zise ea. Rue Cambon. Aţi fost acolo vreodată? Şi rochiile mele să fie croite pe bie. După ce se termină cu raţionalizarea asta, asta am să fac.

Se opri şi se corectă. Asta ar fi făcut.

Asta ar fi trebuit să facă. Îşi dorea să nu-l fi întâlnit niciodată. Ar fi putut fi bogată fără el. Să aibă succes şi să fie fericită. Ar fi muncit mult. Casa Vaughan. Paris. Londra. Şi Thomas, Thomas. Copilaşul ei. Fiul ei iubit. Dacă ar fi trăit, ar fi avut grijă de el, i-ar fi oferit un cămin, un pat al lui. *Tatăl tău a murit în război.* Numai atât i-ar fi spus. Aşa cum a zis odată Sora Brigitte, uneori trebuie să spui câte o minciună nevinovată. Băiatul n-ar fi aflat niciodată. Ar fi fost fericiţi, doar ei doi. O micuţă familie.

Mâna femeii-gardian o prinse de cot.

— Te conduc eu până la toaletă, zise ea.

Ada îşi târşâi picioarele până la baie. Plăci albe, orizontale, uşă fără încuietoare.

— N-am nevoie, zise Ada.

— Mai bine să te asiguri, zise femeia, *înainte să pleci*, de parcă Ada urma să meargă într-o călătorie.

— Îmi pare rău, zise femeia-gardian. Trebuie să îmbraci astea.

Chiloţi matlasaţi din stambă.

— Ştii cum?

— Da, zise Ada. Da.

Îi tremurară degetele în timp ce-şi trăgea jartierele. Le legă strâns. Aveau să-i lase urme.

— Cât o să dureze?

— N-o să simţi nimic, zise femeia-gardian.

— Unde o să mă-ngroape?

— În închisoare.

— Nu pot să mă-ngroape lângă Thomas?

— O să-l găsim noi, zise femeia-gardian. O să-i găsim mormântul. O să-l aducem la tine. Avem noi grijă să se-ntâmple aşa.

Era o femeie cu suflet bun.

— Mulţumesc.

— A venit preotul, zise femeia-gardian.

— Nu-mi trebuie, zise Ada.

Când făcuse biserica ceva pentru ea? Mama ei n-o vizitase. Nici măcar o dată. Nici fraţii ori surorile ei. Fuseseră prea ocupaţi să fie catolici, să fie creştini. Doar Scarlett venise s-o viziteze, şi nu mai pusese piciorul într-o biserică de douăzeci de ani. *De fapt, niciodată n-am călcat pe-acolo*, precizase ea. *I-ai lăsat ţuţ, nu se-aşteptau. Dar ştii ceva? În locul tău, şi eu aş fi făcut la fel.*

Ada îşi dădu jos ochelarii.

— N-o să-mi mai trebuiască, zise ea şi îi lăsă pe masă lângă caiete.

Femeia-gardian dădu mâna cu ea.

— Rămas-bun, Ada, îi zise.

Ada auzi uşa deschizându-se, îl văzu intrând pe domnul Pierrepoint, care dădu din cap spre ea şi merse către peretele cel mai îndepărtat.

Domnul Pierrepont trase un zăvor şi împinse dulapul la o parte. Era pe rotile, Ada nu ştiuse până atunci. Acolo era o uşă, care dădea în altă încăpere. Bărbatul o deschise şi o ţinu pentru ea, făcându-i semn să intre prima, de parcă o însoţea la cină. Camera era goală. Pereţii din cărămidă fuseseră vopsiţi în verde, o nuanţă închisă în josul brâului şi una deschisă deasupra lui. Podeaua era

de beton, un beton lustruit, care strălucea. Deasupra, un geam mic cu gratii, prin care soarele de februarie arunca o lumină palidă. Nu putea fi ultima oară când vedea soarele, când vedea o dimineaţă. Nu avea sens. Fără lumină. Ada nu putea să gândească. De ce era goală încăperea? Unde o ducea? În faţa ei era o altă uşă. Bărbatul o deschise, o luă pe Ada de cot şi o conduse înăuntru.

Putea vedea nodul frânghiei, ştia unde avea să ajungă, cam aşa, sub ureche, putea vedea lemnul nelăcuit al trapei în podeaua de beton lustruit. Transpira. Îi era frig. De ce nu porniseră radiatoarele? Simţea jartiera prea întinsă deasupra genunchiului drept. O pişca atunci când mergea, îi apăsa vreun nerv. Era incomod. Trebuia s-o slăbească. Domnul Pierrepoint bâjbâia ceva la ceafa ei. Ada voia să-l roage. Când avea el să termine. Ar ajuta-o, dacă se poate, să se aplece şi să-şi slăbească jartiera.

Femeia-gardian stătea în pragul uşii.

— Acolo-s caietele, zise Ada. Le-am păstrat. Înăuntru e totul. E adevărul. Adevărul meu.

— Sunteţi pregătită?

— Nu, zise ea. Nu.

1. Avocat de rang înalt.
2. Fragment dintr-un cântecel pentru copii, intitulat „Orange and Lemons“.

Notă istorică

Deşi fundalul desfăşurării acţiunii din acest roman este unul real, al Doilea Război Mondial, povestea şi măştile date personajelor istorice sunt fictive.

Lagărul de concentrare de la Dachau a fost deschis în martie 1933, la doar câteva săptămâni de la venirea la putere a naziştilor, şi a servit drept prototip pentru alte lagăre. Gândit iniţial pentru deţinuţii politici, în timp a ajuns să găzduiască şi alte tipuri de prizonieri, printre care şi cei aparţinând minorităţilor religioase, sexuale şi etnice, evrei şi prizonieri de război din tabăra Aliaţilor. Numărul acestora a crescut dramatic în ultimele luni de război întrucât prizonierii din lagărele de care se apropiau Forţele Aliate erau trimişi treptat în spatele liniilor, unde ajungeau bolnavi şi emaciaţi, crescând cu atât mai mult înghesuiala şi lipsa de igienă de la Dachau. Chiar dacă nu a fost un lagăr de exterminare, zeci de mii de prizonieri au murit acolo, cadavrele lor fiind incinerate în cuptoare imense. Dachau, la un loc cu sateliţii săi, a fost al doilea mare lagăr eliberat de Forţele Aliate şi primul care a permis accesul reporterilor, rămânând astfel un loc emblematic în istoria atrocităţilor comise de regimul nazist.

Civilii prizonieri de război în Germania, majoritatea aduşi din teritoriile ocupate, erau duşi la muncă forţată în fabrici, spitale sau chiar reşedinţe personale. Nu ştiu dacă în locuinţa comandantului lagărului de la Dachau au fost sau nu folosiţi la muncă prizonieri, este o închipuire a mea. Însă ce ştiu cu siguranţă este că mătuşa mea, care era măicuţă, a fost luată prizonieră când naziştii au ocupat Franţa şi silită să aibă grijă de bătrâni. Cu toate acestea, azilul din roman, precum şi poziţionarea lui sunt în totalitate

născocite şi nu sunt neapărat reprezentative sub aspectul redării cu fidelitate a felului în care erau îngrijiţi bătrânii în cel de-al Treilea Reich.

Martin Weiss a fost comandantul lagărului de la Dachau între ianuarie 1942 şi septembrie 1943, preluând pentru a doua oară comanda, foarte puţin timp, în aprilie 1945. Wilhelm Eduard Weiter a fost comandant la Dachau din septembrie 1943 până în aprilie 1945. Weiss a fost mai târziu executat, fiind găsit vinovat de crime de război; Weiter s-a sinucis. Weiss nu a fost niciodată căsătorit. Partenera lui este un personaj fictiv, la fel şi Herr Dieter Weiss, Frau Weiter sau ceilalţi din casă, implicit Ada, fireşte. Din câte ştiu, nu există nici o mărturie despre vreo croitoreasă la Dachau.

Referitor la logistica repatrierii britanicilor (sau subiecţi britanici sinistraţi, cum au fost ei numiţi) din Germania şi din celelalte ţări ocupate de nazişti, surse din Arhivele Naţionale au scos la iveală faptul că cetăţenii britanici care s-au căsătorit cu cetăţeni nemţi şi au dorit să se întoarcă în Regatul Unit al Marii Britanii după încheierea războiului au fost trataţi ca imigranţi. Atât pentru ei, cât şi pentru soţ/soţie, familiilor de acasă li s-a cerut să le plătească repatrierea. Dacă nu-şi permiteau acest lucru (sau dacă nu acceptau să plătească), atunci responsabilitatea pentru repatrierea subiecţilor britanici sinistraţi cădea în sarcina Crucii Roşii, la fel şi punerea la dispoziţie de urgenţă a hainelor necesare; consulatul britanic s-a ocupat de transportarea cetăţenilor englezi şi de anunţarea rudelor celor ce urmau să se întoarcă; cetăţenii britanici căzuţi prizonieri în Germania au fost repatriaţi cu vaporul, pe ruta Cuxhaven-Hull; mai departe, costul călătoriei fiecăruia din Hull până la destinaţie a fost suportat de Crucea Roşie şi de Biroul Central pentru Refugiaţi. La sosirea în Regatul Unit (în port, nu în gara feroviară), sinistraţilor li se cerea să se înregistreze şi primeau o cartelă pentru raţii. Comisia de Asistenţă Socială le oferea celor nevoiaşi cazare în cămine şi, săptămânal, bunuri necesare traiului; Ministerul Sănătăţii sau, adesea, un reprezentant al Centrului pentru Persoane Strămutate le oferea cartele pentru îmbrăcăminte, în caz de nevoie urgentă. Cu toate acestea, femeile născute în Marea Britanie trebuiau să se descurce singure după intrarea în Regatul Unit.

În roman, mi-am îngăduit libertatea să modific procedurile de repatriere, fiindcă voiam ca Ada să vadă Tamisa pe drumul spre casă, priveliște posibilă numai din trenul ce vine dinspre Southampton, nu şi din cel dinspre Hull.

Familia Messina a deţinut bordeluri în Mayfair şi a făcut trafic de carne vie pe tot teritoriul Europei. Dintre cei cinci fraţi, Eugene (Gino) Messina a fost cel mai temut. A operat în Londra, la Bruxelles şi la Paris şi a fost găsit vinovat de vătămare corporală gravă în data de 24 iunie 1947, însă abia în 1956 un tribunal din Bruxelles l-a condamnat la şase ani de închisoare pentru proxenetism. Soţia şi fiul său n-au existat în realitate.

Marea Britanie în care s-a întors Ada şi mai ales Londra pe care a găsit-o, ambele fuseseră distruse în război. Guvernul condus de Churchill a fost răsturnat în 1945 în urma unei victorii răsunătoare a Partidului Laburist – socialiştii, cei care promiseseră schimbarea şi, odată cu ea, sfârşitul inegalităţilor din Marea Britanie de dinainte de război. Au pus în aplicare reforme zdrobitoare, naţionalizând industriile-cheie, au introdus servicii de asistenţă socială şi Serviciul Naţional de Sănătate (în 1948), au creat noi şanse în sectorul educaţiei şi, în 1949, au pus la dispoziţia cetăţenilor un program de asistenţă juridică gratuită. În timp ce aceste instituţii se bucurau tot mai mult de simpatia generală a publicului (ajutorul de şomaj şi SNS, în genere, rămân neschimbate, deşi sunt o ţintă tot mai vizată de-a lungul timpului), măsurile continue de austeritate, incluzând şi raţionalizarea materialelor textile şi a alimentelor, nu sunt văzute deloc cu ochi buni, motiv pentru care laburiştii sunt daţi jos de la guvernare în 1951. Populaţia se săturase de greutăţi şi de viaţa nesărată pe care o ducea. Piaţa neagră, care punea la dispoziţie şi produse de bază, şi produse de lux, inclusiv haine contrafăcute şi cartele, a înflorit în toţi aceşti ani.

Cu toate că reformele din 1945 fuseseră concepute pentru a face din Marea Britanie o ţară corectă şi echitabilă, populaţia sărăcise foarte mult în urma războiului şi s-a condus mai departe după aceleaşi prejudecăţi legate de clasă, gen şi rasă care o definiseră şi înainte de război. Îndeosebi femeile aparţinând clasei muncitoare şi cele care ajungeau să fie prinse în sistemul judiciar ostil erau dublu discriminate, judecate nu doar pentru un delict anume, ci şi

pentru crimă împotriva genului, aşa cum atestă procesul lui Edith Thompson din 1922 sau cel al lui Ruth Ellis, din 1955. Ambele femei fuseseră acuzate de crimă (a soţului, respectiv a iubitului); şi, cu toate că au existat probleme grave legate de veridicitatea mărturiilor şi de desfăşurarea procesului, amândouă au fost găsite vinovate, fiind condamnate la moarte şi spânzurate. Clienţii Adei, provenind din familii respectabile ale clasei de mijloc, *sub nici o formă* nu s-ar fi împrietenit cu ea şi, date fiind capetele de acuzare, nu i-ar fi luat apărarea. Dimpotrivă, ar fi făcut tot posibilul să se dezică de ea.

Acea Londră a Adei nu mai există. Cartierele muncitoreşti ale Londrei, atât înainte, cât şi după război, se stratificaseră şi mai limpede în funcţie de ocupaţie şi de statut. Căsuţele din Theed Street, Roupell Street şi Whittlesey Street erau cunoscute în împrejurimi şi în limbaj familiar drept „străzile cu perdele albe“, deşi perdelele nu rămâneau albe mult timp. Străzile ce se-ntindeau de-a lungul Tamisei erau renumite pentru industriile lor nocive, pentru transporturi şi pentru poluarea greu de suportat. Cartierul Adei era locuit de familii „respectabile“ din aristocraţia clasei muncitoare, cu bărbaţi buni la toate, cu serviciu permanent din care îşi permiteau să închirieze o întreagă casă, pentru care erau nevoiţi să aducă în faţa proprietarului trei giranţi. Soţiile lor nu aveau slujbă (deşi uneori îşi luau de lucru acasă), faptul acesta fiind însăşi confirmarea statutului, întărit de curăţenie şi manifestat prin frecarea scărilor şi a aleii din faţa casei, în special a pragurilor, vopsite în roşu cu vopsea Cardinal sau, dacă nu, încadrate cu un arc de cerc trasat cu alb.

Prin dorinţa ei de a-şi depăşi condiţia, Ada e un personaj tipic acelor vremuri. Vârsta la care terminai şcoala fusese ridicată la cincisprezece ani în 1936, însă majoritatea copiilor din familii din clasa muncitoare rămâneau numai cu clasele primare. Exista o sete de educaţie, ceea ce a făcut să apară instituţii care veneau în întâmpinarea ei; este şi cazul Institutului Politehnic Borough, unde se ţineau cursuri serale acoperind o paletă largă de programe vocaţionale, academice şi recreaţionale. Clădirea principală, Theed Street şi străzile vecine au supravieţuit bombardamentelor din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cartierul Borough, încadrat la sud de Tamisa, iar la nord, pe diagonală, de City, centrul

financiar al Londrei, este acum renumit pentru pieţele sale cu produse gastronomice. Atunci însă, Borough era unul din cartierele muncitoreşti ale Londrei, cu oameni nu prea aleşi şi obsedaţi de ideea respectabilităţii.

În sfârşit, sistemul judiciar din 1947 era rigid, formal şi misogin. Juraţii, judecătorul şi avocaţii erau în exclusivitate bărbaţi, iar sentimentele lor antigermane atinseseră cote record la finele celui de-al Doilea Război Mondial. Înainte ca asistenţa juridică să fie declarată gratuită pentru toţi cetăţenii, în 1949 (ca parte a reformelor sociale ale guvernului laburist, de după război), oamenii săraci ajunşi în faţa tribunalului nu-şi permiteau reprezentant legal, drept care erau la mila avocaţilor. Este verosimil ca Ada să fi avut aceeaşi soartă, să găsească dispus să-şi ofere serviciile *pro bono* numai un avocat tânăr, lipsit de experienţă, care voia să capete încet-încet vechime în câmpul muncii. Apărarea pe care i-a construit-o el în roman ţine de incidenţa legii instigării, o speţă arhaică în temeiul căreia bărbaţii şi femeile erau trataţi diferit şi care a fost ulterior revizuită. Ada nu a avut nici o şansă.

Mulţumiri

În primul rând, îi mulţumesc agentei mele, Juliet Mushens, un izvor de inspiraţie şi de talent, pentru sprijinul său exemplar, dar şi pentru consilierea şi ajutorul acordate, la fel şi corespondentei sale din Statele Unite, Sasha Raskin, şi editorilor mei, Cassie Browne de la HarperCollins şi Anna Pitoniak şi Kate Medina, de la Random House. Sugestiile lor au fost de nepreţuit. Le mulţumesc de asemenea lui Ann Bissell şi echipei de la HarperCollins.

Profund îndatorată rămân şi cercului meu de creaţie, format din Cecilia Ekbäck, Vivian Graveson, Laura McClelland, Saskia Sarginson şi Lauren Trimble, oameni foarte înzestraţi care m-au îndrumat. Ne-am cunoscut în 2009, colegi fiind la Masteratul de Scriere Creatoare de la Royal Holloway, University of London, şi am păstrat legătura, dezbătând şi bucurându-ne fiecare de scrierile celorlalţi. De fiecare dată când scriu port în gând sfaturile şi ajutorul lor, comentariile lor critice, mereu la obiect. Le mulţumesc, de asemenea, Susannei Jones, lui Andrew Motion şi lui Jo Shapcott pentru susţinerea lor pe întreaga perioadă a cursurilor.

Mii de mulţumiri lui Bob Marshall-Andrews, reprezentând controlul calităţii, care de-a lungul timpului s-a dovedit un critic vigilent şi înţelegător cu scrierile mele şi care m-a ajutat în legătură cu procesul Adei, aşa cum s-ar fi putut desfăşura el în 1947, sugerându-mi totodată şi modalitatea crimei. Vreau să-i mulţumesc şi lui Judith Walkowitz, care mi-a indicat sursele ce tratează prostituţia în Londra anilor ’40; lui Sally Alexander, Jane Caplan, Julia Laite şi Jerry White, la care am apelat procedând incorect de fiecare dată, cerându-le răspunsuri rapide la întrebări complicate. Mulţumiri speciale pentru comentariile sale lui Sally

Alexander, care a citit romanul în manuscris. N-aş fi putut spera la un grup mai competent de consilieri în chestiuni ce ţin de istorie. Le mulţumesc, de asemenea, Sylviei Kieling, care mi-a verificat germana în cazul diminutivelor regionale, şi lui Thibaud de Barmon, care m-a ajutat la numele pentru ordinul măicuţelor.

Îmi aparţin şi îmi asum toate erorile istorice şi lingvistice apărute.

O contribuţie importantă la această carte au avut şi cele trei fiice ale mele: Rosie Laurence, prin sfaturile sale editoriale; Kate Lane, cu informaţiile ei din domeniul modei, şi Alice Lane, prin indicaţiile ei juridice. Mersi, fetelor!

În sfârşit, le mulţumesc lui Bill Schwarz şi Ursulei Owen, care mi-au călăuzit paşii de-a lungul cercetării mele desfăşurate în Old Bailey şi în imaginatul bar Smith's din Manhattan, respectiv în Strand –, precum şi lui Stein Ringen, iubitul meu soţ, care de asemenea mi-a oferit sprijinul şi dragostea lui fără margini şi, într-o conversaţie spontană, ideea ultimă.

Am consultat cu folos şi următoarele surse:

Arhivele Naţionale, Kew;

Sally Alexander, *Becoming a Woman* (1994);

Ian Buruma, *Year Zero. A History of 1945* (2013);

Mary Chamberlain, *Growing up in Lambeth* (1989);

C.H. Rolph (ed.), *Women of the Streets. A sociological study of the common prostitute* (1955);

Matthew Sweet, *The West End Front. The wartime secrets of London's Grand Hotels* (2011);

Christina Twomey, „Double Displacement: Western Women Return from Japanese Internment in the Second World War", în *Gender & History*, vol. 21, Nr. 3, noiembrie 2009, pp. 670-684;

Judith Walkowitz, *Nights Out – Life in Cosmopolitan London* (2012);

Marthe Watts, *The Men in My Life: The Story of the Messina Reign of Vice in London* (1960);

Jerry White, *London in the Twentieth Century: A City and Its People* (2001).